הארץ

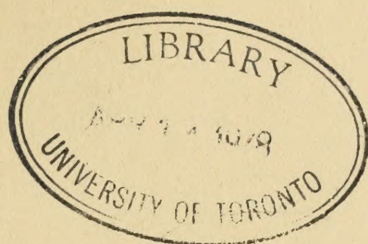
— מאת —

א. ספיר

ואתם תכתבו את הארץ
(יהושע י"ח, ו')

הוצאת „קהלת"

יפו, א"י ✡ דפוס א. אתין ✡ התרע"א

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO

תוכן:

***

ספר זה שאני מתכבד להגיש לפניכם היום עלה במחשבה תחלה לערך אותו רק כדי לבאר על ידו את השמות שנרשמו במפה העברית החדשה שמוציאים עתה לאור, שהם רק השמות היותר נכבדים והיותר ידועים בעבר ובהוה. אך כשנגשתי אל העבודה בפועל ראיתי כי זה לא ימלא את הצורך הגדול המרגש כבר לכל עמנו לדעת ולהכיר את כל ארצנו לפרטיה והחלטתי לגמר העבודה הזאת ולהוציא אותה בשלמותה.

הנני אומר בשלמותה רק בנוגע לכמות העבודה והרחבתה; אך מודה ומכיר אנכי שלא הגיעה עוד לשלמותה בנוגע לטיבה ותקונה. קשה, או אי אפשר, היה לאסף ולברר בפעם אחת המוטב ממה שנאמר במקצע זה בספרות הרחבה ובמחקר הרב של מדע א"י ולכן יש עוד שגיאות וחסרונות בספר זה.

מקוה אני בכל זאת שהספר הזה גם בתכונתו זאת יביא תועלת לא מעטה, לא רק לסופרים וחכמים, מורים ובתי ספר כי גם, או ביחוד, לכל בני עמנו המחוננים את ארצם ונכספים לדעת ולהכיר אותה וכל העוברות עליה והלואי שלא יספיק בקרוב ספר זה להם וידרשו להרחיבו ולהטיבו.

בתקוה זו אני מסים אותו וקורא: למהדורה הבאה!

יפו, בחדש השלשי תרע"א **א. ספיר**

בזה נותן אני את תודתי להרב הנכבד ד"ר ש. קליין שהועיל לי הרבה בהערותיו החשובות.

מבוא.

כדי לבאר איזה דברים שברשימה זו, אשר לא יהיו ברורים לכל קורא ראיתי להקדים בזה, אם גם בקצרה, באורים אחדים והערות כלליות:

גבולות „הארץ״.

גבולות ארצנו, — זה החלק של ארץ אסיה במערבה על חוף ים התיכון אשר אנו קוראים לה „ארץ-ישראל״ והעמים בשם „פלשתינה״,— לא הוקבעו ולא הוברו מעולם. עם ישראל הציב את גבולות ארצו בתקופות שונות לפי כבושו את הארץ הזאת והתפשטותו בה, אך גם אותם הגבולים של כל תקופה ותקופה ושזכרם נשארו לנו בספרותנו לא היו ברורים גם בדורות הראשונים והחקירה אודותם החלה כבר מלפני שנים רבות ועוד לא חדלה עד היום הזה. גבולות הארץ היעודה לאבותינו התפשטו אמנם למרחק בצפון וא״י תפסה בקרבה גם את כל הארץ שנקראה אח״כ ארם או סוריה, אך למזרח הגיעה רק עד הגבול הטבעי הירדן וים המלח או הערבה. אחרי כבוש בני ראובן וגד התקדם הגבול המזרחי עד ארץ עמון ותחת זה לא הגיע גבולה מצפון כ״א עד הר הלבנון, וההר הנשא הזה עם העמים העזים והחזקים שישבו עליו עמדו כמבצר חזק נגד עמנו ולא נתנו לו, כ״א לעתים רחוקות ולזמנים קצרים, להתפשט צפונה.

הגבולים האידלים של ארץ ישראל, או א״י במובנו הרחב של השם הזה התפשטו יותר. היו מגיעים צפונה עד הרי טורוס או אמנוס ותארו מזרחה עד מדבר סוריה או גם עד נהר פרת; גבול המזרח היה עובר עד שפת מדבר ארם ומגיע דרומה עד לנגד נחל הערבה, משם היה נמשך הגבול הדרומי על פני מדבר ערב ועובר אל נחל מצרים, הוא ודי אל עריש היום, ותוצאותיו הימה. וגם גבול ים לא היה נמשך רק על שפת הים הגדול בלבד, כ״א עובר בקו ישר מקצה הגבול הדרומי עד הר אמנוס צפונה ובולע אל תוכו כל חלקו של הים עם הנסים או האים הקטנים שבקרבו. שונה מזה היה הגבול של כבוש שני, או כפי

שקוראים לו כבוש עולי בבל, שהצטמצם מאד ביחוד בצפון ושם לא הגיע כ"א לנחל קָסמיה או עוד יותר לדרומו כנגד העיר צור. גבול המערבי נסוג ג"כ יותר למזרח וערים אחדות שעל החוף היו נחשבים כחוץ לארץ. גבול המזרחי גם הוא לא הגיע עד המדבר כ"א עד חציה של ארץ חורן ועל פני רבת עמון, ולא עוד אלא שרוב המקומות שנזכרו בתלמוד לציין את הגבולים האלה של כבוש עולי בבל לא היו ידועים זמן רב. וגם אחרי שהצליחו חוקרים אחדים להשוות ולקבוע רבים מהמקומות האלה לא פסק המחקר אודותם ומביא לפעמים להרחיק את האמת ולהטיל בספק גם אלה שנתקבלו כודָאים. כשעברה א"י לרשותם של עמים אחרים בטלו התחומים הראשונים ונתערבבו הגבולים. פלשתינה בעצמה נחלקה לחלקים אחדים בשמות או בתארים מיחדים לכל חלק לבד, אך הארץ בכללה נשארה בגבוליה הטבעיים: במזרח מדבר ארם; דרום—מדבר ערב, במערב—הים, ובצפון—הרי הלבנון והקו שנמשך כנגדו מזרחה על פני דמשק נגבה.

את הגבולים האלה לא קימו רושמי המפות שבזמן האחרון, כ"א הציגו גבולות אחרים לארץ זו שקראו לה בשם העמים פלשתינה. אותם הגבולים בעצמם נקבעו גם במפה העברית שנערכה בשנה זו, ולכן שמרתי אותם לרשימה זאת „הארץ", שלא נוצרה תחלה אלא כדי לבאר ולפרש את המפה העברית.

אלה הם איפה גבולי „הארץ": ממערב—הים הגדול עד עיר גבל, מצפון—הקו העובר מעיר גבל קדמה עד המדבר, ממזרח—מדבר סוריה עד כנגד דרומו של ים המלח; מדרום—הקו העובר מהמדבר על פני צפון נחל הערבה ומדבר סין הוא א-תִיה ותוצאותיו הימה. ובכל זאת לא נחשב ברשימה זאת הגבול הצפוני של הארץ בפועל כ"א עד צור וכל החלק שמצור צפונה עד גבל לא נרשמו ממנו כ"א המקומות היותר גדולים והיותר חשובים אם בעבר או בזמן הזה.

תוכן „הארץ".

ברשימה זו הכנסתי: א) כל המקומות, ערים וכפרים וכן כל המקומות הגאוגרפיים הטבעיים, הרים ובקעות, עמקים ונחלים הנזכרים בספרותנו העתיקה: כתבי הקדש, התלמוד והמדרשים וכן אלה הנזכרים בספרי החשמונאים ויוספוס, אשר הוקבעו, הוררו והושוו להשמות של הזמן הזה עפ"י החלטות החוקרים והמסקנות האחרונות של החכמים המומחים שעוסקים במקצוע זה. כל אלה המקומות שעודם מוטלים בספק או שלא הוררו כל עיקר, באים ברשימה מיוחדת נוספת לגוף הספר.

ב) כל הערים והכפרים והמקומות הגאוגרפיים הטבעיים החדשים

שאינם נכללים בחלק האמור, לאמר שאין להם שם עתיק, מזה הוצאתי את החרבות, הגבעות הקטנות והמעינות שאין להם חשיבות וערך היום, אם אמנם יש להם במדה ידועה ערך לחוקרים כדי להקיש להם השמות העתיקים שלא הוברו עדין. כאמור, הבאתי מהחלק הצפוני שבארץ וכן מהחלק אשר בדרומית מזרחית הארץ רק המקומות היותר גדולים והיותר חשובים, מפני שברוב ימי ההסתוריה שלנו לא היו מתיחסים אל ארץ ישראל האמתית אלא יחס קל ורופף מאד.

כל השמות הערבים של היום שיש להם שמות עתיקים ושבאו בעצט הרשימה בצד שמותיהם העתיקים באים בסדר א"ב שלהם ברשימה מיוחדת נוספת בסוף הספר.

השמות העברים.

כל עם בארצו קובע מחקר מיוחד לשמות המקומות הגאוגרפיים שבה ע"ד מקורם, באורם ואופן כתיבתם, זה המחקר שקוראים לו טופונמסטיקא, והמחקר הזה מתרחב ומתמעט לפי עתיקת הארץ ההיא ורבוי או מעוט החליפות שעברו עליה והעמים השונים שישבו בה. במחקר זה לוקחת ארצנו חלק בראש, כי הלא היא אחת הארצות היותר עתיקות בתבל ואין מספר להחליפות שעברו עליה, גם כל המקומות שבתוכה קשורים בהם אלפי זכרונות, שהם יקרים וקדושים לא רק לנו בניה, כי גם לכל העמים היושבים בעולם המדיני. עוד מזמן קדום החל המחקר והעיון בדבר השמות העתיקים והשואתם. וכפי רבות החקירות והוכוחים כן רבו ההשערות וע"י זה גם השגיאות והערבובים. בתלמוד ירושלמי (ראה ביחוד ירושלמי מגלה א.) החלו כבר לבאר ולהשוות אחדים משמות שבכתבי הקדש. והתרגומים האחרונים (ביחוד תרגום יונתן וירושלמי) תרגמו ג"כ הרבה שמות שבכתבי הקדש כפי השמות שקראו להם בזמנם או שחשבו בהשערותיהם שהם הם אותם המקומות שבתנ"ך. חכמי הנוצרים הראשונים עסקו גם כן במרץ בביאור השמות של הארץ והשואתם; וביותר מיום שרבו התירים הנוצרים אל הארץ שהיה דרוש להראות להם את המקומות הקדושים שלהם ולקרא להם בשמות העתיקים.

הסופר הנוצרי איזבוס (במאה הרביעית למספרם) היה הראשון שאסף ולקט לספר אחד את כל השמות האלה ובאר אותם וקבע מקומם עפ"י המדידה והמרחק שבינם ובין מקום גדול ידוע. ואם אמנם היה איזבוס בפנים הארץ וקרוב למסורה היהודית, בכל זאת רבו כבר אצלו הטעיות והרבה שמות נשתבשו אצלו במבטאם וגם בקביעת מקומם. סופרי הנוצרים שהיו אחריו, ביחוד בימי הבינים ובימי מסעי הצלב, רשמו את המקומות שבא"י וקבעו על הרוב את השמות שהיו שגורים

בפי הערבים אך שבשו אותם באופן נורא*). מסופרי היהודים בימי הבינים היה רב סעדיה גאון הראשון שהביא בתרגומו הערבי שמות רבים מהמקומות שבתנ"ך בהשואתם להשמות הערבים שבימיו, ואחריו היה ה' אשתרי הפרחי (בעל כפתור ופרח), שחקר הרבה ע"ד מקומות הארץ והשתדל להשוותם אל השמות הערבים שבימיו. אחריו היו יהודים אחדים בארץ שרשמו מקומות אחדים שבה כדי לסמן בהם את קברי הצדיקים, אך אין להם שום ערך מדעי ואפשר רק לעתים רחוקות מאד לסמך עליהם. רק האדון ר"י שורץ במאה האחרונה הוא האחד שחקר ולמד את כל הענין הזה בשקידה רבה ובעיון והתבוננות והיה לעינים בספרו „תבואת הארץ" גם להרבה מחוקרי העמים במקצוע הזה. וחוקרי העמים הרבו לדרש ולחקר במקצוע זה וחברות מיוחדות שנוסדו לתכלית חקירת הארץ הוציאו רב כסף להמחקר רב הענין הזה ועל ידם התבררו והוקבעו שמות רבים. ביחוד עסק בזה החכם האמריקי רובינזון שאסף ורשם את כל השמות הערבים החדשים והשוה אותם לשמות העתיקים; ואחריו החכמים קונדר האנגלי גירין הצרפתי וסוסין, גוטה וטומסן הגרמנים. אבל המחקר הזה עוד לא נחתם והוא כמעין המתגבר ומרבים הם המומחים לו להתוכח ולהתפלפל עליו והרבה שאלות וספקות נשארו עוד הדורשים את פתרונם. ואולי נשארו הרבה מהם שמורים לחכמי היהודים, שהם בידיעתם המקורית בכל הספרות הרחבה שלנו יוכלו לברר ולפרש את אלה שנשארו סתומים ונעלמים מחכמי העמים שאינם יכלים לרדת לתוך עמקו של המחקר העברי הזה.

קשה לי לעבור אף בסקירה קצרה על המחקר הרב של שמות המקומות שבא"י ובאורם מצד השפה וההסטוריה, שנוייהם ועבור צורתם והעברתם ללשון הערבים, אלא שראוי בכל זאת להזכיר איזה דברים בנוגע להם:

את השמות העתיקים נוכל לחלק:

שמות שבכתבי הקודש. והם ברבם עתיקים מאד אשר עמנו בבואו אל הארץ קבל אותם והשאירם כהויתם או בשנוי קטן מתאים לשפתו המיוחדת. רבים משמות האלה נמצאו רשומים בלוחות שמצאו בתל אמרנה מתקופה שקדמה לכבוש ישראל את הארץ ומעידים הם על עצמם שהיו שגורים בצורתם זאת עוד בפי העם או העמים שישבו בארץ טרם בוא ישראל אליה ושמהם נמסרו לעם ישראל.

השמות הקדומים האלה יש לרבים מהם ביאור מובן, מהם:

שמות כוללים, זה שהעמים קוראים לו אַפֶּלַטִיף, באים לבדם או בהוספה לשם אחר כמו: אבל, אלון, אפק, ביר, בית, בעל בצר, גבע, גבעה,

*) ראה ע"ד השמות האלה את מאמרו הנכבד של ה' רהריכט Syria Socra בעתון הגרמני Z. d. D. P. V. כרך עשירי.

גדר, גלגל, גת, חצר, כפר, מגדל, עין, ערבה, עטרות, קיר, קנה, רבה, רמון, רמה, שכם.

שמות תואר, המורים על תכונה ויחס של מקום כמו: אילון (מקום אילים), דלען (מקום דלעת), ארגב (מקום רגבים), אפרת (מקום פורה), מגרון (מורד של מים), עגלון (מקום עגלים), עקרון, כסלון (עומד בכסלי הר), עינם (מקום מעין), נהלל (מקום קוצים), עזה, עפרה (מקום עפרים או יפה כעפרה), צידון, חולון (מקום חול), ציעור, צפת, זנוח (מקום נעזב), כלב (מקום כלבים), לחמם (מקום לחם), קדש.

שמות שלא נודע לנו ביאורם והוראתם. והם רבים כמו: אשקלון, אשדוד, דותן, דומה, דיבון, מדין, עדלם, רקת, שונם, שלה, תבץ, כבון כתליש, צקלג, אלתקון, אשתמה, אדרעי.

שמות שנִכָּרים הם כי נתחדשו מהעברים בבואם אל הארץ. מצטינים הם השמות האלה בזה שרבם מרכבים הם ומורים על איזה תכונה שבמקום וביחוד על ברכה ותקוה כמו: גלבע (גל-נובע), יבנאל (יבנה-אל), יזרעאל, יקנעם (יקנה-עם), קבצ-אל, ירפאל (ירפא-אל), יקת-אל (יאסף אל), עמ-עד (עם עולם), יבלעם (יבלע-עם), ולכן נקרא גם בלעם (בלי-עם), ענניה. מוצאים אנו בתנ"ך שמות מורכבים שאינם ידועים לנו אם קדומים הם או נתחדשו בימי העברים כמו: כור-עשן, משרפות - מים, לא-דבר, אפס-דמים.

שמות שבתלמוד ומדרשים. השמות האלה הם ברובם סורים לקוחים מפי העם שישב אז בין היהודים, או שהיהודים בעצמם, שדברו כבר אז סורית מעורבת, חדשו אותם למקומות האלה או שנו את השמות הראשונים לפי מבטאם. מוצאים אנו בתלמוד שמות סורים מחדשים כמו: באינה, טיבא, גנוסר, טירא, כברתא, סנברא, סרטבא, צפורי, משכנא, ממלא, כפרא, פונדקא, סכנין, עטשיה, מלחיא, עינוש, קובי, מגדלא, ספספא.—

רבים משמות שבתלמוד באים בצרוף לשם כולל, (אפלטיף), בית או בי, עין, כפר כמו: כפר-סבא, כפר-גון, עין-תרע, בי-טרפא. יש גם שעזבו את השמות שבתנ"ך והזכירו במקומם שמות סורים שבימיהם כמו סימונא, כפר חטיא (במקום הצדים) צפורי (במקום קטרון) דמין (במקום אדמה), מחלול (במקום נהלל). מוצאים אנו בתלמוד שמות כאלה שנכרים הם כי נתחדשו אז מהיהודים וכי השתדלו לתת להם צורה עברית יפה כמו: ברו'-חיל, שְפַר-עם, כפר-עזיז. בתלמוד נזכרים כבר השמות היונים והרומים של המקומות החשובים שבארץ, אלה שנתחדשו בימיהם לערים בנויות מחדש או גם לערים עתיקות שהחליפו את שמותיהן, כמו: טבריה, קסריה, ניפולוס, אליותרופלים, בתניא, פלטנוס, פטרוס,

השמות שנזכרו אצל יוסיפוס. רוב השמות האלה לקוחים מכתבי הקדש והרבה מהם נשתבשו אצלו ע"י המבטא והכתב היוני. ויש כאלה שנתחדשו בימיו, אם סורים ממין זה שנזכרים בתלמוד או שמות יונים ורומים, ומהם כאלה שלא הוברר לנו עד היום, וענין הוא לחוקרים במקצע זה לבארם ולקבע את מקומם.

השמות העברים החדשים. מעטים הם עדינה השמות האלה שנתחדשו לישובים החדשים של היהודים בשלשים שנים האחרונות; אך מצטינים הם כלם במקריותם ובהעדר הצורה היפה וגם ההוראה הנאה שהרגלנו בהן בשמות ההסתורים. אחדים מהם נוצרו עפ"י דעת יחיד לזכרון ואחדים עפ"י מקרה של שעה, שאין לו ההוד והיופי של שם המתקים לדורות, ויש גם בהם אלה שנשתבשו מהשמות הערבים ושאינם מביעים כל מושג חדש.

השמות הערבים

את השמות הערבים יכולים אנו לחלק לשנים:

שמות עתיקים, שנמסרו בפי יושבי הארץ מדור לדור, אם לאלה מיושבי הארץ שהם בנים להעמים הראשונים, שלא טלטלו ממנה ושנתקים אצלם חלק רב מלשון אבותיהם, הלכותיהם ומנהגיהם או לאלה שבאו אל הארץ מחוצה לה וקבלו מפי העם האזרח את שמות המקומות שהתישבו בהם או שהתקרבו אליהם.

שמות חדשים, שנקבעו או ששנו הערבים הנכנסים אל הארץ בזמנים שונים עפ"י שפתם, טעמם ורוחם ושהולכים עוד ומתחדשים ומתחלפים לפנינו ועוד ישתנו ויתחלפו לפי שפת ורוח העם שיתגבר בה ושיתאזרח בה יותר.

השמות העתיקים. הרוב הגדול שבשמות אלה הם שמות עברים והמעוט שבהם שמות סורים והמעוט שבמעוט הם שמות יונים ורומים.

ראוי לציין העבדה הזאת כי הערבים שבאו אל הארץ לא קבלו כ"א במדה מעטה מאד את השמות היונים והרומים שהיו נהוגים בשעה זאת וקבלו השמות העתיקים והעברים ברבם. אות היא שהעם היושב בארץ אז החזיק בשמות העתיקים, והשמות המחדשים או המשבשים של היונים והרומים נשמרו רק בספרותם ובארכיון הרשמי של הממשלה, והעם הערבי לא ידע לקלט שמות זרים לשפתו ומבטאו וחזר ובקש אחרי השמות העברים הדומים לשפתו ונוחים לרוחו. ועוד יש לציין כי בפי יושבי הארץ נשמרו שמות עתיקים שֶקָדמו גם לשמות שבכתבי הקודש, אלה שלא נזכרו כלל בהם או שנזכרו בשנוים רבים והשנוים האלה שהכניסו

הסופרים לא נתקימו, כנראה, כ"א בתורה ולא היתה להם אחיזה בחיים בפי העם. לכן מוצאים אנו בלוחות תל אמרנא השם „עין שמש" כפי שנקרא אצל הערבים היום ולא בית שמש הנזכר בתנ"ך, עבור כמו עברה בערבית ולא בית העברה; בית סאני ולא בית שאן, גינא ולא עין גנים שמעונה ולא שמרון, והשמות זבובא, ברקא שאינם נזכרים בתנ"ך כלל וידועים הם לערבים עד היום.

כן מוצאים אנו בפי הערבים יושבי הארץ שמות כאלה שהם עברים ושנשמטו מהספרות העברית ונגלו רק בזמן האחרון ע"י החפירות בארץ. למשל, על הכדים שמצאו בחפירות שומרון נרשמו ערים אחדות קרובות לשומרון בשמות דומים לשמות הערבים הנוכחים ושאין זכר להם בכתבי הקרש: יצת היום יָצד; תִל = א־תֵּל; סרר = דיר-סְרור; שפתן = שופה, ואולי תגלינה לנו החפירות עוד שמות רבים השמורים בפי עם הארץ ושמקורם מוזר לנו עוד.

השמות העתיקים האלה שקבלו הערבים יש לחלק לשנים: אלה ששמרו אותם בצורתם הראשונה בלי שנוי או שנוי קל מֻכרח עפ"י מבטאו של הערבי, ואלה ששנו אותם שנוי נכר אם בחלוף האותיות והתנועות לבד או שנוי גמור בחסר ויתיר או בתרגום השם כלו או חלק ממנו לשפתם.

מהשמות שנשארו כהויתם, אם שמות עברים או סורים, נביא לדגמה:

אבל בלעמה, דיבן, גולן, חורן, בישן, גבתא, זיף, כרמל טבעון, טירה יבנה, יבם, גבעה, צרעה, צרדה, קדש, קטנה, כרכ, קנא, חצביה, סמוניא, תקוע, פחל, חלחול, ערבה, ערערה, עכברא, פיגא, עטרה, עטושא, מלחא, חיפא יפא, עכברא, עמוקה, מדבא, מכמס, עמוס, מסכנא, יטה, כבול, כוכב.

השנוים שהכניסו הערבים בשמות שקבלו רבים הם ואזכיר בזה היותר נכבדים שבהם *):

שִנו ה אַ ל עַ	אשקלון	עסקלן;	אנו — ענה
" ג " ק	גדרה	קטרה	
" ד " ט	גדרה	קטרה	
" ח " ע	זנוח	זנוע	בית חורון—בית עור
" י " א	ירחו	ארחא	
" י " ע	יתיר	עתור	יגור — עגור
" ל " נ	יזרעאל	זרעין	בית אל—בתין

*) ראה אודות זה בארוכה מאמרו החשוב של קמפפמאיר בעתון Zd. D. P. V. כרך XVI,XV בשם שמות עתיקים בפלשתינא וסוריה.

שִׁנו	ה	ל	ל	ד	ארבל	ארבד
״	מ	״	נ	גנים	גנין
״	מ	״	ב	תמנה	תבנה
״	נ	״	ל	שונם	שולם
״	ס	״	צ	סלכה	צלכד
״	ע	נעשה	עׂ	עזה	עׂזה
״	ע	״	א	עין דאר	אינדור
״	פ	״	ב	פרפר	ברבר
״	צ	״	ז	צער	זער
״	שׁ	״	שׂ	שכה	שׂויכה
״	שׂ	״	שׁ	אשדוד	אסדוד

השמיטו האלף בית שאן ביסן ירָאון—ירון, אדורים דורא

״ היוד יזרעאל זרעין אדרעי—דרעא

תנועת ה־ָ־נעשתה לפתח ארכה עם אלף אחריה חוֹרָן־חוַראן עֲנָב־עַנַאב

״ ה וֹ ״ או לפתה ארכה עם ו גוֹלן גַוֹלן

או מלאפם אשדוֹד—אסדוּד חוֹרוֹן—עוּר

או לפתח עם אלף אחריה אשׁקלון עסקלַאן; עכּוֹ עַכַּא

אוִ ל־ִ־י מעון—מְעין; ברוֹתי—בריתן

״ ה־ֵ־ ״ ל אַ גְלה—גַ׳אלא

״ ה־ָ־ ״ ל וּ גלגל—גלגוּל; תעָנך—תענוּכּ

התנועה הארכה משתנית לקצרה בית דגון—בית דַגַ׳ן; מגְדל—מג׳דַל

אָבֵל—אַבִּל.

הפתח משתנית לחריק דַמשק—דִמַשק כַרמל—כִּרמל

שנו בית לבֵי כמו בסורית בית שאן=ביסן

השמיטו השם הכולל בית, עין תפוח=בית תפוח, גנין=עין גנים

החליפו האפלטיף בית בעין בית חגלה=עין חגלה

הוסיפו אפלטיף בית נציב=בית נצִיב; גלה=בית ג׳לא

הביאו השמות העברים בצורת הקטנה שוכה=שַוַיכּה

בצרה=בציךה

שנו את השם העברי בשם ערבי דומה למבטאו ורחוק מבאורו

דומה=א-דוָּיְמַה; דיק=א-דיוּכּ; ינום=בנינַעִים;

ישנה=עין סניא; יעזר=בית זרעא; צרתן=תל צָרִם;

תרגמו את השם העברי לערבית דן=תל אל ָקצִי; טוב = אטָיִבּה;

יהוד=אל יהודיה; מצפה—מְטָלה;

מעלה אדומים = טלעת א-דם;

רמון = רֻמָּנה; עקרון = עָקִר;

מוצאים אנו בין שמות הערבים אלה שמקורם אשורי כמו מֻרְדִּבּ או כנעני, ארסוף. כן שמות שקבלו מאת השומרונים או משומרונית-סורית מערבת והם רוב הכפרים שבסביבות שכם: ענבתא, עֻורתא, זיתא פרדיא. יש שמות סורים שהיו מרכבים שני שמות ונתמזגו בפי הערבים לשם אחד משונה: גְ'נְדַס בא משם גן—דאסא (לאמר גן הדס).

השמות היונים והרומים שהחזיקו בהם הערבים מעטים הם ועל הרוב שנו אותם ונתנו להם צורה ערבית: נַבלוס, קיסריה, בנים, מימס, א-לג'ון

השמות הערבים החדשים. רבים מהם שם כולל, (אפלטיף), או שנספח להם שם כולל. ואלה הם השמות הכוללים היותר שכיחים בשמות המקומות הערבים ובאורם:

אַבּ, אַבּוּ	אב	גַ'ו	גיא
אֻם	אם	גָ'מִע	מסגד
אִבְּן, בְּני	בן, בנים	גְ'נֵינַה	גנה
אַסְכַּלה	אסכל, מעבר בחוף הים, למין	גְ'נַין	גנים
		גִ'סר	גשר
אַרְצ'	ארץ	גֻ'רף	חוף, שפת נחל
בּוּר	בור	גְ'רוּף	רבים
בָּבּ	פתח	דוּר	חצרות
בַּחר	ים	דָוָּר	מחנה בדוים
בֻּחְרַה	ים קטן, ים מדינה	דַיר	כנסיה, מנזר
בְּחֵירַה	〃 〃	דְיוּר	רבים
בַּטן	עמק	דִלְבּ	דולבא, מין עץ
בִּיר, בְּיָר	בור, בורות	דַם	דם
בַּית	בית	דַפן	קבר
בַּלַך	תמרים	הַוַא	רוח, אויר
בַּלַד, בְּלָד	עיר, מדינות, ארץ	וָדִי	נחל
בַּלוּעַה	ביב, תעלה	וִדְיָן	רבים
בְּקְעַה	בקעה	וַהד	הר, מורד הר
בִּרְכַּה	ברכה	וֶלִי	קבר קדוש
בְּרַךּ	ברכות	וַעַר	יער, הר מלא שיחים
בֻּרְג'	מגדל, בורגן	זַהר	פרח,
גֻ'בּ	גוב, באר	זַוְיַה	זוית, מקום בודד לנזיר
גַ'בַּל	הר	זַוּר	עמק צר
גִ'בָּל	הרים	זַית	שמן
גַ'וּף	גיא	זַיתוּן	זיתים
ג'זירַה	אי	חַבְּלַה	ערמת חול

חַג'ר	אבן
חַגְ'לַה	קורא, מין עוף
חַדַבּ	גבנון
חַד	גבול
חְדוּד	רבים
חַיט	קיר, כותל
חַמַּם	מרחץ
חַמָם	יונים
חַפִּיר	חפירות
חֻצְן	מבצר חזק
חַקל	שדה
חַרַם	מקום קדוש, חרמון
חַשׁם	פֵּה, אף
טַ'בַּקה	קומה, מדרגה
טַ'הר	גב, גבנון
טוּר	הר, טור
טַיר	עוף
טַלְעַה	מעלה
טנטור	כובע, ראש הר
טַריק	דרך
יַד	יד
כּוּר	חבל ארץ
כַּיְמַה, כְּיַם	אהל, אהלים
כַּלבּ	כלב
כְּלֵיבּ	כלב קטן
כַּלִיג'	מפרץ
כָּן	פנדק
כַּנִיסה	כנסת, בית-תפלה
כַּפר או כְּפר	כפר
כִּרְבַּה	חרבה
כַּרם	כרם
כּרוּם	כרמים
לֻבּ	לב
לַג'א	ארץ מקלט, ארץ אבנים
לַוז	שקד

לַחְף	רגלי חר
לִסַן	לשון, לשון ים או ארץ
מַזְרַעַה	אחוזה, מקום זרע
מַג'דַל	מגדל
מַטְלַע	מעלה
מַחַטַּה	תחנה
מְטַלַּה	מצפה
מִיזָבּ	מזרב
מִינַא	חוף, למין
מַנְזַל	מורד, בית אורחים
מַנָרַה	מגדל המאור
מְנְטַרַה	שומירה
מְעַיַן	מקום מעינות, עינם
מַעָרַה	מערה
מְעָר	מערות
מְקְבַּרַה	בית הקברות
מָר	קדוש נוצרי, מר
מַרָח	דיר לבהמות, מחנה
מַרְעַא	מקום מרעה
מַרְקַבּ	מצפה
מַשְׁהַד	מקום של קבר איש קדוש שנהרג בקה"ש
מְשְׁרַפַה	מעלה, מקום גבוה
מַשָׁרִיף	רבים
מַשְׁרַק	מזרח, צדי מזרח
מַשָׁרִק	
נַבִּי	נביא
נַבַּע	מבוע, מעין
נַהר	נהר
אַנְהֻר	נהרים
נַקבּ	מעלה, מעבר בהרים
סַבְּחַה	מְלֵחָה
סְבִּיל	שביל, בור להשקות עוברי דרכים
סַהל	מישור
סוּק	שוק, יריד

סוּר	חומה	צַנַם	צלם אליל
סַיִד	שר, אדון	צַפַּא	צחיח-סלע
סִכַּה	דרך, מסלה	קֻבַּה	כפה, קבה
סַכְּנַה	שכונה, פרור לבני העיר	קֻבֵּיבַּה	כפה קטנה
עַוֹר	עמק צר	קַבְּר	קבר
עֻוֵיר	שפלה, עמק קטן	קַוּם	ערמה
עַוֹטַה	גן	קִזָז	זכוכית
עַזוּן	זית-בד	קַלַנְסַוה	כובע, ראש הר
עַזְבַּה	מקום מרעה	קַמר	לבנה
עַיִן	מעין	קַלעה	מבצר
עְיוּן	רבים	קסטל	מבצר
עְנַב	ענבים	קַצר	היכל
עַסל	דבש	קַרְיַה	כפר
עַקַבַּה	מעלה	רג׳ם	רגבות אבנים, גל
עְרָק	מבצר	רַמל	חול
עַרִישַׁה	סכה	רָס	ראש
עַרִישׁ	סכות	שַׁג׳רה	עץ
עַרָרַה	ערמת-חטים	שַׁיך	זקן
פִּגָ׳ג׳	גיא	שיוך	זקנים
פַּחם	פחמים	שַׁק	בקיע
פַּם	פה	שְׁקִיף	שקיף, סלע
צַ׳בַּה	גבעה	שַׁרִיעַה	מקום בנהר שמשקים בו
צַ׳בְּעַה	צבוע, מין חיה	תֵּל	תל, גבעה
צַ׳יְעַה	אחוזה	תְּלול	רבים
צַ׳יק	מקום צר	תְּם	פה

רבים מהשמות החדשים הערבים מורים על תכונת המקום ויחסו, מקרה שקרה בו ושנשאר זכרו ע״י השם שקראו לו במקרה זה או על דבר ברכה ותקוה שמיחלים לו. גם יש מהם רבים שאין באורם מובן לנו, אם שמות ההמון שהוא מחדש ויוצר את שמותיו בדרך טבעית ושמושגיו נשארים סתומים לרבים או שמות שקראו הבדוים הנודדים אשר שפתם לא למדנו עדין היטב. ויש שמות כאלה שהם עתיקים ונשתבשו בפי העם עד כי קשה למצא כעת מקורם כמו: ערטוף, עתלית, קסטינה, מלבס.

יש לציין בזה כי רב השמות הערבים ה מ ח ד ש י ם נמצאו כבר בימי מסעי הצלב וברשימות האחוזות של נוסעי הצלב והכנסיות הנוצריות שבארץ נזכרו השמות הערבים הנקראים עד היום. אך באפן משבש

ומטשטש מאד*) כן אנו מוצאים ברשימות אלו השמות: קלקיליה גלדיה צבעין, סרונה, שג׳רה, קסטה, מסחה, אם אל ענם, חורה, תל שהב, קלנסוה פרעון, קקון, מזרעה.

הקריאה הערבית

השמות הערבים נכתבו ברשימה זו בערבית ובהעתקתם לכתב עברי עפ״י קריאתם הערבית ולכן אקדים בזה, לאלה שאינם יודעים קרא וכתב ערבית, אופן קריאת האותיות והתנועות הערביות, איך הן נכתבות ונקראות בעברית וגם בשפה הלטינית כדי לדעת למצא את השמות האלה אל נכון במפות העמים.

כתיבתן בערבית		כתיבתן בעברית	כתיבתן בלטינית	מבטא
נפרד או בסוף	מחבר			
ا	ا	א	’–	כמו הא׳ העברי, נע בתנועה ונח נסתר אחרי פתח
ب	ﺑ	בּ	b	„ בית דגושה בעברית
ت	ﺗ	תּ	t	„ תיו „ „
ث	ﺛ	ת	th או t̲	„ תיו רפה וכמבטא התימנים בנגיעת הלשון אל השנים וקצות השפתים.
ج	ﺟ	ג׳	dj או ġ או dsch	ג׳ דגושה במבטא התימנים כמו דְש.
ح	ﺣ	ח	ḥ	ח בעברית יוצאת מן הגרון
خ	ﺧ	כ	h̲ או ch או Kh	כ רפויה בעברית.
د	ـد	ד	d	ד בעברית.
ذ	ـذ	ד׳	d̲ או dh	כמו זין בנגיעת הלשון אל השנים.
ر	ـر	ר	r	ריש בלי חרחור מהגרון.
ز	ـز	ז	z	זיין בעברית.
س	ﺳ	ס או שׂ	s	כמו הסמך בעברית.
ش	ﺷ	שׁ	sch או sh או ch	„ שין ימנית.
ص	ﺻ	צ	ṣ	צ רכה כמבטא הספרדים או כמו ס בפה מלא בנגיעת הלשון אל החך.
ض	ﺿ	צ׳	ḍ	כמו ד בפה מלא ובנגיעת הלשון בחוקה אל החך.
ط	ﻃ	ט	ṭ	ט בפה מלא כנזכר.
ظ	ﻇ	ט׳	ẓ	זין בפה מלא כנזכר.
ع	ﻋ	ע	‘—	עין מהגרון.

---

*) ראה מאמרו של רהריכט Syria Sacra הנזכר למעלה.

غ	غ	עْ	gh	ריש יוצאת מן הגרון.
ف	ڧ	פ	ph או f	פ רפויה.
ق	ڧ	ק	K או q	קוף יוצאת מהגרון.
ك	ک	כ	ċ או K	כ דגושה יוצאת מהפה.
ل	ا	ל	l	למד בעברית.
م	ـمـ	מ	M	מים "
ن	ـنـ	נ	N	נון "
ه	ـهـ	ה	h	הא "
و	و	ו	u או ou או w	ואו בקמוץ השפתים כמו w באנגלית.
ي	يـ	י	y או i	כמו יוד.

התנועות			לטינית	מבטאן
	ערבית	עברית		
תנועות פשוטות קצרות	ـَ	ַ	a	פתח קצרה, ההמון מבטא על הרב את הפתח כמו סגל.
	ـِ	ִ	i	חיריק קצרה, ההמון מבטא לפעמים את החריק כמו סגל.
	ـُ	ֻ	ou או u	שורוק קצרה.
תנועות פשוטות ארוכות	ـَا	ָ	aa או â	פתח ארכה מושכת א אחריה.
	ـِى	ִי	i או ï	חריק " " י אחריה.
	ـُو	וּ	û או oû	מלאפם.
תנועות מורכבות	ـَو	אַו	au	פתח מושכת ו אחריה, ההמון מבטא זה כמו קמץ קטן או חולם במבטא הספרדים.
	ـَي	אַי	ai	פתח ויוד נראה אחריה, ההמון מבטא זה כמו סגל או צירה.
	ـْ	ְ		שוא נח.
	ء			נקודה באה על הא' להורות שהוא נקרא בתנועה.
	ـّ	·	אות כפולה	דגש חזק מכפיל האות. הדגש בא בכל האותיות גם באחהע״ר. ברשימה באהדגש נקודה על הריש
תנוין. ההמון בדבורו משמט את התנועות הסופיות האלו ולכן לא הבאתי אותן ברשימה	ـٌ	אֻן	on	בסוף המלה מושכת נון אחריה بيتٌ בֵּיתֻן.
	ـًا	אַן	an	" " " " " بيتاً בֵּיתַן.
	ـٍ	אֶן	en	" " " " " بيتٍ בֵּיתֶן.

הנגינה היא על האות שיש בו תנועה ארכה, במלה שאין בה תנועה ארכה הנגינה מלעיל.

ال אל. הא הידיעה לפני האותיות ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن הל׳ נבלעת בקריאה ונשארת בכתב ובאותיות האלו בא דגש. בכתב העברי השמטנו הל׳ וכתבנו אּ ודגש אחריו א־טּור א־דּיר א־לּבּן.

סמן הנקבה ة ונבטאת כמו תיו. ההמון בדבורו אינו מבטא אותה ולכן כתבתי כל שם נקבה בה׳ בסוף. בסמיכות התיו נבטאת גם בפי ההמון; טלעה, טַלְעַתְּ אַ־דַּם.

סמן הרבים ون או ين לזכרים; ات לנקבות, אך רוב השמות בין בזכר ובין בנקבה הרבים שלהם בא בשנוי גוף השם ולא בהוספת אות בסוף: בית ביות, שַׁגַּרָה אַשְׁגָּר.

סמן הזוגי לזכרים ان או ين; לנקבות تان או تين

קורות כל מקום ורשומיו בספרותנו העתיקה

בצד כל מקום הזכרתי במֵישר מיוחד ערך המקום בזמן הזה ולכל מקום שיש לו ערך הסתורי הזכרתי את ערכו בעבר עם הקורות והזכרונות היותר חשובים של אותו מקום במשך ההסתוריה ביחוד עד אחרי חתום התלמוד. כמובן, לא יכולתי להביא בזה אלא ראשי דברים ואת ביאורם והרחבתם יוכל כל מבקש למצא בספרותנו העתיקה לפי רשומיהם בהמֵישר הסמוך לזה אשר צינתיו בשם „מראה מקום״.

מאחרי חתימת התלמוד הזכרתי מכל מקום רק זכרונות בודדים שיש להם ערך חשוב ונכר בדברי ימי הארץ *).

הספרות שרשמתי „במראה מקום״ כוללת רק הספרות העתיקה, הקלסית, שהיא: כתבי הקדש, האפקרופא, ספרי יוסיפוס, האונגליון וספרי התלמודים והמדרשים. מהספרות שאחרי זו לא רשמתי כלום ואביא בזה הספרים והעתונים (והמפות) היותר חשובים שעליהם סמכתי ובהם אפשר למצא את פרשת הקורות שהזכרתי:

בעברית: כפתור ופרח — אשתורי הפרחי.
תבואות הארץ — ר״י שורץ.
שבע חכמות — יחיאל צבי הרשנזון.
ארץ קדומים — יעקב קפלאן.
ירושלם, עתון שנתי — לונץ.

בערבית: مرشد الطلاب الى جغرافية الكتاب — القس اسعد منصور
المراءه الوفيه — دكتور فان ديك
تاريخ سوريا — الدبس
دائره المعارف جزو ١–١٢
سالنامه سوريا

*) ההסתוריה של ארצנו אחרי חתום התלמוד תוכל להתחלק בכלל לתקופות אלה:
התקופה הרומית: עד חצי המאה השביעית למספר הרגיל.
התקופה הערבית: עד המאה האחת עשרה וכוללת ימי הכליפים מושלי דמשק ובגדד ומושלי מצרים.
תקופת ימי הבינים: עד המאה השש עשרה וכוללת ימי מסעי הצלב וימי מלכי מצרים והתתרים.
התקופת התורכית: מהמאה השש עשרה עד היום והיא ימי מושלי מצרים ופחות סוריה תחת ממשלת תוגרמה, והימים האחרונים ימי ממשלת תוגרמה לבדה.

גרמנית:

Raumer = Palästina

Robinsohn = «

« = Neue bibl. Forschungen in Palästina

« = Phisische Geographie des heil. Landes

Munk = Palaestina

Bœdeker = Palaestina u. Syrien 1910

Ankel = Grundzüge der Landesnatur des West-Jordanlandes.

Grætz = Geschichte der Juden

Schuerer = « des jüd. Volkes

Hildesheimer = Beitraege zur Geographie Palaestina

Schlatter = Zur Topographie und Geschichte Pal.

S. Boettger = Lexicon zu den Schriften des Fl. Josephus.

Peter Thomsen = Loca sancta

I. Frohnmeyer = Biblische Geographie

Buhl = Geographie des alten Palaestina

Dr. S. Klein = Beitraege zur Geogr. u. Geschichte Galilaea.

Zeitschrift des Deutschen Palaestina Vereins.

ביחוד שנות:

I. II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XII, XIII, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXII, XXXIII

Palaestina Jahrbuch II, IV, V.

צרפתית:

M. V. Guérin = Description de la Palestine

A. Neubauer = La Geographie du Talmud.

Vigouroux-Dictionnaire de la Bible.

I. Derenbourg-Essai Sur L'Histoire et la Geographie de Pal.

באנגלית:

G. Armstrong = Names & Places in the Old and New Testament

C. Conder = Tent work in Palestine

G. A. Smith = The Historical Geography of the Holy Land

Gey le Strange = Palestine under the Moslems

C. R. Conder = The Tell amarna Tablets.

G. Schumacher = Abila, Pella, north. ajlûn
« = Across the Jordan
« = The Jaulân
L. Olephant = The land of Galead
C. R. Conder = Heth and Moab
Palestine Exploration fund, Quarterly Statement

המפות: « « Modern map of Palestine

Gute and Fischer. Handkarte v. Palaestina: 1: 700000
Kiepert. Wand karte
Stuebel. Dschebel Hauran
Schumacher. Dscholan

خارطه سوريا بر الشام

החלוקה המדינית

אל כל עיר וכפר הוספתי, בשני חצאי ירח, במֵישר של ערך המקום, את המחוז, קצ״א, שאליו מתיחסת העיר או הכפר הזה וראוי הוא לסקר בזה דבר החלוקה המדינית של הארץ בתקופותיה השונות.

לפני בוא ישראל אל הארץ היו, כנראה, רק הארצות שבדרום הארץ ומזרח הירדן מֻבדלות ומֻגבלות לממשלות קטנות ראויות לשם זה וכל הארץ שבמערב הירדן היתה לשבטים או משפחות עם זקנים או נשיאים בראשם שקראו להם מלכים וכלם היו משעבדים לממלכה גדולה קרובה לארץ, אם ממלכת החתים בצפון או ממלכת מצרים בדרום, והיא שמה בה נציבים, גובי המס ושומרים על ממשלתה שלא תשמט ממנה.

בבוא ישראל אל הארץ נחלקה לשבטים. וכנראה, היתה החלוקה הזאת לא מדינית כ״א אִבְרית, כדי שכל שבט יהיה שומר לו לעצמו את נחלתו שנחלקה לו. רק בימי דוד נעשתה חלקת יהודה למדינית כי נקבעה לו נחלתו לממשלה מיוחדת.

שלמה חלק את הארץ לפלכים ולכל פלך נציב מיוחד והחלוקה הזאת באה בעיקר לסדר את המסים וגביתם.

כשנחלקה ממלכת ישראל לשתים נעשתה החלוקה הזאת מדינית גמורה ונחשבו לשתי ממלכות שונות המתחרות זו בזו. אז, כנראה, רגילה היתה כבר החלוקה הזאת: י ה ו ד ה היא ממלכת הדרום וכללה שבטי שמעון יהודה ובנימין. א פ ר י ם החלק הדרומי של ממלכת ישראל וכללה שבטי אפרים, מנשה וישׂשכר. ה ג ל י ל החלק הצפוני של ממלכת ישראל וכללה שבטי זבולון, נפתלי ואשר. ע ב ר ה י ר ד ן החלק המזרחי של ממלכת ישראל וכללה שבטי ראובן גד וחצי שבט מנשה.

בימי הבית השני לא היתה חלוקה מדינית לארץ עד ימי הרומים. אך ארץ שומרון או הכותים היתה מפסקת באמצע נחלת ישראל ונחלקה בשביל זה לארבע: יהודה, שומרון או ארץ הכותים, הגליל ועבר הירדן. גבינוס היה הראשון שחלק את הארץ, לזמן קצר, לחמשה מחוזות של משפט והנהגה ולכל אחד מִנה סנהדרין. והם: ירושלם, ירחו, אמתוס, גדר, צפורי.

אחרי מות הורדוס נחלקה הארץ בין בניו ועל ידי זה נתפרדה לפלכים רבים: יהודה, שנחלקה לאפרכיות אחדות, שומרון או סמריה, הגליל, ובה גליל העליון וגליל התחתון. עבר הירדן או פראה שהגיע עד הגולן, מלבד אלה היו האפרכיות והארצות: גמלה, גולן, בשן, ארגב, חורן, כלקים בעמק הלבנון, פיניקיה, הלבנון, ערב בדרומית-מזרחית הארץ אשר בה ישבו הנבטים.

הרומים אחרי הכניעם את כל הארץ תחת ממשלתם חלקו אותה לחלקים אלה:

פלשתינה פְּרִימָה (ראשונה) ועיר הראשה בה קסריה—דרום הארץ עד יזרעאל.

" סקונדה (שניה) " " טבריה—צפון הארץ עד הלבנון.

" טרטיה (שלישית) אדום ופטרה.

פניקיה פרימה חבל צור.

" סקונדה לבנון, דמשק.

וכל הארץ שבעבר לירדן מזרחה מדמשק עד הדרום נקראה בשם פרובינצא עֲרַבְיָא.

הערבים אחרי כבשם את א״י השאירו החלוקה הדרומית ברבה ואלה חלקיה אז:

פַּלַסְתִּין. מדרום עד עמק יזרעאל. עיר הראשה שלה לד אח״כ היתה רמלה לעיר הראשה ולה נחשבה גם הארץ שבדרומית-מזרחית ים המלח.

אֻרדֻן. מעמק יזרעאל צפונה, ועיר הראשה שלה טבריה ולה נחשב הגולן עם רוב עבר הירדן מזרחה.

מעת שהחלו המלחמות הרבות בארץ נתערבו התחומים ולא היה זכר לחלוקה מדינית קצובה עד הזמן האחרון אשר ממשלת תרכיה חלקה לפלכים (וִלָיֵת), פַּחוֹת (סנג׳ק), מחוזות (קצ׳א, או קַיְמַקָמִיַה).

„הארץ" כפי הגבולות שהצבנו לה תופסת:

1) חלק מאת וִלָיֵת או פלך בירות:

בירות.

מחוז צור.

" צַיְדָה.

" מַרְגְ׳עְיוּן עם עיר גְ׳דֵידָה.

פחות עַכַּא.

מחוז חַיפָּא.

" צַפַּד.

" טַבַּרְיַה.

" אַ־נָצְרַה.

פחות נַבּלוּס.

מחוז גְ׳נִין.

" בְּנִי צַעַב או טוּל־כּרם.

2) חלק מולית דמשק או א ־ שָׁם:

דמשק.

מחוז בּעלבּכּ.

" אל־בִּקָע עם עיר מֻעַלַּקָה.

" וָדִי אל־עַגַ׳ם עם עיר קְטנה.

" חַצְבִּיַּה.

" רָשַׁיַּה.

" זִבְּדָנִי.

" קְנֵיטְרַה.

פחות חַורָן*) עם העיר הראשה שיך סַעַד:

מחוז עַגְ׳לוּן עם העיר אֶרְבּד.

" בַּצר אַל־חַרִירִי.

" סֻוַידַה.

" דַרְעַא.

" צַלְכַד

" עָהַרַה.

פחות כַּרַכּ.

מחוז סַלְט.

" מַעָן.

" טַפִּילַה.

3) פחות אַל־קֻדְס (ירושלם):

מחוז יַפַּא.

" חַבְּרוּן או אל־כַּלִיל.

" עַזַּה.

" בִּיר סַבַּע.

" אַל־חַפִּיר.

*) הפחוה הזאת רבת השנוים היא וחלקיה אינם נקבעים לזמן רב. לכן לא הזכרתי ברשימה כ״א חורן סתם מבלי להזכיר את המחוזות מלבד מחוז א ר ב ד שהוא נבדל ומיוחד.

4) חלק מהלבנון (לְבְנָן) שהוא פחוה מְבדלת עם חֻקים ידועים וזכיות מְיחדות לו.

השמות הנזכרים אצל סופרי היונים והרומים

מהשמות האלה, שיִחדתי להם רשימה בפני עצמה בסוף הספר, לא הבאתי כ"א אלה שאינם שוים לא להשמות העתיקים הערבים ולא לשמות הסורים והם נוצרו מהיונים והרומים שישבו בארץ או מסופריהם, אם שקראו למקומות ידועים שמות חדשים לגמרי או ששִבשו ושִנו את השמות שקבלו. כל אלה השמות הנזכרים אצלם שדומים אף במקצת להשמות העתיקים שקדמו להם לא הכנסתי ברשימה זו כי השואתם נכרת היא.

ה ע ר ו ת

ההערות שבמֵישר האחרון שבספר באות להאיר ולהעיר על דברים שונים שנִתנו לחקר או שיש להם השערות קרובות וחלוקי דעות. בהערות אלו הבאתי גם אותם השמות שנזכרו בלוחות תֶל־אַמַרְנַה ושיָדעו להשות אותם אל השמות העתיקים או להשמות הערבים של היום.

—) ה א ר ץ (—

	השם העתיק והעברי	השם הערבי *)	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1		אִבְּדִר ابدر	כפר בגלעד. (ארביד)		
2		אַבּוּ דִיס ابوديس	כפר אצל ירושלם. אנשיו ידועים למורי דרך להתַּיָרים. (ירושלם)		
3		אַבּוּ מַשְׁעַל ابومشعل	כפר קטן מצפון ירושלם. (ירושלם)		
4		אַבּוּ עֻבֵּידַה ابوعبيدة	כפר בהר הגלעד. (ארביד)		
5		אַבּוּ זְרֵיק ابوزريق	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
6		אַבּוּ קַשׁ ابوقش	כפר קטן מצפון ירושלם. (ירושלם)		
7		אַבּוּ שׁוּשַׁה ابوشوشا			ראה גזר
8		אִבְּטַע ابطع	כפר בחורן. (חורן)		
9	אֲבִילָה לִזָנְיָה	סוק וַדִי בַּרַדַא سوق وادي بردى	חבל ארץ אצל דמשק אצל נהר ברדא. קליגולא וקלודיוס נתנו זה לאגריפא. היום כפר מצפון דמשק. תחנת מסה״ב בירות-דמשק. (דמשק)	קדמוניות יט 1,5	
10	אֲבִילָה	כפר אַבִּיל كفرابيل	נודעת במלחמת אנטיוכוס עם סקפוס. היתה אחת מערי הדיקפולים. כעת חרבות יפות בגלעד. (ארביד)	קדמוניות יב 3,3 מלחמות ד׳ 6,7	
11	אָבֵל או אוּבְלִין	עִבְלִין عبلين	עיר בגליל. ישבו בה יהודים רבים אחרי החרבן. היום כפר אצל צפורי. (נצרת)	תוספתא שביעית ז ערובין פז פסחים עב	נקראת ג״כ אבל-ערב
12	אָבֵל בֵּית מַעֲכָה	אִבְּל אַלְקַמְח ابل القمح	יואב צר עליה ברדפו אחרי שבע בן בכרי. כפר ידוע בימי הערבים. היום כפר גדול אצל מטלה. (ג׳דידה)	שמואל ב, כ, טו קדמוניות ח 4,12	יוסיפוס קרא לה Abellana
13	אָבֵל הַשִּׁטִּים	כַּפְרֵין كفرين	עיר לפנים בעבר לירדן. תחנת בנ״י. היום כפר ממזרח ים-המלח. (כרך)	במדבר לג, מט	
14	אָבֵל מְחוֹלָה	עַין כִּלְוַה عين خلوه	עיר אלישע. כעת חרבה מדרום בית שאן.	מלכים א, יט, טז	
15	אָבֵל כְּרָמִים	בֵּית אַל-כַּרְם بيت الكرم	לפנים עיר, בה הכה יפתח את בני עמון. כעת חרבה בצפון כרך. (כרך)	שופטים יא, לב	
16	אָבֵל מַיִם	אִבְּל אַסָּקִי ابل الساقي	עיר בנפתלי. כפר בצפון ג׳דידה. (ג׳דידה)	דה״י ב, טז, ד	
17	אֶבֶן הָעֵזֶר	דֵּיר אַבָּן دير ابان	במלחמת פלשתים הניחו עליה ארון האלהים. תחנת מסה״ב יפו-ירושלם. (יפו)	שמו״א ד, א ״ ה, א	נקראת גם אבל הגדולה. שמו״א, ו׳ יח

*) ע״ד הקריאה הנכונה עיין במבוא הספר.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
18	אֶגְלַיִם	עֵין פַּשְׁקָה عين فشقه	לפנים עיר גדולה שלקח ינאי מאת הערבים. היום נאות מדבר קרוב ליריחו. (ירושלם)	קדמוניות יד 4,1 ישעיה טו, ח.	יוסיפוס קורא לו Agalla
19	אָדָם	כִּרְבַּת אַדָּמִי خربة الدامي	חרבה אצל הירדן וגשר על הירדן נקרא جسر الدامي גִּשֶׁר אַדָּמִי במקום שהיבוק נופל אל הירדן. (ארביד)	יהושע ג, טז.	
20	אֲדָמִי־הַנֶּקֶב	כִּרְבַּת אַדָּמִי خربة الدامي	עיר בנפתלי לפנים. חרבה קרובה לטבריה. (טבריה)	יהושע יט, לג.	
21	אֲדוֹרַיִם	דוּרָא دورا	עיר ביהודה לפנים. רחבעם בנה אותה. הורקנוס לכדה ולחץ את יושביה להמול. כפר גדול היום אצל חברון. (חברון)	דבה"י ב׳ יא, ט. קדמוניות יג 1,9.	
22	אֶדְרֶעִי	דַּרְעָא درعا	עיר גדולה לפנים מערי ממלכת עוג בבשן. היתה גדולה בימי הערבים. אליה גָלו היהודים בני גָציר וקריטה בברחם מפני מחמד בערב. תחנת מסה"ב דמשק-חיפא-מֶכָּה. (חורן)	דברים ג, א. " א, ד. יהושע יב, ד.	נזכר גם בלוחות תל אמרנה בשם "אדורי"
23	אוּלָם	עוּלַם عولم	כפר של מערבים בין ימה ומסחה. נזכר בתלמוד. (טבריה)	תלמוד ירושלמי סנהדרין י.	
24	אוּלָם־רבתי	עַלְמָן علمان	נזכר בגבול צפון ארץ ישראל. כפר קטן אצל נהר אלקסמיה. (צור)	תוספתא שביעית, ד.	
25	אוּשָׁא	כִּרְבַּת הוּשָׁא خربة هوشا	מקום הסנהדרין ומושב ר׳ מאיר. ידוע בתלמוד. כפר חרב כעת. (עכו)	תלמוד ראש השנה, לא. מדרש שה"ש, ב.	
26	אֲזוֹכִים?	תֵּל בַּדְוִיָּה تل بدويه	בה היתה מלחמת תלמי עם ינאי. עיר גדולה אז. נודעת במלחמת יוסיפוס בגליל. כעת תל חרב בקצה עמק זבולון. (נצרת)	קדמוניות יג 4,12 מלחמות א, 2,4. תולדות יוסיפוס 41.	ראה כפר שִׁיחִין
27	אֻזֵּן שֶׁאֱרָה	בֵּית סִירָא بيت سيرا	עיר לפנים. בנתה שארה בת אפרים. כפר קטן מדרומית מערבית בית חורון. (יפו)	דהי"א׳ ז, כד.	
28	אַחְלָב				ראה גוש חלב.
29		אַזְרַע ازرع	תחנת מסה"ב חיפא - דמשק - מֶכָּה.		ראה זרוא

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
30	אֵילוֹן א)	יָלוֹ يالو	עיר בדן על גבול ארץ פלשתים. נתנה ללוים. רחבעם בצר אותה. היום כפר קטן ממערב בית חורון. (יפו)	יהושע כא, כד. דהי״א, ו, נד. שופטים א, לה. שמו״א, יד, לא. דבהי״ב יא, י. „ כח, יח	בלוחות תל אמרנה נזכרה בשם אילונה
31	אֵילוֹן ב)	עֵילַבּוּן عيلبون	עיר לפנים בזבולון. היום כפר גדול מצפון הכפר חטין. (נצרת)	שופטים יב, יב.	ראה עילבון.
32	אֵילוֹן ג) ?	בית אִלוּ بيت الّو	עיר בדן. כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע יט, מב.	נקרא גם אילון בית חנן מלכים א, ד, ט.
33	אַכְזִיב א)	אַזִיב الزيب	גבול הארץ בצפון. עיר בין עכו וצור. נזכרת גם בתלמוד לגבול הארץ בשם „כזיב". היתה אז בצורה, וישבו בה יהודים, ובית הכנסת היה להם שם. היום כפר בין צור ועכו. (עכו)	יהושע יט, כט. ערובין, סד. תוספתא שביעית, ד. תוספתא חלה ב׳ משנה שביעית, ו. מלחמות א, 4،13	יוסיפוס קרא לה Actipus או Ekdippon
34	אַכְזִיב ב)	כִּרְבַּת אַלְכְּוֵיזִיבֶּה خربة الكويزيبه	עיר לפנים ביהודה. היום חרבה מצפון חברון. (חברון)	בראשית, לה. יהושע טו, מד. מיכה א, יד.	
35	אֲלֶכְּסַנְדְרִיוֹם		מבצר חזק בימי הורדוס בעמק הירדן. נבנה כנראה מאת אלכסנדר ינאי ונקרא על שמו.	קדמוניות יג, 3،16. קדמוניות יד, 4،15. מלחמות א 4،6 מלחמות א 3،16	
36	אַלַּמֶּלֶךְ ?	וַדִי־אַלְמַלִכּ وادي الملك	עיר באשר לפנים. נחל נופל אל קישון מצפונו. (נצרת)	יהושע יט, כו	
37	אֶלְעָלֵה	אַלְעָל العال	עיר גדולה במואב לפנים. כעת כפר ממזרח ים המלח. (כרך)	במדבר לב, ג. ירמיהו מח, לד.	
38	אֶלֶף ?	לִפְתַּא لفتا	עיר לפנים, היום כפר קרוב לירושלם. (ירושלם)	יהושע יח, כח.	ראה נפתח
39	אֶלְתְּקֵה	בֵּית לִקְיָא بيت لقيا	עיר לפנים ללוים. היום כפר קטן ממערב ירושלם. (ירושלם)	יהושע כא, כג	ראה בית מקוסס.
40		אֻם גְ׳בֵּיל ام جبيل	אחוזה של יהודים על גבול שורה נקנתה בשנת תרס״ב. (טבריה)		
41		אֻם אַ־זֵּינָת ام الزينات	כפר גדול בכרמל קרוב לזכרון. (חיפא)		
42		אֻם אַ־זֵּיתוּן ام الزيتون	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
43		אֻם כַּלְכָא	ام كلخا	כפר על גבול עקרון. (יפו)		
44		אֻם לָקִס	ام لاقس	חרבה קרוב לעזה. (עזה)		אולי שארית השם לכיש.
45	אֲמָנָה	נַהַר בַּרַדָא	نهر بردى	נהר יוצא מהר מול-הלבנון, מתכנש שם לים קטן ומשקה את דמשק וגניה, מתפלג שם לפלגים רבים ונופל אל הברכות שבמזרח דמשק.	מלכים ב. ה.	נקרא גם בשם אבנה.
46		אֻם אַל-עַיָּר	ام الغيار	כפר קטן של תרקמנים בצפון הגולן. (קניטרה)		
47		אֻם אַל-עַמַד	ام العمد	חרבה דרומית מזרחית חברון. (חברון)		
48		אֻם אַל-עַלַק	ام العلق	כפר קטן מדרום היפא. (חיפא)		
49		אֻם אַל-פַּחְם	ام الفحم	כפר גדול בהרי אפרים שם גדלים עצי אתרוג. (ג׳נין)		
50		אֻם אַל-קַנָטִר	ام القناطر	חרבות גדולות במזרח ים טבריה.		
51		אֻם אַ־רֻמָּן	ام الرمان	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
52		אֻם אַ־רְצָץ	ام الرصاص	חרבות גדולות ויפות על מסה״ב דמשק-מכה. (כרך)		
53		אֻם אַ־שּׁוּף	ام الشوف	כפר גדול קרוב לזכרון. (חיפא)		
54		אֻם אַ־תּוּת	ام التوت	אחוזה יהודית בין זכרון ובת-שלמה. נקנתה תרנ״ג. (חיפא)		
55	אַמָּתוּם	אַמַתַּה	امتا	לפנים מבצר חזק מעבר לירדן. התחזק בו תאדור בן זינה וישם בו אוצרותיו. ינאי לכד אותו ואח״כ התנפל תאדור עליו והרג הרבה יהודים בו. (ארביד)	מלחמות א, 4, 2 „ א, 8, 4 קדמוניות יד, 4.5 „ יג, 3.13 „ יז, 6.10	לדעת אחרים נקרא בעברית בשם עמתי ירושלמי שביעית ט. ראה לשון.
56		אִמְתָּן	امتان	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
57	אנו	כַּפַר עָנָה	كفر عانة	עיר גדולה לפנים. עמרי בנה אותה. היום כפר גדול קרוב לפ״ת. (יפו)	דהי״א ח, יב.. נחמיה יא, לה	
58	אֲנָחֲרַת	אַנָּעוּרַה	الناعوره	עיר בישׂשכר לפנים. היום כפר בדרום עמק יזרעאל. (ג׳נין)	יהשוע יט, יט	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
59	אַנְטֵידוֹן	תֶּל־אַל־עָג׳וּל تل المجول	לפנים עיר גדולה על חוף ים התיכון. אלכסנדר ינאי לכדה. גבינוס כבש ובצר אותה. יוליוס קיסר נתנה מתנה להורדוס, אשר בנה אותה וקרא אותה אגרפיון. היום תל חרב מדרום עזה. (עזה)	קדמוניות יג, 3,13 ″ יד, 3,5 ″ טו, 3,7 ″ יח, 3,6 מלחמות א, 2,4 ″ א, 8,21 ″ ב, 1,18	החוקר גרן מצא חורבה מצפון עזה בשם עדה והחליט שזה מקום אנטידון Agripias
60	אַנְטִיפַּטְרִס	רָס אַלְעַין راس العين	שם קדמו היהודים את פני אלכסנדר מוקדון. אלכסנדר ינאי במלחמתו עם דיניזוס חפר בה תעלה עד ים יפו. הורדוס בנה אותה וקראה על שם אביו. נזכר הרבה בתלמוד. תלמידי ר׳ עקיבא ישבו בה. עשו בה נתר מיוחד. היום מבצר חרב קרוב לפ״ת. (יפו)	″ א, 7,4 ″ ב, 1,19 ″ ד, 1,8 קדמוניות יג, 1,15 ″ טז, 2,5 גטין עו. סנהדרין צ״ד. יומא סט. תוספתא גטין ז.	
61		אַנְצָר انصار	כפר ממזרח צידון. (צידא)		
62	אִסְכַּנְדְרוֹן	אִסְכַּנְדְרוֹן اسكندرون	חרבות מבצר עתיק מימי הסוליקים. אצל הראש הלבן. בלדוין מנוסעי הצלב בנה אותה מחדש.		Alexand-roschene
63	אַפּוֹלוֹנִיָה	אַרְסוּף ارسوف	עיר גדולה בימי הבית השני. גבינוס בנה אותה מחדש. נודעת בימי מסעי הצלב והערבים. כעת כפר חרב מצפון יפו. (טול כרם)	מלחמות א, 4,8 קדמוניות יג, 4,15	Appolonia נקראה ארשוף על שם רשף אלהי הכנענים.
64	אֲפֵק	פַּקְעָה فقعه	שם היתה מלחמת שאול בפלשתים. היום כפר קטן בגלבע. (ג׳נין)	שמואל א, כט, א.	
65	אֲפֵקָה	פִּיק فيق	עיר גדולה לפנים. בה היתה מפלת בן הדד. נודעה בימי הבית השני ובימי הערבים. היום כפר ממזרח טבריה. (קניטרא)	מלכים א, כ, כו.	עליו עברה הדרך הגדולה מדמשק לעמק יזרעאל, ליפו ולמצרים.
66		אַפְקָא افقا	עיר אצל מקור נהר אַבְרָהָים בלבנון למזרח העיר גְבָל. (לבנון)		יש אומרים שזה אפק שבשבט אשר יהושע יט, ל יהושע יג׳ ד׳. מלכים ב׳ יג, יז
67	אֶפְרָת				ראה בית לחם יהודה.
68		אִקְזִם اقزم	כפר בכרמל מדרום חיפא. (חיפא)		
69		אִרְבִּיד اربيد	עיר הקימקמיה בגלעד.		אוסביוס מזכיר אותה בשם ארבאל. ואולי זאת בית ארבאל הנזכר בהשע י, יד.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
70	אַרְבֵּל (בית ארבל) או אַרְבֵּאֵל	אִרְבִּיד	اربيد	נודעת במלחמת נקנור, בימי הורדוס, ויוסיפוס פלויוס עם הרומאים. שם מערות רבות נפלאות. בימי הבית השני ואחרי החורבן היתה עיר גדולה ליהודים; נתאי הארבלי. ארגו בה כלי פשתן נסים. היתה שם משמרת של כהנים. נמצאות גם היום המערות היפות בודי חַמָּם בין ארבאל והכפר חטין. (טבריה)	הושע י, יד. מלחמות א, 2.16 קדמוניות יב, 1.11 תולדות יוסיפוס 37 אבות א. תוספתא פרה בסוף.	
71	אַרְגֹּב (חבל)	אַלְגַ׳א	اللجا	חלק הצפון של הבשן. ארץ טרשים עם ולקנים נִכבים. יושביה שכנו במערות חצובות, שגם דלתותיהן היו מאבן הבזלת. אגוסטוס נתן החבל הזה להורדוס.	דברים ג, ד. מל״א ד, יג. מלחמות א, 4.20	היונים קראו לו Trachonitus וכן בתרגום טרכונא
72	אֲרוּמָה	אַלְעֻרְמַה	العرمه	עיר, לפנים, ישב בה אבימלך. היום כפר מצפון שכם. (ג׳נין)	שופטים ט, י.	
73	אָרִיחַ					ראה בית ירח.
74	אֶרֶךְ	עַין עַרִיכּ	غين عريك	עיר לפנים (חושי הארכי) בגבול אפרים. היום מעין קרוב לְרָם-אללה. (ירושלם)	יהושע טז, ב. שמו״ב, טו.	
75	אַרְכֵליוס			מבצר בנה ארכלוס מצפון לירחו עם מטע תמרים רבים. נתן לשלומית אחות הורדוס.	קדמוניות יז, 1.13 ״ יח, 2.2 מלחמות ב, 1.9	
76	אַרְנוֹן (נחל)	וָדִי מוּגִ׳ב	وادي موجب	נחל ידוע על גבול מואב נופל אל ים המלח.	במדבר כא, כח. דברים ב, כד. שופטים, יא.	
77		אִרְסָס	ارساس	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
78		אִרְתָּח	ارتاح	כפר אצל טולכרם. (טולכרם)		
79	אַשְׁדוֹד	אִסְדוּד	اسدود	עיר גדולה בפלשתים קרוב לחוף הים. הירודוט מזכיר אותה. האשורים והמצרים נלחמו עליה רבות. היהודים בשובם מבבל לקחו נשים אשדודיות ודברו אשדודית. יהודה המכבי לכדה. יונתן שרף אותה. פומפיוס קרעה מעל היהודים, וגבינוס בנה אותה. הורדוס נתנה לשלומית אחותו. הצלבים נלחמו עליה. היום כפר גדול בדרך עזה. (עזה)	יהושע טו, מו. שמו״א, ה, ו. ישעיה כ, א. עמוס ג, ט. נחמיהו יג. חשמונאים א, ד. קדמוניות יג, 4.4 ״ יד, 3.5 ״ יז, 1.8 מלחמות א, 7.7 ״ ד, 2.3	היונים קראו לה Azotus

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
80	אַשְׁקְלוֹן	עַסְקָלָן	عسقلان	עיר גדולה ובצורה לפנים בפלשתים. יושביה נלחמו עם הכנענים. הירודוט מזכיר אותה. נחשבה לא״י ובגבול המערבי של כבוש עולי בבל. בימי הפרסים היתה לצורים. אלכסנדר הגדול לכדה וחקק בה מטבעות ואח״כ עברה להסלוקים. הורדוס בנה בה הרבה. בימי החורבן נלחמו היהודים בה ויושביה הרגו את היהודים אשר בתוכה. בה היתה קולטורה יונית גדולה, ופלוסופים וסופרים יונים אחדים יצאו ממנה. הצלבים נלחמו הרבה עליה. היום מקום חרב עם חרבות יפות בין יפו ועזה. (עזה)	שופטים יד, יט. שמואל ב, א, כ. ירמיהו, מז, ה. עמוס א, ח. קדמוניות יב, 5,4 " טז, 4,8 " יז, 5,11 מלחמות א 11,21 " ב, 3,6 " ג, 1,2 עבודה זרה יא כתובות כו תוספתא שביעית, ד. תוספתא אהלות יח.	נזכר בלוחות תל אמרנה בשם: אַשְׁקְלוּנָה
81	אָשֵׁר	צִיר	صير	עיר לפנים במנשה. כפר קטן בצפון שכם. (שכם)	יהושע יז, ז.	
82	אֶשְׁתָּאֹל	כַּפְר אִשְׁוַע	كفر اشوع	ידוע בדברי ימי שמשון. כפר אצל ערטוף. (יפו)	שופטים יג, כה.	
83	אֶשְׁתְּמוֹעַ או אֶשְׁתְּמֹה	אַסַּמוּעַ	السموع	ידוע בימי דוד. נתנה ללוים. כפר קטן אצל חברון. (חברון)	יהושע כא, יד. " טו, נ. שמו״א ל, כח.	

ב.

84	בְּאֵינָה	בְּעֵינֵה	بعينه	נזכר בתלמוד בין הערים המובלעות בתחום. כפר מצפון נצרת. (עכו)	תלמוד ירושלמי ערלה בסוף.	לדעת אחרים זה בית ענת וכן נראה מתוספ׳ כלאים ב.
85	בְּאֵרוֹת	בִּרְיַא	بريا	עיר גדולה לפנים בבנימין. יהודה המכבי בא אליה עם חיל רב. כפר גדול היום מצפון לירושלם. (ירושלם)	יהושע ט, יז. שמואל ב, ד, ב. חשמונאים א, ט.	
86	בְּאֵר טוּבְיָה	בִּיר תַּעְבִּיַּה	بير تعبيا	מושבה יהודית, קוסטינה, נוסדה תר״נ. (עזה)		
87	בְּאֵר שֶׁבַע	בִּיר אַ־סַּבְע	بير السبع	עיר גדולה בפלשתים לפנים. ידוע בדברי ימי אברהם ויצחק. היתה עיר הדרומית של ארץ ישראל. „מדן ועד באר שבע״. עיר גדולה בימי הנוצרים והרומים. היום עיר קטנה קימקמיה בדרום הארץ.	בראשית כא, יד. " כו, לג. שמו״א ג, כ. עמוס ה, ה. דהי״א ד, כח.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
88	בְּאֵר יַעֲקֹב	בִּיר סָלִים بير سالم	מושבה חדשה אצל ודי חנין נקנתה תרס"ז. (יפו)		
89		אַל בָּבִּלִיַּה البابليه	כפר ממזרח צידון. (צידא)		
90		בָּבּ אַתֻּם باب التم	מוצא הירדן מים כנרת.		
91		בִּדּוּ بدو	כפר ממערבית צפונית ירושלם. (ירושלם)		
92		בִּדְיָס بدياس	כפר ממזרח צור. (צור)		
93	בְּדָן	בִּדְיַא بديا	כפר נזכר בתלמוד ונודע ברמוניו. היום כפר מדרום שכם. (שכם)	משנה ערלה ג.	
94		בִּדְרָס بدرس	כפר ממזרח לוד. (עזה)		
95		בּוּרִין بورين	כפר מדרום שכם. (שכם)		
96	בֶּזֶדֶל	כִּרְבַּת בֵּיזֶה خربة بيزه	במלחמת וספסינוס נלחצו היהודים במבצר בזדל. היום חרבה קרובה לקוסטינה. (עזה)	מלחמות ג, 2, 3	
97	בֶּזֶק	אִבְּזִיק ابزيق	לפנים עיר. בה מנה שאול את ישראל. היום חרבה מצפון שכם. (שכם)	שופטים א, ד. שמו"א יא, ח.	
98		בַּחְרַת אַלְבַּגַ'ה بحرة البجه	ברכה גדולה אצל עיר מזירב ובה הרבה דגי שיבוטא.		
99		בַּחְרַת בַּלַע بحرة بلع	ברכת מים גדולה מדרומית מזרחית דמשק.		
100		" אל-בֻּרְג' بحرة البرج	ברכת מים גדולה מדרומית מזרחית דמשק.		
101		בַּחְרַת הַיגַ'נָה بحرة هيجانه	ברכת מים גדולה מדרומית מזרחית דמשק.		
102		" עַטַבַּה بحرة عطبه	ברכת מים גדולה ממזרח דמשק.		
103		" אַל קִבְּלִיַּה بحرة القبليه	ברכת מים גדולה מדרומות מזרחית דמשק.		
104		" א שַׁרְקִיַּה بحرة الشرقيه	ברכה ממזרח דמשק.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
105		בַּחֲמַדוּן	بحمدون	עיר ותחנת מסה"ב בירות-דמשק. (לבנון)		
106	בַּחֲרְיָה	בַּחַרִיַּה	بخريه	אחוזת פרדסים ליהודים על גבול פ"ת. נקנתה תרס"ו. (יפו)		
107		אַלבּטוּף	البطوف	בקעת זבולון. בין הרי הגליל התחתון. מלחמות שונות היו בה ברומאים ועם מסעי הצלב.		ראה בקעת בית נטופה.
108		בַּטַיְחַה	بطيحه	בקעה במקום שהירדן נופל אל כנרת. (טבריה)		
109	בֶּטֶן	אִבְּטַן	ابطن	עיר לפנים באשר. היום חורבה קרוב לשפרעם. (עכו)	יהושע יט, כה.	
110	בְּטנה	אַלבֻּטם	البطم	עץ עתיק קרוב לחברון, שקוראים לו בשם: "אשל אברהם". בימי החורבן השני מכרו שם הרומים את בני ישראל לעבדים. בימי התלמוד היה שם ישוב יהודי ויריד גדול.	ירושלמי עז, א, ד.	וקראוה גם בשם בית אלנים
111		אַל-בַּטָנִיַּה המזרחית	البطانيه الشرقيه	כפר גדול אצל קסטינה. (עזה)		
112		אל-בטניה המערבית	البطانيه الغربيه	כפר גדול אצל קסטינה. (עזה)		
113	בְּטוֹנִים	בֻּטְנַה	بطنة	עיר לפנים בגד. כפר קטן מדרום סלט. (סלט)	יהושע יג, כו.	
114		בִּירַא	بيرا	כפר מזרחית עמק יזרעאל. (ג'נין)		
115		בִּיר אַל-עַגַ'ם	بير العجم	כפר צרקסים בגולן. (קניטרה)		
116		בֵּירוּת	بيروت	עיר קדומה נודעת עוד בימי המצרים הקדמונים היתה עיר גדולה ונכבדה בימי הרומים. פומפיוס בנה אותה לקולוניה רומית. הורדוס ובניו פארוה בבנינים והיכלים יפים לכבוד מלכי רומא. טיטוס חנה בה. אח"כ היתה לעיר המדעים ובית ספר גבוה היה בה. הצלבים נלחמו עליה. היום עיר גדולה ורבת המסחר על חוף ים התיכון.	מלחמות א, 11, " 21, 22 " ז, 3, 1 קדמוניות טז, 11, 2 " יז, 10, 9 " יט, 7, 5 " כ, 9, 4	נזכרת בלוחות תל אמרנה בשם ברותו.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
117	בִּירִי	בִּרְיָא بريا	ידועה בימי התלמוד. ישבו בה יהודים בימי הבינים גם בזמן האחרון ישבו בה יהודים ובית דפוס עברי היה שם. כעת כפר אצל צפת. (צפת)	בבא מציעא פד. תוספתא מ"ק ב.	
118		בִּיר מַעִין بير معين	כפר קרוב לדרך ירושלים-יפו. (יפו)		
119		בִּיר נַבָּלָה بير نباله	כפר גדול מצפון ירושלם. (שכם)		
120	בִּירֶם או בַּעֲרָת	חַמַּא حما	מעין מים חמים ומי מחצב אצל נחל זרקא מָעִין ממזרח ים המלח. (כרך)	קדמוניות יג, 6, 5 מלחמות ז, 6, 3 סנהדרין קח.	נקרא Callirroë ונזכרה בתלמוד בשם קלירוהי.
121		בִּיָר עַדַס بيار عدس	כפר אצל כפר-סבא ופתח-תקוה. (יפו)		
121		בּוּרְקִין بورقين	כפר מצפון שכם. (שכם)		
123		בֵּיתַא بيتا	כפר גדול ממזרח שכם. (שכם)		
124		בֵּית אִגְ'זַא بيت اجزا	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
125	בֵּית אָוֶן	בית אוֹנְיַא بيت اونيا	עיר לפנים. בה היתה מלחמת שאול בפלשתים. היום כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע ז, ב. שמואל א, יג, ה. הושע ד, טו.	
126		בית אוּזִין بيت اوزين	כפר קטן ממערב שכם. (שכם)		
127		בֵּית אִיבַּא بيت ايبا	כפר מדרום שכם. "		
128		בֵּית אִידִים بيت ايديس	כפר בגלעד. (ארביד)		
129		בֵּית אִכְּסַא بيت اكسا	כפר קרוב לירושלם. (ירושלם)		
130	בֵּית אֵל א)	בִּתִּין بتين	עיר עתיקה. מקום עבודת אלהים ואספת העם גם מקום במות ואלילים. בכחידום בצר אותה. וספסינוס שם בה מצב חיל. היום כפר קטן מצפון ירושלם. (שכם)	בראשית יב, ח; לא, יג; לה, ז. שופטים ד, ה; כ, כו; כא, ב. שמואל א, ז, טז; א, י, ג. מלכים א, יב, כט. " " יג, א. מלכים ב, כג. הושע י, טו. חשמונאים א, ט. עמוס ג, יד. מלחמות ד, 1, 9;	לפנים נקראה לוז. לדעת אחרים היו שתי ערים בשם בית אל ואחת מהן נקראה בית אל לוז והיא היום خربة اللوز חרבת אלוז.
131	בֵּית אֵל ב)	בית אוּלַא بيت اولا	לפנים עיר ביהודה. היום כפר אצל חברון. (חברון)	שמואל א, ל, כז.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
132		בית אִלּוּ بيت الّو	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		לדעת אחרים זה אילון אשר בבנימין. ראה זה
133	בֵּית אִלָנִים		נזכר בספרי שהיה שם שוק גדול.	ספרי דברים	ראה בית האלה בוטנה.
134		בית אֻמַּר بيت امّر	כפר צפונית מערבית חברון. (חברון)		
135		בית אִמְרִין بيت امرين	כפר גדול במערב שכם. (שכם)		
136	בֵּית בִּרְאִי	כִרְבֵּת אל-בִּירַא خربة البيرا	עיר לפנים. היום כפר אצל ודי צִרָר.	דהי״א ד, לא.	
137	בֵּית בָּרָה	עֲבָּרָה غبارا	מעבר על הירדן נגד בית שאן.	שופטים ז, כד.	
138	בֵּית גָדֵר	ג׳דור جدور	עיר לפנים ביהודה. נקראה גם גדרה, גדור. כעת כפר קטן בין בית לחם וחברון. (חברון)	דהי״א ב, נא. יהושע טו נח.	
139	בֵּית גוברין	בית גִ׳בְרִין بيت جبرين	ידועה בימי הרומים שבנו ופארו אותה. בימי התלמוד ישבו בה חכמים אחדים. עמר אל עצי בכבשו את א״י חנה בה. היתה עיר גדולה בימי הערבים ונוסעי הצלב בנו בה מבצר חזק צַלַחְאַדִּין הרס אותו. היום כפר גדול (מודיריה). קרוב לו מצאו חרבות עתיקות וחפירות שונות ומערות רבות. נזכר במדרש, כי זה מקום החורי—יושבי החורים והמערות. (חברון)	ירושלמי דמאי ב. בראשית רבה. תוספ׳ אהלות יח.	נקראה בשם Eleutheropolis וכן במדרש אליותרופולים. אומרים כי זה המקום שיוסיפוס קרא בשם Betoris אשר לכד וספסינוס מלחמות ד, 8, 1
140	בֵּית גָמול	אֻם אַל גִ׳מָל ام الجمال	עיר לפנים. היום כפר מצפונית מזרחית סלט. (חורן)	ירמיהו מח, כג.	
141		בית גַ׳מָל بيت جمال	כפר לאטלקים ובית ספר לעבודת אדמה אצל תחנת מסה״ב דיר-אבָּן. (יפו)		
142		בית גִ׳ן بيت جن	היה כפר גדול בימי הערבים כעת כפר גדול קרוב לצפת. (צפת)		
143		בית גִ׳רְגִ׳ס بيت جرجس	כפר אצל עזה. (עזה)		
144	בֵּית דָגוֹן א)	בית דַגַ׳ן بيت دجن	עיר ביהודה לפנים. כפר גדול קרוב ליפו ולראשון. (יפו)	יהושע טו, מא. תוספתא אהלות ג	מקום העיר העתיקה הוא החורבה אשר אצל ראשון הנקראת داجون דג׳ון

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
145		בית דַג'ן بيت دجن	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
146	בֵּית דָּגוֹן ב) ?	אַדָעוּק الداعوق	עיר לפנים באשר. היום כפר ממזרח עכו. (עכו)	יהושע יט, כז. תוספתא שביעית ז	
147		בית דִקּוּ بيت دقو	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
148		בית דַרְדַס بيت دردس	כפר אצל עזה. (עזה)		
149		בית דַרַּס بيت دراس	כפר גדול על גבול קסטינה. (עזה)		
150	בֵּית זְכַרְיָה	בית זַכַּרְיָה بيت زكريا	אופטר נצח בה את יהודה. כפר קטן כעת בין בית לחם וחברון. (חברון)	קדמוניות יב, 9, 4 מלחמות א, 1, 5	
151	בֵּית זְנִיתָא	כִרְבַּת זַנוּתַא خربة زنوتا	עיר הגבול של עולי בבל בצפון א"י. חרבה אצל עכו.	ירושלמי שביעי' ד	
152	בֵּית חָדוֹד		נזכר בתלמוד. מקום קרוב לירושלם.	משנה יומא ד.	לדעת אחרים זה הירודיוס עיין זה.
153	בֵּית חָגְלָה	עֵין חַגְ'לַא عين حجلا	מקום נודע אצל ים המלך. ידוע בימי החשמונאים. יונתן ברח אליה מפני בכחידוס. היום מקום קדוש ומנזר לנוצרים. (ירושלם)	יהושע א, ו; יח, כא. קדמוניות יג, 1, 5	
154	בֵּית חוֹרוֹן עֶלְיוֹן	בית אור פוּקַא بيت اور فوقا	שתי ערים באפרים. שלמה בנה אותן. ידועות גם במלחמת החשמונאים והרומים. בכחידוס בצר אותן. אצלן נגף צסטיוס מגפה רבה לפני היהודים. נודעת גם בימי התלמוד. היום כפרים קטנים. צפונית מערבית ירושלם. (ירושלם)	יהושע טז, ג. שמו"א יג, יח. מלכים א, ט, יז. דבה"י א, ז, כד. השמונאים א, ג. קדמוניות יב, 7, 1 " יג, 1, 3 מלחמות ב, 12, 2 " ב, 19, 8	
155	בֵּית חוֹרוֹן תַּחְתּוֹן	בית אורתחתא بيت اور تحتا			
156		בית חַנוּן بيت حنون	כפר גדול אצל עזה בדרך ליפו. (עזה)		
157		בית חַנִינָא بيت حنينا	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
158		בית טִימַא بيت طيما	כפר בגבול עזה. (עזה)		
159	בֵּית יָרַח	כַּרַךְ كرك	בימי התלמוד עיר גדולה על שפת ים כנרת. היום חרבה באחזת כנרת על שפת ים כנרת. (טבריה)	ירושלמי כלאים א " מגילה א.	רחה טריכה נקרא גם כפס חרית. ד.
160	בֵּית הַכֶּרֶם	עֵין כָּרֶם عين كارم	עיר גדולה לפנים. כעת עיר קרובה לירושלם קדושה לנוצרים. (ירושלם)	ירמיהו ו, א.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
161	בֵּית לָבָן	א לְבָּן اللبان	כפר בהר אפרים על דרך ירושלם-שכם. נודע לפנים ביינו הטוב. (ירושלם)	משנה מנחות ז, ט.	לדעת אחרים זה נכונה.
162		בית לָהִי بيت لاهي	כפר אצל החרמון. (בנים)		
163		בית לָחִי بيت لاحي	כפר אצל עזה. (עזה)		
164	בֵּית לֶחֶם א)	בית לַחִם بيت لحم	העיר הגדולה ביהודה. מולדת דוד. קדושה לנוצרים וכנסיה גדולה להם בה. עיר מודיריה כעת. (ירושלם)	בראשית לה, יט; יהושע יט, טו; שופטים יט, ב. שמו"א טז, ד; שמו"ב כג, יד. רות א, יט.	נקראה בשם אפרת או בית לחם יהודה.
165	בֵּית לֶחֶם ב)	בית לַחם بيت لحم	עיר בזבולון לפנים. נזכרה בתלמוד בשם בית לחם צריא. כעת מושבה של גרמנים בעמק עכו. (חיפא)	יהושע יט, טו. ירושלמי מגילה א	
166		בית לִיד بيت ليد	כפר ממערב שכם. (טול כרם)		
167		בית מַחְסִיר بيت محسير	כפר על דרך-העגלה לירושלם. (ירושלם)		
168	בֵּית מָעוֹן	קַלְעַת בית מַעון قلعة بيت معون	חרבה ידועה אצל ארבל. בימי התלמוד היתה שם עיר של יהודים ובית הכנסת ומשמרת כהנים. (טבריה)	ירושלמי ערובין ה " סוטה א. תולדות יוסיפוס יב.	
169	בֵּית מְקוֹשֵׁשׁ	בית לְקִיא بيت لقيا	בסוף הבית השני היתה שם משמרת כהנים. היום כפר ממערב ירושלם. (ירושלם)	תוספתא יבמות א	לדעת רבים נקראת גם בשם כפר לקוטיא מדרש איכה א. אדריינוס שם בו מארב לתפוש את פליטי ישראל.
170		בית מֶרִי بيت مري	עיר קטנה בלבנון מצפון בירות. מעונות קיץ יפים. (לבנון)		
171		בית נוּבָּא بيت نوبا	היתה עיר קטנה בימי הערבים. היום כפר ממזרח רמלה. (יפו)		
172	בֵּית נִמְרָה	תֵּל נִמְרִין تل نمرين	עיר בגד בעבר לירדן לפנים.	יהושע יג, כז. תוספתא שביעית ז	
173		בית נְקוּבָּא بيت نقوبا	כפר ממערב ירושלם. (ירושלם)		
174	בית סוּחֲרָה	בית סַחוּר بيت سحور	ידוע במלחמת יהודה המכבי. שם מת אליעזר אחיו. כפר על דרך ירושלם — חברון. (ירושלם)	חשמונאים א, ו.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
175		בית סוסין بيت سوسين	כפר גדול קרוב למסה״ב יפו-ירושלם (דיר אבן). (ירושלם)		אומרים כי זה תלר סוסה ישעיה יט.
176		בית סוֹריק بيت سوريق	כפר במערב ירושלם. (יפו)		
177		בית סַפָּפָא بيت سفافا	כפר סמוך לירושלם. (ירושלם)		
178		בית עֲוָּא بيت عوّا	חרבה קרוב לבית גוברין. (חברון)		
179		בית עַטָּב بيت عطاب	כפר גדול מודיריה. (חברון)		עין סלע עיטם.
180	בֵּית עַזְמָוֶת	חִזְמָה حزمه	עיר בבנימין לפנים. כעת כפר מצפון ירושלם (ירושלם)	נחמיה ז, כח.	
181		בית עַכָּר بيت عكار	אחוזה שקנה הברון רוטשילד בגולן קרוב לעיר שחם גולן בשנת תרס״ו עזובה כעת. (חורן)		
182	בֵּית הָ־עֵמֶק	עַמְקָא عمقا	עיר באשר. היום כפר גדול קרוב לעכו. בתלמוד נקרא כפר עמקא. (עכו)	יהושע יט, כז. תענית כא.	
183	בֵּית עֲנוֹת	בית עַיְנוּן بيت عينون	עיר ביהודה לפנים. היום חרבה מצפון חברון. (חברון)	יהושע טו, יט.	
184	בֵּית עַנְיָא	אַל עֲזַרִיָּה العزريه	כפר אצל ירושלם. ידוע בימי הנוצרי. (ירושלם)	מתיא כא; לוקוס ב	
185		בית עֲנָן بيت عنان	כפר ממערב ירושלם. (ירושלם)		
186	בֵּית עֲנָת	עֲנָתָה عناتا	עיר בנפתלי. היום חרבה מצפון צפת. (עכו)	יהושע יט, לח. שופטים א, לג. תוספתא מקואות ו	בתלמוד ירושלמי ברכות ד, נזכר „חכמים שהלכו לענת".
187		בית עַפָּא بيت عفا	כפר בחבל עזה. (עזה)		
188	בֵּית פָּגֵי	כַּפַר אַטּוּר كفر الطور	ידוע בספורי ישוע הנוצרי. נזכר הרבה בתלמוד. היום כפר בראש הר הזיתים. (ירושלם)	מתיא יא. פסחים סג. סוטה מה. תוספתא מנחות ח	
189	בֵּית פָּר	בית פָּר بيت فار	כפר על גבול הכפר חולדה על דרך מסה״ב יפו — ירושלם. (יפו)		
190	בֵּית צוּר	בית צור بيت صور	עיר גדולה ביהודה. נודעת במלחמת החשמונאים, שהיתה אז בצורה, ויהודה ואחיו נלחמו רבות עליה. כעת כפר קטן בין בית לחם וחברון. (חברון)	יהושע טו, יח. נחמיה ג, טז. חשמונאים א, ד. קדמוניות יב, 7, 5 " יג, 5, 6	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
191	בֵּית צַדְיָא או בֵּית צַיְדָא א)	בית צַיְדָא או אַתֶּל بيت صيدا او التل	עיר לפנים על שפת ים כנרת. פליפוס בנה אותה בשם בית צידא יוליוס. (טבריה)	קדמוניות יח, 2, 1 מלחמות ב, 9, 1 " ג, 10, 7	
192	בית צידא ב)	כָּן מִנְיַא خان منيا	נודעת בימי הנוצרי ותלמידיו. כעת מבצר חרב צפונית מערבית ים כנרת.	מתיא יא.	עין מגדלנוניה.
193	בית הָרָם	אַרָמה الرامة	עיר בנגד אצל הירדן. היתה אח"כ עיר גדולה בשם בית רמתא או בית ארמפתא. אנטיפוס בנה אותה ויקרא לה יוליוס או לִוְיַס לכבוד אשת אגוסטוס. היתה עיר גדולה בימי הרומים. היום חרבה על שפת הירדן. (סלט)	יהושע יג, כז. קדמוניות יח, 2, 1	
194	בית רִמָּה	בית רִימא بيت ريما	כפר גדול מדרום שכם. ידוע בימי התלמוד ביינו הטוב. (שכם)	משנה מנחות ט.	
195		בית אַ־רָס بيت الراس	לפנים עיר גדולה מערי הדקפולים. כפר בגלעד ובו חרבות רבות. (ארביד)		נקרא לפנים Capitolias
196	בית שְׁאָן	בִּיסָן بيسان	עיר גדולה לפנים. בחומת בית שאן תקעו את גוית שאול ובניו. ידועה בימי מלחמת החשמונאים, בימי מלחמת הרומים. העיר היותר גדולה בהדקפולים. הורקנוס לכדה, פומפיוס לקחה מהיהודים. גבינוס בנה אותה. הקולטורה היונית התגברה בה ונבנו בה טיאטרונים וְזִירָה. נזכרת הרבה בתלמוד ומהוללה אז בפריה הרב. ישבו בה תמיד יהודים. היתה עיר של מסחר ואמנות. היתה עיר גדולה גם בימי הבינים ויהודים ישבו בה אז. הצלבים נלחמו הרבה עליה. כפר גדול כעת. תחנת מסה"ב חיפא —דמשק. (טבריה)	יהושע יז, יא. שמואל א, לא. מלכים א, ד, יב. חשמונאים א, ה. מלחמות ג, 3, 1 " א, 8 4 קדמוניות יד, 5, 3 חולין ו, ערובין יט. כתובות קיב. ירושלמי מגלה א.	בלוחות תל אמרנה נזכרה בשם בת-שַׁני היונים קראו לה Skythopolis מפני שחנו בה הסקיתים בבואם אל הארץ נקראה גם Nysa על שם האליל Dionisos
197	בית הַ־שִּׁטָּה	שַׁטַּה شطا	עיר לפנים. ברחו אליה אנשי מדין מפני גדעון. היום כפר בעמק יזרעאל. תחנת מסה"ב חיפא—דמשק. (ג'נין)	שופטים ז, כב.	
198	בית שמש א)	עֵין שַׁמְשׁ عين شمس	עיר קדומה בפלשתים. ידועה עוד בימי המצרים הקדמונים. שם הניחו את ארון האלהים בהעלותו מפלשתים. בה נגף יהודה לפני ישראל. הפלשתים לקחוה מישראל בימי אחז. עיר קטנה בימי התלמוד. היום כפר קטן קרוב לנחל שורק וערטוף. החברה האנגלית מתחילה לחפור בה עתיקות. (יפו)	יהושע טו, י. שמו"א ו, ט. מל"ב יד, יא. דהי"ב כה, יא. " כה, כג. ירושלמי מגלה א.	נקראה גם בשם עיר שמש, וכנראה היתה שם לפנים עבודת אליל השמש. נזכרת בלוחות תל אמרנה בשם עין שַׁמְשִׁי.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
199	בית שמש ג)	שְׁמְשִׁין شمشين	עיר לפנים בנפתלי. כעת חלק מהמושבה ימה. (טבריה)	יהושע יט, כב.	
200	בית שְׁעָרִים	תֻּרְעָן ترعان	מושב רבי ומדרשו. מקום הסנהדרין. כעת כפר גדול על גבול שְׁזֻרָה. (נצרת)	סנהדרין לב. תוספתא סוכה ב.	
201	בית שְׁרְיוֹן	סירין شيرين	נזכר בתלמוד. היום כפר קטן בעמק יזרעאל. (טבריה)	ירושלמי סנהדרין ז	
202	בית תפוח	תַּפּוּח تفوح	עיר לפנים ביהודה. כפר גדול מדרום חברון עם חרבות. (חברון)	יהושע טו, נג.	
203	בֵּיתר	בַּתִּיר بتير	ידוע במלחמת בר כוכבא. כפר גדול תחנת מסה״ב יפו — ירושלם. (ירושלם)	גיטין נז, ירושלמי תענית ד, סנהדרין יז, ועוד.	רבו החקירות אודות המקום הזה ולפי המסקנא האחרונה הוא כפר בתיר הקרוב לירושלם.
204		בֻּכִּי بكي	כפר בחורן ממזרח בוצרא. (חורן)		
205		בִּכְּפַיָא بكفيا	כפר גדול ויפה בלבנון. (לבנון)		
206		בַּלַד א שֵׁיְךְ بلد الشيخ	כפר אצל חיפא על דרך נצרת. (חיפא)		
207	בָּלָה	דֵיר בַּלַּךְ دير بلخ	עיר בשמעון. היום כפר מדרום עזה. (עזה)	יהושע יט ג.	
208		בַּלָּט بلاط	כפר במרג' עיון. (ג'דידה)		
209		בַּלָּטָה بلاطه	כפר אצל שכם ממזרחה. נודע בימי הערבים. (שכם)		ע״פ מסורת השומרונים זה אלון שכם שופטים ט. ובה מראים קבר יוסף.
210	בַּלְמָה	כִּרְבַּת בַּלְעַמֵה خربة بلعمة	ידועה בספור יהודית. (ג'נין)	יהודית ז.	
211		בַּלְעָה بلعه	כפר צפונית מערבית שכם. (טול כרם)		
212	בְּנֵי בְרַק	בְּנֵי בְּרַק بني براق	עיר לפנים מושב ר' עקיבא ומדרשו. ישבו שם חכמים אחדים מבנ״י. היתה מהוללת בתאניה. כפר גדול בין פתח תקוה וראשון. (יפו)	יהושע יב. ב״ב קנד, שבת י. כתובות קיא. סנהדרין לב. תוספתא שבת ג.	
213		בְּנֵי זֵיְד بني زيد	חבל ארץ מצפון ירושלם.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
214		בְּנִי חַסַּן بني حسن	חבל הארץ ממערב ירושלם.		
215		בְּנִי חָרִת بني حارث	" " מצפון "		אולי מקום יער חרת לפנים ד"י שמו"א כב, ה
216	בְּנֵי יְהוּדָה	בִּיר אִשְׁכּוּם بير اشكوم	כפר קטן ומושבה יהודית ממזרח ים טבריה. (קניטרא)		
217		בְּנִי מָלֵכּ بني مالك	חבל הארץ ממערב ירושלם.		
218		בְּנִי מֻרֵּה بني مرّه	" " מצפון "		
219		בְּנִי נַעִים بني نعيم	כפר ממזרח חברון. (חברון)		
220		בְּנִי סָלִים بني سالم	חבל הארץ ממזרח ירושלם.		
221		בְּנִי עֻבֵּיְד بني عبيد	חבל הארץ בגלעד מזרחית דרומית אלוַסטיה.		
222		בְּנִי צַעַב بني صعب	חבל הארץ ממערב שכם. קימקמיה טול כרם.		
223		בַּעַבְּדָא بعبدا	נאות חורף של פחת הלבנון, תחנת מסה"ב בירות—דמ שק. (לבנון)		
224	בָּעַל	כֻּרְנֻב كرنب	לפנים העיר היותר דרומית בארץ. היום חרבה בין באר שבע וים המלח.	דה"י א, ד, לג.	
225	בַּעַלְבֵּךְ	בַּעַלְבַּכּ بعلبك	עיר עתיקה נודעת בימי הרומים אשר בנו בה היכלים רבים לאלהי השמש. היום עיר קטנה בצפון בקעת הלבנון ובה חרבות רבות ויפות.	משנה מעשרות ה	
226	בַּעַל גָּד	בַּנְיַס بنياس	מקור הירדן, עיר לרגלי הר חרמון. אצלה המלחמה הגדולה של אנטיוכוס הגדול. עיר נודעת בימי סוף בית שני. פיליפוס בנה אותה. עיר גדולה עם בנינים יפים. טיטוס חנה בה. בתלמוד נקראה בשם קסריון, גם בשם פניאס או פמיים. בימי הערבים היתה עיר קטנה עם מבצר חזק. הצלבים נלחמו בה. כעת כפר קטן עם חרבות יפות מתקופות שונות. (קניטרה)	יהושע יג, ה. מלחמות ג, 7, 9 " ז, 2, 1 סוכה כז, מגילה ו. תוספתא בכורות ז	Caesarea Philipus קראו לה לכבוד נירון כסר: Neronias קדמוניות כ, 9, 4
227	בַּעֲלָה				ראה קרית יערים.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
228	בַּעַל חָצוֹר	אַל עַצוּר العصور	בקעה בצפון ירושלם. בה גזזו בני דוד ואבשלום הלך שם להנקם באמנון.	שמואל ב, יג, כג.	
229		בַּעלִין بعلين	כפר אצל עזה. (עזה)		
230	בַּעַל מְעוֹן	מַעִין معين	עיר בראובן. היום חרבה דרומית מערבית חשבון. (כרך)	במדבר לב, לח. דהי"א ה, ח.	
231	בַּעֲלָת	דֵיר בַּלּוּט دير بلوط	עיר בדן. שלמה בנה אותה. כפר גדול מדרומית מערבית שכם. (שכם)	יהושע יט, מד.	
232	בְּעֹן	בָּעוּן باعون	עיר בגד לפנים. בימי הערבים היתה עיר גדולה וישבה שם המשוררת הערבית הידועה עַזְשה אל בָּעוּנִיה. היום כפר בגלעד. (ארביד)	במדבר לב, ג.	
233		בַּעקְלִין بعقلين	כפר גדול ויפה בלבנון. (לבנון)		
234	בָּצְקַת		עיר ביהודה.	יהושע טו, לט. מ"ב, כב, א.	ראה כשית
235	בֶּצֶר	בְּצר אַלְחַרִירִי بصر الحريري	עיר בחורן. קימקמיה. נודעת בימי החשמונאים. נזכרת בתלמוד. גבול הארץ ממזרח. (חורן)	חשמונאים א, 5 תלמוד ירושלמי שביעית.	
236	בֶּצֶר	קַצְר אַלְבַשִׁיר قصر البشير	עיר המקלט בשבט ראובן. היום חרבה קרוב לארנון. (כרך)	דברים ד, מג.	
237	בָּצְרָה	בְּצְרַא بصرى בְּצְרַא אַסְכִי או بصري שָׁם اسكي شام	נזכרה במלחמת החשמונאים ובתלמוד. עיר הראשה של חורן. הרומים עשו בה קולוניה גדולה. טרינוס דרחיב אותה. התישבו אז בה הרבה מבני ערב. והיתה בימי הרומים עיר הראשה של הפרובינציה עַרַבָּה. היתה מרכז של מסחר. גם יהודים ישבו בה. וחכמים אחדים מבנ"י למדו בה. הערבים היו באים אליה מארץ ערב למסחר. גם מחמד נביאם בא שם למסחרו. בימי הערבים היתה עיר הראשה של חורן. הצלבים נלחמו בה רבות. היום עיר קטנה בחורן ובה חרבות יפות מימי הרומים והנבטים. (חורן)	חשמונאים א, 5 תלמוד ירושלמי כלאים ט. שם ב"מ ב. איכה רבה ב. שה"ר ז.	היונים קראו Bostra
238	בָּצְרָה	אַל־בֻּצֵירָה البصيره	עיר גדולה באדום לפנים. היום חרבה מדרום כרך. (טפילה)	ישעיהו לד, ו. ירמיהו מח, כד.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
239	בֶּצֶת	אַל־בַּצָּה	البصه	כפר גדול קרוב לעכו. נזכר בין ערי הגבול של א"י בימי עולי בבל. (עכו)	ירושלמי שביעית ו	
240		בָּקָה	باقه	כפר מצפונית מערבית שכם. (טול כרם)		
241		אַל־בֻּקְעָה	البقعه	כפר מצפון שכם. (שכם)		
242	בִּקְעַת אָוֶן				עמוס א, ה.	ראה בקעת הלבנון.
243	בקעת אונו			הבקעה אשר אצל אונו, שקראו לה אח"כ בשם „שפלת לוד". בה חפץ סנבלט להוָעד עם נחמיה. היתה מהללת בימי התלמוד בתנובתה ודשנה הרב.	נחמיה ו, ב.	
244	בקעת אֲזוֹכִים	אַל־בַּטּוּף	البطوف	עמק זבולון. בקעה יפה בין הרי הגליל.		עיין בקעת בית נטופה ועמק זבולון אלבטוף
245	בקעת אַרְבֵּל			בקעה עוברת משפלת הכפר חטין עד לפני יַדֵי הַיָּם.	ירושלמי ברכות א	
246	בקעת בֵּית הַכֶּרֶם			העמק שאצל כפר מג'דל כרום אצל עכו.	תוספתא נדה ג.	
247	בקעת בֵּית מַקְלֶה	וָדִי אַנָּר	وادي النار	החלק המזרחי שבנחל קדרון.	תוספתא מנחות י.	
248	בקעת בֵּית נְטוֹפָה	אַל־בַּטּוּף	البطوف	עמק זבולון.		
249	בקעת יָדַיִם			שם לעמק יזרעאל או לחלק ממנו.	תלמוד גיטין נז.	
250	בקעת יָטְבַת			העמק אשר אצל יודפת או גֻפַּת, חלק מעמק זבולון.	תוספתא נדה ג.	
251	בקעת יְרִיחוֹ			העמק אשר סביב יריחו.		
252	בקעת הַלְּבָנוֹן	אַל־בִּקָע	البقاع	הבקעה אשר בין הלבנון ומול הלבנון. פוריה מאד.	יהושע יא, יז.	נקרא גם בשם בקעת און או חדק.
253	בקעת מְגִדּוֹ או מגדון			החלק מעמק יזרעאל אשר סביב מגדו. יאשיה יצא שם לקראת נכו מלך מצרים.	דה"י ב, לה, כב. זכריה יב, יא.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערה
254	בקעת מִצְפֶּה	וָדִי אַתִּים وادي التيم	הבקעה אשר בין חרמון ומול הלבנון מתחת למטלה. בה התישב מחמד א דֻרְזִי מיסד כתת הדרוזים במאה האחת עשרה.	יהושע יא, ח.	
254	בקעת סִכְנִי		העמק אשר אצל סכנין או חלק מעמק זבולון.	תוספתא נדה ג.	
256	בקעת עֵיְן סוֹכֵר	וָדִי עסכּר وادي عسكر	הבקעה אשר לרגלי הר עיבל ממזרח שכם. בקעה יפה ופוריה.		עיין עין סכ
257	בקעת פְּנֵי מָנוֹן	אַל־בֻּקֵיעה البقيعه	הבקעה אשר בין צפת ומירון שם ישב ר׳ שמעון בן יוחאי.	מדרש שמות נב.	ואולי צ״ל ס מרון.
258	בקעת רמון		חלק מעמק זבולון או אלבטוף.	ירושלמי חגיגה ג.	
259		בַּרְבַּרה بربره	כפר אצל עזה על הדרך ליפו. (עזה)		
260		אַל־בּרג׳ البزج	כפר קטן דרומית מזרחית רמלה. (יפו)		
261		בּרג׳ برج	אחוה יהודית על גבול זכרון. נקנתה בשנת תרס״ג. (חיפא)		
262	בֶּרֶד			בראשית טז, יד.	עיין סוֹ.
263		בִּרְוַה بروا	כפר אצל שפא עמר. נודע בימי הערבים. (עכו)		
264		בְּרוּמָנַה برومانه	עיר קטנה בלבנון מצפון בירות. נאות קיץ. (לבנון)		
265		בַּרוּקִין بروقين	כפר מדרום שכם. (שכם)		
266	בִּרְזָיִת	בִּיר זַיְת بير زيت	כפר גדול מצפון ירושלם. יושבים בו נוצרים רבים. (ירושלם)	דה״י א, ז, לא.	
267		בְּרֵיכַּה بريكه	כפר גדול של צרקסים בגולן. (קניטרה)		
268	ברכה עליונה	בִּרְכַּת מַמִלַּה بركة مملا	ברכה מחוץ לחומת ירושלם למערב.	מלכים ב, יח, יז.	
269	" תחתונה	בִּרְכַּת אַ־סֻלְטָן بركة السلطان	ברכה גדולה מחוץ לחומת ירושלם לדרומית מערבית על דרך חברון.	ישעיה כב, ח.	
270	ברכות חשבון		נודעת לפנים. וגם היום יש ברכות קרוב לחשבון.	שה״ש ז, ה.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
271	ברכות שלמה	בְּרַכּ برك	ברכות ומעינות מים. מובלים מהם מים בצנור לירושלם. (ירושלם)	קהלת ב, ו.	
272	ברכת גבעון		נתאבקו שם אנשי יואב ואנשי אבנר. נמצאת גם היום קרוב לכפר الجيب אלג׳יב.	שמו״ב ב, יג.	
273	ברכת חברון		דוד תלה עליה את רוצחי איש בשת. היום ברכה גדולה מחוץ לעיר חברון.	שמו״א ד, יב.	
274	ברכת חזקיה	בִּרְכַּת חַמָּם אַל־בַּטְרַק بركة حمام البطرق	ברכה גדולה בתוך עיר ירושלם.	מלכים ב, כ, כ.	
275		בִּרְכַּת מִסְכַּנֵה بركة مسكنه	ברכת מים גדולה אצל הכפר תרען (בית שערים) סמוך לטבריה.		
276		בִּרְכַּת אַ־רָן بركة الران	ים קטן מדרום לחרמון. נקרא בשם ברכת פיאלא, ארכו 630 מטר ורחבו 480 מטר וכנראה הוא לוע של ולקן נכבה.	מלחמות ג, 10, 7	Phiala אולי זה ים חילת שבתלמוד בבלי ב״ב קד.
277		בִּרְפִלְיַא برفليا	כפר ממזרח רמלה. (יפו)		
278		בַּרְצִינַא برصينا	כפר בגלעד. (ארביד)		
279		בְּרָק براق	כפר בצפון חורן. עיר גדולה בימי הערבים. (חורן)		
280		בַּרְקַא برقا	עיר קדומה מימי המצרים הקדמונים. היום כפר קטן קרוב לקסטינה. (עזה)		נזכרה בלוחות תל אמרנה בשם בַּרְקוּ.
281		בֻּרְקַא برقا	כפר קטן מצפון ירושלם. (ירושלם)		
282		בֻּרְקַא برقا	כפר אצל סבסטיה. (שכם)		
283	בַּרְקָה	בֻּרְקִין برقين	כפר הגבול בין שומרון והגליל. נקראה גם בשם כפר ברקאי. היום כפר בדרום עמק יזרעאל. (ג׳נין)	פסחים נז. ע״ז לא.	
184	בְּרוֹר חָיִל	בְּרֵיר برير	עיר גדולה לפנים, שם היה בית מדרשו של ר׳ יוחנן בן זכאי. היום כפר גדול וטחנה של יהודים. (עזה)	סנהדרין יב. תוספתא מעשר ראשון ב.	
285	בֵּרֹתַי	בִּרְתָּנְיַא برتانيا	עיר ידועה לפנים בממלכת צובא. כפר בבקעת הלבנון.	שמו״ב ח, ח.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
286		בַּשִּׁית بشيت	כפר על גבול נדרה נודע בימי הערבים. (עזה)		אומרים כי זה בצקת מולדת אם יאשיה עיין זה.
287	בשן (חבל)	אל־בַּתַּנִיַּא البثنيه	חבל ארץ ממזרח הגולן. ממלכת עוג לפנים. ארץ בזלת פוריה עם גבנונים רבים. נודעת בפריה ואלוניה הרבים. בימי הבית השני התישבו בה סורים ואח״כ היונים. הקולטורה היונית התרחבה בה. נִתנה מאת אוגוסטוס להורדוס ואח״כ לפיליפוס. בימי הערבים היתה מיושבת הרבה.	במדבר כא, לג. דברים ג, י. ישעיה לג, ט. יחזקאל כז, ו. מיכה ז, ד. עמוס ד, א. נחום א, ד. תהלים סח, טז. ״ כב, יג. קדמוניות יז, 1,8 ״ טו, 1,10	Batanaea לדעת חוקרים רבים נקרא בשן כל חבל ארץ חורן עד המדבר מזרחה ודרומה וכן נקרא בערבית היום בשן البثنيه אל-בתניה חלק הדרומי של חורן
288		בְּשְׁרַא بشرى	כפר בגלעד. (ארביד)		
289		בְּשָׁרה (חבל) بشاره (بلاد)	חבל הארץ אשר מצפון צפת.		
290	בְּתוּל	בַּתְלְיַא بتليا	ידוע בספור יהודית. (גינין)	יהודית ו.	
291		בַּתִּימַא بتيما	כפר יפה עם מים רבים קרוב לחרמון. (דמשק)		
292	בְּתֵירָה	בית אֶר بيت ار	הורדוס נתנה לצורי הבבלי לבנותה ולהגן משם על היהודים שבבשן. חרבה בנולן.	קדמוניות יד, 2,2	
293	בַּת שלמה	אֻם אַל־גַ׳מַּל ام الجمال	מושבה אצל זכרון יעקב. נוסדה תרנ״ב. (חיפא)		

ג.

294	גֹּב	אַל־גַ׳וְרַה الجوره	עיר לפנים בפלשתים. נלחמו בה ישראל. נזכרה בתלמוד בתחום אשקלון. היום מקום קרוב לאשקלון ושם ברכות וצדים בהן דגים. (עזה)	שמואל ב, כא. תוספ׳ אהלות יח.	גב—פירושו חפירה וכן ג׳ורה בערבית.
295		גְ׳בָּב جباب	תחנת מסה״ב חיפא-דמשק.		
296		גְ׳ב יוסף جب يوسف	מקום ידוע בימי הבינים. פונדק גדול בימי הערבים. עליו עברה הדרך הגדולה ממצרים לדמשק. כעת מבצר חרב. בדרך מים כנרת לראש-פנה. (צפת)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
297	גְּבַל	ג'בַּיל جبيل	עיר בכנען ידועה לפנים. נודעה גם בימי הרומים. הורדוס בנה לה חומה. הערבים לכדוה והכליף עמר הושיב בה פרסים. נוסעי הצלב נלחמו רבות בה וצלחאדין לקחה מהם. היום עיר קטנה על חוף הים מצפון בירות.	יהושע יג, ה. מל"א ה, לב. יחזקאל כז, ט. מלחמות א, 21, 11	יוסיפוס קורא לה Byblus בתל אמרנה נמצאו הרבה מכתבים מהעיר הזאת שנזכרה בשם גבל או גְבְלָה.
298	גְּבַל	ג'בָל جبال	חבל ארץ מזרחית דרומית לים המלח. מקום הרי אדום. נזכרה פעמים אחדות בתלמוד. חכמים אחדים ישבו שם. היתה אז ארץ פוריה והרבה כרמים בה. גם בימי הערבים היתה פוריה ונטעים רבים בה. היום יושבים בה בדוים. (טְפילה)	תהלים פג, ה. יבמות מו. כתובות קיב מדרש קהלת. פסוק דור הולך.	תרגום שעיר יוסיפוס קורא לה: Gobolitis קדמוניות ג, 2, 1
299		ג'בל הַושא جبل هوشا	הר גבוה אצל סלט.		אחרים אומרים כי זה רמת גלעד
300		ג'בל אַל-אַסְוַד جبل الاسود	ההר מצפון חורן.		ראה חורן.
301		ג'בל אַ-דְּרוז جبل الدروز			
302		ג'בל חַיְדַר جبل حيدر	הר גבוה אצל הרי צפת נגד הג'רמק.		
303		ג'בל אַ-טַ'הְר جبل الظهر	ההר המחבר את הרי צפון הגליל עם הר מול הלבנון אצל עיון ומטלה.		
304		גַ'בָּלִיה جباليه	כפר מצפון עזה ובו פרדסים רבים. (עזה)		
305		ג'בל כַּנִיסה جبل كنيسه	שיא גבוה בלבנון.		
306		ג'בל כַּפְכַּפא جبل كفكفا	הר במזרח הירדן—ממזרח הגלעד		
307		ג'בל אַל-מִנְטָר جبل المنطار	הר בעיר עזה עם חרבות וקברים.		
308		ג'בל אַל-מניע جبل المنيع	הר מדרום דמשק.		
309		ג'בל מָר אֵלְיָס جبل مار الياس	הר הכרמל.		
310		ג'בל אל-מְשַׁקַּח جبل المشقح	ההרים שבין רס אל אביד ורס אנקורה אצל צור.		
311		ג'בל עַטָּרוּס جبل عطاروس	הר גבוה מדרום לזרקה ומצפון לארנון במקום עטרות גד.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
312		ג'בל אַ צֻ'טֻר جبل اضاطر	הר גבוה בצפון הרי נפתלי.		
313		ג'בל צַנִין جبل صنين	שיא גבוה בלבנון.		
314		ג'בל קַלמון جبل قلمون	הר גדול מצפון דמשק.		
315		ג'בל קַסיון جبل قسيون	הר אצל דמשק קדוש לישמעלים.		
316		ג'בל אַ־רִיחָן جبل الريحان	הרים גבוהים בלבנון למול צידון.		
317		ג'בל סִיחון جبل سيحون	ההר אשר ממזרח לשון ים המלח.		
318		ג'בל אַ־שָׁעוּר جبل الشاغور	ההרים אשר מצפון תרען המבדילים בין עמק תרען ובין עמק זבולן.		הנוצרים הערבים קראו לו השעיר ואמר שעליו נתנה התורה מפני קרבתו לנצרת.
319		גָ'בִּיה جابيه	כפר בחורן מצפון מזיריב. עיר גדולה לפנים בימי ממשלת העַסנים אחרי החורבן השני. (חורן)		
320	גֶבַע א)	גַ'בַּע جبع	עיר בבנימין. אסא בנה אותה. כפר בצפון ירושלים. (ירושלם)	שמו"א יג, ג. שופטים כ, י. נחמיה יב, כא. דה"י ב, טז, ו.	הכותבים רבים אדות מקום העיר הזאת.
321	גֶבַע ב)	גַ'בַּע جبع	כפר מדרום חיפא קרוב לחוף. נזכר ביוסיפוס לגבול הדרום של הגליל. (חיפא)		ראה שיך בריק.
322	גֶבַע ג) של כותים	גַ'בְּעַה جبعة	נזכר במשנה. מקום שהיו בה כותים. היום כפר קטן מצפון שכם.	משנה כלים יז. ירושלמי ערלה ג.	
323		גִ'בָּע جباع	כפר גדול ממזרח צידון. (צידון)		
324	גִּבְעָה או גבעת בנימין	תֵּל אַלְפול تل الفول	לפנים עיר בבנימין. שם קרה מקרה פלגש בגבעה. נודעה במלחמת שאול. כעת תל וחרבה מצפון ירושלים. (ירושלם)	שופטים יט, יג. " כ, יג. שמו"א יד, ב. " כב, ו. הושע ה, ח. " ט, ט.	וכותבים רבים ישנם אדות מקו' העיר הזאת.
325	גִּבְעָה	גַ'בְעה جبعه	עיר ביהודה. היום כפר קטן דרומית מערבית ירושלם. (חברון)	יהושע טו, נז.	נזכרה בלוחות תל אמרנה בשם גִּבְּתִי.
326	גִּבְעוֹן	אַל־גִ'יב الجيب	לפנים עיר ידועה בבנימין. היתה שם במה גדולה. ידועה בדברי ימי שלמה הראשונים. היה כפר גדול בימי הערבים. היום כפר גדול מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע ט, ג; י, יב; יא, יט. שמו"ב ג, ל; כ, ח; " כא. מל"א ג, ה. דה"י א, טז, לט.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
32	גִּבְעַת הַמּוֹרֶה	ג'בל אַדָּחִי	جبل الداحي	גבעה בעמק יזרעאל. נזכרת במלחמת גדעון. חלק ממנה מכסה באבן הבזלת.	שופטים ג.	קורלוס לה גס חרמון הקטן.
32	גבעת פנחס	ג'בְּיָה	جبيا	מקום בהר אפרים. כעת כפר מדרומית מערבית שכם. (ירושלם)	יהושע כד.	רלה עורתה.
32		גָ'בר	جابر	כפר דרומית-מערבית דרעא. (חורן)		
33	גַּבָּרָה	כָּבְּרָה	كابره	עיר גדולה ובצורה בימי יוסיפוס. אנשיה קמו נגדו. כעת כפר מצפון צפת. (צפת)	תולדות יוסיפוס 47, 45	
33	גְּבַת			מקום נודע בתלמוד „מגבת ועד אנטיפטרס" בגבול הארץ על שפת המדבר.	יבמות סב. קדושין נז. ירושלמי מגלה א. " תענית ד.	
33	גַּבַּתָּא	גַ'בָּתַא	جباتا	יהונתן התנפל על הערבים שהביאו ארוסה מגבתא. היום כפר בעמק יזרעאל מזרחה לנצרת. (נצרת)	קדמוניות יג, 1, 4	
33	גִּבְּתוֹן	אַל-קַבּו	القبو	עיר הלוים בדן. הפלשתים לקחוה. בעשה הרג שם את נדב. כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע יט, מד. מלכים א, טו, כז. " טז, טו.	
33	גְּדוֹר			נזכר בתלמוד. הרים או עיר מעבר לירדן. וכנראה הם הרי סלט או העיר סלט, שהיתה אז עיר גדולה בפראה (עבר הירדן).	ר"ה כג. תוספתא ר"ה ב.	
33		ג'דֵיְדָה	جديدة	כפר קרוב לדמשק. תחנת מסלת הברזל דמשק-בירות.		
33		ג'דַידה	جديده	כפר אצל עכו. (עכו)		
33		ג'דַידה	جديده	עיר קימקמיה בצפון הארץ אצל מטולה. (ג'דידה)		
33		ג'דְיַא	جديا	כפר בחורן. (חורן)		
33		אל-גַ'דִירַה	الجديرة	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
34		גַ'דל	جدل	כפר בחורן. (חורן)		עיין גדרס ג.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
341	גָּדֵר	אֻם קַיְס ام قيس	עיר גדולה לפנים. ינאי לקח אותה. פומפיוס בנה אותה. גבינוס הושיב בה סנהדרין. ישבו בה הרבה יהודים וחכמים רבים קמו מהם בה. גם ישבו בה בזמנם יונים וחכמים וסופרים יצאו מהם. קרוב לה מעינות חמים. היום חרבות עתיקות, מקום לרחצה ומעינות רפואה. תחנת מסה״ב חיפה-דמשק. (טבריה)	מלחמות א, 7,7 " ד, 7, 3 " ב, 6, 3 " ג, 3, 1 קדמוניות יב, 3, 3 " יג, 13, 5 " יד, 5, 4 " טו, 2,10 שבת קט; תענית כ	היונים קראו ל Gadara ונחשבה להדקפולים.
342	גְּדֵרָה א)	קטרה قطرة	מושבה יהודית נוסדה תרמ״ד. (עזה)		עיין גדרות.
343	גְּדֵרָה ב)	אל-גַ׳דִירה الجديرة	עיר גדולה לפנים אצל גבעון. יושביה עברו משאול אל דוד. היום כפר קטן מצפון ירושלם. (ירושלם)	דה״י א, יב, ד.	
344		ג׳דְרַא جدرا	אחוזה גדולה בין חיפא ועכו.		
345	ה־גְּדֵרוֹת	קטרה قطرة	עיר לפנים ביהודה. היום כפר קטן ומושבה יהודית. (עזה)	יהושע טו.	
346		אַל-גְ׳וַיְזֶה الجويزه	כפר של צרקסים בגילן. (קניטרה)		
347		אל-גַ׳וָמִע الجوامع	כפר בחורן. (חורן)		
348		ג׳וּלִס جولس	כפר אצל קסטינה. (עזה)		
349		ג׳וּלִס جولس	כפר אצל עכו. (עכו)		
350		ג׳וּנִיַא جونيا	עיר קטנה — נמל הלבנון — מצפון בירות. (לבנון)		לדעת אחרים נזכרה בלוחות תל אמרנה בשם גולה
351		גַ׳וּרִים جورِيس	כפר דרומית מערבית ירושלם. (ירושלם)		
352		גַ׳וּרַת מַרְדַא جورة مردا	חבל ארץ מדרום שכם.		
353		ג׳וּרַת עמרא جورة عمرا	חבל ארץ מדרום שכם.		
354	גּוּשׁ חָלָב	אל-ג׳יש الجيش	ידוע בימי יוסיפוס ומלחמת הרומים. בו קם הנבור יוחנן מגוש חלב אשר הרחיב ופאר אותו. ידוע בימי התלמוד בשמנו הרב. היה ידוע בפריו גם בימי הערבים. היום כפר קטן קרוב לצפת. אצלו ולקן נכבה מכסה בזלת. (צפת)	תולדות יוסיפוס 3, 10 מלחמות ב, 21, 2 " ד, 2, 1 מנחות פה. פסחים נג. תוספתא מנחות ט	לפנים אחלב יוסיפוס קורא לה: Gischala

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
355		גַ'זִין	جزين	עיר בלבנון צפונית מזרחית בירות. (לבנון)		לדעת אחרים העיר הזאת נזכר בלוחות תל אמרנה בשם גזה.
356	גֶּזֶר	אבּוּ שושא	ابوشوشا	עיר נודעת בימי המצרים והאמורים. פרעה נתנה במתנה לשלמה. עיר בצורה בימי החשמונאים. שמעון בנה בה מבצרים. בה כעת חרבות רבות. האנגלים חפרו בה ומצאו עתיקות רבות: ערים עתיקות מימי האמורי, המצרים, היהודים והיונים עם כתובות רבות של יהודים ומצרים. היום כפר גדול מדרום רמלה, ובו תל גבוה בשם تل جزار תֶּל גַזָר. (יפו)	יהושע יב, יב. מלכים א, ט, טו. שופטים א, כט. דהי״א כ, ד. חשמונאים א, יג. מלחמות א, 2, 2. קדמוניות יג, 1, 3	נזכרת בלוחות ת״א פעמים רבות בשם גזרי.
457		גָ' חולה	جاحوله	כפר בעמק החולה. (צפת)		
353	גיא בן הִנֹּם	וָדִי אַרַבָּבַּא	وادي الربابه	נחל ממזרח ירושלים והוא חלק מנחל קדרון, ששם העבירו את הבנים למולך.	ירמיה ז, לא. מ״ב כג, י; דהי״ב כח, ג. ערובין יט.	
350	גיא חֲרָשִׁים	וָדִי סְלֵימָן	وادي سليمان	לפנים עיר גדולה ונחל אצל כפר אונו. היום נחל מתחיל ממזרח לוד ועובר אל ודי לוד ואל ודי מצררה, עד הירקון. (יפו)	דהי״א ד, יד. מגלה ד. ירושלמי מגלה א.	
360	גיא יִפְתַּחאֵל	ודי עִבְּלִין	وادي عبلين	נחל יוצא מעמק זבולון ועובר אל נהר נעמן ושיחור לבנת.	יהושע יט, יד.	
361	גיא הַמֶּלַח	ודי אל־מִלח	وادي الملح	נחל בדרומית מערבית ים המלח. שם הכה אבישי את אדום.	מ״ב יד, ז.	
362	גיא הַצְּבֹעִים	שַׁק אַצ'בְּע	شق الضبع	מקום מצפון ירושלם. היתה שם מלחמת שאול בפלשתים.	שמואל א, יג, יח.	
363	גיא צְפָתָה	ודי אַצָפִי	وادي الصافي	נחל ובקעה אצל תֶּל אַצָפִי בשפלה שם היתה מלחמת אסא עם זרח הכושי. (עזה)	דהי״ב יד, ט.	
394		גַ'יְדַא	جيدا	כפר על הדרך בין נצרת וחיפא. (נצרת)		
365		אַל־גִ'יהַ	الجيها	כפר בחבל עזה. (עזה)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
366		גְ׳יוּס	جيوس	כפר גדול ממערב שכם. (טול כרם)		
367		גְ׳יזה	جيزة	כפר מזרחית דרומית דרעא אצל ודי אזידי. (חורן)		
368		גְ׳יחא	جيجا	כפר בגלעד. (ארבד)		-
369	גינוֹסר (עיר)			נזכרת בתלמוד עיר של יהודים שהיתה בשפלת גינוסר.	ירושל׳ מעשרות א ירושלמי מגלה א. תוספתא ערובין י. ״ כלים ב״ב ה.	
370		גְ׳ית	جيت	כפר מדרום שכם. (שכם)		Gitta אולי גִתַּיִם שמו״ב ד, ג.
371	גִּלְגָּל א)	תֶּל גַ׳לְגּ׳וּל	تل جلجول	חנה בו ישראל בבואו אל הארץ. גבעה ממזרח יריחו.	יהושע ד, יט. ״ ט, ו. שופטים ב, א.	
372	גִּלְגָּל ב)	גְ׳לְגִ׳וּלְיָה	جلجوليا	כפר מצפונית ירושלם. לפנים מקום לעבודת אלילים. אליו באו אליהו ואלישע. (ירושלם)	שמו״א יא, טו. ״ יג, ח. מל״ב ד, לה. הושע ד, טו. עמוס ה׳ ה.	
373	גִּלְגָּל ג)?	גְ׳לְגִ׳ילְיָה	جلجيليا	עיר גדולה בימי יהושע. היום כפר על דרך יפו חיפא. בו חרבות מימי מסעי הצלב. (טול כרם)	יהושע יב, כג.	נקרא גם בשם בית גלגל נחמיה יב כט.
374	גָּלְגַּתָּה	אַל גְ׳לְגָ׳ל	الجلجال	מקום בירושלם קדוש לנוצרים.		
375		גַ׳לַדְיַה	جلديه	כפר קרוב לקסטינה. (עזה)		
376	גִּלֹה	בּית גָ׳לַה	بيت جالا	עיר ידועה לפנים. היום כפר גדול אצל בית לחם רוב יושביו נוצרים. (ירושלם)	שמו״ב טו, יב.	
377		גָ׳לוּד	جالود	כפר ממזרח שכם. ידוע בימי הערבים. (שכם)		
378	גַּלִּים?	גִ׳ליא	جليا	עיר בבנימין. כפר קרוב לגדרה. (יפו)	שמו״א כה.	לדעת אחרים נזכרה בלוחות ת״א בשם גילונ
379	גָּלִיל העליון			חלק הארץ אשר מעמק העובר על פני העיר רמה וכפר חנניה צפונה עד הרי הלבנון.	משנה שביעית ט. תוספתא שביעית ז	
380	גָּלִיל התחתון			חלק הארץ מדרום עמק הרמה עד דרום עמק יזרעאל.	משנה שביעית ט. קדמוניות ט, 11, 1 ״ יג, 2, 3 ״ יז, 8, 1	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
381		גְ׳לִיל جليل	כפר מצפון יפו על הדרך לקסריה. (טול כרם)		
382		גְ׳לִין جلين	כפר בגולן. אחוזה של יהודים. נקנתה תרנ״ד. (חורן)		
383		אַל־גַ׳לַמֶה الجلمه	כפר מצפונית מערבית שכם. (ג׳נין)		
384	גֹּלָן (ארץ)	גַ׳וֹלָן جولان	חבל ארץ ממזרח לים כנרת והירדן. ארץ הרים ואבני בזלת פוריה ומשקה. בימי הבית השני ישבו בה הרבה יונים. היהודים לכדו אותה וחלקוה לשנים: גולן העליון וגולן התחתון. נתנה להורדוס. כעת רוב היושבים בה הם צרקסים.	קדמוניות יז, 8, 1 מלחמות ד, 1, 1 " ב, 20, 6 " ג, 3, 1	Gaulanitis
385	גֹּלָן (עיר)	שחם ג׳ולן شحم جولان	עיר מקלט לפנים. ינאי לכדה. כעת עיר הראשה בגולן. אחוזת הברון רוטשילד. נקנתה תרנ״ד. (חורן)	דברים ד, מג. יהושע כ, ה.	
389		אַל גְ׳לס الجلس	כפר קרוב לעזה. (עזה)		
387	גִּלְעָד (ארץ)	עג׳לון عجلون	הארץ אשר מדרום לגולן עד ים המלח. מהוללה בצרי אשר היה בה. היבוק מחלק אותה לשני חצאין. איש בשת מלך עליה. חזאל מלך ארם לכדה. ינאי כבש אותה.	במדבר לב, א. שופטים י, יח. מל״א יז, א. שמו״ב ב, ט. מל״ב י, לג. ירמיהו מו, יא. מלחמות א, 4, 3 " ב, 3, 3	בשם עג׳לון קוראים הערבים רק החלק הצפוני של הגלעד. Galaditis
388	גִּלְעָד (עיר)	גִ׳לְעָד جلعاد	עיר לפנים. היום כפר קטן באמצע הגלעד. (ארבד)	הושע ו, ח.	
389		גִ׳לְקָמוּס جلقموس	כפר מצפון שכם. (ג׳נין)		
390	גִּמְזוֹ	גִ׳מְזוּ جمزو	עיר לפנים. ידועה בימי התלמוד. נחום איש גמזו. היום כפר גדול ממזרח לוד. (יפו)	דה״י ב, כח, יח. תענית כא.	
391		גַ׳מָלַא جمالا	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
392		גַ׳מְלַא جملا	כפר בגלעד. (ארבד)		
393	גַּמְלָה	קַלְעַת אל חֻצְן قلعة الحصن	מבצר ידוע בימי יוסיפוס ומלחמת הרומים. שר הצבא פילפוס משך את לב יושביה אחרי הרומים. היום מבצר חרב נגד טבריה. (טבריה)	מלחמות א, 4, 8 " ב, 20, 6 " ד, 1, 1 תולדו׳ יוסיפוס 10	Gamala

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
394		גַ'מָעִין	جماعين	כפר גדול מדרום שכם. (שכם)		
395		ג'נְגָ'ר	جنجار	כפר אצל נצרת. (נצרת)		
396		ג'נְדָס	جنداس	כפר חרב אצל לוד. אחוזת אדמה אצל חדיד. (יפו)		
397		אַל־גְ'נְיַא	الجنيا	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
398		גְ'נֵינֵה	جنينه	כפר בהר חורן. (חורן)		
399		ג'נְסִנְיַא	جنسنيا	כפר ממערב שכם. (שכם)		
400		אַל־גָ'עונה	الجاعونه	הכפר של מושבת ראש פנה.		
401	גַעתון	נַהר ג'עְטון	نهر جعطون	נזכר בתלמוד. הגבול הצפוני של א"י. כעת נחל וחרבה ממזרח עכו. (עכו)	ירושלמי שביעית ו	
402	גֻפְנָה	ג'פְנַה	جفنه	עיר גדולה בימי הבית השני. היתה לאפרכיה. קסיוס לכדה והכניע יושביה. גם טיטוס לכדה. עיר גדולה בימי התלמוד. כפר גדול כעת מדרום שכם. רוב יושביה נוצרים. (שכם)	מלחמות א, 2,11; ה, 2, 1 ד, 9, 9 קדמוניות יד, 2,11 ברכות מד.	נקראת בתלמוד גופנית. אולי זה עפני יהושע יח.
403		ג'רוף אַדַּרָוִיש	جروف الدراويش	תחנת מסה"ב דמשק-מכה בדרום ארץ ישראל.		
404		גַ'רִין	جرين	כפר בחורן. (חורן)		
405		גַ'רְמַק	جرمق	כפר אצל צפת. בימי הערבים ישבו בה יהודים. הספור אלדמשקי מזכיר כי ישב בו שבט מיוחד של יהודים. (צפת)		
406		ג'רמק	جرمق	כפר ברגלי מול הלבנון על נהר ליטנים מצפון ג'דידה נודעה במלחמת הצלבים ובמלחמת טָ'הר אלעמר. (לבנון)		
407	גַרְסִים ?	כֻּרְסִי	كرسي	מקום בגליל (יהושע הגרסי). יוסיפוס מזכירו. נזכר בספורי ישו הנוצרי. היום חרבה ממזרח לכנרת אצל ודי סמך.	ערובין כא. מלחמות ה, 11, 5 מתיא ח. לוקוס ח.	Gergesa

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
408	גְּרָר	אֻם גְ׳רָר ام جرار	ידוע לפנים. עיר אבימלך מלך פלשתים. מקום חרב כעת מדרום עזה.	בראשית כ, ב.	
419	גֶּרֶשׁ או גְּרֵשָׁה	גַ׳רַשׁ جرش	עיר ידועה בימי ינאי ומלחמת הרומים. היתה מהדקפולים. רוב יושביה היו יונים. בימי התלמוד ישבו בה יהודים. בימי הבינים היתה עיר גדולה ונחשבה לעיר הראשה בגלעד. היתה ידועה אצל הערבים והמשורר אלמתנבי מזכיר אותה. כעת עיר של צרקסים עם חרבות נפלאות רבות מימי הרומים. (ארבד)	מלחמות א, 4, 8 " ב, 18, 1 מלחמות ד, 9, 1 מדרש שמואל יג.	Gerasa
410		גְ׳רִישָׁה جريشه	כפר קטן על נהר הירקון בצפון יפו. (יפו)		
411	גְּשׁוּר	אַל גַ׳ידוּר الجيدور	חבל הארץ בין ודי אל-עג׳ם ובין חורן מצפון ארגוב. נקראה לפנים יטורא. אבשלום ברח אליה. ארסטובלוס הכה את יושביה.	יהושע יב, ה. שמואל ב, טו, ח. קדמוניות יג, 3,11	יוסיפוס קראה Ituraea
412		גְ׳שְׁר אַל-מַגָ׳מַע جسر المجامع	הגשר על הירמך והירדן. תחנת מסה״ב חיפא-דמשק.		
413	גַּת ?	תַּל-אַצָּפִי تل الصافي	ידועה לפנים לאחת מערי הפלשתים הגדולות. בימי מסעי הצלב היה שם מבצר גדול בשם **Blanqua Guarda** היום כפר קטן. (עזה)	שמו״א יז, נב.	מקום העיר גת אינו ידוע אל נכון. בלוחות ת״א נזכרה העיר הזאת בשם גת רמונה
414	גַּת רִמּוֹן	גַ׳ת جت	עיר לפנים במנשה. היום כפר גדול אצל שכם. (טול כרם)	יהושע א, כה.	
415	גַּת חֵפֶר	אַל-מַשְׁהַד المشهد	עיר יונה הנביא. היום כפר על דרך נצרת-טבריה. (נצרת)	מלכים ב, יד, כה.	נקראת בתלמוד בשם גובתא דצפורי.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
				ד.		
416	דאר (נפת דאר)	טַנְטוּרָה	طنطوره	עיר קדומה לכנענים. בימי אשמנצר הצורי היתה עיר בצורה. נודעה ליונים עוד בראשית ימי הבית השני והיתה גם אז עיר בצורה. נחשבה לגבול המערבי של כבוש עולי בבל. אנטיוכוס הגדול צר עליה ולא יכול לה. טריפון נס אליה. ינאי לכדה. פומפיוס לקחה מהיהודים. אחרי החרבן ישבו בה עוד יהודים. כעת כפר קטן על חוף הים מצפון קסריה. שם אחוזה ליהודים. אל הים יוצא שם כף סלע שנקרא לפנים שינא דדור ומזה השם הערבי טן-טרה. (חיפא)	שופטים א. חשמונאים א, ט. קדמוניות יג, 7, 2 " יט, 6, 3 מלחמות א, 2, 2 " 21, 5 ירושלמי שביעית ו	
417		דָבּוּק	دابوق	כפר אצל סלט. (סלט)		
418		דִבִּין	دبين	כפר אצל מטולה. (נ׳דידה)		
419	דְבִיר	אַ־טָ'הִרִיָה	الظاهرية	עיר ביהודה. נתנה לעכסה. היום כפר גדול בדרך חברון—באר-שבע. (חברון)	יהושע י, לח. שופטים א, א.	ראה קרית ספר
420		דִבֶּל	دبل	כפר ממזרח צור. (צור)		
421	דְבִיר	דִבִּין	دبين	עיר לפנים בגבול גד. היום כפר גדול בגלעד. (ארבד)	יהושע יג, כו.	
422		דִבְּעַל	دبعال	כפר ממזרח צור. (צור)		
423	(הַ)דָּבְרַת	דָבּוּרִיה	دابوريه	עיר עתיקה נודעת עוד בימי המצרים הראשונים. נתנה ללוים. נודעה גם בימי מלחמת הרומים. אנשיה התנפלו על אנשי אגריפא ויבוזו אותם. היום כפר גדול אצל הר תבור. (נצרת)	יהושע יט, יב. דהי״א ו, נז. מלחמות ב, 21, 3 תולדו׳ יוסיפוס 26	יוסיפוס קורא לה Dabaritta
424		דָבּוּרָה	دابوره	כפר קטן של בדוים ממזרח החולה. (קניטרה)		
425		אַדְוֵיר	الدوير	כפר במזרח צידון. (צידא)		
426		דוּמא	دوما	כפר במזרח שכם. (שכם)		
427		דוּמא	دوما	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
428		דוּמא دوما	עיר קימקמיה מצפון דמשק. (דומא)		
429	דוּמָה	אַ־דַּוָיְמַה الدوايمه	עיר ביהודה לפנים. היום כפר במערב חברון. (חברון)	יהושע טו, נא.	
430		אַ־דּוּר الدور	כפר בחורן. (חורן)		
431		דוּר בְּנִי אִסְרָאִיל دور بني اسرائل	כפר גדול בחורן. (חורן)		
432		דוּרה دورا	כפר בצפון ירושלים. (ירושלים)		
433	דִיבוֹן א)	דִיבָּן ديبان	עיר ידועה במואב. מצאו שם אבן מישע מלך מואב עם כתובת עתיקה. כעת חורבה ממזרח לים המלח. (כרך)	במדבר כא, ל. יהושע יג, ט. ירמיהו מח, יח.	
434	דִיבוֹן ב)	דֵיר דִבָּן دير دبان	עיר ביהודה לפנים. כעת כפר אצל בית גוברין. (חברון)	נחמיה יא, כה.	
435		דִיבִּין ديبين	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
436		דִידִי ديدي	כפר בחורן. (חורן)		
437		דִימָס ديماس	כפר מצפון דמשק. (דמשק)		
438	דָיֵק	אַדְּיוּק الديوك	מבצר בימי החשמונאים. בו המית תלמי את שמעון. היום מרבץ ערבים מצפון יריחו. (ירושלם)	חשמונאים א, טז.	
439		אַ־דֵּיְר الدير	כפר צפונית-מערבית שכם. (טול-כרם)		
440		אַ־דֵּיְר الدير	כפר צפונית מזרחית שכם. (שכם)		
441		אַ־דֵּיְר الدير	כפר אצל סלט. (סלט)		
442		אַ־דֵּיְר الدير	כפר בחורן. (חורן)		
443		דֵּיר־אַיוּב دير ايوب	מקום בחורן עם חרבות עתיקות. עפ״י האגדה הערבית היה שם מושבו של איוב. (חורן)		
444		דֵּיר אַלאַסד دير الاسد	כפר ממזרח עכו. (עכו)		
445		" בְּזֵיע دير بزيع	כפר בצפון ירושלם. (ירושלם)		
446		" גְ'רֵיר دير جرير	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
447		דֵיר אַ־דַהֲרָנה ديرالدهرانه	כפר גדול ממזרח צידון. (צידון)		
448		" דִיוָן دير ديوان	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		ראה עי.
449		" אַל־הַוַא دير الهوا	כפר קטן דרומית מערבית ירושלם. (ירושלם)		
450		" זֻבֵיְר دير زبير	כפר בהר חורן. (חורן)		
451		" חַנַה ديرخنا	כפר דרומית-מערבית צפת. (צפת		
452		" טַרִיף ديرطريف	כפר ממזרח יהוד. (יפו)		
453		" יַסִין ديريسين	כפר קטן ממזרח ירושלם אצל עין כרם. (ירושלם)		
454		" כַּיפא دير كيفا	כפר ממזרח צור. (צור)		
455		" אַ־לַבַּן دير اللبن	כפר בהר חורן. (חורן)		
456		" אַל־מְיָס دير المياس	כפר בהר חורן. (חורן)		
457		" מִימַס ديرميماس	כפר גדול על פני נהר אלקסמיה בצפון הארץ. (ג׳דידה)		
458		" נַחַס دير نحاس	כפר מדרומית מערבית חברון. (חברון)		לדעת אחרים זה „עיר נחש" הנזכרת דבה״א ד, יב.
459		" אַ־נַצְרָנִי ديرالنصراني	כפר בהר חורן. (חורן)		
460		" אַ־סודן ديرالسودان	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
461		" אִסְטִיַא دير اسطيا	כפר מדרום שכם. (שכם)		
462		" אִסְנֵיד دير اسنيد	כפר קרוב לעזה. (עזה)		
463		" אַ־סִרְיָן دير السريان	כפר ממזרח צור. (צור)		
464		" עַלִי ديرعلي	תחנת מסה״ב דמשק-מכה. (דמשק)		
465		" עַמָּר ديرعمار	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
466		" עַסָּן ديرغسان	כפר גדול בחורן. (חורן)		
467		" עַסָּנה ديرغسانه	כפר בצפון ירושלם. (ירושלם)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
468		דֵיר אַל־קַמַר	دير القمر	עיר בלבנון דרומית מזרחית בירות. (לבנון)		
469		" קדים	دير قديس	כפר ממזרח רמלה. (יפו)		
470		" קָנוּן	دير قانون	כפר גדול קרוב לצור. (צור)		
471		" קָנוּן	دير قانون	תחנת מסלת הברזל דמשק-בירות. קרוב לדמשק. (לבנון)		
472		" אַ־שֵּׁיךְ	دير الشيخ	כפר דרומית מערבית ירושלם. (ירושלם)		
473		" אַ־שַּׁעִיר	دير الشعير	כפר בחורן. (חורן)		
474		" שַׁרַף	دير شرف	כפר מצפונית מערבית. (שכם)		
475		דֵישׁוּן	ديشون	כפר אלג׳זירים בצפון צפת. (צפת)		
476	דִכְרִין	דִקְרִין	دقرين	עיר גדולה לפנים. נזכרת בתלמוד היום כפר קרוב לעזה. (עזה)	גיטין נז. מדרש איכה ב.	נקרא בתלמוד גם כפר דכריא
477		דִלֵב	دلب	כפר בדרך העגלה מיפו לירושלם. (ירושלם)		
478		אַ־דִלְהַמִיה	الدلهميه	כפר ממזרח לירדן על גבול מלחמיה. (טבריה)		
479		אַ־דִלְוִי	الدلوي	כפר קטן בחורן אצל תל אבונדא. (חורן)		
480		דִלִי	دلي	כפר בחורן. (חורן)		
481		דָלְית אַל־כַּרמל	دالية الكرمل	כפר גדול של דורזים בראש הכרמל. (היפא)		
482		דָלְית אַ־רוּחא	دالية الروحه	כפר מדרום הכרמל. (היפא)		
483	דַלַיְקָה	דַלָיְכַּה	دلايكه	אדמת הברון רוטשילד והק״ק אצל ימה. נקנתה תרס״ה (טבריה)		
484	דִלְעָן	אַתִּינה	التينه	עיר ביהודה לפנים. היום כפר קרוב לנדרה (עזה)	יהושע טו. לח.	
485		דַלָתָא	دلاتا	כפר מצפון צפת. (צפת)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
486		דָמה دامه	היתה לפנים בימי הערבים עיר גדולה. כעת כפר במערב חורן ובה חורבות רבות. (חורן)		
487		דָמון دامون	כפר אצל עכו. (עכו)		אולי אדמה עיר בנפתלי. יהושע יט, לו. שנקראת בתלמוד כפר דמון. ירושלמי מגלה א
488		דַמול دمول	כפר ממזרח צידון. (צידון)		
489	דִמְנָה	דַנַּה دنه	עיר בזבולון לפנים. נתנה ללוים. היום כפר בעמק יזרעאל. (ג'נין)	יהושע כא, לה.	
490	דַמֶשֶׂק	אַשָׁם אז דִמַשְׂק الشام او دمشق	עיר עתיקה ומהוללה. עיר הראשה של ממשלת ארם. דוד לכדה. תגלת פלאסר מלך אשור לכדה, ואז ירדה העיר זמן רב מגדולתה. הפרסים לכדוה. אלכסנדר הגדול לכדה בערמה. היתה תחת ממשלת התלמים ואח"כ תחת ממשלת הסורים. האחים הסורים גריפוס קיציקוס ואוקרוס רבו עליה זמן רב. אח"כ התחזק חרת מלך הערבים וילכדה ותהי לו עד אשר נפלה בידי טיגרנום מלך ארמניה. פומפיוס לכדה, ותהי היא וגבולה לנפת רומא. הורדוס עזר את יושביה ובנה גם בה בנינים יפים. ישבו בה אז יהודים רבים. בעת החורבן נרצחו בה רוב היהודים יושביה. אחרי החורבן התרבו בה הנוצרים. גם היתה שם קולוניה גדולה של יהודים, וחכמים אחדים היו בה. בימי הרומים היתה עיר גדולה ורבת המסחר ועיר מרכזית לכל הארצות אשר סביבה. היתה מהוללה בגניה ופרדסיה הרבים, עד שאמרו שהיא גן העדן הארצי. הערבים כבשו אותה ויעשוה לעיר גדולה ונכבדה. ובני אמיה עשו אותה לעיר ממלכת ערב מושב הכליף ומרכז הקולטורה הערבית ויבנו בה בנינים רבים ויפים ושוקים גדולים. הצלבים נסו פעמים אחדות לכבש אותה ולא יכלו. הולקו ותימורלנק צרו עליה ויעשו בה שמות רבות והרג רב באנשיה, ותרד אז דמשק ירידה עצומה ותאבד יפיה והדרה. העותמנים לכדוה ותהי לעיר המרכז של הערבים אשר בסוריה, ארם נהרים	בראשית יד, טו. " טו, ב. שמו"ב ח, ו. מלכים א, יא. " ב, טז. " " ח. ישעיה מז. יחזקאל כז. עמוס א. דהי"ב טז, ב. קדמוניות יא. 8, 3 " יח, 6, 3 " יד, 2, 3 מלחמות א, 21, 11 " ב, 20, 1 " ז, 8, 7 ערובין יט. ספרי דברים א. ב"ר טו.	נקראה גם דרמסק ובתלמוד דורמסק.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			ובבל, עד שהתרחבה העיר בירות ותגבר ותחזק ממנה. בכל ימי הבינים ישבו בה יהודים רבים, ובימי העותמנים, רבו ויתחזקו בה, ועשירים רבים קמו מהם שם. אחרי עלילת הדם בדמשק וההתנגשות הגדולה שהיתה שם בנוצרים, מעטו היהודים וירדו מאוד. עיר גדולה היום, מושב ואלי, ומיום שסללו את מסילת הברזל למכה נעשית שוב לעיר מרכזית ומסחרית גדולה לסוריה וערב.		
491	דָּן	תֵּל אַל־קָצִ׳י تل القاضي	לפנים עיר במקום ליש. גבול ארץ ישראל מצפון: „מדן ועד באר שבע". שם מקור אחד משלשת פלגי הירדן. ירבעם העמיד שם עגל. כעת גבעה קטנה ויפה אצל בנים.	שופטים יח. מל״א יב.	
492		דָּנָבֶּה دنابه	כפר במערב שכם. (טול כרם)		
493		אַ־דְּנֵיבֶּה الدنيبه	כפר קרוב לגדרה. (יפו)		
494		אַ־דְּנֵיבֶּה الدنيبه	כפר בחורן (חורן)		
495		דְּנָיָן או (נַבִּי דְנָיָן) دنيان او ني دنيان	כפר קרוב ללוד. (יפו)		
496		דַּעַל دعل	כפר בחורן. תחנת מסה״ב דמשק-מזיריב. (חורן)		
497		דַּפַן دفن	כפר בהר חורן. (חורן)		
498	דַּפְנָה	דִּפְנֶה دفنه	חבל פורה ויפה מאד ממזרח ים חולה. בימי יוסיפום היה מקום תענוג למלכי סוריה. (קניטרה)	מלחמות ד, 1, 1	תרגום יונתן על רבלה.
499	דָּרוֹם		נקראה בימי התלמוד כל השפלה אשר מלוד דרומה. ישבו שם אז יהודים רבים: זקני הדרום, חכמי הדרום—נודעים בימי התלמוד.	משנה שביעית ט. תלמוד סנהדרין יא זבחים כב. ערובין סה. יבמות סב. נדה נח. ב״ר צח.	בגליל היה מקום בשם דרום שאינו ידוע עתה תוספ׳ עירוכין ד
500		דָּרַיָּא داريا	עיר לפנים בימי עָשָׂן הערבים. המשורר חַסָּן בן תָּבִת מזכירה. היום כפר גדול מערבית דמשק. תחנת מסה״ב דמשק-מזיריב. (דמשק)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
501	דֹּתָן	תֵּל דֹותָן تل دوتان	ידוע במעשה יוסף ואחיו, בספור יהודית. תל מדרום ג׳נין. (ג׳נין)	בראשית לז, יח.	

ה.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
502		הַבָּב هباب	תחנת מסה״ב חיפא-דמשק.		
503		הַבָּרִיה هباريه	כפר אצל החרמון (חצביה)		
504	הֲדַד־רִמּוֹן	רֻמָּנֶה رمانه	לפנים מקום בבקעת מגדו. היה למשל במספד הגדול שעשו בו. היום כפר בעמק יזרעאל. (ג׳נין)	זכריה יב, יא.	
505		הוּג׳ هوج	כפר קרוב לעזה. (עזה)		
506		הוּדלה هودله	כפר מדרום שכם. (שכם)		
507		אַל־הַוְיֶה الهويه	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
508		הַויה סָלַה هويه ساله	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
509		אַל־הַיְת الهيت	כפר בחורן (חורן)		
510		אַל־הַיָּת الهيات	כפר בחורן. (חורן)		
511	הר אפרים	גַ׳בַל נָבְּלֻס جبل نابلس	ההרים אשר מעמק יזרעאל עד קרוב לירושלם.	יהושע יז.	נקרא גם בשם הר המלך.
512		הַרְבִּיַּה هربيه	כפר קטן בגבול עזה. (עזה)		
513	הר הַ־בַּעֲלָה		גבעה אצל כפר מְעָר ועקרון בגבול יהודה.	יהושע טו. ט.	
514	הר בָּשָׁן	גְ׳בַל חַיש جبل حيش	ההרים אשר מדרום לחרמון עד הגלעד	תהלים סח, טז.	לדעת אחרים נקרא בשם „הר בשן" הרי חורן ולא ההר אשר מדרום לחרמון הנקרא בשם הר גולן.
515	הר גִלְבֹּעַ	גַ׳לְבּוּן או جلبون او גַ׳בַּל פַּקְעָה جبل فقعه	הר קטן בעמק יזרעאל. עליו מתו שאול ובניו. (גנין)	שמו״א לא.	
516	הר הַגִּלְעָד	גַ׳בַל עַג׳לוּן جبل عجلون	הרי עבר הירדן מזרחה העוברים מנחל הירמוך עד ים המלח.	בראשית לא, כא. שה״ש ו, ה.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
517	הר גְרִיזִים	ג׳בל אַטור جبل الطور	הר גבוה בין הרי אפרים לדרום שכם. עליו נתנה הברכה בבוא ישראל לארץ. עליו עמד יותם בדברו אל אנשי שכם. עליו היה מקדש סנבלט. הורקנוס הרס אותו. קדוש הוא גם היום לשומרונים ועל ראשו חרבות היכל ומבצר מימי הרומים.	דברים יא. יהושע ח. שופטים ט. קדמוניות יג, 1, 9 מלחמות א, 2, 6	
518	הֶרְדְיוֹם	תל פְרֵידִיס تل فريديس	גבעה מדרום ירושלם. בנה עליה הורדוס ארמון גדול ומבצר לו וחושבים כי שם מקום קבורתו. כעת גבעה יפה עם חרבות אחדות אצל בית-לחם.	קדמוניות טו, 9, 4 ״ טז, 2, 1 מלחמות א, 13, 8 ״ ג, 3, 5 ״ ד, 6, 1	
519	הר הַ־זֵיתִים	ג״בל אַטור جبل الطور	ההר אשר ממזרח ירושלם. ממנו היו משיאין משואות לקדוש החודש. עליו היה שורף הכהן את הפרה האדומה.	זכריה יד, ד. משנה פרה ג. תלמוד פסחים יד. ירושלמי תענית ד.	נקרא גם בשם הר המשחה.
520	הר חַוְרָן	ג׳בל אַדרוז جبل الدروز	הרים גבוהים בעבר לירדן מזרחה. מושב הדרוזים. לפנים העלו בו משואות לקדוש החודש.	ראש השנה כב.	ראה הר נבו.
521		הַרְבַּג׳ هربج	כפר קרוב לחיפא. (חיפא)		
522	הר יהודה או הרי יהודה	ג׳בל אַל־קֻדְס جبل القدس	ההרים אשר מירושלם דרומה.	יהושע כא, א.	בשם הרי יהודה נקראו אז כל ההרים עד דרום הארץ. ורק בזמן הזה מחלקים אותם להרי יהודה והרי חברון.
523	הר יְעָרִים		גבעה אצל הכפר סָרִים בדרך יפו—ירושלם. גבול יהודה לפנים.	יהושע טו, י.	
524	הר הַ־כַּרמל	כַּרְמַל או كرمل او ג׳בל מָר אַלְיָס جبل مار الياس	הר ידוע, היוצא מהרי אפרים אל הים. מהלל ביפיו. שם היו במות לבעל. אליהו הרג שם את כומרי הבעל. בימי הבית השני היה זמן רב בידי הצורים. עליו התבודדו תמיד נזירים; ובימי הבינים נתיסדה אגודת נזירים מהנוצרים בשם: הכרמלים.	יהושע יט, כו. מל״א יח, יט. ״ יח, מד. מל״ב ב, כה. ישעיה לה, ב. עמוס ט, ג. שה״ש ז, ו. ירמיה מו, יח.	
525	הר הַ־מלח	חַשְׁם אֻסדום حشم اسدوم	הר של מלח מדרומית מערבית ים המלח.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
526	הר הַ־מֶלֶד		הר אפרים נקרא בזמן התלמוד בשם „טור מלכא", וספרו עליו כי היה מלא ערים ומושבות. הרבה שדות וכרמים היו בו וממנו הביאו נוזלות לקרבן.	מנחות פז. גיטין נז. תוספתא דמאי א. " מנחות ט. מדרש איכה ב. ירושלמי תענית ד	כנראה קראו חכמי התלמוד בשם זה גם חלק גדול מהרי יהודה.
527	הר מִצְעָר	תל זַעְרה تل زعره	גבעה אצל חרמון.	תהלים מב.	
528	הר הַ־מוֹריה		הר בירושלם שעליו עמד בית המקדש. ונקרא בשביל זה „הר הבית".	בראשית כב, ב. דה״ב ג, א. משנה מדות א. " " ב.	על שמו נקראה אז כל הארץ בשם ארץ מוריה
529	הר הַ־משחית	ג׳בל בַּטן אלהַוא جبل بطن الهوا	ההר מצפון להר הזיתים. עליו בנה שלמה במות.	מלכים ב, כג, יג.	
530	הר נְבוֹ	ג׳בל נִבּוּ جبل نبو	הר בעבר לירדן נגד ירחו. עליו מת משה.	דברים לב. " לד.	
531	הרי נפתלי	ג׳בל צַפד جبل صفد	הרי גליל העליון.	יהושע כ, ו.	הערבים קראו לו בשם ג׳בל עמילה.
532	הר ציּוֹן	ג׳בל צַהיון جبل صهيون	הר בירושלם. עליו היתה עיר דוד. סמל הקדושה והאהבה של ישראל. מולדתו וממשלתו ושכינת אל.	מל״ב יט, לא. ישעיה יט, ה. עובדיה א, יז. " א, כא.	
533	הר צלמון?	תל סְלַימַן אַל־פַּרְסִי تل سليمان الفارسي	גבעה מדרום גריזים נודעת במלחמת אבימלך בשכם.	שופטים ט, מה.	
534	הר צְמָרַיִם	טַלְעַת אַ־סַמְרא طلعت السمرا	גבעה קרוב לבית אל. עליו עמד אביה במלחמתו עם ירבעם.	דהי״ב יג, ד.	
535	הֻרְקַנְיָה	?	מבצר בעמק הירדן נבנה מאת הורקנוס. גבינוס הרס אותו.	קדמוניות יג, 3,16 " יב, 4 ,5 " טו, 4,10 מלחמות א, 8, 2 א, 8, 5 " 1,19	Hyrkania
536	הר שֵׂעִיר א)	בַּטן אַ־צַעִיר بطن الصغير	גבעה אצל כפר סָרִים. גבול יהודה.	יהושע טו.	
537	הר שֵׂעִיר ב)	אַ־שָׁרָת الشراة	הר אדום אשר מדרומית מערבית לים המלח. נזכר הרבה בכתבי הקדש ביחד עם מואב.	בראשית יז, ד. יחזקאל לה ג.	נקרא ג״כ בשם ג׳בל. עיין זה.
538	הר תָּבוֹר	ג׳בל אַ־טוּר جبل الطور	הר בודד בעמק יזרעאל. ידוע במלחמת ישראל בימי השופטים. במלחמת הרומאים התבצרו בו יהודים רבים. הנוצרים מקדישים אותו. הצלבים לכדוהו ויתחזקו בו. האיובים נלחמו	שופטים ד, ו. שופטים ח, יח. ירמיהו מו, ח. תהלים פט, יג. מלחמות ד, 1 ,8 זבחים קיג.	יוסיפוס קרא לו Itabyrium

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			בהם הרבה על ההר הזה. עליו שרידי בניני היהודים. שרידי היכלי הנוצרים ומבצרי הערבים.		
			ו.		
539		וָדִי אַבּוּ כְּנֵיפֵס وادي ابو خنيفس	נחל קטן נופל אל ודי אַלְנַּאּ.		
540		ודי אַבּוּ לְגַ'א „ ابو لجا	נחל עובר באדמת פתח-תקוה ונופל אל הירקון.		
541		ודי אַל-אַבְּיַצ' „ الابيض	נחל עובר בדרום הארץ ונופל אל נחל מצרים. (ודי אל-עריש)		
542		„ „	נחל נופל אל הירדן מצפון יריחו.		
543		ודי אַחְמַד „ احمد	נחל קטן מדרום ירושלם קרוב לבתיר.		
544		ודי אַל-אַחְרֵיר „ الاحرير	נחל גדול יוצא מצפון חורן ונופל אל הירמוך.		
545		"אֻם אַל-עִידָן „ ام العيدان	נופל אל ים המלח מדרום.		
546		ודי אַל-אַמִיר „ الامير	נחל קטן אצל סבסטיה.		
547		ודי אַל-אַמִיר „ الامير	נחל אצל נצרת.		
548		ודי אִסְמָעִיל „ اسماعيل	בהרי יהודה. הנחל הנופל אל נחל שורק בראשיתו.		
549		ודי אַרְטָס „ ارطاس	נחל מדרום בית לחם אצל ברכות שלמה.		
550		ודי אַשְׁכַּר „ اشكر	נחל יורד מהר אפרים ונופל אל הירקון מצפון פתח-תקוה.		
551		ודי אַל בּגַ'ה „ البجه	יוצא מעיר מזירב ונופל אל ברכת בג'ה.		
552		ודי אַל-בַּדַוִיָה „ البدويه	נחל קטן יוצא מעמק זבולון ונופל אל ודי אלמלך הנופל אל נחל קישון.		
553		ודי אַל-בֻּטְם א) „ البطم	נחל קטן נופל אל ים המלח מדרום זרקא מעין.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
554		ודי אַל-בַּטְם ב) وادي البطم	נחל עובר בחורן מדרום דרעא.		
555		ודי אַל בַּיָּר " البيار	נחל מדרום בית לחם אצל ברכות שלמה.		
556		ודי אַל-בִּירה " البيره	נופל ממערב אל הירדן אצל בית-שאן.		
557		ודי בִּירָן " بيران	גיא עמוק ממזרח שכם עם מעינות רבים העובר אל ודי אל-פרעה.		
558		ודי בית חַנִינַא " بيت حنينا	בהרי יהודה. הנחל הנופל אל נחל שורק בראשיתו עובר על פני מוצה.		
559		ודי בַּלָּט " بلاط	יוצא אצל גפנה ועובר על פני מגדל יבא. שם נקרא ודי קרוא.		נקרא גם ודי דיר כלוט.
560		ודי אַל-בַּלָּט " البلاط	נופל אל נהר נעמן.		
561		ודי בַּלְעַמה " بلعمه	נחל קטן אצל יבלעם.		
562		ודי בַּנִי חָמִד " بني حامد	נופל ממזרח ים המלח.		
563		ודי בֻּקֵיְעַה " بقيعه	יוצא מהעמק בְּקִיעה שבמזרח שכם ונופל אל הירדן.		
564		ודי בַּתִּיר " بتير	נופל אל נחל שורק. בא מאצל בתיר.		
565		ודי אַל-גַ׳וז " الجوز	ראשית נחל קדרון מצפון ירושלם.		
566		ודי אַל ג׳יבּ " الجيب	נחל גדול יורד מהערבה ונופל אל ים המלח מדרום.		
567		ודי גַ׳יְדה " جيدا	נחל קטן מצפונית מזרחית חיפא.		
568		ודי אַל-גִ׳מָל " الجمال	נחל ממזרח ירושלם על דרך יריחו.		
569		ודי גִ׳פְנה " جفنه	נחל קטן מצפון ירושלם אצל גפנה.		
570		ודי אַל-גִ׳רָבִּי " الجرابي	נופל אל ים המלח דרומה-מערבה.		
571		ודי גַ׳רדון " جردون	תחנת מסה״ב דמשק—מכה בדרום ארץ ישראל.		
572		ודי גַ׳רַש " جرش	נחל עובר על פני העיר גרש ונופל אל הירדן.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
573		ודי דבורה وادي دبوره	נחל נופל אל בצת החולה ממזרח.		
574		ודי א־דם " الدم	נחל קטן נופל אל ודי א-שעיר מצפונית מערבית שכם.		
575		ודי דרדרה " دردره	הבא מעמק עיון ונופל אל הירדן.		
576		ודי הנדג׳ " هنداج	נחל נופל אל מי מרום אצל יסוד המעלה.		
577		ודיה " واديه	חבל הארץ במערב ירושלם.		
578		אל־וסטיה "الواسطيه	חבל ארץ בגלעד מדרום א־פרו.		
579		ודי אל־וקץ " الوقاص	יוצא מתחת הרי הגליל העליון ונופל אל הירדן מצפון לחולא.		
580		ודי אל־ורד " الورد	נופל אל נחל שורק. בא מאצל מלחא ומתאחד עם ודי בתיר לודי אסמעיל.		
581		ודי ורן " وران	נחל בדרום גלעד.		
582		ודי א־זהב " الذهب	נחל קטן אצל גרש.		
583		ודי זהר " الزهر	נחל קטן נופל אל ודי אל-ערב.		
584		" א־זנירה " الزويره	נחל נופל אל ים המלח מדרומית מזרחית.		
585		" א־זידי " الزيدي	נחל בחורן ממזרח אדרעי. נופל אל ודי אחריר.		
586		" זיזון " زيزون	נחל נופל אל נהר אבקר במזרח הירדן.		
587		" א־זית " الزيت	נחל ממזרח שכם.		
588		" זערה " زعره	יוצא מחרמון ונופל קרוב לבנים.		
589		" זרקא " زرقه	נופל אל ים התיכון מדרום לנחל ודי אל עיון.		
590		" זרקא " زرقا מעין معين	נחל נופל אל ים המלח ממזרח וקרוב לו מי קלרהי.		
591		"אל־חבשיה " الحبشيه	נחל נופל אל ים התיכון מצפון צור.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
592		ודי חַוָרִת وادي حوارث	אחוה גדולה על שפת הים מדרום חדרה.		
593		" אַל־חַלַזוּן " الحلزون	ראשית נהר נעמן (שיחור לבנת).		
594		" חַמוּל " حمول	נחל קטן נופל אל ים התיכון אצל ודי אלְקרן.		
595		" אַל־חַמָם " الحمام	הגיא העובר משפלת חטין על פני ארבאל אל כנרת.		
596		" אַל־חַמָם " الجمام	נחל קטן נופל אל ודי אל-ערב.		
597		" אַל־חֻמר " الحمر	בא מהגלעד ונופל אל הירדן.		
598	נַדִי־חַנִין	" חַנִין " حنين	מושבה יהודית מדרום ראשון נוסדה תרס"ד. (יפו)		
599		" חַסְבָן " حسبان	נופל אל ים המלח. עובר על פני העיר חשבון.		
600		" אַל־חַסִי " الحسي	ודי סמסם עובר אצל בְּרֵיר ונקרא שם בשם אלחסי.		ראה ודי סמסם.
601		" אַל־חַפָף " الحفاف	נחל נופל אל ים המלח מדרום מסדה.		
602		" אַל־חַרַמִיַה " الحرمية	נחל קטן בצפון ירושלם.		
603		" חַשַבַּה " حشبة	יוצא מחרמון ונופל אל נהר בנים.		
604		" אַ־טָּיִבּה " الطايبه	נחל קטן נופל אל ודי אל-ערב.		
605		" יָבִּס " يابس	נחל נופל אל הירדן ממזרח.		
606		" אַל־כַלִיל " الخليل	נחל גדול בא מחברון ונופל אל ודי א-סבע.		
607		" כַּרַכּ " كرك	נופל ממזרח ים המלח ועובר על פני קיר מואב.		
608		" אַ־לִוַא " اللوا	נחל יוצא מצפון חורן ונופל אל ברכות דמשק.		
609		" לד " لد	בא מהר אפרים, מוצאו קרוב לרמאללה ונופל אל הַמִּצְבָּרָה.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
610		ודי אַל־מַא	وادي الما	נחל בגליל העליון אצל תבנין.		
611		״ אַל־מִידָן	״ الميدان	נחל בעבר הירדן קרוב למזירב.		
612		״ מַחְנֶה	״ محنه	בא מהגלעד ונופל אל הירדן.		
613		״ אַל־מָלִח	״ المالح	נופל ממערב אל הירדן מדרום בית-שאן.		
614		״ אַל־מִלְח	״ الملح	בא מהרי אפרים ונופל אל עמק יזרעאל אל קישון.		
615		״ אַל־מַלָּחה	״ الملاحه	יוצא ממזרחית דרומית שכם ונופל אל הירדן.		
616		״ אַל־מַלָּחה	״ ملاحه	בא מהרי נפתלי ונופל אל החולה.		
617		״ אַל־מְלֵיחה	״ المليحة	נחל אצל בית גוברין.		
618		״ אַל־מַלִכּ	״ الملك	בא מעמק תרען בזבולון ונופל אל נחל קישון.		ראה אל מלך.
619		״ מַלָּכֶּה	״ ملاكه	נחל בהרי יהודה. נופל אל ודי-לד.		
620		״ מַסעוּד	״ مسعود	נחל בגולן. נופל אל הירמוך.		
621		״ אַל־מִצְרָרָה	״ المصراره	נחל גדול בא מהרי אפרים. נופל אל הירקון קרוב ליפו.		
622		״ מֻרַּה	״ مره	נופל אל ודי פקרה בדרום ים המלח.		
623		״ אַ־נַּגִ׳ילה	״ النجيله	נחל נופל אל נחל שורק אצל בית-שמש.		
624		״ אַ־נַּוָעִמה	״ النواعمة	נופל אל הירדן, יוצא ממזרח בית-אל.		
625		״ נַטוּף	״ نطوف	נחל בהרי יהודה. נופל אל ודי לד.		
626		״ נִמְרִין	״ نمرين	נחל קטן נופל אל הירדן ממזרח.		
627		״ אַ־סַּבֶּה	״ السبه	נחל נופל אל ים המלח אצל מסדה.		
628		״ אַ־סַּבַּע	״ السبع	עובר על פני באר שבע ונופל אל נחל שריעה.		
629		״ אַ־סִּדר	״ السدر	נחל קרוב לירושלם בדרך יריחו.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
630		ודי סַיָל وادي سيال	נחל יוצא מהרי חברון ונופל אל ים המלח.		
631		" סַילון " سيلون	נחל קטן בצפון ירושלם אצל שילה.		
632		" אַ־סַּלְהַבּ " السلهب	נחל קטן אצל כפר קבטיה מצפון שכם.		
633		" אַ־סַּלַיְכה " السليخه	נחל אצל סלט.		
634		" סלימן " سليمان			ראה גיא החרשים.
635		" סַלָמה " سلامه	בא מהרי צפת ונופל אל שפלת גינוסר.		לדעת אחרים נקרא בשם יורדת הצלמון תוספתא פרה ט
636		" אַ־סַּמַכּ " السمك	נופל אל ים כנרת ממזרח.		
637		" סְמְסְם " سمسم	העובר על פני הכפר סמסם ונקרא אח״כ בשם ודי אל-חסי.		
638		" סְמַר " سمر	נחל בגלעד העובר צפונה מערבה ונופל אל הירמוך.		
639		" סְעַיְבּ " سعيب	נחל עובר אל ערב וסכנין ונופל אל נעמן. (שיחור לבנת)		
640		" סְקְלָבּ " نقلاب	נחל עובר על פני העיר תבני בגלעד ונופל אל הירדן.		
641		" סֹר " سر	נחל וגיא עמוק מדרום סלט נופל אל הירדן.		
642		" סַרִים " شريس	נחל אצל הכפר סרים מדרומית-מערבית ירושלם.		
643		" אַ־סַּת " الست	נחל בעבר הירדן אצל כרך.		
644		" עג׳לון " عجلون	נחל העובר על פני העיר עג׳לון. עליו מבצר עתיק בשם קלעת אל-רַבַּצ׳.		ראה נחל בתרון
645		" אַל־עַגַ׳ם " العجم	חבל הארץ בין דמשק וחורן.		
646		" אַל־עוּג׳ה " العوجه	יוצא ממזרחית דרומית שכם ונופל אל הירדן.		ראה נערת.
647		" אַל־עְוֵיר " الغوير	נופל בצפונית מערבית ים המלח.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
648		ודי עַזָּה وادي غزه	נקרא כן נחל הבשור או שריעה בנפלו אל הים מדרום עזה.		
649		" עַזּוּן " عزون	בא מאצל כפר עזון עובר על קלקליה ונופל אל הירקון.		
650		" אַל-עֻזַּיָה " العزيه	נחל יוצא מהרי הגליל העליון ונופל מדרום צור.		
651		" אַל-עֻיוּן " العيون	בא מהרי צפת ונומר בודי אל-עזיה.		
652		" עֻיוּן מוסא " عيون موسي	עובר על פני הר נבו ונופל מצפון ים המלח.		
653		" אַל-עַין " العين	מדרום חיפא.		
654		" עַין עַזָּל " عين غزال	נחל נופל אל הירמוך.		
655		" עִירָה " عيره	נחל בחורן.		
656		" עַלִי " علي	נחל בא מהרי ירושלם ונופל אל נחל שורק.		
657		" אַל-עמוד " العمود	נחל בגלעד ממזרח ודי אל-ערב.		
658		" עמוד " العمود	נחל גדול יוצא מהרי צפת ונופל אל שפלת גינוסר ואל ים טבריה.		
659		" עַמָּן " عمان	נחל העובר על פני העיר עמון.		
660		" אַל-עַסַל " العسل	יוצא מחרמון ונופל אל הירדן.		
661		" עַסלוּג׳ " عسلوج	נופל אל ודי סבע.		
662		" אַל-עָ׳ר " الغار א)	יוצא ממזרח חברון ונופל אל ים המלח.		
663		" אַל-עָ׳ר " الغار ב)	נחל בחורן. נופל אל ודי אחריר.		
664		" אַל-עַרַבּ " العرب	נחל גדול בגלעד עובר ממזרח למערב.		
665		" אַל-עַרוּבּ " العروب	נחל אצל ערוב. מקום מים רבים. ממנו הובילו מים בצנורות לירושלם.		
666		" אַל-עַרִיג׳ " العريج	נחל מדרום עין-גדי. נופל אל ים המלח.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
667		ודי עַשור وادي عشور	נחל בגליל העליון אצל תבנין.		
668		" פִגָ'ג' " فجاج	נחל בא מרמת אחמא מלפני אדמת ימא ונופל אל הירדן מדרום כנרת.		
669		" פוּכִּין " فوكين	כפר קטן דרומית ירושלם. (חברון)		
670		" פַחל " فحل	נחל העובר על פני פלה ונופל אל הירדן.		
671		" פַיָּץ " فياض	פלג נופל אל ודי אל-מלח אל הירדן.		
672		" פיק " فيق	נחל גדול אצל הכפר פיק. נופל אל ים כנרת ממזרח.		
673		" אַל-פֻקרה " الفقره	נחל נופל אל ים המלח מדרום.		
674		" פָרה " فاره	נחל גדול עם מעינות רבים נופל ממערב אל הירדן מצפון ירושלם.		ראה פרת.
675		" פַרְעַה " فرعه	נחל נופל ממזרח שכם אל הירדן.		
676		" אַל-פְרַנְג' " الفرنج	בא מהרי יהודה ועובר על פני בית גוברין.		
677		" אַ־צוּר " الصور	נחל קרוב לבית גוברין.		
678		" אַ־צִּ'יַא " الضيا	נחל קטן אצל בית לחם.		
679		" צָפּוּרְיא " صافوريا	יוצא מתחת עיר צפורי ונופל אל ודי אל-מלכ.		
680		" אַ־צָּפְצָף " الصفصاف	נחל מחרמון יורד ונופל אל בנים.		
681		" אַל־קַדר " القدر	נחל נופל אל ים המלח מדרום מסדה.		
682		" אַל־קוּף " القوف	נחל קטן אצל חברון.		
683		" קָטן " قطن	נחל קרוב לסלט.		
684		" קַטרה " قطره	נחל העובר על פני מושבת גדרה ונופל אל נחל שורק.		
685		" קְלֵיד " قليد	תחנת מסה"ב חיפא—דמשק. נחל נופל אל הירמוך.		

השם העתיק והעברי		השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
686		ודי קָנָה وادي قانا	יוצא מדרום עמק שכם ונופל אל הירקון.		
687		" קַנָוַת " قنوات	העובר על פני כפר קַנָוַת בעבר לירדן.		
688		" אַל־קַצַב " القصب	בא ממערב שכם ונופל אל נהר אסקנדרונה.		אולי נחל קנה. גבול אפרים.
689		" קֻצֵיר " قصير	נחל נופל אל ים המלח מדרום.		
690		" אַל־קִרד " القرد	נחל ממזרח שכם.		
691		" אַל־קַרן " القرن	נחל גדול בא מהרי צפת ומבקעת מרון ונופל אל ים התיכון אצל אכזיב.		
692		" קַרְקְרָה " قرقره	נופל אל ים התיכון מצפון עכו.		
693		" רַג'ב " رجب	נחל העובר על פני העיר רג'ב ונופל אל הירדן ממזרח.		
694		" אַ־רַחִ'יב " الرحيب	נחל עובר על פני בית-לחם.		
695		" אַ־רֻמָמִין " الرمامين	נחל אצל סלט.		
696		" אַ־שִהָב " الشهاب	הוא ודי אל-בנ'ה בסופו.		
697		" אַ־שַלָלֶה " الشلاله	נחל גדול עובר על הגבול בין חורן והגלעד.		
698		" שְעַיב " شعيب	ממזרח הירדן. עובר על פני סלט.		
699		" אַ־שַעִיר " الشعير	נחל גדול בא מעמק שכם עובר על טול כרם וקלנסוה ונופל אל בצות נהר פלק.		
700		" אַ־שַעִיר " الشعير	חבל הארץ מערבית צפונית שכם.		
701		" א־שַרור " الشرور	יוצא מרגלי הר תבור ונופל אל ודי אל-בירה.		
702		" אַ־תִבּן " التبن	נחל קטן נופל אל ודי אל-ערב.		
703		" תְמֵיד " تميد	נחל קטן נופל אל ים המלח מדרום זרקא מעין.		
704		" תַעְמִירָה " تعميره	נחל עובר על פני בית-לחם אל ים-המלח.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
705		וַחֲשָׁרָה	وحشره	כפר של בדוים בגולן. (קניטרה)		
706		וַלַגֶ׳ה	ولجه	כפר עם מעינות יפים אצל ירושלם. (ירושלם)		
707		וִלְהֶלְמָה		מושבה גרמנית חדשה אצל פתח-תקוה. (יפו)		
708		וַעַר אַסָּקִיה	وعرالسافيه	שדה-לבה מדרום לנהר פרפר.		
709		וַקָּץ	وقاص	אדמה ליהודים אצל יסוד-המעלה. נקנתה תרס״ח. (צפת)		

ז.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
710		זַבָּבְדֶה	زبابدة	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
711		זִבְדָה א)	زبدا	כפר בגלעד. (ארבד)		
712		זִבְדָה ב)	زبدا	כפר בדרום עמק יזרעאל. (ג׳נין)		
713		אַ־זִבְדָנִי	الزبداني	עיר צפונית מערבית דמשק. קימקמיה תחנת מסה״ב דמשק-חיפא. (דמשק)		לדעת אחרים זה זבוד הנזכר בבראשי׳ רבה לה עיין זה.
714		זְבוּבָא	زبوبا	כפר בעמק יזרעאל. (גניין)		לדעת אחרים זאת העיר „זבובת׳" הנזכרת בלוחות ת״א במכתב האבה בבמת.
715	זָבוּד	גַ׳בַל זַבּוּד	جبل زبود	עיר לפנים בגליל. כעת הר גבוה ממערב צפת ונקרא גם ג׳בל חידר.	בראשית רבה צח.	
716		זְבֵיד	زبيد	כפר אצל יסוד המעלה. (צפת)		
717	זְבוּלוּן	עִבְּלִין	عبلين	עיר באשר לפנים. עיר בצורה בימי צסטיוס. יוסיפוס לכדה ונתן אותה לבז. היום כפר קטן קרוב לצפורי. (עכו)	יהושע יט. כז. מלחמות ב, 18, 9	ראה אבל.
718		זַהר אַנַּצָרָא	زهر النصارى	כפר בגלעד. (ארבד)		
719		אַ־זָוִיָה	الزاوية	כפר בדרום שכם. (שכם)		
720		אַ־זְוֵירָה	الزويره	כפר קטן בדרום הארץ. (באר שבע)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
721		זֻוטר	زوطر	כפר ממזרח צור. (צור)		
722		זֻוק	زوق	כפר במרג' עיון. (ג'דידה)		
723		זֻוָתָה	زواته	כפר בצפון שכם. (שכם)		
724		זַחְלַה	زحله	עיר גדולה ויפה בלבנון על דרך דמשק. תחנת מסה"ב. (לבנון)		
725		זֵידִין	زيدين	כפר ממזרח צידון. (צידא)		
726		זִיזא או חרבת זיזא	زيزا او خربة زيزا	חרבות של עיר גדולה מימי הרומים, על דרך דמשק-מכה. תחנת מסה"ב.		
727	זִיזוֹן	זֵיזוּן	زيزون	תחנת מסה"ב חיפא-דמשק. לפני דרעא. נזכר בתלמוד בתחום. נוה. (חורן)	ירושלמי דמאי ב.	
728	זִיף	תֵּל-זִיף	تل زيف	עיר ומדבר, ידועים בדברי ימי דוד. בימי התלמוד היה בא שם דבש עב ידוע. עתה חורבה דרומית חברון.	יהושע טו. שמואל א, כג, טו תהלים נד, ב. דהי"ב יא, ח. סוטה מח.	הסכימו שהיו שתי ערים בשם זה ביהודה האחת אצל כרמל והשנית אצל מרשה.
729		זֵיתָא	زيتا	כפר גדול אצל חדרה. (טול כרם		
730		זֵיתא	زيتا	כפר קטן בחבל עזה. (עזה)		
731		זֵיתא	زيتا	כפר קטן מדרום שכם. (שכם)		
732		זיתא	زيتا	כפר קטן של בדוים אצל בליחא. (קניטרה)		
733	זִכְרוֹן יַעֲקֹב	זַמָּרִין	زمارين	מושבה יהודית גדולה. נוסדה בשנת תרמ"ב. (חיפא)		
734	זָנוֹחַ א)	זַנוּעַ	زنوع	עיר ביהודה לפנים. יושביה עזרו לבנין העיר בימי נחמיה. היום חרבה דרומית מערבית ירושלם. בתלמוד היתה מהוללת בשמנה ונקראה זניחא. (חברון)	יהושע טו, לד. נחמיה ג, יג. משנה מנחות ח.	
735	זָנוֹחַ ב)	זַענוּטה	زعنوطه	עיר לפנים בהר יהודה. היום חרבה דרומית מערבית חברון. (חברון)	יהושע טו, נו.	
736		זעורה	زعوره	כפר של נְֽפִירִים בצפון גולן. (חצביה)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
737	זַרְוָא	אַזרע	ازرع	נזכר בגבול המזרחי של א״י. יוסיפוס מוכיר בשם זה עיר שלכדוה יהודים בימי ינאי. היתה עיר גדולה בימי הערבים ונקראה גם בשם اذرعات אֶזְרָעַת. המשורר הערבי אִמְרוּ אלקים מזכיר אותה בשיריו. היום כפר תחנת מסה״ב חיפא—דמשק לפני דרעא. בה חרבות רבות מימי הערבים והמצרים.	תוספתא שביעית ז קדמוניות יג, 4,15	ראה אזרע.
738		זְרנוקא	زرنوقا	כפר גדול על גבול רחבות. (עזה)		לדעת אחרים היא שִׁבְּרוֹן יהושע טו, יא.
739		זַרְפַּיַא	زرفيا	תחנת מסה״ב דמשק—מזירב.		

ח.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
740		חַבָּב	حباب	תחנת מסה״ב חיפא—דמשק.		
741		חַבּוּש	حبوش	כפר מסורח צידון. (צידא)		
742		חַבְּלה	حبله	כפר מצפונית מזרחית יפו אצל קלקליה. (טול כרם)		
743	חֶבְרוֹן	אַל-כַּלִיל	الخليل	עיר עתיקה בארץ. אברהם בא אליה וקנה בה נחלתו הראשונה. היתה אחרי כבוש הארץ לעיר המקלט. עיר מלוכת דוד. אחרי החורבן הראשון לקחוה האדומים. יהודה המכבי ואחיו לקחוה מידם. הורקנוס לחץ יושביה להמול, והאדומים שנמולו נשארו בה. שמעון בן גיורא לכדה. נחשבה לארץ טרשים ומרעה רב. היתה קדושה למחמדים. הצלבים נלחמו עליה ולכדוה. אח״כ לקחה מהם צלחאדין. בכל ימי הבינים לא ישבו בה יהודים. מלפני ארבע מאות שנה ההל הישוב היהודי בה וגם קראים התישבו בה. היום עיר קימקמיה. (חברון)	בראשית כג, ב. יהושע יד, יג. שמו״ב ב, יא. קדמוניות יב, 8, 6 מלחמות ד, 9, 7 " " 9, 9 יומא כח. סוטה לד. מנחות פז.	
744		חַבָּרִיה	حباريه	כפר גדול ממערב חרמון. (חצביה)		
745		חַבְּרָן	حبران	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
746		חַבֵּש	حبس	כפר אצל צפת. (צפת)		
747		חַגַּ'א	حجّا	כפר ממערב שכם. (טול כרם)		
748	חָדִיד	חַדִיתה	حديثه	עיר גדולה בימי שיבת בבל. נודעת בימי החשמונאים. שמעון צר בה על טריפון, בנה בה מבצר. וספסינוס לכדה. בימי המשנה ישבו בה חכמים מישראל, ר' יוקים איש חדיד. כעת כפר קטן ממזרח לוד. בה אדמת הק"ק, „עָתיד" ויער הרצל. (יפו)	נחמיה, ז, לז. חשמונאים א, יב. קדמוניות יג, 2,15 מלחמות ד, 9, 1 ערכין לב. משנה עדיות ז.	Adida
749	חֲדֵרָה	חְצֵ'ירה	حضيره	מושבה יהודית גדולה. קרובה לחוף הים. נוסדה תרנ"ב. (חיפא)		
750	חַדְרָךְ				זכריה ט, א.	ראה בקעת הלבנון.
751	חֲדָשָׁה	עַבְּדַס	عبدس	עיר ביהודה נזכרת בתלמוד. כעת כפר קטן. (עזה)	יהושע טו, לז. משנה ערובין ה,ו.	
752	חֲדָשָׁה	עַדָסה	عداسه	עיר לפנים אצל בית חורון. נזכרה במלחמת יהודה נגד נקנור. כעת הרבה מצפון ירושלם. (ירושלם)	חשמונאים א, ד. קדמוניו' יב, 5,10 מלחמות א, 1, 6	
753		אַל־חַדַת	الحدت	עיר קטנה בלבנון מדרום בירות. (לבנון)		
754	חֲדַתָּה	חַתַּה	حتا	עיר ביהודה לפנים. היום כפר קרוב לעזה. (עזה)	יהושע טו, כה.	
755		אַל־חַדַתּה	الحدته	כפר של מערבים קרוב לטבריה. (טבריה)		
756	חוֹבָה	אַל־מַרְג'	المرج	עיר בצפון דמשק. ידועה במלחמת אברהם. היום כפר גדול. (דמשק)	בראשית יד, טו.	
757		חַוַּה	حوّا	חרבות מצפון כנרת.		
758		חַוט	حوط	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
759	חוּלָה	אַל־חוּלַה	الحوله	הבקעה אשר מצפון לים סומכי (או מי מרום). ארץ בצות ואגמים. לפנים היו זורעים בה אורז רב. בה יגדל לרוב הגומא (פפירוס).	קדמוניו' טו, 3,10	יוסיפוי קורא לה Ulatha לדעת אחרים נקראה בתלמוד גם בשם חולת אנטיוכא. ירושלמי דמאי ב " הוריות ג

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
760		חוּפה	حوفا	כפר גדול בגלעד. (ארבד)		
761		חַוָּרה	حوارا	כפר גדול בגלעד. (ארבד)		
762		חֲוָרה	حوارا	כפר מדרום שכם. (שכם)		
763	חַוְרָן (חבל)	חַוְרָן	حوران	חבל ארץ ממזרח בשן, או כולל גם הבשן, התופס את הרי חורן והעמק אשר ממערבו וצפונו. ארץ גבנונים עם ולקנים נכבים רבים. אנוסטוס נתן זה להורדוס ואח"כ נפלה לממשלת פיליפוס. בימי הרומים אחד החורבן ישבו בה הערבים בני עַסַן והתבצרו בה. גם בני ישראל ישבו בה. וחכמים אחדים יצאו ממנה. יושבים בה היום דרוזים רבים.	יחזקאל מז, טז. קדמוניו' טו, 1,10 קדמוניו' יח, 4,11 מלחמות א, 4,20 " ב, 6, 3 יבמות טו. סכה מר. תוספתא מקואות ג ירושל' שביעית ט	Auranitis
764	חֵיפָא	חַיְפא	حيفا	עיר גדולה נודעת בימי התלמוד. היו בה אז חכמים אחדים מבנ"י. החיפנים (אנשי חיפא) לא ידעו לבטא הע' והא'. נודעה גם בימי הבינים. עיר החוף ברגלי הכרמל. קימקמיה. (חיפא)	שבת כו. מגלה כד. גיטין פו. קדושין לג.	
765		הַיְתַל	حيتل	כפר קטן במזרח גולן.		
766	חֶלְבּוֹן	חַלְבּוּן	حلبون	עיר קדומה נודעת לפנים ביינה הטוב בימי יחזקאל וכן בימי הרומאים. כפר מצפון דמשק. (דמשק)	יהזקאל כז, מח.	נזכרת בלוחות תל אמרנה בשם חלוני והיתה אז עיר גדולה.
767	חֻלְדָה	כֻּלְדה	خلده	כפר קרוב לעקרון על דרך ירושלם. אדמת הק"ק, יער הרצל. נקנתה בשנת תרס"ו (יפו)		
768	חֲלוּצָה	חַלוּצַה או אַל־חָלְצַה	حلوصه او الخالصه	תרגום שור או ברד. היום מקום בדרום א"י. (אל-חפיר)	ב"ר מה.	
769	חַלְחוּל	חַלְחוּל	حلحول	עיר ביהודה לפנים. היום כפר אצל חברון. (חברון)	יהושע טו, נח.	
770	חֶלִי	מַעַלְיָא	معليا	עיר באשר, כפר מצפון עכו. (עכו)	יהושע יט, כה.	
771		חָלוּצה	حالوصه	כפר על נהר קסריה ממזרח צור. (צור)		
772		אַל־חָלְצה	الخالصه	כפר ונאות ערבים בעמק החולה. (נידירה)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
773		אַל־חַמָּד الحماد	ערבה גדולה בחורן מדרום א־נֻקרה		
774		אַל־חַמַּדִיַּה الحمديه	כפר של תורכמנים בצפון נולן עם חרבות ועתיקות, גם חרבות מימי היהודים. (קניטרה)		
775		חָמִי קַרצו حامي قرصو	ולקן נכבה גבוה בחורן וממנו שפכת בזלת יורדת עד לפני קניטרה.		
776	חַמּוֹן	חַמוּל حمول	עיר לפנים באשר. כפר קטן אצל צור. (צידון)	יהושע יט, כח.	
777		חַמָּמה حمامه	כפר גדול קרוב לקסטינה. (עזה)		לדעת אחרים זאת אמה הנזכרת בהבמונית,ג,לט.
778	חַמַּת א)	חַמא حما	עיר לפנים בנפתלי שם „חמי טבריה". המעינות החמים אצל טבריה, נודעים בימי התנאים לבתי רחצה ורפואה. היתה אז עיר קטנה מחברת עם טבריה. היו מהללים בימי הערבים. (טבריה)	יהושע יט, לה. שבת קט. מגלה ב. תוספתא ערובין ז.	Ammous נקראה בתלמוד גם חמתן.
779	חַמַּת ב) או חַמַּת־גָּדֵר	אַל־חַמִּי الحمي	אצל גדר. מעינות חמים ידועים בימי הרומים ובימי התנאים. תחנת מסה"ב חיפא-דמשק.	סנהדרין קח. שבת קט. ירושל' ערובין ה. " קדושין ג. " שבת ג. " ע"ז ה.	נקראה בתלמוד גם מי גדר או בלועה דגדל.
780	חַמְתָא דְפַחל	ודי אַל־ג'רם وادي الجرم	מעינות עם מים חמים קרוב לכפר פחל או פֶּלָּא.	ירושלמי שביעית ו	
781	חַנִּיתָא	חַנָּוִיַּה حناويه	כפר קרוב לצור. נזכרת בירושלמי בתחום צור. (צור)	תוספת' שביעית ד	
782	חֹסָּה	אַל־עֻזַּיַּה العزية	עיר הגבול באשר. היום כפר קטן אצל צור. (צור)	יהושע יט, כט.	
783		אַל־חַסִּי الحسي	תחנת מסה"ב דמשק-מכה בדרום א"י.		
784	חַסְפִּיָא ?	חָצְבִּיַּה حاصبيا	עיר ממערב להר חרמון. נזכרה בגבול א"י. הצלבים נלחמו בה הרבה. היום קימקמיה. קרוב לה בארות חמר. בה יושבים יהודים אחדים. בימי אברהים פחה ישבו בה יהודים עובדי אדמה והם עזרו להלחם במבצר סָנוּר אשר מצפון לשכם.	ירושלמי שביעי' ד	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
785		אַל־חַפִּיר	الحفير	קימקמיה חדשה במקום רחבות לפנים, בדרום א"י. (אלחפיר)		
786	חֶפְצִי־בָהּ	נְפֵיעָת	نفيعات	אחוזה יהודית על גבול חדרה. (חיפא)		
787		חָפִר	حافر	כפר קטן בצפון גולן. (קניטרה)		
788	חֶפְרוֹן	ודי חַפִּיר	وادي حفير	עיר בצורה לפנים בעבר הירדן.	חשמונאים א, ה.	
789	חֲפָרַיִם	כַּפְרִין	كفرين	עיר בישׂשכר לפנים. כפר בעמק יזרעאל. (חיפא)	יהושע יט, יט.	
790	חָצוֹר (עיר)	תל חֲצִ'יר	تل حضير	עיר גדולה לפנים. ידועה בימי המצרים והכנענים ובימי ישראל במלחמת יבין. שלמה בצר אותה. היום חרבה מצפון צפת.	שופטים ד, יז. מל"א ט, טו. מל"ב טו, כט.	נזכר בלוחות ת"א בשם חזורה
791	חָצוֹר (ערבות)	מַרג' חֲצִ'יר	مرج حضير	נודע במלחמת יהונתן החשמונאי. עמק בצפון צפת.	חשמונאים א, יא.	נקרא גם עין חצור יהוש' יט, לז
792	חֲצִי הַגִּלְעָד	אַל־בַּלְקא	البلقا	חבל הארץ וההרים אשר מיבוק דרומה עד ים המלח.	יהושע יג, לא.	
793		אַל־חֻצְן	الحصن	כפר גדול בגלעד. (ארבד)		
794	חַצְצוֹן תָּמָר	ודי חַצָצה	وادي حصاصه	עיר ביהודה לפנים. חרבה וודי היום ממזרח חברון. (חברון)	בראשית יד.	
795		אַל־חַצִ'ר	الحضر	כפר קטן אצל בית לחם. (ירושלם).		
796	חֶצְרוֹן ?	יָסוּר	ياسور	עיר ביהודה לפנים. כפר אצל קסטינה. החשמונאים רדפו את האויב עד המקום הזה. (עזה)	יהושע טו, ג. חשמונאים א, ד.	
797	חֲצַר סוּסָה	אַל־חֻצֵ'ירה	الحضيره	עיר לפנים. מקום בדרום הארץ. (באר שבע).	יהושע יט, ה.	
798	חֲצַר שׁוּעָל	אַתַּעְלִי	التعلي	עיר לפנים בשמעון. מקום בדרום הארץ.	יהושע טו, כח. נחמיה יא, כז.	
799	חֻקּוֹק	יָקוּק	ياقوق	עיר בנפתלי. נזכרת בתלמוד. כפר מדרום צפת. (צפת)	יהושע יט, לד. פסחים ג. ירושלי' שביעית ט	
800	חֳרִים עָלִים ?	חַרַם עַלִי	حرم علي	מקום קדוש למושלמים על חוף הים מצפון ליפו. (יפו).	עזרא ב, לב.	
801	חָרְמָה	סְבֵּיטה	سبيطة	עיר בשמעון. חורבה בדרום הארץ. (באר שבע).	שופטים א, יז. שמו"א ל, ל.	קראו לה צפת.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
802	חֶרְמוֹן	ג׳בל אַ־שֵׁיךְ	جبل الشيخ	הר ידוע בצפון א״י. היה קדוש להעמים גם עבדו עליו את פנום אליל היונים. שיאו הגבוה נקרא ־קַצר עַנְתַּר.	דברים ג, ה. תהלים קלג,ג. 〃 פט, יג. שה״ש ד, ה.	נקרא בשם ציון, שריון, שניר וטור תלגא.
803		חַרָן	حرّان	כפר בחורן. (חורן)		
804	חֶרֶס (תמנת)	חָרִס	حارس	עיר קבורת יהושע. היום כפר קרוב לשכם. (שכם)	שופטים ב, ט.	
805		חַרִס	حارس	כפר ממזרח צור. (צור)		
806		חַרְפֵישׁ	حرفيش	כפר מצפון צפת. (צפת)		נזכר בדברי ימי הצלבים וקראו לו Horfeis.
807	חֲרֵרִים	חָרָה	حارّه	חבל ארץ ממזרח חורן מכוסה לבה.	ירמיה יז, ו.	
808	חַרְשָׁא	כָּרָס	خاراس	עיר לפנים. כפר קטן מדרומית-מערבית חברון. (חברון)	עזרא ב, נב.	
809	חֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם	חָרְתִּיַה	حارثية	עיר נודעת לפנים במלחמת סיסרא. כפר אצל חיפא בדרך לנצרת. (חיפא)	שופטים ד, טז.	
810		חָרת	حارث	כפר מדרום שכם. (שכם)		
811		חָרְתָה	حارثة	כפר בגלעד עם זיתים רבים. (ארבד)		
812	חֶשְׁבּוֹן	חַסְבָּן	حسبان	עיר גדולה לפנים בממלכת סיחון. החשמונאים לכדוה. הורדוס בנה מבצר בה. היתה עיר גדולה בימי הערבים, ועיר הראשה של חבל אל-בלקא. היום עיר קטנה בדרך מכה (כרך)	במדבר כא, כו. 〃 〃 כז. ישעיה טו, ד. ירמיהו מח, מה. קדמוניו׳ טו, 8, 5	
813		חָתִם	حاتم	כפר בגלעד. (ארבד)		

ט.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
814		טַבְּגָה	طبغا	מוסד נוצרי גרמני אצל ים כנרת. מקום קדוש לנוצרים. (טבריה)	מרק ו.	קראו לה בשם: Heptapegon.
815	טִבְעוֹן	טַבְּעוֹן	طبعون	עיר נודעת בימי התלמוד. היה שם בית מדרש. אנשיה לא ידעו לבטא את העין. כפר בדרך נצרת—חיפא. (חיפא)	תוספתא נדה ד. 〃 מגלה ב. מגלה כד.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
816	טְבֶרְיָה	טַבָּרִיַּה طباريه	עיר ידועה. הורדוס השני בנה אותה על חרבות עיר עתיקה ויקראה בשם טְבריה לכבוד טבריוס קיסר. ידועה במלחמת היהודים ברומים. היתה אז עיר גדולה ולפעמים עיר הראשה של הגליל. נודעת בימי התנאים. מקום ר' יהודה הנשיא והסנהדרין. ישבו שם חכמים רבים ובית מדרש גדול והרבה בתי כנסיות היו להם בה. מלכי רומה לחצו את יושביה. בימי אדרניוס סבלו היהודים מאד מפני רוע המומר יוסף שהשליט אותו על טבריה וסביבותיה. בה היו בעלי המסורה ונקדני טבריה. במאה החמשית רבו בה הנוצרים. בימי כוזרו מלך פרס התחזקו היהודים ויעזרו לו נגד רומה. בימי הערבים היתה עיר גדולה, עיר הראשה של הפלך אֻרְדֻן (הוא החלק הצפוני של ארץ ישראל או פלשתינה). המשורר אל-מֻתַנַבִּי שר עליה ועל הים שלה. הצלבים נלחמו רבות בה וטַנכרד בנה בה כנסיה גדולה. המלך סלימן התוגרמי נתן אותה וכל סביבותיה לדון יוסף נקסוס היהודי לאחוזה, שתהיה רק ליהודים ולא הצליח. טַהר אל-עמר בנה לה חומה שנהרסה בימי הרעש במאה האחרונה. היום קימקמיה. רוב יושביה יהודים. (טבריה)	קדמוניות יח, 2.2 " כ, 4.8 מלחמות ב, 9, 1 " " 6.21 " " 8.21 " ג, 9, 7 תולדות יוסיפוס: ט, טז, יט. מגלה ה. " ו. תוספתא שבת יג. " שביעית ג. " ערובין ו. תלמוד שבת, לח, קטו, קיח, קמה. נדה כא. סנהדרין לא. ברכות ה. קדושין ב. ערובין קא, פז. ירושל' סנהדרין י. ב"ר לא, עט, פב. מדרש רות ג.	לדעת התלמוד נבנתה על מקום עיר „רקת״.
817	טוֹב (ארץ)	אַ־טָּיִבַּה الطايبه	חבל ארץ לפנים בעבר הירדן. כפר גדול בגלעד. (ארבד)	שופטים יא, ג. שמו"ב י, ח.	
818		א־טַּוָחִין الطواحين	טחנות אצל יפו. נודעות במלחמת אבן טולון עם הערבים.		
819		טוּל כַּרם طول كرم	עיר בדרך מיפו לשכם. קימקמיה. (טול כרם)		
820	טוּר מַלְכָּא				ראה הר המלך.
821		טוּרַה طوره	כפר קטן ממזרח צור. (צור)		
822	טִיבָה	א־טָּיִבַּה الطايبه	כפר גדול אצל כפר סבא. נזכר בתלמוד. (טול כרם)	ירושלמי דמאי ב.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
823		א־טָּיִבַּה	الطايبه	כפר קטן צפונית מערבית חברון. (חברון)		
824		א־טָּיִבַּה	الطايبه	כפר גדול אצל ודי א-זידי. (חורן)		
825		א־טָּיִבַּה	الطايبه	כפר בעמק יזרעאל. (ג'נין)		אולי זה טובניא הנז' בתוספתא שביעית ז: אהיני דטובניא.
826		א־טָּיִבַּה	الطايبه	כפר גדול של מְתֻוָלִים קרוב לבקעת הלבנון. (צור)		
827		טֵיטַבַּה	طيطبه	כפר קטן קרוב לצפת. (צפת)		
828		טִירַה	طيره	כפר אצל כפר סבא. (טול כרם)		
829		א־טִּירַה	الطيره	כפר מדרום בית חורון. (ירושלם)		
830		טִירַה	طيره	כפר בעמק יזרעאל. (ג'נין)		
831		אַ־טִּירַה	الطيره	כפר אצל עכו. (עכו)		
832		א־טִּירַה	الطيره	כפר ממזרח הכפר יהוד. (יפו)		
833		טִיר זֵיתַּא	طيرزيتا	כפר ממזרח צור. (צור)		
834		טַמְרַה	طمره	כפר על נהר קסמיה. (צידא)		
835		טַפְחַה	طفحه	כפר קטן בחורן. (חורן)		
836		א־טַּף	الطف	כפר בחורן. (חורן)		
837		טַפַס	طفس	עיר בגולן. אדמת הברון. תחנת מסה"ב דמשק—מזירב. נקנתה תרנ"ד. (חורן)		
838		אַ־טֻּרַה	الطره	כפר גדול בדרום מזירב. (חורן)		
839	טִרְיָה או טְרְיָה	טִירַה	طيره	כפר גדול אצל חיפא. נזכר בתלמוד. חכמים אחדים ישבו בו. (חיפא)	נדרים נז. ירושלי ב"ק בסוף תוספתא " "	

י.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
840		יַבְלַה	يبله	אחוזה של הברון רוטשילד קרוב לשחם ג'ולן. נקנתה תרנ"ד. (חורן)		
841	יִבְלְעָם	כִרְבַּת בַּלְעַמַה	خربة بلعمه	עיר לפנים. הכו שם את אחזיה מלך יהודה. כעת חרבה מדרום ג'נין. (ג'נין)	מלכים ב, ט, כז.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
842	יַבְנְאֵל א)	יַמָּה يمه	עיר לפנים. בימי התלמוד ישבו בה חכמים. מושבת יהודים קרוב לטבריה. נוסדה תרס״ב. (טבריה)	יהושע יט, לב. ירושלמי מגלה א. בבלי נדרים נז.	בתלמוד נקראה כפר ימה.
843	יַבְנְאֵל ב)		שם העיר יבנה.		ראה יבנה.
844	יַבְנֶה	יִבְנֶה يبنه	עיר גדולה לפנים לפלשתים. עוזיה לכדה. נודעת בימי החשמונאים. שמעון בצר אותה. היה לה אז חוף גדול. פומפיוס לקחה מהיהודים. גבינוס בנה אותה. הורדוס נתן אותה לשלומית אחותו. וספסינוס לכדה. אחרי החורבן ישבו בה סנהדרין וישיבה גדולה של רבן יוחנן בן זכאי היתה שם. ב„כרם" ביבנה הרביצו תורה. ממערבה היו חולות רבות ונקרא חולות של יבנה. בימי הבינים ומסעי הצלב היתה עיר גדולה והצלבים נלחמו עליה. עתה כפר גדול קרוב לגדרה.	יהושע טו, יא. דהי״ב כו, ו. קדמוניות יב, 6,8 〃 יד, 4,4 〃 יז, 1,8 〃 יח, 2,2 מלחמות א, 4,8 〃 ב, 1,9 〃 ד, 2,3 ברכות כח. סוטה מח. שבת קלח. זבחים נז. גיטין נו. ראש השנה לא. תוספתא ר״ה ד. 〃 יבמות ט. 〃 ערכין ב. 〃 ידים ב.	יוסיפו׳ קורא לה Iamnia
845	יַבֹּקָה	קַלְעַת אַ־זַרְקָה قلعة الزرقا	עיר לפנים בעבר הירדן. גבול א״י המזרחי של עולי בבל. מקור נחל יבוק. כעת תחנת מסה״ב דמשק-מכה.	ירושל׳ שביעית ו.	
846		יַבְּרוּד يبرود	כפר ומעין בצפון ירושלם, נודע בימי הערבים.		
847		יַבְּרוּד يبرود	כפר גדול צפונית דמשק. (דמשק)		
848	יָבֵשׁ גִּלְעָד	וָדִי יָבִשׁ وادي يابس	עיר ידועה בדברי ימי שמואל ושאול. נחל נופל אל הירדן ממזרח.	שמו״א יא, א. שמו״ב ב.	נזכר בלוחות ת״א בשם יביִשי
849	יָגְבְּהָה	אַל־גֻ׳בֵּיהַא الجبيها	שם הכה גדעון את חיל מדין. כפר בעבר הירדן מזרחה. (סלט)	במדבר לב, לה. שופטים ח, יא.	
850	יָגוּר	עַג׳וּר عجور	כפר נזכר בתלמוד בתחום אשקלון היום כפר קטן קרוב לבית-גוברין. (עזה)	תוספת׳ אהלות יח	
851		יַג׳וּר يجور	כפר קטן מצפון חיפא. (חיפא)		
852		אַל־יַדוּדִי اليدودي	כפר קטן בצפון חורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
853	יִדְאֲלָה ?	אֻם אל־עַמַד	ام العمد	עיר בזבולן לפנים. היום מושבה גרמנית חדשה אצל בית לחם—זבולן. (נצרת.	יהושע יט, טו.	
854	יְהוּדָה (ארץ)			החלק הדרומי של א"י. חלקת שבטי יהודה ושמעון ואח"כ גם חלקו של בנימין. בימי הבית השני היתה נחשבת ארץ יהודה לחלק מיוחד שבה ישבו רוב היהודים והיו בה אפרכיות רבות. גבולה הצפוני היה אנטיפטרס ועד בית לבן ובית רימה ומזרחה־צפונה עד ־קְבוה שבעמק הירדן. בני יהודה נחשבו לבני תורה ולומדים יותר מאנשי הגליל. יוסיפום מזכיר בה אלה האפרכיות: גפנה, עקרבתה, לוד, תמנה, עמוס, פְּלָה (?) אדום, עין גדי, הרדיום ירחו. אחר חורבן ביתר היתה שוממה מאד.	שמו"ב) מלכים א) ישעיה) ירמיה) מקומות רבים תהלים קיד. איכה א. נחמיה יג, יב. לוקא ב, ד. חשמונאים א,ה,ז. מלחמות ג, 3, 5 גטין עו. ערובין נג. שבת קמה. ירושלמי נדרים ג. " תענית ד.	
855	יְהֻד	אַל־יַהוּדִיה	اليهوديه	עיר בדן לפנים. כפר גדול אצל פ"ת. מושבה יהודית נעזבה. נוסדה תרמ"ב ונעזבה תר"ס. (יפו)	יהושע יט, מה.	
856		אַל־יַהוּדִיה	اليهوديه	כפר מדרומית מזרחית צור. (צור)		לדעת אחרים זה הכפר „יעדוט" הנזכר ירושלמי דמאי ב
857		אל־יַהוּדִיה	اليهوديه	חרבה גדולה בגולן. (קניטרה)		
858	יוֹדְפַת או יָטְבַת	כרבַת גַ'פָּת	خربة جفات	מבצר נודע בימי יוסיפוס. יושביה נלחמו בגבורה נגד וספסינוס. חרבה וגבעה מצפון צפורי.	ערכין משנה ט. זבחים קי. מלחמות ב, 20, 6 " ג, 7, 4 " " 6, 1 " " 7, 7 תולדו׳ יוסיפוס לז	Jotapata
859		יָזוּר	يازور	כפר אצל יפו בדרך לראשון. (יפו)		סנחריב בכתובותיו מזכיר את העיר „אזור" אצל יפו ובית דגן וחושבים שזה „יזור".
860	יִזְרְעֶאל א) (עיר)	זַרְעִין	زرعين	עיר החרף של מלכי ישראל. כפר גדול היום בעמק יזרעאל. (ג׳נין)	מל"א כא, א. מל"ב ט, טו. " ח, כט.	
861	יִזְרְעֶאל ב) ?	זַעטוּטַה	زعطوطه	עיר ביהודה לפנים. כעת חרבה מדרום חברון.	יהושע טו, נו. שמו"א כה,מג.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
862		יַחְפוּנָה يحفونه	תחנת מסה"ב דמשק—בירות. (לבנון)		
863	יֻטָּה	יַטָּה يطه	עיר ביהודה. נתנה ללוים. כפר גדול ובקעה יפה ביהודה מדרום חברון. (חברון)	יהושע כא, טז.	
864		יָמוּן يمون	כפר בעמק יזרעאל. (גינין)		
865	ים חילת			ב"ב נה.	ראה ברכת פילה
866	ים חולתא				עין ים סומכי
867	ים טבריה		בתלמוד נקרא ים כנרת בשם זה.	ב"ב ע"ד. תוספתא סוכה ג. " בכורות ז.	
868	ים כנרת				ראה כנרת
869	יַם הַמֶּלַח או יַם הַמָּוֶת	בַּחר לוט או אַל־בַּחר אַל־מַיִת بحرلوط او البحرالميت	ים קטן בא"י בדרומה המקום היותר נמוך בארץ ובתבל. ארכו 76 ק"מ ורחבו היותר גדול 15 ק"מ.	דברים ג, יז. במדבר לד, ג. יהושע טו, ב. יחזקאל טז, יח. שבת קט.	נקרא הים הקדמוני או ים הערבה ובתלמוד ים סדום.
870	ים סומכי	בֻּחֵירַת אַל־חוּלָה بحرة الحوله	הים הקטן הצפוני אשר בא"י. נקרא גם סופכי או סופני. רבים קוראים לו מי מרום (עין זה).	תוספתא ב"ק ח. " בכורות ז.	יוסיפוס קרא לו Semechonitis
871	יָנוֹחַ	יַנוּח ينوح	עיר לפנים באשר. לכד אותה תגלת פלאסר. היום כפר קטן מצפונית-מערבית עכו. מקום אבא יוסי בן יוחנן. (עכו)	מלכים ב, טו, כט. ירושלמי כלאים ב	
872	יָנוֹחָה	יַעֲנוּן يعنون	עיר בגבול מנשה. היום כפר קטן ממזרח שכם. (שכם)	יהושע טז, ו.	
873	יָנוּם	בְּנִי נַעִים بني نعيم	עיר ביהודה לפנים. כעת חרבה מדרום חברון. (חברון)	יהושע טו, נג.	
874		יַנְטָה ينطه	כפר בודי תים אצל חרמון. (רשיה)		
875	יְסֻד־הַמַּעֲלָה	זְבֵיד زبيد	מושבה יהודית על חוף ים סומכי. נוסדה תרמ"ב. (צפת)		
876		יַעְבַּד يعبد	כפר גדול בצפונית שכם. (שכם)		
877	יַעְזֵר	בֵּית זַרְעָה بيت زرعا	עיר ידועה בגד. יהודה המכבי לכדה. כעת כפר חרב. (סלט)	במדבר כא, לב. ישעיה טז, ט. ירמיה מח, לב. קדמוניות יב, 8, 1	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
878	יָפוֹ או יָפוֹא	יָפַא يافا	ידועה בימי הכנענים. והמצרים הקדמונים. היו בה אז פרדסים רבים. בימי שלמה היתה נמל ירושלם ולה העלו העצים לבנין המקדש. יונה הנביא ירד ממנה אל האניה לברח. סנחירב מזכירה בכתובתו בשם יַפּוּ. בתקופת הפרסים היתה בידי הצדונים. בימי עזרא היתה נמל לירושלם. אלכסנדר מוקדן צר עליה. אז היתה לצורים אשר התחזקו בה. אשמנצר בנה היכל בה. אנטיוכוס הגדול לכדה. התלמים חזקו אותה וחקקו בה מטבעות. החשמונאים נלחמו בה הרבה פעמים. יושביה העלו פעם את היהודים אל האניות ויטבעום. יונתן צר עליה. שמעון בצר אותה. פומפיוס לקחה מהיהודים. יוליוס השיבה להם. הורדוס לכדה. בראשית מלחמת הרומיים ישבו בה יהודים רבים. צסטיוס הרס אותה אח״כ וחזרה ליהודים. וספסינוס לקחה וקרא לה בשם פְלַוְיָה. נזכרת בספורי ישו הנוצרי ומופתיו. בימי התלמוד ישבו בה חכמים אחדים מהיהודים. בעת שכבשוה הערבים היתה עיר גדולה. הצלבים נלחמו רבות עליה. ביברם לקחה מידם אח״כ ירדה הרבה. יהודים ישבו בה רק מעט. טהר אל-עמר צר עליה וילכדה. בונפרט צר עליה ואז פרצה באנשיו מגפה גדולה. במאה התשע עשרה בנה אבו-נבות שר העיר את חומתה. היום עיר קימקמיה והיא נמל ירושלם. מהללת בפרדסיה הרבים. בזמן האחרון התרבה בה הישוב היהודי.	יהושע יט, מו. יונה א, ג. עזרא ג, ז. חשמונאים א, יב. " " יד. " ב, יב. מלהמות א, 2, 2 " ב, 10,18 " ג, 9, 2 קדמוניות יא, 1,4 " יג, 4,4 " יד, 4,4 " יז, 4,11 מגלה טז. קדושין נז. ב״ר יג. במד״ר ב. תוספתא דמאי א. פסיקתא רבתי טו.	נזכר בלוחות ת״א בשם יפו. היונים קראו לה Joppe והנכרים קוראים לה כעת Jaffa.
879	יָפִיעַ	יָפַא يافا	עיר בגליל אצל נצרת. עיר גדולה בימי יוסיפוס. ויושביה היו גבורים. טיטוס לכדה והרג כל יושביה. כעת כפר אצל נצרת. יושבים בו נוצרים. (נצרת)	יהושע יט, יב. תולדו׳ יוסיפוס מה מלחמות ג, 7, 31	Jopha
880		יָצִיד ياصيد	כפר מצפונית שכם. (שכם)		
881	יָקְנְעָם	תֵל-כַּיְמוֹן تل كيمون	עיר גדולה לפנים. נזכרה ביהודית. היום כפר בעמק יזרעאל. (גנין)	יהושע יב, כב. " כא, לד. יהודית ז.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
882	יִרְאוֹן	יָרוֹן يارون	עיר לפנים בנפתלי. היום כפר אצל צפת. בו חרבות יפות. (צפת)	יהושע יט, לה.	
883	יְרוּשָׁלַםִ	אַל־קֻדְס القدس א־שַׁרִיף الشريف	עיר עתיקה וגדולה עוד בימי המצרים הקדמונים. עיר היבוסי לפנים. דוד לכדה. שלמה בנה בה את ההיכל. היתה לעיר ממלכת יהודה. בימי רחבעם עלה עליה שישק מלך מצרים, בימי אחז — רצין מלך ארם, בימי חזקיה — סנחרב מלך אשור. נבוכדנצר לכדה. נחמיה בנה אותה. אלכסנדר הגדול כבש אותה ותהי אחריו תחת התלמים. אח״כ לכדה אפיפנוס, וילחמו בו המכבים וילכדוה וימלכו בה. ותהי לעיר הראשה של ישראל. ישבו בה סנחדרין. אח״כ נלחמו האחים בה, ופומפיוס צר עליה וילכדה. הורדוס מלך בה ויפאר אותה מאד. עברה לרומים והעמידו בה נציבים. היהודים מרדו בהם ויצר עליהם וספסינוס, טיטוס בנו לכדה. בימי בר-כוכבא לקחוה היהודים, אח״כ קרע אותה אדרינוס מידם ויחריבה ויבנה עיר חדשה בשם „אֶלְיַה קַפִּיטָלוֹנָה". היהודים לא באו אליה עד המאה הרביעית למספר הרגיל. יוליאן הרשה להם לבנות את ההיכל. הפרסים לכדוה מהרומים ואחרי זמן מועט חזרה לרומיים. אח״כ לכדוה הערבים ויבנו בה ויגדלו אותה והכליפים פארו בה את המסגד אשר על מקום המקדש ותהי בידם עד אשר נלחמו עליה הצלבים וילכדוה וימליכו בה מלך. הם נלחמו רבות עם המחמדים עליה עד בא החוַריזמים אשר לכדוה. מהם שבה אח״כ למלכי מצרים, עד אשר לכדה סלים מלך תוגרמה ותהי לממשלת תוגרמה. עיר גדולה. היום מושב פחה. בכל ימי הבינים סבל הישוב היהודי בה הרבה וביחוד מאת הנוצרים וירד הישוב היהודי מאד ולא נשארו בה כ״א אחדים מהם ורק במאה האחרונה החל הישוב היהודי להתרבות עד שרוב יושבי העיר הם עתה יהודים.	יהושע י, א. שופטים א, ז. שמו״ב ה, ו. מל״א ג, א. ״ י, ב. מל״ב יד, ב. ״ יח. ״ כד. ישעיה נב, ב. ״ סב, א. ועוד רבים מאד. קדמוניות יד, 2,4 ״ ״ 4,5 ״ ״ 1,6 ״ כ, 2,7 ״ ״ 7,9 סכה נא. קדושין מט. ערכין לב. כתובות קה.	נזכר בלוחות ת״א בשם אורוסלם.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
884	יָרֵחַ או בֵּית יָרַח	כַּרַכּ	كرك	עיר בצורה לפנים על שפת ים כנרת שנקראה בשם טַרִיכֵאָ. יוסיפוס בצר אותה. הטריכאים מרדו ביוסיפוס. טיטוס לכדה והרג יושביה. היום תל חרב על שפת ים כנרת דרומה־מערבה. (טבריה)	קדמוניות יד, 7, 3 " כ, 8, 4 תולדו' יוסיפוס לד מלחמות ג, 10, 1 " ב, 21, 3 ירושלמי כלאים א " מגלה א. ב"ר צ"ח.	עין טריה. Taricheae. לדעת אחרים טריכא היתה מצפון טבריה.
885	יְרִחוֹ	אִרִיחָא	اريحا	עיר עתיקה. עיר הראשונה לכבוש בנ"י. אז החריבו אותה. חיאל בנה אותה. תפשו בה את צדקיהו. שבי הגולה ישבו בה. גבינוס שם בה סנהדרין. הורדוס בנה בה הרבה ופאר אותה. היתה אח"כ לאפרכיה. היתה מהוללת תמיד בנטיעותיה ופרדסיה והצרי אשר בה. נקראה עיר התמרים. ידועה בימי הבינים והערבים. עיר קטנה היום. בה חפירות עתיקות. (ירושלם)	יהושע ב, א. מל"א טז, לד. ירמיהו לט, ה. נחמיה ג, ב. ברכות טג. פסחים נו. יומא לט. סנהדרין יא. ירושלמי בכורים א מלחמות א, 8, 5 " ב, 4,20 " ג, 3, 5 " ד, 8, 2 קדמוניות יג, 3,1 " יד, 4,5 תוספתא סוטה יג. " מנחות יג. " ערכין ב.	
886	יַרְמוּת	יַרמוּכּ	يرموك	עיר אחד המלכים שנלחמו ביהושע. חרבה צפונית־מערבית חברון. (חברון)	יהושע יב, יא.	
887	יִרְפְּאֵל	רַפָּת	رفات	כפר מצפון לירושלם. קרוב לרמאללה. (ירושלם)	יהושע יח, כז.	
888		יַרְקָא	يرقا	כפר ממזרח עכו. (עכו)		לדעת אחדים זה „חֶלְקַת" שבאשר.
889	יְשָׁנָה	עין סִנְיַא	عين سنيا	כפר קרוב לירושלם. (ירושלם)	דהי"ב יג, יט.	
890	יֵשׁוּעַ	כַּפַר אִשְׁוַע	كفر اشوع	עיר ביהודה לפנים. כעת כפר קטן מדרומית־מערבית ירושלם. על גבול ערתוף. (חברון)	נחמיה יא, כו.	
891	יַתִּיר א)	עַתִּיר	عثير	עיר ביהודה. חרבה אצל חברון. (חברון)	יהושע טו, מח.	
892	יַתִּיר ב)	יָטִר	ياطر	כפר דרומית־מזרחית צור. נזכר בגבול הארץ הצפוני של עולי בבל. (צור)	ירושלמי שביעי׳ ו	
893	יִתְלָה	שַׁלְתַּא	شلتا	עיר בדן. היום כפר קטן ממזרח לוד. (יפו)	יהושע יט, מב.	תרגום השבעים מתרגם יתלה כמו שלתא.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערו[ת]
			כ.		
894	כָּבוּל	כַּבּוּל كبول	עיר לפנים באשר. נודעת בימי הבית השני ואחריו. ישבו שם חכמים אחרים וגם בני ר' גמליאל ישבו בה. היום כפר גדול ממזרח עכו. (עכו)	יהושע יט, כז. מלחמות ג, 3, 1 שבת נד. ירושלמי תענית ד " פסחים ד. תוספתא שבת ז.	יוסיפוס ק[…] Cabulon תולדו יוסי[…]
895	כַּבַּרְתָּא	אַל-כַּבְּרִי الكبرى	נזכר בגבול צפון א"י של עולי בבל. חרבה מצפונית-מזרחית עכו. קרוב לגעתון. (עכו)	תוספתא שביעי' ד	
896		כּוּבַּר كوبر	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
897		אַל-כְּוֵיכָּת الكويكات	כפר אצל עכו. (עכו)		
898		אל-כּוּרה الكورا	חבל הארץ הדרומי בגלעד.		
899		כּוּר كور	כפר גדול קרוב לטול כרם. (טול כרם)		
900		כּוּכַּב كوكب	כפר קטן אצל נצרת. (נצרת)		
901	כּוֹכְבָא	כּוּכַּב אַל-הַוַא كوكب الهوا	עיר על גבעה גבוהה. נזכרת בתלמוד ר' דוסתאי מכוכבא. ידועה בימי הערבים. מלחמה גדולה בה בין צלח-אדין והצלבים, והם בנו עליה מבצר חזק וקראו לו BELVOIR. כפר קטן מדרום טבריה. (טבריה)	פסקתא רבתי טז.	
902		כּוּכְּבַּא كوكبا	כפר ממערב הר חרמון. (רשיה)		
903		כּוּכְּבַּא كوكبا	כפר אצל החרמון. (חצביה)		
904		כּוּפְחָה كوفخه	כפר אצל עזה. (עזה)		
905		כּוּפִין كوفين	כפר ממזרח צור. (צור)		
906	כּוּתִים (ארץ)		נקראה בימי בית שני כל ארץ אפרים ושומרון, שישבו בה הכותים והיתה מפסקת בין יהודה והגליל.		
907	כְּזִיב				ראה אכזיב
908		אַל-כַּיט الخيط	חבל הארץ אשר בעמק החולא.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
909		כַּיִם خيم	כפר גדול אצל מטלה. (ג׳דידה)		לדעת אחדים זה מקום העיר עיון, עין זה.
910		כַּלְדָה خلده	כפר מדרום בירות. ידועה במלחמת הצלבים. (לבנון)		Heldua
911		כְּלַיְב كليب	שיא גבוה בהר חורן.		
912	כַּלְקִים	עַנְגַ׳ר عنجر	עיר וחבל ארץ בבקעת הלבנון. ישבו בה יהודים בימי הבית השני גם סופרים אחדים מהם. פומפיוס הרסה. קלודיוס נתן אותה להורדוס השני. (אל-בקע)	קדמוניות יד, 4,7 " יט, 1,5 מלחמות ב, 5,11 ירושלמי תענית ב	לדעת אחרים זאת כותלית נזכרת בתלמוד קדושין סו.
913		כָּן דַנוּן خان دنون	תחנת מסה״ב דמשק—מזירב		
914		כָּן אַ־זַבִּיבּ خان الزبيب	תחנת מסה״ב דמשק—מכה.		
915		כָּן יוּנֻס خان يونس	עיר קטנה בדרום הארץ. (עזה)		
916		כְּנַיְפִס خنيفس	כפר קטן בעמק יזרעאל. (נצרת)		
917		כַּנַף كنف	כפר של בדוים בבטיחה מצפון טבריה. (טבריה)		
918		כַּנָכַּר كناكر	כפר אצל דמשק. (דמשק)		
919		כַּנִיר كنير	כפר בעמק יזרעאל. (גנין)		
920	כִּנְּרוֹת		הארץ שמסביב ים כנרת. גם עמק חולא נקרא בשם זה.	מלכים א, טו, כ.	ראה גינוסר
921	כִּנֶּרֶת (עיר)		עיר לפנים אצל ים כנרת או בשפלת גינוסר.	יהושע יט, לה.	לדעת אחדים זו חרבת אבו שושה בשפלת גנוסר
922	כִּנֶּרֶת (ים)	בְּחֵירַת טַבַּרְיָה بحيرة طبريا	ים נודע אצל טבריה. בסוף ימי הבית שטו בו הרבה סירות דוגה. ארכו 21 ק״מ ורחבו עד 9 ק״מ עמקו עד 48 מטר.	במדבר לד, יא. יהושע יג, כז.	
923	כִּנֶּרֶת	דַלַיְכַּה دلايكة	אחוזת הקי״ק אצל טבריה. בתוך אדמת דליקה. נקנתה תרס״ו. (טבריה)		
924	כְּסָלוֹן	כַּסְלַא كسلا	עיר לפנים על גבול יהודה. כעת כפר קטן אצל קרית יערים. (ירושלם)	יהושע טו, י.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
925		כִּסְרָא كسرا	כפר אצל עכו. (עכו)		
926	כְּסָלוֹת או כִּסְלוֹת תָּבוֹר	אִכְּסָל اكسال	עיר בזבולן. כפר בעמק יזרעאל. (נצרת)	יהושע יט, יב.	
927	כִּסְפִּין	כִּסְפִּין خسفين	עיר לפנים בעבר הירדן. יהודה המכבי לכדה. כפר גדול בגולן ממזרח כנרת. (קניטרה)	קדמוניות יב, 3,8	יוסיפוס קורא לה Chaspho-ma. לדעת אחרים זאת חספיא הנזכרת בגבול סוסיתא ירושלמי דמאי ב.
928		אל־כפר الكفر	כפר גדול בחורן. (חורן)		
929		כְּפֵירָה كفيره	כפר מצפון שכם. (שכם)		
930	כָּפְרָה	כַּפְרַה كفره	עיר נזכרת בתלמוד סמוך לטבריה היה שם בית כנסת ור' יוחנן הורה בו. היום כפר בעמק יזרעאל. (ג'נין)	ירושלמי פאה ח. " מגלה א. " ר"ה ד.	
931	כְּפִירָה?	אל־כַּפִּיר الكفير	עיר בבנימין לפנים. היום חרבה אצל רמאלה. (ירושלם)	יהושע ט.	
932		אל־כַּפִּיר الكفير	כפר בגלעד. (ארבד)		
933		כַּפְר אוּרְיָא كفر اوريا	כפר קרוב לדרך יפו—ירושלם. (יפו)		
934		כַּפְר אַתָּא كفراتا	כפר בין חיפא ועכו (חיפא)		
935		כַּפְר בִּרְעַם كفربرعم	כפר שישבו בו יהודים אחר החורבן ובימי הבינים. ושם חרבות בית־כנסת עתיקה עם כתובת עברית היום כפר קטן מצפונית־מערבית צפת. (צפת)		
936	´כְּפַר גּוֹן	אם ג'וניה ام جونيا	כפר נזכר בתלמוד. היום כפר קטן בקצה ים כנרת הדרומי. אחוזת הק"ק, אחוזת כנרת. נקנתה תרס"ו. (טבריה)	ירושלמי ב"ב ה.	
937		כַּפְר גָ'יִז كفر جايز	כפר בגלעד. (ארבד)		
938		כַּפְר גַ'מָל كفر جمال	כפר ממערב שכם. (טול כרם)		
939		כַּפְר גִ'נְס كفر جنس	כפר חרב במזרח יהוד. חרבות עתיקות (יפו)		
940	כפר דרום ?	דֵיר בַּלַח دير بلح	כפר ידוע בימי התלמוד. מקום ר' אליעזר בן יצחק	סוטה כ. במ"ר ט.	ראה דרום.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
941		כַּפְרָה كفره	כפר ממזרח צור. (צור)		
942		כְּפַר דוּנִין كفر دونين	כפר ממזרח צור. (צור)		
943		כְּפַר זִיבָּד كفر زيباد	כפר מדרומית מערבית שכם. (טול כרם)		
944		כְּפַר זֵית كفر زيت	כפר ממערב דמשק. (דמשק)		
945	כְּפַר חַטְּיָה	חַטִּין حطين	כפר נודע בימי התלמוד. רשב״ל ברח לשם. כפר גדול אצל טבריה. בה אחוזה להק״ק. מקום קדוש לדרוזים. אצלה היתה המלחמה הגדולה של צלח-אדין עם הצלבים ושם נכנעו לפניו. קרוב לה קרון-חטין — הר בזלת קטן. מקום קדוש לנוצרים. (טבריה)	חגיגה ה. ירושלמי מגלה א. ״ הוריות ג.	נזכר בתלמוד כי זה ה„צדים" בס׳ יהושע יט.
946		כְּפַר חַמָּם كفرحام	כפר אצל החרמון. (חצביה)		
947	כְּפַר חָנוֹן	דֵּיר חַנָּא ديرحنا	כפר נזכר בתלמוד. היום כפר קטן אצל עמק זבולן. (צפת)	ירושלמי ברכות ד ב״ר ט.	ואולי זה „כפר יוחנה" הנזכר בקינת הקליר שהיה שם משמר יכין.
948	כְּפַר חֲנַנְיָה	כפר עֲנָן كفرعنان	נודע בימי התלמוד. הגבול בין גליל העליון והתחתון. מקום של קְדָרים והמשל היה אומר קדרים אתה מכניס לכפר חנניה. היום כפר קטן ממערב צפת בעמק הרמה. (צפת)	שבת קכ. בבא מציעה עד. תוספתא בכורות ו ״ כלים ד. ירושלמי מעשרו׳ב	
949	כְּפַר חֲרִיבָה	כפר חָרֵב كفرحارب	נזכר בתלמוד. שני אחים גבורים היו בו שנלחמו ברומי בימי אדריונוס. כפר גדול ממזרח ים טבריה. (קניטרה)	ירושלמי תענית ד איכה רבה ב.	
950	כְּפַר טָבִי א)	א־טָּיִבָּה الطايبه	כפר שלכד וספסינוס באדום. היום כפר דרומית-מערבית חברון. (הברון)	מלחמות ב 8, 1	
951	כְּפַר טָבִי ב)	כִּרְבַּת כפר טָב خربة كفر طاب	כפר ידוע בימי התלמוד. כעת חרבה ממזרח רמלה. (יפו)	ר״ה לא.	
952		כפר יוּבָּה كفر يوبا	כפר בגלעד. (ארבד)		
953	כְּפַר יוֹחֲנָה				ראה כפר חנון
954		כַּפְרֵין كفرين	כפר אצל דמשק. (דמשק)		
955		כפר יָסִף كفر ياسيف	כפר גדול קרוב לעכו. (עכו)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
956		כַּפַר יַעסוּף كفر يعسوف	כפר קרוב לשכם. (שכם)		
957	כְּפַר יַתְמָא	יַתְמַה يتمه	כפר בדרום שכם. נזכר בתלמוד. מקום ר' דוסתאי. (שכם)	משנה ערלה ב. פסיקתא רבתי טו.	
958		כַּפר כַּמַא كفر كما	כפר של צרקסים אצל מסחה ושורה. (טבריה)		אומרים כי זה „לקוס“של יששכר
959		כַּפר כַּנַא كفر كنا	כפר אצל מתולה. (ג'דידה)		
960		כַּפר לְהַא كفر لها	כפר בגלעד. (ארבד)		
961		כַּפר לָם كفرلام	כפר על דרך חיפא קרוב לעטלית. הכליף הָשם בן עבד אל-מלכ בנה אותו. (חיפא)		
962		כַּפר לָקִף كفرلاقف	כפר ממערב שכם. (טול-כרם)		
963		כַּפר אַל-מַא كفر الما	כפר בגולן. (קניטרה)		אולי עלמון הנז' בחשמונאי' אצל לכד יהודה. חשמונאים א, ה.
964		כַּפר מָלִכ كفر مالك	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
965	כְּפַר מִנְדִי	כַּפר מִנְדַא كفر مندا	כפר נזכר בתלמוד. היום כפר אצל נצרת. (נצרת)	תוספתא יבמות י. ב"ר נ"ב.	
966		כַּפר מַתִי كفر مثي	כפר גדול בלבנון. עושים בו הרבה משי. (לבנון)		
967	כפר גְבוֹרְיָא	כִרְבַּת נִבְּרַתַּן خربة نبرتان	כפר ידוע בימי התלמוד. מקום יעקב איש כפר גבוריא שהיה מין. כעת חרבה מצפון צפת. (צפת)	ירושלמי ברכות ט " קדושין ג. מדרש קהלת ז, כ.	
968		כַּפְרַנְג'י كفرنجي	כפר גדול בגלעד. מודיריה. (ארבד)		
969		כַּפר נַעְמַה » نعمه	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
970	כפר סַאסָא או סִיסָאִי	סַעסַע سعسع	כפר ממזרח עכו. נזכר בתלמוד. (עכו)	תוספתא גטין א.	לדעת אחרים כפר סאסא וכפר סימאי (ראה זה) אחד הוא.
971	כפר סָבָא	כַּפר סָבָא كفر سابا	כפר אצל אנטיפטרוס נזכר בתלמוד. היום כפר מצפון יפו ופ"ת. מושבת יהודים. נקנתה תרנ"ד. (טול-כרם)	נדה סא. ירושלמי דמאי ב. קדמוניות יג, 1,15 " טז, 2,5	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
972	כְּפַר סִימָאִי	כַּפַר סְמַיע كفرشميع	כפר נוכר בתלמוד. עיר הטובלעת בתחום א"י. ר' יעקב מכפר סימאי. היום כפר ממזרח צור. (צפת)	גטין ו. ירושלמי גטין א.	
973		כַּפַר אַ־סְּמֵיר < السمير	כפר קטן בחורן. (חורן)		
974	כפר סְפוֹרְיָא	צַפְּרִיַא صفريا	כפר נזכר בתלמוד. שם הורה ר' סימאי. היום כפר קרוב לראשון על דרך יפו—ירושלם. (יפו)	ירושלמי קדושין ג	
975		כַּפַר עַבּוּס كفرعبوس	כפר ממזרח שכם. (טול-כרם)		
976		כַּפַר עַוָּן < عوان	כפר בגלעד. (ארבד)		
977	כפר עַזִיז	כִּרְבַּת עַזִיז خربة عزيز	נודע בתלמוד. ר' ישמעאל ישב שם. חרבה דרומית-מערבית חברון. (חברון)	משנה כלאים ו. תוספתא כלאים ג	
978		כַּפַר עַיְן كفرعين	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
979	כפר ה־עַמּוֹנִי	כַּפַר עָנָא < عانا	עיר לפנים בבנימין. כפר קטן מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע יח, כד.	
980	כפר עֲקַבְיָא	כַּפַר עָקִב < عاقب	כפר מצפון ירושלם. נזכר בתלמוד. (ירושלם)	ירושלמי נזיר ט ?	
981	כפר עוֹתְנָי	כַּפַר קוּד < قود	היה לפנים הגבול בין שומרון והגליל. כפר בדרום עמק יזרעאל. (ג'נין)	גטין פו.	הנוצרי קראו לו Caphar-cotia.
982	כפר פְּגְשָׁה	פַגַּ'ה نجه	כפר נזכר בתלמוד. היה לפנים שם עין-חרוב לאשרה. היום כפר אצל פ"ת. ובו מושב עין גנים. (יפו)	תוספתא ע"ז ו.	
983		כַּפַר צוּר < صور	כפר ממערבית שכם. (טול-כרם)		
984	כפר צֶמַח	צַמַּךְ صمخ	עיר לפנים בדרום כנרת. הורקנוס לכדה. נזכר בתלמוד. כפר בדרום ים כנרת. תחנת מסה"ב היפא—דמשק. (טבריה)	קדמוניות יג, 9, 1 מלחמות א, 2, 6 ירושלמי דמאי ב. תוספתא שביעי' ד	יוסיפוי קורא לה Samega עין סמה.
985		כַּפַר קַדּוּם < قدوم	כפר גדול בין שכם וטול כרם. (טול-כרם)		
986		כַּפַר קוּק < قوق	כפר אצל החרמון. (רשיה)		
987		כַּפַר קַלִּי < قلي	כפר אצל ג'דידה. (ג'דידה)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
988		כְּפַר קָלִין كفر قلين	כפר בדרום שכם. (שכם)		
989	כפר קֶסֶם	כְּפַר קָסִם « قاسم	כפר נזכר בתלמוד. היה בו לפנים חרוב לאשרה. היום כפר קטן קרוב לפ"ת. (שכם)	תוספתא ע"ז ו.	
990		כְּפַר רָכִּב « راكب	כפר בגלעד. (ארבד)		
991		כְּפַר רֻמָּן « رمان	כפר ממזרח צידון. (צידון)		
992		כְּפַר רֻמָּן « رمان	כפר גדול ממערב שכם. (טול-כרם)		
993		כְּפַר רָעִי « راعي	כפר מצפון שכם. (שכם)		
994	כפר שׁוֹבְתִי	כְּפַר סַבְּתְּ « سبت	כפר נזכר במדרש. היום כפר של מערבים על גבול שורה. (טבריה)	בראשית רבה פ.	אומרים שזה הכפר הנקרא אצל יוסיפוס בשם סאב. מלחמוי היהודיי ג, 7, 21 ראה שאב.
995		כְּפַר שִׁימָא « سيما	כפר גדול מדרום בירות. ממנו יצאו בזמן האחרון סופרים ערבים רבים. (לבנון)		
996		כְּפָרָת كفارات	חבל הארץ הצפוני בגלעד.		
997		כְּפַר תֻּלְת « تلت	כפר בדרום שכם. (שכם)		
998	כפר תְּמַרְתָּא (ביהודה)	בֵּית תַּעְמִיר بيت تعمير	כפר ביהודה לפנים. בעת מקום מרבץ לערבים מדרום בית-לחם. (ירושלם)	חולין סב. תוספתא חולין ג.	
999	כפר תמרתא (בגליל)	תַּמְרַה تمره	כפר ידוע בתלמוד. מקום ר' שילא. כעת כפר בין צור וצפת. (צור)	מגלה טז.	
1000	כפר תַּנְחוּם או כפר נָחוּם	תֵּל חוּם تل حوم	עיר על שפת כנרת מצפון. ידועה בימי יוסיפוס שם שכב בנפלו מעל הסוס. ידועה בימי הנוצרי ומופתיו. נזכרה בתלמוד. חכמים אחדים היו בה. ישבו שם מינים רבים. מצאו בו שרידי בית-כנסת יפה של היהודים עם עמודים ופארות.	לוקים ז. מתיא ד. יוחנן ו. תולדוי יוסיפוס עב מלחמות ג, 10, 8 ירושלמי תרומויא קהלת רבה א. " " ז.	
1001		כִּרְבַּת אַבּוּ פַלָּח خربة ابو فلاح	כפר קרוב לירושלם. (ירושלם)		
1002		כִּרְבָּה خربا	כפר של נוצרים בצפון חורן קרוב לבוצרה. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1003		כִּרְבַּת אל-עְזָלַה خربة الغزالة	כפר גדול בחורן. תחנת מסה"ב חיפא—דמשק. (חורן)		
1004	כָּרָזִים		עיר ידועה במופתי הנוצרי. מהללה בתלמוד בחטיה. כעת חרבה גדולה מצפון ים כנרת.	מתיא יא. מנחות פה.	Chorosin
1005		אל-כְּרַיבּ الخريب	כפר בחורן. (חורן)		
1006		כַּרכּוּר كركور	כפר בעמק יזרעאל. (ג'נין)		
1007	כַּרְמֶל (מדבר)	כַּרְמֵל كرمل	ידוע בימי דוד. מזרחית-דרומית חברון.	שמואל א, כה.	
1008	כַּרְמֶל (עיר)	" "	ידועה בימי עזיה. היו לו שם שדות וכרמי'. היום חרבה מדרומי' מזרי' חברון.	דה"י ב, כו, י.	
1009		אל-כְּתַיְבֵּה الكتيبة	כפר בחורן. תחנת מסה"ב דמשק—מזירב. (חורן)		
			ל.		
1010		לְבַּן لبن	תחנת מסה"ב דמשק—מכה.		
1011	לְבוֹנָה	אַלְ-בַּן اللبان	עיר לפנים. ידועה במלחמת בנימין. כעת כפר דרומית שכם. (שכם)	שופטים כא, יט.	עין בית לבן.
1012		לְבַּן لبن	כפר דרומית-מערבית שכם. (שכם)		
1013	לִבְנָה		עיר ביהודה שנתנה לבני לוי. עיר בצורה בימי חזקיה. לא נודעה אל נכון היום. ואולי היא מקום תל אַצַּפִי. כפר קטן היום מדרום קסטינה.	יהושע יב, טו. " כא, יג. מל"ב יט, ח. דהי"ב כא.	
1014	לְבָנוֹן או הַלְּבָנוֹן	לְבְּנָן لبنان	שלשלת ההרים אשר מצפון לא"י. היה למשל בפי נביאים רבים. שיאו הגבוה האחד היא פַּם-אַל-מִיזָבּ השני צַנִּין. יושביו נחשבו תמיד לעזים וגבורים. הוא מיושב הרבה ונחשב לפֶּחָוָה מיוחדת עם היל מיוחד וחקים ידועים מיוחדים לו. רוב יושביו היום נוצרים-סורים (מורנים) ודרוזים.		
1015	לֹד	לְד لد	עיר גדולה לפנים. נודעת בימי הבית השני. היתה לעיר אפרכיה ונתנה לחשמונאים. נודעה בימי מלחמת הרומים. וספסינוס לכדה. הרוגי לוד. בראשית ימי התלמוד ישבו בה יהודים רבים, ונחשבה לעיר השניה	עזרה ב, לג. נחמיה יא, לה. מלחמות ג, 3, 5 " א, 2,11 " ד, 8, 1 " ב, 6,12	היונים קראו לה Diospolis או Lydda

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			לירושלם. תנרי לוד. סנהדרין קטנה היתה שם. גם חכמים שונים ישבו בה. ר' טרפון ור' עקיבא. שם היתה הישיבה של ר' אליעזר. בעלית בית נתזה בלד התיעצו החכמים והורו שם הלכות. לוד נודעה בימי הנוצרים אשר רבו בה, ומאז הלכו היהודים הלך ודל בה, והיו נסים ועניים. ואמרו: תשעה קבין עניות נטלה לד. אצל לד יש גשר מימי הרומים, ואמרו שעל הגשר הזה שרף אפוסתמוס את התורה. הפרסים לכדוה מהרומים. בימי הערבים היתה לעיר גדולה וזמן רב לעיר הראשה של פלך פלשתינה (הוא החלק הדרומי של ארץ ישראל) בהִבָּנוֹת רמלה ירדה לוד מטה מטה. היום עיר קטנה ואצלה תחנת מסלת הברזל יפו—ירושלם. (יפו)	חשמונאי' א, יא. קדמוניות יג, 4, 9 " יר, 2,11 משנה ב"מ פרק ד. ב"ב י. פסחי, סב; מגלה ב סנהדרין לב. כתובות קיא. פסקתא רבתי ח. מדרש אסתר א. ירושל' סנהדרי' א. " " ז. " תרומות ח. " תענית ד. תוספתא שבת ב. " ערובין ט. " פסחים י. " תענית ב. " סוטה ז. " אהלות ג. " " יח. " נדה ו. " מקואו' ז. " ידים ב.	
1016		אַ־לָוָא اللوا	כפר קטן אצל ודי סמך ממזרח טבריה. (קניטרה)		
1017		לוּבְיָא لوبيا	כפר גדול אצל שורה. היתה שם מלחמה גדולה בין צלח-אדין ובין נוסעי הצלב. שם אחוזה להברון רוטשילד. נקנתה תרס"ב. (טבריה)		
1018	לוּז				ראה בית אל.
1019	לֶחִי (רמת)	אל־כֵּישוּם الخيشوم	גבעה אצל כפר בית גִ'מָל. נודעת בדברי ימי שמשון. (יפו)	שופטים א, יד.	לדעת אחרים המקום הזה היה בתוך אדמי ראשון לציון.
1020		אַל־לֶחְף اللحف	חבל הארץ בקצות הרי חורן סביב חבל ארגוב.		
1021		לַטְרוּן لطرون	כפר קרוב לרמלה. מושב כומרים ונזירים. (יפו)		
1022	לַיִשׁ				ראה דן.
1023	לָכִישׁ	תֶּל אַל־חַסִי تل الحسي	עיר עתיקה וידועה עוד בימי המצרים. רחבעם בצר אותה. סת בה אמציה. בימי חזקיה התבצר בה מלך אשור. שבי הגולה התישבו בה. נמצאו בה חפירות ועתיקות רבות. היום חרבה קרוב לבית-גוברין. (עזה)	יהושע י. מל"ב יד, יט. מל"ב יח, יד. ישעיה לו, ב. דהי"ב כה, כז.	נזכרת בלוחות תל אמרנה בשם לַכִּיסַא.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1024	לַקּוּם ?			יהושע יט, לג.	ראה כפר כמא.
1025	לֶשֶׁם		שם להעיר ליש אשר קראו אח״כ בשם דן.	יהושע יט, א.	ראה דן.
1026	לָשַׁע		עיר לפנים על שפת ים המלח. מקום מעינות החמים אשר בודי זרקא אשר נקראו בשם קלרהי.	בראשית י, יט. ירושלמי מגלה א.	ראה כערת.
1027	לַשָּׁרוֹן	סָרוֹנָה سارونه	אחת מערי המלכים שלכד יהושע. כפר אצל יבנאל בגליל. (טבריה)	יהושע יב, יט.	בלוחות ת״א נזכר בשם סרונה.
	מ.				
1028	מְגִדּוֹ	תֶּל אֶל-מְתַסַלִּם تل المتسلم	עיר עתיקה. ידועה עוד מימי המצרים, שהתחזקו בה לפני בא ישראל אל הארץ. עיר גדולה בימי מלכי ישראל. אחזיה מלך יהודה מת שם. בו חפירות עתיקות רבות, שחפרו הגרמנים. (ג׳נין)	יהושע יב, כא. שופטים ה, יט. מל״ב ט, כז. " כג, כט.	בזה רבו דעות החוקרים והוחלט שמקום מגדו הוא תל מתסלם. נזכר בלוחות ת״א בשם מגדני.
1029		מַגְ׳דַל مجدل	כפר אצל חיפא. (חיפא)		
1030		מַגְ׳דַל مجدل	כפר בדרום חורן. (חורן)		
1031	מַגְדָלָא	מַגְ׳דַל مجدل	עיר לפנים. ידועה בימי הנוצרי. מרים המגדלאית. נזכרה הרבה בתלמוד. היתה אז עיר גדולה וישבו בה יהודים רבים ובית כנסת להם. היום כפר קטן אצל ים כנרת. אחוזה של יהודים. נקנתה תר״ע. (טבריה)	מתיא טו. משנה ערובין ד. שבת קלט. ירושלי׳ מעשרות ג " תענית ד. ב״ר עט. קה״ר א.	לדעת אחרים נקרא זה בשם מגדל צבעיא ומגדל נוניא.
1032	מַגְדִיאֵל		אוזבוס קורא בשם זה את עַתְלִית אשר מדרום לחיפא.		עיין עתלית.
1033	מִגְדַּל־אֵל ?	מַגְ׳דַל مجدل	עיר בנפתלי לפנים. כפר קרוב למתולה. (צידון)	יהושע יט, לה.	
1034		מג׳דל בְּנִי פָּצִ׳ל مجدل بني فاضل	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
1035	מִגְדַּל גָּד	אַל-מג׳דל المجدل	עיר עתיקה לפלשתים. היום עיר קטנה קרובה לאשקלון, סודיריה. (עזה)	יהושע טו, לז.	נזכרת בלוחות ת״א בשם מִגְדָּלִים.
1036	מִגְדַּל חֲרוּב ?	מג׳דל סָלִם مجدل سالم	כפר קטן ממזרח צור עם חרבות. נזכר בגבול הצפוני של עולי בבל. (צור)	תוספתא שביעית ד	לדעת אחרים הוא הכפר „כריכה" קרוב למתלה.
1037		מַגְ׳דַל יָבָא או מַגְ׳דַל צָדֶק مجدل يابا או مجدل صادق	כפר אצל פתח תקוה. נודע בימי הערבים ובו שרידי עתיקות מהם. (שכם)		לדעת אחרים הוא מקום העיר אנטיפטרוס.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1038		מַגְ'דַל כְּרוּם مجدل كروم	כפר גדול קרוב לעכו. (עכו)		
1039	מִגְדַּל נוּנְיָא	כָּן מִנְיַא خان منيا	חרבות מבצר ופונדק אצל ים כנרת. בימי התלמוד עיר קטנה. וכנראה היתה נמשכת עד הכפר מגדלא. ומתחברת אתו. (טבריה)	פסחים מו.	ראה מגדלא.
1040	מִגְדַּל שַׁרְשָׁן		מגדל על שפת הים במקום עיר קסריה היום. נזכר בגבול א״י של עולי בבל.	תוספתא שביעי׳ ד מלחמות א. 3, 4	Stratonis.
1041		מַגְ'דַל שַׁמְשׂ مجدل شمس	ברגלי חרמון. כפר גדול. (קניטרה)		כנראה היתה לפני׳ עיר גדולה ונזכרת בלוחות תל אמרנה בשם מִגְדָּלִים.
1042		מְגַ'יְדַל مجيدل	כפר של נוצרים אצל נצרת. (נצרת)		
1043		מְגַ'יְדַל مجيدل	כפר ממזרח צידון. (צידון)		
1044		מְגַ'יְדַל مجيدل	כפר בחורן. (חורן)		
1045		אַל-מֻגַ'יְמַר المجيمر	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
1046	מִגְרוֹן	כִּרְבֵּת מַכְּרוּן خربة مكرون	עיר לפנים מצפון ירושלם. היום חרבה. (ירושלם)	שמואל א, יד, ב. ישעיה י, כח.	
1047	מוֹאָב		חבל הארץ בין ארנון ואדום בדרום א״י. ממלכת מואב לפנים. בני ישראל נלחמו רבות בה. בסוף ימי הבית הראשון נָשמה כלה. בימי הבית השני ישבו בה הנבטים או בני נביות. היה שם מרעה רב והביאו משם אלים לקרבנות.	במקומות רבות בתנ״ך. מנחות פז.	
1048	מוֹדָעִית	מִדְיַא مديا	עיר החשמונאים ובה מקום קבורתם. כפר קטן עם חרבות ועתיקות ממזרח לד. (יפו)	חשמונאים א, ב. " " יג. קדמוניות יב, 6, 1 " " 11, 2 קדושין סו.	לדעת רבים הוא המקום הנקרא בתלמוד מודיעים פסחים צג.
1049	מוֹלָדָה	כִּרְבֵּת אַל-מִלְח خربة الملح	עיר ביהודה לפנים. אגריפס בשובו מרומי התחבא במדבר אצל מולדה. היום חרבה בדרום הארץ.	יהושע טו, כו. דהי״א ד, כח. קדמוניות יח, 6, 2	יוסיפוי קורא לה Malatha.
1050	מוּל הַלְּבָנוֹן	אַל-גַ'בַּל אַשַּׁרְקִי الجبل الشرق	הרי הלבנון אשר ממזרח לבקעה. מול דמשק.		כן נתקבל לקרא בשם זה את הלבנון המזרחי. לדעת אחרים נקרי בשם אֲמָנָה בשה״ש ד, ח.
1051	מוֹרֶה (אלון)	סַהְל מַחְנֶה سهل محنه	המישור אשר מדרום העיר שכם וגריזים. נקרא גם עמק שכם.	בראשית יב, ו.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1052		מִזָּה	مزا	כפר גדול ממערב דמשק. (דמשק)		
1053		מְזֵיְרִיבּ	مزيريب	עיר בחורן. מרכז למחמדים שמתאספים בו החוגגים למכה. תחנת מסה״ב דמשק—מכה. (חורן)		
1054		אל־מְזֵיְרַעָה	المزيرعه	כפר אצל פתח־תקוה. (יפו)		
1055	מַזְכֶּרֶת בָּתְיָה			מושבה נוסדה בשנת תרמ״ב.		עיין עקרון.
1056		אל־מַזָרע	المزارع	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1057		אל־מַזָרע	المزارع	כפר גדול מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1058		אל־מַזְרַעָה	المزرعه	כפר ומרבץ ערבים אצל לשון ים המלח מזרחה. (כרך)		
1059		אל־מזרעה	المزرعه	כפר קטן בעמק יזרעאל. (נצרת)		
1060		אל־מזרעה	المززعه	כפר בצפון הגולן. (קניטרה)		
1061		אל־מזרעה	المزرعه	כפר בצפון עכו. (עכו)		
1062		מַחַגַ׳ה	محجه	כפר בחורן. תחנת מסה״ב חיפא—דמשק. (חורן)		
1063		מְחַיְזִן	محيزن	אחוזה גדולה אצל גדרה. (יפו)		
1064	מַחְנַיִם	קְבָּעָה	قباعه	מושבה יהודית אצל ראש פנה. נוסדה תר״ס. (צפת)		
1065	מַחְנַיִם ?	מְחְנָה	محنه	ידועה בדברי ימי יעקב ובדברי ימי דוד. היום חרבה בגלעד. (ארבד)	בראשית לב, ב. שמו״ב ב, ח. 〃 יז, כד.	
1066		מְחְרַקָה	محرقه	כפר אצל עזה.		
1067		אל־מַחְרַקָה	المحرقه	ראש הר הכרמל. מקום במות הבעל לפנים.		
1068	מְטֻלָּה	מְטַלַּה	مطله	מושבה יהודית בצפון הארץ. קרוב לחרמון נוסדה תרנ״ז. (נִדירה)		הנכון לקראה בשם מצפה חרמון.
1069	מֵידְבָא	מַאדְבַּא	مادبا	עיר גדולה לפנים. נודעת במלחמת החשמונאים, יושביה התנפלו על יוחנן. ישבו בה יהודים גם אחרי החורבן. בזמן האחרון מצאו בה מַשְׂכִּית מצורת המפה של א״י. (מהמאה השניה	במדבר כא, ל. יהושע יג, ט. ישעיה טו, ב. דהי״א יט, ז. חשמונאים א, ט. מלחמות א, 2, 6	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			בערך). עיר מודיריה. יושבים בה הרבה נוצרים. (סלט)	קרמוניות יג, 2,1 " " 1,9 " יד, 4,1 משנה מקוואות ז.	
1070	מֵי הַיַּרְקוֹן	נהר אל־עַוג׳ה نهر العوجا	נהר יוצא מרגלי הר אפרים אצל אנטיפטרוס, עובר על נחלת פ״ת ונופל אל ים התיכון מצפון יפו.	יהושע יט.	
1071		מְיוּמִיַּה میومیه	כפר מדרום צידון. (צידון)		
1072	מֵי מְגִדּוֹ	א־לַג׳וּן או اللجون או וָדִי אַבּוּ שׁוּשַׁה وادي ابو شوشا	נחל נופל אל קישון בעמק יזרעאל. קרוב אל מגדו (תל מתסלם).	שופטים ה, יט.	לדעת אחרים נקרא הקישון בשם זה ולכן קוראים לו הערבים כעת מקטע. אוזבוס קורא למקום זה בשם Legio
1073		מִימַס میماس	נקרא לפנים החוף של עזה והיונים קראו לו: **Majama**		
1074		מַיָמַס میامس	כפר קטן אצל זכרון־יעקב. (חיפא)		
1075		מַיָמַס میامس	כפר אצל החרמון. (חצביה)		
1076	מֵי־מְרוֹם ?	אל־חולא الحوله	ים קטן מצפון ים כנרת.	יהושע יא.	נקרא גם ים סומכי או סופכי. לדעת אחרים מי מרום הם אצל מרון ממערב לצפת ולא ים החולה.
1077		אל־מִין المين	כפר קטן ממזרח כנרת. (קניטרה)		
1078	מֵי נִמְרִים	וָדִי נִמְרַה وادي نمره	נחל במואב—ודי בדרומית־מזרחית ים המלח.	ישעיה טו, ז.	
1079	מֵישָׁא ?	מֵיס میس	כפר קרוב לחולא. גבול הצפוני של א״י בתחום עולי בבל. (צור)	תוספתא שביעי׳ ד	
1080	מֵי שֶׁפֶר ?				ראה משרפות מים.
1081		מֵיתַּלוּן میثلون	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
1082	מָכוּר	תֵּל מַכְּעוּר تل مكعور	מבצר גדול ליהודים בימי הרומים מעבר לים המלח מזרחה. הר שעליו	מלחמות א, 8, 1 " ב, 6,18 " ג, 3, 2 " ז, 6, 1	תרגום יעוז ים גורסי׳ מִכְוָור או מִכְמָר יוסיפוי קורא לו

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			היו משיאין משואות לקדש החדש.	קרמוניו׳ יג, 3.16 ״ יד, 5. 4 ״ יח, 5. 1 יומא לט. ירושלמי ר״ה ב.	Machaerus לדעת אחרים זה הר העמק הנזכר יהושע יג, יח.
1083		אל-מַכָּלֶד المخالد	כפר מצפון יפו בודי אל-חַורת. (טול-כרם)		
1084	מִכְמָשׂ	מִכְמָס مخماس	עיר לפנים. נודעת במלחמת יונתן בן שאול. כפר גדול מצפון ירושלם. נודע בימי התלמוד בחטיו הטובים. (ירושלם)	שמואל א, יג. ״ ״ יד, לא. ישעיה י, כח. משנה מנחות ט.	
1085		אל-מֶכֶּר المكر	כפר קרוב לעכו. (עכו)		
1086	מִלְהַמִיָּה או מִלְחַמִיָּה	מִלְהַמִיֶּה ملهميه	מושבה יהודית מדרום טבריה על שפת הירדן. נוסדה תרס״ד. (טבריה)		
1087		מִלְח ملح	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
1088	מַלְחַיָּא	מַלָּחָה ملاحا	כפר נזכר בתלמוד. ישבו שם חכמים ר׳ יוסי דמן מלחיא, ר׳ דופא ר׳ אבדימי. היום חרבה מעין ונחל אצל החולה. אחוזה ליהודים. נקנתה תר״ע. (צפת)	ירושלמי סוטה ג. ״ ב״מ ד. ויקרא רבה כו.	
1089	מַלְחָא דְכוּר ?	כִרְבַּת אל-כּוּרַה خربة الكورة	מקום נזכר בגבול א״י הצפוני. היום חרבה קרוב לתבנין. (צור)	תוספתא שביעי׳ ד	
1090		מְלִיחַת חַזְקִין مليحة حزقين	חרבה בחורן. (חורן)		
1091		מַלְכַּא ملكا	כפר גדול בצפון הגלעד. (ארבד)		
1092		מַלְכִּיֶּה ملكيه	כפר מצפון צפת. (צור)		
1093	מְמַלָּה	כִרְבַּת מַמְלְיַא خربة مليا	עיר בגליל לפנים. היה שם משמרת של כהנים. יושביה לא האריכו ימים. כעת חרבה מצפון טבריה.	ב״ר נט.	
1094		מַמַסִּי ممسّي	כפר לצרקסים אצל קניטרה. (קניטרה)		
1095	מָנַחַת ?	מַלְחַא ملحا	כפר קרוב לירושלם. מקום וֶרד רב (ירושלם)	דה״י א, ח, ו.	
1096		מַנְזִל منزل	תחנת מסה״ב דמשק—מכה בדרום הארץ. (כרכ)		
1097	מִנִּית	מִנְגַ׳ה منجة	ידועה במלחמת יפתח. חרבה ממזרח חשבון. (כרכ)	שופטים יא, לג.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1098		מַנְצוּרַה منصوره	כפר אצל עקרון ליהודים. נקנה תרס״ח. (יפו)		
1099		מַנְצוּרה منصوره	כפר גדול של צרקסים בחורן. (חורן)		
1100		אל-מַנְצוּרה المنصوره	כפר ממזרח נצרת. (נצרת)		
1101		מנצורה منصوره	כפר גדול בבקעת הלבנון. (אל-בקע)		
1102		מנצורה منصوره	כפר אצל צור. (צור)		
1103		מנשיה منشيه	כפר גדול קרוב לעכו. (עכו)		
1104	מַסָדָה	אַסַּבַּה السبه	לפנים מבצר גדול בשפת ים המלח מערבה. נודע בימי הורדוס והחורבן. שמעון בן גיורא התבצר בו. היהודים הראו בו גבורות נגד הרומים. היום תל וחרבה.	מלחמות ד, 9, 3 ״ ז, 8, 3 ״ ״ 9, 1	
1105		מסחה مسحة	מושבה יהודית. (טבריה)		ראה כפר תבור
1106		מִסְכַּה مسكة	כפר גדול אצל כפר סבא. (טול-כרם		
1107		אל-מַסְמִיַה المسميه	עיר מדרום דמשק בחבל ארגוב, חרבות יפות. תחנת מסה״ב דמשק—מכה. (חורן)		נקראה לפנים Phaene.
1108		אל-מַסְמִיַה المسميه	כפר גדול אצל נדרה. (עזה)		
1109		אל-מִסְעַדה المسعده	כפר בגולן אצל ברכת רן. (קניטרה)		
1110		מְעֲדר معدر	כפר מערבים אצל מסחה. (טבריה)		
1111	מָעוֹן א)	מַעִין معين	עיר ביהודה. ידועה בדברי ימי דוד. ידועה גם בימי התלמוד. ר׳ יוחנן בן זכאי היה עולה למעון. היום חרבה ממזרח חברון. (חברון)	שמו״א כג. ״ כה, ב. מכלתא שמות.	
1112	מָעוֹן ב)				ראה מָעֹן.
1113		אל מְעַיר المغير	כפר לתורכמנים בגולן. (קניטרה)		
1114	מַעֲכָה		ממלכה לפנים אצל הר חרמון. נזכרת על הרוב ביחד עם גשור. כנראה מקום ודי אל-ענ׳ס היום.	שמ״ב י. דהי״א יט, ו.	ראה ודי אל-ענ׳ס.
1115	מַעֲלֵה אֲדֻמִּים	טַלְעַת אַדַּם طلعة الد	מעלה בדרך מיריחו לירושלם.	יהושע טו, ז.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1116	מַעֲלֵה גור	כרבת קָר خربة قار	מעלה ממערב יבלעם. שם הכה יהוא את אחזיה.	מל״ב ט, כז.	
1117	מעלה הלוחית	טלעת אַלְחַית طلعة الحيت	מעלה ממערב הר נבו.	ישעיהו טו, ה.	
1118	מעלה עַקְרַבִּים	נַקְבּ אַצְּפָת نقب الصفاة	מעלה מדרום ים המלח.	יהושע טו, יג.	
1119		מַעלַולה معلوله	כפר גדול מצפון דמשק. בו מדברים עוד השפה הסורית. (דומא)		
1120		מְעַ׳לִס مغلس	כפר ממערב רמלה. (יפו)		
1121		מְעַלְּקַת זַחְלַה معلقة زحلة	עיר קימקמיה של בקעת הלבנון. קרוב לעיר זחלה אשר בלבנון. (מעלקה)		
1122		מעלקת דַמור معلقة دمور	עיר בין צידון ובירות. מעשה משי רב. (לבנון)		
1123		מַעמורִיַה معمورية	כפר אצל צידון. (צידון)		
1124		מַעָן معان	עיר קימקמיה בעבר לירדן מזרחה. יושביה צרקסים. תחנת מסה״ב מכה. (מען)		אולי נקרא גם לפנים בשם מעון וממנה המעונים הנזכר בדהי״ב כו, ז.
1125		מַעָ׳ר مغار	כפר קטן קרוב לצידון. (צידון)		אולי מערה אשר לצדונים ונזכר בלוחות ת״א בשם מער.
1126		מעָ׳ר مغار	כפר גדול בדרום צפת. (צפת)		
1127		מַעַרַּה معرّه	כפר בבקעת הלבנון. (בקע)		
1128		מַעָ׳רה مغاره	כפר גדול אצל עכו. (עכו)		
1129		מְעַרַכֶּה معركه	כפר ממזרח צור. (צור)		
1130		אל־מַעָרִץ׳ المعارض	חבל ארץ בגלעד ממזרח אל־בורא.		
1131	מַעֲרָת	בֵּית אֻמַר بيت امر	עיר ביהודה לפנים. כפר מצפון חברון. (חברון)	יהושע טו, נט.	
1132		מְפְעַלַה مفعله	כפר בהר חורן. (חורן)		
1133	מִצּוּבָה	כִרְבַּת תל خربة تل מַעצור معصور	עיר לפנים. נזכר בתלמוד בתחום צור. ידועה בימי הצלבים וקראו לה Massaba. היום חרבה מדרום צור.	ירושלמי דמאי ב.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1134	מֹצָה	קוֹלוֹנְיָא	قولونيا	עיר לפנים בבנימין. משם היו מביאים ערבי נחל לירושלם. היום כפר ומושבה יהודית מצפונית-מערבית ירושלם. (ירושלם)	יהושע יח, כו. סכה מה.	וכן נקרי׳ בתלמוד קולונית. קרוב לו יש חרבה הנקראת עד היום כרבת מיזה.
1135	מִצְפָּה א)	נַבִּי סַמוּאִיל	نبي صموئيل	עיר בבנימין. שם היה בית אלהים, ושמואל ישב שם. אסא בנה אותה. ישב בה גדליה בן אחיקם. היום כפר קטן מצפון ירושלם. הערבים מקדישים בו קבר אחד, שאומרים עליו שהוא קבר שמואל הנביא. (ירושלם)	שופטים י, יז. שמו״א ז, ו. מל״א טו כב. מל״ב כה, כח. ירמיה מא. נחמיה ג, טו. דהי״ב טז, ו. משנה פאה ב. יומא טו.	רבו בזה הדעות והכריעו החכמים לצין בזה את מקום מצפה.
1136	מִצְפָּה ב)	עֵין ַקטַּב	عين قطب	מושבה יהודית בין טבריה וחטין. נוסדה תרס״ט. (טבריה)		
1137	מִצְפָּה ג)	אל-מְשַׁיְרְפֶה	المشيرفه	עיר ביהודה. חרבה קרוב לערטוף. (יפו)	יהושע טו, לא.	
1138	מִצְפֵּה גִלְעָד ?	צוּף	صوف	עיר בגלעד. ידועה בדברי ימי יפתח. היום כפר גדול בגלעד. (ארבד)	שופטים יא.	נזכרה בלוחות ת״א בשם מיצפה.
1139	מַקֵּדָה	אל-מְעָ̇ר	المغار	עיר עתיקה. ידועה עוד בימי המצרים. עיר גדולה לפנים. היום כפר בין עקרון וגדרה. (עזה)	יהושע יב, טז. 〃 טו, מא.	בלוחות ת״א נזכר בשם מקדה
1140	מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל			בית ספר לעבודת אדמה לחברת „כל ישראל חברים" אצל יפו. (יפו)		
1141		מֹ̇ר	مرّ	כפר אצל פתח-תקוה ליהודים. נקנתה תרס״ב. (יפו)		
1142		מַרְג' אל-עֻ̇רוּק	مرج الغروق	בקעה ובצה אצל יבלעם קרוב לג׳נין		
1143	מָרֵאשָׁה	מַרָש או תֶּל סַנְדְּחָנָה	مراش او تل سندحانه	עיר ביהודה. רחבעם בצר אותה. ממנה הנביא מיכה המורשתי. אצלה מלחמת זרח הכושי עם אסא. אנטיוכוס הגדול כבש אותה מהתלמים. נודעה בימי החשמונאים. פומפיוס לקחה מהיהודים. גבינוס בנה אותה. הפרתים החריבו אותה. היום חרבה קרוב לבית גוברין ובה מצאו כתבות עתיקות וקברים בפתוחי אבן וציורים רבים. (עזה)	יהושע טו, מד. דה״ב יד, ט. מיכה א, יד. קדמוניות יב, 6,8. 〃 יג, 1,9. 〃 יד, 4,1. מלחמות א, 7, 7	נקראה גת מורשת גת נזכרי בלוחות ת״א בשם מורזי.
1144		מַרְדַּא	مردا	כפר מדרום שכם. (שכם)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1145		מְרְדָךְ	مردك	כפר גדול בחורן. (חורן)		
1146		מָרו	مرو	חרבה בגלעד. (ארבד)		
1147	מֵרוֹז	כַּפַר מִצְר	كفر مصر	כפר קרוב לתבור. נזכר בשירת דבורה. (טבריה)	שופטים ה.	
1148	מֵרוֹן	מֵירוֹן	ميرون	נודע בימי התלמוד. היה מהולל בשמנו. מקום ר' שמעון בן יוחאי. היה שם אחר החורבן ישיבת כהנים. היום כפר ומקום נכבד ליהודים. חרבות בית כנסת עתיק. קבר ר' שמעון בן יוחאי. (צפת)	ירושלי' תענית ד. " שביעי' ט. תוספתא דמאי ד. קה"ר יא. תנחומא פקודי.	לדעת אחדים זה המקום ביוסיפוי התגלר בו וקרא לו Meroth מלחמו"י 6,20.
1149		מַרוּת	مروت	כפר קרוב להונין מצפון צפת. (צור)		אולי זה Meroth הנזכר ביוסיפוס ראה מרון.
1150		מְרָח	مراح	אחוזה יהודית אצל זכרון-יעקב. נקנתה בשנת תרס"ה. (חיפה)		
1151	מַרְחֶשֶׁת ?	בִּיר-עַשִׂית	بير عشيت	גבול הצפוני של א"י של עולי בבל. כפר קטן קרוב להונין. (צור)	תוספתא שביעי' ד	
1152		מְרַיגָ'ת	مريجات	כפר בלבנון ותחנת מסה"ב דמשק—בירות. (לבנון)		
1153		אל-מַרְכַּז	المركز	מקום מושב הפחה של חורן אצל העיר שיך סעד בגולן.		
1154		מָר סָבָּא	مارسابا	מנזר אצל ים המלח לנזירים וכומרים בודדים. נוסד במאה החמשית למספר הרגיל. (ירושלם)		
1155		אל-מֻרַצַּץ	المرصص	כפר בעמק יזרעאל. (ג'נין)		
1156		מְרַצְרַץ	مرصرص	כפר בחורן. (חורן)		
1157		מַשְׁתַּא	مشتّا	חרבות רבות ויפות בעבר הירדן דרומה-מזרחה.		
1158		מַשָׁרִיק אל-גְ'רָר	مشاريق الجرار	חבל הארץ צפונית-מערבית שכם.		
1159		מַשָׁרִיק נַבְּלוּס	مشاريق نابلس	חבל הארץ ממזרח שכם.		
1160	מַשְׁכְּנָא	כִּרְבַּת מַסְכַּנֵה	خربة مسكنه	כפר בימי התלמוד בין צפורי לטבריה. היום חרבה קרוב לתרען. (טבריה)	ירושלמי ברכות בסוף.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1161	מִשְׁמַר־הַיַּרְדֵּן	ג'שר בְּנָת יַעֲקֹב جسر بنات يعقوب	מושבה יהודית אצל הירדן, נוסדה תרמ"ה. גשר על הירדן מזמן עתיק, עליו עברה הדרך הגדולה ממצרים לדמשק. (צפת)		
1162		אל־מִשַׁנַּף المشنف	כפר גדול במזרח חורן. (חורן)		
1163		מִשְׁפַּרָה مشفره	כפר גדול בבקעת הלבנון. (אל-בקע)		
1164	מִשְׂרְפוֹת מַיִם	עַין־מִשְׁרַפֶה عين مشرفة	גבול הצדונים. מעין קרוב לרס אַנְקורה.	יהושע יג, ו.	אולי זה מי ספר הנזכר בגבול הארץ של עולי בבל. תוספתא שביעית ד
			נ.		
1165	נֹב א)		עיר הכהנים אצל ענתות. ידועה בימי דוד. ישבו בה בני בנימין בשובם מהגולה.	שמו"א כא. " כב. נחמיה יא, לב.	לא נודע מקומה אומרים כי זה שעפת מצפון ירושלם.
1166	נֹב ב)	כִּרְבַּת נָב خربة ناب	עיר לפנים נזכר בתלמוד בתחום סוסיתא. חרבה מזרחית-צפונית הכפר פיק בגולן.	ירושלמי דמאי ב.	
1167	נְבוֹ א)	בֵּית נוּבַּא بيت نوبا	עיר של בנימין לפנים. היום כפר בעמק אילון דרומית מזרחית רמלה. (יפו)	נחמיה ז, לג.	
1168	נְבוֹ ב)		עיר לפנים בהר נבו בעבר הירדן. אחת הערים הגדולות אשר במואב.	ישעיה טו, ב.	
1169	נֹבַח				ראה קנת.
1170		א־נַבַּטִיֶּה النبطيه	עיר גדולה למזרח צידון. מודיריה. (צידון)		
1171		א־נַבִּי הוד النبي هود	כפר בגלעד. (ארבד)		
1172		א־נַבִּי מוסא النبي موسي	מקום שהישמעלים באים לחוג בימי הפסח ואומרים כי שם קבר משה. בין ים המלח וירושלם.		
1173		נַבִּי צָלִח نبي صالح	כפר קטן מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1174		נַבַּכ نبك	עיר צפונית-מזרחית דמשק. קימקמיה.		
1175	נְבַלָּט	בֵּית נְבָלָה بيت نباله	כפר קרוב ללוד. אחת מערי בנימין לפנים. (יפו)	נחמיה יא, לד.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1176	נֶגֶב		חלק הארץ הדרומי של א״י, אשר בימי הבית השני קראו לו דרום, דרומא.	בראשית יב. ״ יג, א. תמיד לב.	כﭏה דרום.
1177		נַג׳ד نجد	כפר אצל עזה. (עזה)		
1178		נַגְ׳רָן نجران	כפר גדול בחורן. (חורן)		
1179	נַהֲלָל	מַעלוּל معلول	עיר בזבולון. נתנה ללוים. נקראה בתלמוד בשם מחלול. כפר אצל תבור. (נצרת)	יהושע יט, טו. ״ כא, לה. ירושלמי מגלה א.	
1180		נַהר אַבּו אל־אַסְוַד نهر ابو الاسود	נחל קטן בין צור וצידון.		
1181		נַהר אַוַלִי نهر اولي	יורד מהלבנון. נופל מצפון צידון.		
1182		נהר אִסְכַּנְדֶרוּנה نهر اسكندرونه	נחל עובר באדמת ודי חָוֶרת ונופל אל ים התיכון מדרום חדרה ואצלו נמל קטן בשם מינא אבו זבורה.		נקרﭏ גס ודי אבו זבורה.
1183		נהר בּירוּת نهر بيروت	נחל יורד מהלבנון. ונופל אצל בירות.		
1184		נהר בַּנְיָס نهر بنياس	הנחל היוצא ממערת פמים. אחד משלשת הפלגים של הירדן.		
1185		נהר בֻּרג׳ نهر برج	יורד מהלבנון. נופל מצפון צידון.		
1186		נהר אל־בַּרְדוּנִי نهر البردوني	יוצא בלבנון מצפון זחלה ונופל אל נהר אליטני.		סופרי היונים קרﭏו לו: Ardupia.
1187		נהר בַּרְעוּת نهر برغوت	יורד מהלבנון. נופל מצפון צידון.		
1188		נהר גָ׳לוּד نهر جالود	יוצא מעמק יזרעאל ונופל אל הירדן ממערב אצל בית שאן.		
1189		נהר א־דָּמוּר نهر الدامور	יורד מהלבנון. נופל מדרום בירות.		היונים קרﭏו לו Tamyras.
1190		נהר א־דִּפְלָה نهر الدفله	נחל קטן נופל אצל טנטורה.		
1191		נהר א־זַהֲרָני نهر الزهراني	יורד מלבנון. נופל בין צור וצידון.		
1192		נהר חַיְצָרוּנִי نهر حيصروني	נחל קטן. נופל אל ים התיכון מצפון צרפת אשר לצידון.		
1193		נהר חַצְבָּנִי نهر حصباني	הפלג השלישי של הירדן היוצא אצל חצביה.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1194	יַרְמוּךְ	ירמוּכ או يرموك או שַׁרִיעַת شريعة אל־מַנַדְהִיר المنداهير	נחל גדול בא מעבר לירדן מזרחה ונופל אל הירדן. עליו המלחמה הגדולה של הערבים בכבשם את א״י.	משנה פרה ח.	היונים קראו לו Hieromy-ces.
1195		נהר אל־כַּלְבּ نهر الكلب	מצפון בירות. נופל אל ים התיכון. על עבריו כתובות עתיקות ממלכי אשור.		היונים קראו לו Lykos.
1196		נהר א־לַדָּן نهر اللدان	הפלג השני של הירדן היוצא מגבעת דן.		
1197	נהר לִיטַנוּס	נהר א־לִיטָנִי نهر الليطاني	נהר גדול יוצא בבקעת הלבנון ושוטף דרומה עד הרי נפתלי ושם הוא פונה מערבה אל הים. חלקו המערבי זה נקרא אל-קסמיה.		
1198		נהר אל־מְפַגַ׳ר نهر المفجر	נחל עובר באדמת חדרה ונופל אל ים התיכון מדרום קסריה.		נקרא גם בשם נהר חדרה.
1199		נהר אל־עַ'דִיר نهر الغدير	יורד מהלבנון. נופל מצפון צידון.		
1200		נהר אל־עַלָּן نهر العلان	נחל גדול יוצא בגולן מצפון ונופל אל הירמוך.		
1201		נהר פָלִק نهر فالق	נחל קטן נופל לים התיכון. מדרום ודי חורת.		יש שקוראים לזה נחל קנה. ראה זה.
1202		נהר צְקְרֵיר نهر صقرير	נחל קטן נופל מצפון עזה אל ים התיכון.		
1203		נהר אל־קָסְמִיַּה نهر القاسمية	החלק המערבי מליטנוס הנופל אצל צור.		
1204		נהר רובּין نهر روبين	החלק המערבי של נחל שורק. נופל אל ים התיכון קרוב ליבנה. על שפתו מקום קדוש למחמדים ושוק גדול לערבים, המתאספים שם לחג ולשעשועים בסוף הקיץ.		
1205		נהר א־רְקַד نهر الرقاد	נחל גדול יוצא מצפון מרגלי החרמון ועובר לדרום ונופל אל הירמוך.		
1206	נהר תַּמּוּז	נהר אִבְרָהִים نهر ابرهيم	נהר יוצא ממערת אַפְקָה בלבנון ונופל אצל גְּבַל אל ים התיכון. נקרא לפנים בשם אדונים, שעליו היו הנשים מבכות את התמוז. מימיו מתאדמים כדם לפעמים בקיץ.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1207	נָוֶה	נַוַא نوا	עיר גדולה בימי התלמוד ישבו בה יהודים והיו בה חכמים אחדים מהם. ידועה בימי הערבים. עיר בגולן עם חרבות רבות. (קניטרה)	שבת ל. מדרש איכא א. קה״ר א. 〃 יב. רות ד.	לדעת אחרים נוה ונוב (ג) מקום אחד.
1208	נַחַל אֶשְׁכֹּל	ודי אַשְׁכְּלַא وادي اشكلا	הנחל אשר מסביב לחברון.	במדבר יג, כג.	
1209	נחל בְּשׂוֹר	ודי א־שַׁרִיעַה 〃 الشريعه	נחל עובר מבאר שבע ונופל אל הים מדרום עזה. ידועה בדברי ימי דוד.	שמואל א, ל.	
1210	נחל ה־בִּתְרוֹן	ודי עַגְ׳לוּן 〃 عجلون	נחל מבתר את ארץ הגלעד ונופל אל הירדן ממזרח.	שמו״ב ב, כט.	
1211	נחל גִּיחוֹן	ודי אל־עַנָּב 〃 العناب	נחל מזרחית-דרומית ירושלם. משחו שם את שלמה.	מלכים א, א.	
1212	נחל זָרֶד	ודי ־קְרָחִי 〃 قراحي	נחל ידועה בארץ מואב. נופל אל ים המלח דרומית-מזרחית.	דברים ב.	
1213	נחל יַבֹּק	ודי זַרְקַא 〃 زرقا	ידוע בדברי ימי יעקב. נחל גדול נופל ממזרח הירדן באמצע הגלעד.	בראשית לב, כג. דברים ב, טז. שופטים יא.	
1214	נחל הַ־יַּרְדֵּן	אל־אֻרְדֻּנ או الاردنّ א־שַׁרִיַעה או الشريعه	הנהל הגדול העובר את א״י לארכה. יוצא מתחת רגלי הר חרמון ונופל אל ים המלח.	בראשית לב, יא. יהושע ג. שמו״ב יט איוב מ, כג. ועוד רבים.	
1215	נחל כְּרִית	ודי פַזָאִיל وادي فزائل	נחל מצפון יריחו. ידוע בימי אליהו.	מלכים א, יז.	
1216	נְטוֹפָה	בֵּית נַטִיף بيت نظيف	עיר בבנימין לפנים. כפר קרוב לבית לחם. (ירושלם)	שמ״ב כג. נחמיה ז, כו.	
1217		נַיחַא نيحا	כפר בחרמון. (רשיה)		
1218		נִיחא نيحا	כפר על ההר ממזרח צור. (צור)		
1219		נִמְרַה نمره	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		הרומים קרא וגו Nabara
1220	נִמְרָה	נִמְרִין نمرين	עיר בגליל שישבו בה יהודים אחרי החרבן והיתה שם משמרת של כהגים. היום כפר אצל חטין. (טבריה)	ירושלמי תענית ד מדרש איכה ב.	
1221	נֵס צִיּוֹנָה		מושבה יהודית אצל ודי-חנין. נוסדה תרנ״ד. (יפו)		
1222	נְעוּרִין ?	נוּרִס نورس	כפר בעמק יזרעאל. מהלל בחטיו. (ג׳נין)	חולין ה.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1223	נָעִים	נָאִין نا ين	עיר בעמק יזרעאל. ידוע במופתי הנוצרי. חכמינו דרשו: „הארץ כי נעמה"—זו נעים! כפר קטן היום. (ג'נין)	לוקוס ז. מד"ר בראשית צח	
1224		נַעֲלִין نعلين	כפר גדול ממזרח לוד. מודיריה. (יפו)		
1225	נַעֲמָה	נַעֲנִי نعاني	עיר ביהודה. כפר אצל עקרון. אחוזת יהודים. נקנתה תרס"ג. (יפו)	יהושע טו, מא.	
1226		נַעְרָן نعران	חרבות גדולות בצפון הגולן. (קניטרה)		הצלבנים קראו לו Noora
1227	נַעֲרָת או נַעֲרָן	אל־עֻוג'ה العوجا	עיר בגבול אפרים. היתה צרת יריחו. ארכילוס הביא משם מים ליריחו. כעת נחל מצפון יריחו.	יהושע טז, ז. דהי"א ו, כח. איכה רבתי א. קדמוניות יז, 1,13	
1228	נֶפְתּוֹחַ ?	לִפְתָּא لفتا	מעין בגבול בנימין לפנים. כפר ממערב ירושלם אצל מוצא. (ירושלם)	יהושע טו, ט.	ראה אלף.
1229		נַפְעָה نفعه	כפר בגולן. (קניטרה)		
1230		נֶץ ג'נְדִין نصجندين	כפר מצפונית-מערבית שכם. (שכם)		
1231		נַצִּיב نصيب	תחנת מסה"כ דמשק—מכה מצפון עמן. (עמן)		
1232	נְצִיב	בֵּית נַצִּיב بيت نصيب	עיר ביהודה. חרבה ממערבית חברון. (חברון)	יהושע טו, מג.	
1233	נַצֶּרֶת או נַצְרָת	א־נָצְרַה الناصره	עיר ידועה בדברי ימי הנוצרי. ישבו בה אחרי החרבן יהודים. והיתה שם משמרת כהנים. לפי סופרי הערבים ישבו היהודים בה עד המאה החמשית למספר הרגיל. עיר גדולה היום וקדושה לנוצרים. קימקמיה. (נצרת)	מתיא ב.	
1234	נֶקֶב	צַיָּדָה صياده	עיר בנפתלי. אחוזה של יהודים אצל ימה. בתלמוד נקראה בשם צידתא. (טבריה)	יהושע יט, לג. ירושלמי מגלה א.	
1235		נָקוּרָה ناقوره	כפר ממזרח צור. (צור)		
1236		א־נָקוּרַה الناقوره	כפר אצל סבסטיה. (שכם)		
1237		א־נַקִּיב النقيب	כפר קטן מורחית כנרת. (טבריה)		
1238		א־נְקֵיעַ النقيع	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1239		א־נֻּקְרָה النقره	חבל הארץ בצפון חורן. היא שפלת חורן למזרח גשור. מהללה בחטיה ובאדמתה השמנה. אדמה וְלקנית.		כנראה זאת בקעת חוֹרָתָן או חורן הנזכרת בתלמוד בבלי מועד קטן ג. סכה מד.
			ס.		
1240		א־סַּבְּחָה السّبخة	הבצה אשר מדרום ים המלח.		
1241		סַגְ'ד سجد	כפר מדרום רמלה. תחנת מסה"ב יפו-ירושלם. (יפו)		
1242	סָגָנָה		מבצר חזק בימי יוסיפוס קרוב לנמלה ממזרח הירדן.	מלחמות ב, 6,20 " ד, 1, 1	Sogane לדעת אחרים סגנה הוא סכנין
1243		סַהְל אלְאַחְמַא سهل الاحما	בקעה פוריה סביב המושבות ימה ודליקה אצל טבריה.		כנראה זה המקום תמניא הנזכר אצל יוסיפוס. תולדו' יוסיפוס נד.
1244		סַהְוַת אל-קַמח سهوة القمح	כפר מצפונית-מערבית בוצרא. (חורן)		
1245		א־סְּוֵידָה السويده	עיר קימקמיה בחורן. היתה לפנים עיר הראשה של בני עַסָּן (הם הערבים שישבו בחורן ובגולן אחרי החורבן השני) בה היה היכל המלך שלהם הנודע בשם נעמן בן אלמֻנזר. (חורן)		היונים קראו לה Maximianopolis.
1246	סוּסְיָה או סוּסִיתָא	סוּסִיַא سوسيا	עיר וחבל ארץ ממזרח טבריה. ינאי לכדה. פומפיוס לקחה. אוגוסטוס נתנה להורדוס. יושביה קמו נגד היהודים במלחמת הרומים והצרו להם מאד. עיר הדקפולים ונחשבה לעיר של יונים. יושביה באו במו"מ תמידי עם טבריה. תחום סוסיא נמשך רחוק לצפון ולדרום. היום חלקת ארץ עם חרבות ממזרח ים כנרת. (טבריה)	ירושל' שביעית ח. " דמאי ב. בראשית רבה לא. מדרש איכה א. תוספתא אהלו' יח קדמוניו' יד, 4, 4 " יז, 4,11 מלחמות ב, 5,18 תולדות יוסיפוס ה	Hyppos.
1247		א־סְּוֵימָה السويمه	כפר בחורן. (חורן)		
1248		א־סְּוֵימְרַה السويمرة	חרבה מעבר לים המלח מזרחה.		לדעת אחרים זה בית ישימות יהושע יב, ג.
1249		סוק אל־כָּן سوق الخان	מבצר קרוב לשורה נודע עוד מימי המצרים, שהיה על הדרך הגדולה „מצרים-דמשק", כעת ליהודים. (טבריה)		
1250		סוק אל־כן سوق الخان	שוק ויריד גדול קרוב לחצביה. (חצביה)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1251		סוריף	شوريف	כפר קטן דרומית-מערבית חברון. (חברון)		
1252		סַחְמָתָא	سحماتا	כפר בצפון צפת. (צפת)		
1253		סַחְנָיָא	سحنايا	כפר מדרום דמשק. תחנת מסה״ב דמשק-מזירב. (דמשק)		
2254		סִיָח	سياح	כפר בהר חורן עם שרידי היכל עתיק מימי אגריפוס. (חורן)		
1255		סִיחָן	سيحان	כפר בגלעד. (ארביד)		
1256	סִירָה (באר)	עֵין סָרָה	عين سارا	מקום שיואב השיג בו את אבנר. מעין מצפון חברון. (חברון)	שמו״ב ג.	
1257	סִירוֹנְיָה	סְרִין	سرين	כפר נזכר בתלמוד. היה שם בית כנסת. כעת כפר בעמק יזרעאל. קרוב להר תבור. (טבריה)	ירושלי׳כלאי׳בסוף ״ סכה ד. ב״ר א.	כתוב בתלמוד סרונגיה, אך כנראה צריך להיות סרוניה. ויש חושבים שסרונגיה היא המקום שנקרא היום כרבת סרגיון אצל בית שאן.
1258	סֻכּוֹת	כרבת סֻכּוֹת	خربة سكوت	מקום ידוע לפנים. חרבה דרומית מזרחית בית שאן.	שופטים ח. מל״א ו, מו.	כנראה היה עוד מקו׳ בשם סכות לדרום יותר והוא הנזכר יהושע יג, כז׳ והנקרא בתלמו׳ תרעלה. והיום תל-דיר-עללה.
1259		סָכְּיָה	ساكيه	כפר קרוב לפ״ת. (יפו)		
1260		סַכָּכָה	سكاكه	כפר בחורן. (חורן)		
1261	סִכְנִין	סִכְנִין	سخنين	עיר מצפון עמק זבולון. מולדת ר׳ חנניה בן תרדיון ומושב חכמים רבים. היום כפר קרוב לנצרת. (נצרת)	סנהדרין לב. ראש השנה כט. ב״ב עה. תוספתא תענית א ב״ר ב. ״ סח.	לדעת אחרים זה סגנה של יוסיפו׳
1262		סָל	سال	כפר ממזרח ארבד. (ארבד)		
1263	סְלוּקְיָא	כרבת סלוקיה	خربة سلوقيا	עיר לפנים. ידועה בימי הבית השני. ינאי לכדה. יוסיפוס בצר אותה. היום חרבה בגולן ממזרח כנרת. (קניטרה)	קדמוניו׳ יג, 3,15 ״ יח, 4,2 מלחמות ב, 6,20 ״ ד, 1, 1 תולדו׳ יוסיפוס לז	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1264		סִלְוָד	سلواد	כפר גדול מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1265		א־סַּלְט	السلط	עיר קימקמיה בעבר הירדן מזרחה.		לדעת אחדים היא רמת גלעד או רמת מצפה; לדעת אחרים היא גדרה הנז' ביוסיפוס לעיר הראשה של עבר הירדן. מלחמות 3,7,3. או אולי היא גדור הנזכרת בירושלמי שביעית ט.
1266	סַלְכָה	צַלְכַד	صلخد	עיר ידועה בבשן לפנים. ידועה בימי הערבים ונזכרת הרבה אצל סופריהם. היום עיר בחורן. קימקמיה. (חורן)	דברים ג. יהושע יב,ה. דהי"א ה,יא.	
1267	סַלְמָה	סַלַמֶה	سلمه	בה היתה מלחמת נקנור עם יהודה המכבי. כפר על גבול יפו ובו פרדסים רבים. (יפו)	חשמונאים א, ז.	
1268	סַלַמִין	כִרבּת סַלָמֶה	خربة سلامه	עיר שבצר יוסיפוס. היום חרבה ממזרחית דרומית צפת. (צפת)	מלחמות ב,6,20	עין ללמין.
1269	סֻלָּמַת צוֹר	רָס אַ־נָקוּרָה	راس الناقورة	קֵף ההר הנכנס אל הים אצל צור, נחשב לגבול א"י.	ערובי' סד; שבת סו כתובות קיב. תוספתא פסחים א	
1270		סַלְעָה	سلعه	כפר ממזרח צור. (צור)		
1271		סַלְפִית	شلفيت	עיר מודיריה בפלך שכם מדרום. לפני עשר שנים היתה קימקמיה—ובטלה. (שכם)		
1272	סָמָה ?	סַמַא	سما	עיר לפנים בגלעד. הורקנוס לכדה. בעת כפר בעבר הירדן בגלעד. (ארבד)	מלחמות א, 2, 6	יוסיפוי קורא לה Samega או Samaia. ולדעת אחרים זה הכפר—צמח אשר בדרום ים כנרת. עיין זה.
1273		סֻמֵּיל	سميل	כפר אצל יפו וסרונה. (יפו)		
1274		סֻמָקָה	سماقه	כפר בצפון הגולן. (קניטרה)		
1275		א־סמרה	السمرا	כפר ממזרח ים כנרת. (טבריה)		
1276		סַמְרָה	سمرا	תחנת מסה"ב דמשק-מכה.		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1277	סְנַבְּרִים	סַנַבְּרָא	سنابرا	מקום ידוע בימי מלחמת הרומים. וספסינוס חנה בו. נזכר בתלמוד. ידוע בימי הכליפים הערבים. נאות חרף להכליף מָעויה. הצלבים נלחמו בו. כעת חרבה קטנה מדרום טבריה. (טבריה)	מלחמות ג, 7,9. ירושלמי מגלה א. " " ג. " שביעית ט.	
1278		סִנְגִ'ל	سنجل	כפר על דרך ירושלם-שכם. נודע בימי הצלבים. (ירושלם)		הצלבים קראו לו Saint Gilius.
1279		סִנְדְיָנָה	سنديانه	כפר גדול קרוב לזכרון-יעקב. (חיפא)		
1280	סֶנֶה	וָדִי צַוָנִית	وادي صوانيت	נחל מצפון ירושלם. נודע בדברי ימי יהונתן ושאול.	שמואל א, יד, ד.	
1281		סָנוּר	سانور	כפר מצפון שכם ובו מבצר חזק וגבוה נודע בימי מלחמת אלג'זָר במאה הי"ח למספר הרגיל ובמלחמת אברהם פחה המצרי. בו התבצרו בני טוקן משכם במרדם בהממשלה. היהודים יושבי הצביה באו אז לעזור לעבדאללא פחה. (נינין)		
1282		סַנִירְיָה	سنيريه	כפר קטן מדרומית מערבית שכם. (שכם)		
1283	סַנְסַנָּה	סְמְסַם	سمسم	עיר ביהודה. כפר אצל קסטינה. (עזה)	יהושע טו, לא.	
1284		סַעְלַה	سعلة	כפר במחוז צור. (צור)		
1285		סַפִּיי	سفين	כפר גדול בבקעת הלבנון. (אל-בקע)		
1286	סַפְסוּפָה	סְפְסָף	سفساف	כפר אצל צפת נזכר בתלמוד. (צפת)	ירושלמי תרומו' ח	
1287		סְקוּפִיַא	سقوفيا	כפר גדול בגולן קרוב לפיק. (קניטרה)		
1288	סְקָפּוּס ?	מַשָׁרִיף	مشاريف	הר נגד ירושלם מצפונית מזרחית. ידוע במלחמת היהודים נגד הרומים.	מלחמות ה, 2, 3	Scopus לדעת אחרים הוא מצפה-נבי סמואיל. ראה צופים.
1289		א-סַרו	السرو	חבל ארץ בגלעד מדרום בּסַּלְת.		
1290	סַרְטְבָה	קְרוּן סַרְטַבָּה	قرون سرطبه	הר ממזרח לשכם על שפת ערבת הירדן. העלו עליו משואות להודיע קה"חד. (שכם)	משנה ר"ה ב.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1291		סַרִיה سريح	כפר בדרום ארבד. (ארבד)		
1292		סַרִים ساريس	כפר על דרך יפו-ירושלם. (ירושלם)		
1293		סַרְמָן سرمان	כפר גדול של צרקסים בגולן.		
1294		סֻרְעָיַא سرغاية	תחנת מסה"ב דמשק-בירות. (לבנון)		
			ע.		
1295		עַבְדַה عبده	מקום בדרום הארץ. (חפיר)		
1296	עַבְדוֹן ?	כרבת עַבְדַה خربةعبده	עיר לפנים באשר. חרבה ממזרח צור. (צור)	יהושע כא, ל.	
1297		עַבְּדוּן عبدون	חרבה אצל סלט. (סלט)		
1298		עַבָּדִיה عباديه	כפר על שפת הירדן על גבול מלחמיה. אחוזת יהודים נקנתה תרס"ב. (טבריה)		
1299		עִבְּדִין عبدين	כפר במזרח ג'ולן עם חרבות עתיקות. (חורן)		
1300		עִבְּדֵס عبدس	כפר גדול קרוב לעזה. (עזה)		
1301		עַבּוּד عبود	כפר גדול בהר אפרים. (ירושלם)		
1302		עַבְּוַין عبوين	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1303		עֻבַּיַה عبيه	כפר גדול ונאות קיץ בלבנון (לבנון)		
1304		עַבַּסִיַה عبسيه	כפר ממזרח צור. (צור)		
1305		עַבָּעַב غباغب	כפר בחורן. תחנת מסה"ב דמשק-מזירב. (מזירב)		
1306	עֵבֶר הַיַּרְדֵּן		ארץ שכבשו בנ"י בתחלה ונתנה לראובן גד וחצי שבט המנשה. נקראה בימי הבית השני כל הארץ שמעבר לירדן מזרחה, ממואב עד החרמון. היה נחשב לחבל מיוחד של ארץ ישראל ונחלק להר, עמק ושפלה. החשמונאים לקחו חלק ממנה, וינאי כבש בה הרבה מאד, אך רובה היתה בכל זאת בידי היונים. הקולטורה היונית התפשטה בה. בסוף הבית השני ישבו הערבים העסנים בצפון והנבטים בדרום תחת ממשלת רומי. בימי התלמוד ישבו	יהושע א. ירושל' שביעית ט. תוספתא שביעי' ז. " גיטין א. " סנהדרין ב. מלחמות ג, 3,3 " ב, 3,6 " ד, 3,7	היונים קראו לה Peräa.

השם העתיק והעברי		השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			בה הרבה יהודים אך הנוצרים רבו שם והיהודים נלחצו לעזבה. המחמדים לכדוה טרם שכבשו את עבר הירדן מערבה. הצלבים נלחמו גם בה. וביחוד בעיר כרכ. היום יושבים בה ערבים מחמדים ונוצרים וצרקסים, ובארץ חורן יושבים הדרוזים.		
1307	עֲבָרִים (הרי)	ג׳בל כרכ جبل كرك	הרי מואב מנחל ארנון עד הר שעיר.	במדבר כז.	
1308		עַג׳ול عجول	כפר ממערב ירושלם. (ירושלם)		
1309	עֶגְלוֹן	עַגְ׳לָן عجلان	עיר ביהודה לפנים. כעת חרבה אצל בית גוברין. (עזה)	יהושע י. יהושע טו, לט.	
1310		עַג׳לון عجلون	כפר גדול בגלעד. (ארבד)		
1311		אל־עַגַ׳מִי العجمي	כפר קטן בחורן. (חורן)		
1312	עֲדֻלָּם ?	עַד אַלְמִיַא عدالمياه	עיר לפנים ביהודה. חרבה היום קרובה לבית גוברין. (עזה)	בראשית לח. יהושע יב. שמו״א כב. מיכה א, טו.	
1313		עַדְלון عدلون	כפר קטן עם חרבות מימי הכנענים מצפונית צידון. (צידון)		היונים קראו לו ornithopolis.
1314		אל־עָדְלִיַה العادليه	כפר על נהר רקד. (קניטרה)		
1315		אל־עַדַסִיַה العدسيه	כפר ממזרחית דרומית ים כנרת. (טבריה)		
1316	עֲדָשָׁה	עַדָשָׁה عداسه	נודעת במלחמת החשמונאים עם אנטיוכוס. חרבה מצפון ירושלם.	קדמוניו׳ יב, 5,10 חשמונאים א, 6	
1317		עָהְרַה عاهره	כפר גדול של דרוזים בחורן, קימקמיה. (חורן)		
1318		אל־עוּגַ׳ה العوجه	חרבה מדרום באר שבע. נבנתה עליה עיר חדשה אל־חַפִיר. (אל חפיר)		
1319		אל־עוֹטה الغوطه	חבל ארץ סביב דמשק. גנים ופרדסים רבים.		לדעת אחרים זאת ארץ עוץ איוב א. דהי״א, א, יז.
1320		עַוּס عوص	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1321		עַוֹר אַצַּפִיַּה غور الصافيه	העמק בדרום ים המלח.		ראה צוער.
1322		עַוַרְתַּא عورتا	כפר ממזרח שכם. השומרונים והערבים הולכים להשתטח על קברי פנחס ואיתמר שלפי מסורתם הם בכפר זה. (שכם)		
1323	עַזָּה	עַזַּה غزه	העיר הגדולה של פלשתים. ידועה עוד בימי המצרים. שרמה לכדה. אחריו לכדה חזקיה. מלחמות רבות קמו עליה מהמצרים והאשורים. אלכסנדר מוקדון צר עליה, גם אנטיוכוס הגדול. היתה עיר המבצר היותר חזקה על חוף כנען. הסלוקים משלו עליה וחקקו בה מטבעות. יונתן צר עליה ויכניעה. ינאי צר עליה זמן רב. אנשיה היו רבים וחזקים ולהם היה סוד של 500 זקנים. פומפיוס בנה אותה מחדש. אחרי מות הורדוס היתה לרומים. בעת המלחמה עם רומי התנפלו עליה היהודים ויהרסוה. אח״כ היתה לקולוניא של יונים גדולה וארכיון מיוחד היה בה עם אלילים והיכלים שונים. יריד גדול היה בה, ובני ערב היו באים אליה לסחרה. בה מת הָשם דוד הנביא. בה נולד מיסד כתת הַשָּׁפעים של המושלמים. הצלבים לכדוה. בונופרט צר עליה. היום עיר גדולה, קימקמיה.	דברים ב, כג. שופטים א, יח. מל״ב ה, ד. ירמיה מז, א. מל״ב יח. עמוס א. צפניה ב. ד. חשמונאים א, יא. קדמוניות ג,13,3 מלחמות ב,18,1 סנהדרין עא. ע״ז יא. ירושל׳ בכורים ג. תוספתא נגעים ו.	נזכר בלוחות ת״א-בשם עַזָתִּי.
1324		עַזּוּן عزون	כפר גדול בהר אפרים. (ירושלם)		
1325		עַזְמוּט عزموط	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
1326		אל־עַזַּרִיה العازرية	כפר ממזרח ירושלם קדוש לנוצרים. (ירושלם)		
1327	עֲטָרוֹת א)	ג׳בל עַטָרוּס جبل عطاروس	עיר לפנים בנגד. הר וחרבה בדרום זרקא. (כרכ)	במדבר לב, ג.	
1328	עֲטָרוֹת ב)	עַטָּרַה عطاره	חרבה מצפון ירושלם. עיר באפרים לפנים. (ירושלם)	יהושע טז, ב.	
1329	עַטְרוֹת אַדָּר	עַטָּרַה عطاره	עיר ידועה לפנים בגבול אפרים. בעת כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע יח, יג.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1330	עַטְרוֹת בֵּית יוֹאָב	עֲטָרָה	عطاره	עיר ביהודה. חרבה בחבל עזה.	דהי״א ב, נד.	
1331	עַטְשִׁיָה	עַטוּשָׁה	عطوشة	כפר נזכר בתלמוד, היום כפר על גבול ימה ליהודים. נקנה תר״ע (טבריה)	ירושלמי פאה ח.	
1332	עַי או עַיָּת	כרבת חַיָן	خربة حيان	עיר עתיקה וידועה לפנים. היום חרבה קטנה אצל בית אל. (שכם)	בראשית יג,ג. יהושע ח. ישעיה י,כח. נחמיה יא,לא.	לדעת אחרים הוא המקום הנקרא היום: דֵיר דִיוָן מצפון ירושלים.
1333	עִיוֹן	עֻיוֹן או מַרְג׳ עֻיוֹן	عيون או مرج عيون	עמק משקה אצל מטולה. לפנים עיר גדולה. בן הדד הכה אותה. נכבשה לפני אשור. (נ׳דידה)	מלכים א, טו, כ. מלכים ב, טו,כט.	לדעת אחדים מקום העיר היום הוא הכפר כִיס עיין זה.
1334		עיון אל־אַסָוִר	عيون الاساور	כפר ומעינות בראשית עמק יזרעאל עליהם עברה הדרך הגדולה ממצרים לדמשק. (חיפא)		
1335		עַיְהָא	عيحا	כפר אצל החרמון. (רַשיה)		
1336	עֵיטָם (סלע)	בֵּית עַטָב	بيت عطاب	ידוע בדברי ימי שמשון. כפר גדול מדרומית מערבית ירושלם. מודיריה. (חברון)	שופטים טו.	נזכר בלוחות ת״א כפס עַתִים.
1337	עֵיטָם (עין)	אַרְטָס	ارطاس	רחבעם בנה אותה. נזכרה בתלמוד. מקום שעליו היה צריך לבנות בית המקדש. כעת כפר עם פרדסים רבים מדרום בית לחם. (ירושלם)	דהי״ב א. זבחים נד.	ראה ארטס.
1338	עֵילַבּוּ	עֵיְלַבּוּן	عيلبون	כפר על גבול חטין. אחר החרבן היה שם ישוב יהודים ומשמרת של כהנים. (טבריה)		ראה אילון.
1339		עֵילוּט	عيلوط	כפר קטן אצל נצרת. (נצרת)		לדעת אחרים זה הכפר עטולים הנז׳ בתלמוד מנחות פו
1340		עין עבוס	عين عبوس	כפר מדרום שכם. (שכם)		
1341	עֵין בּוּל	עין אִבִּל	عين ابل	כפר נזכר בתלמוד. היום כפר גדול ממזרח צור. יושבים בו יהודים אחדים. (צור)	חולין נז. תוספתא נדה ה. ״ אהלות ב.	
1342	עֵין גֶדִי	עֵין גַ׳די	عين جدي	עיר לפנים ונאות מדבר יפה אצל ים המלח. היתה בסוף ימי הבית השני לאפרכיא. בעת החרבן הרסוה הסקרוקין. גדלו שם צרי ואפרסמון הרבה. היום נאות מדבר קטן ומרבין ערבים. המקום בין עין גדי וירחו נקרא עמק־יהודה. (ירושלם)	יהושע טו,סא. שמו״א כד, א. שה״ש א, יד. מלחמות ג,3, 5 ״ ד, 2,7 שבת כו. תוספתא שביעי׳ ז	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1343		עין גַ׳נָּה	عين جنه	כפר גדול בגלעד. (ארבד)		
1344	עֵין גַּנִּים א)	גַ׳נִין	جنين	עיר ידועה לפנים. גבול שומרון וגליל. היו בה לפעמים מלחמות בין השומרונים והגלילים העולים לרגל לירושלם. היום עיר קימקמיה בדרום עמק יזרעאל.	יהושע כא, כט. קדמוניות כ, 6, 1 מלחמות ב, 17, 3 " ג, 3, 4	נזכר בלוחות ת״א בשם גינתה. יוסיפוס קורא לה Ginaea.
1345	עֵין גַּנִּים ב)	פַג׳ה	فجه	מושבת פועלים אצל פ״ת. נוסדה תרס״ח. (יפו)		
1346	עֵין גַּנִּים ג)	אֻם ג׳וּנְיָא	ام جونيا	עיר ביהודה לפנים. כפר קטן בודי צָרָר. (יפו)	יהושע טו, לד.	
1347		עין גֻרְפָה	عين جرفا	כפר אצל החרמון. (חצביה)		
1348	עֵין דֹאר	אֵינדוּר	اندور	ידוע במעשה שאול ובעלת אוב. במופתי הנוצרי. היום כפר בעמק יזרעאל. (ג׳נין)	שמו״א כח.	
1349		עין דַקר	عين دقر	כפר קטן ממזרח גולן עם חרבות עתיקות. (קניטרה)		
1350	עֵין זֵיתִים	עין זַיתון	عين زيتون	מושבה יהודית וכפר אצל צפת. נקנתה תרס״ב. בימי האר״י ישבו בו יהודים. (צפת)		
1351	עֵין חַדָּה	חַדַתָּא	حدثا	עיר בישׂשכר לפנים. כפר בעמק יזרעאל קרוב למסחה. (טבריה)	יהושע יט, כ.	
1352	עֵין חָצוֹר ?	כרבת חְצֵ׳ירֶה	خربة حضيره	עיר בנפתלי לפנים. היום חרבה קרוב להכפר דבל. (צפת)	יהושע יט, לז.	
1353	עֵין חֲרֹד	עין גָ׳לוּד	عين جالود	מעין שממנו מתחיל הנחל נהר ג׳לוד הנופל אל הירדן בעמק יזרעאל. ידוע במלחמת גדעון.	שופטים ז, א.	
1354		עין חַרְשָׁא	عين حرشا	כפר אצל החרמון. (רשיה)		
1355	עֵין טַב ?	עַנָבָּא	عنابا	היתה עיר חשובה בימי התלמוד. הלכו לקדש בה את החדש. היום כפר מדרום רמלה. (יפו)	ר״ה כג. ירושלמי ברכות ד	ולא ענבה. כן דעת החוקרים החדשים, כי עין טב היה ביהודה.
1356		יַבְּרוּד		כפר בצפון ירושלם. (ירושלם)		
1357		עין מָהִל	عين ماهل	כפר קרוב לתבור ונצרת. (נצרת)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1358		עין מַערוּבּ عين معروب	כפר ממזרח צור. (צור)		
1359	עֵין סוֹכֵר	עַסְכַּר عسكر	נזכר בתלמוד. היו מביאים משם שתי הלחם. כעת כפר בצפונית מזרחית שכם לרגלי הר עיבל עם מעין גדול. (שכם)	משנה מנחות ו.	באיונגליון נקרא Sychar.
1360	עֵין עֵיטָם				ראה עיטם לדעת אחרים זה העין אשר אצל ברכת שלמה הנקרא עין עַטָּן
1361		עין אַלְפָּחוּרה عين الفاحور°	כפר קטן אצל ודי סמך ממזרח כנרת. (קניטרה)		
1362		עין פִּית » فيت	כפר אצל בנים. (חצביה)		
1363		עין א־צַּוָן » الصوان	כפר של צרקסים בגולן. (קניטרה)		
1364		עין צוּפַר » صوفر	כפר ונאות קיץ בלבנון. תחנת מסה״ב בירות-דמשק. (לבנון)		
1365		עין קִינַא » قينا	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1366		עין קְנְיַא » قنيا	כפר אצל החרמון. (חצביה)		
1367	עֵין רוֹגֵל	בִּיר אַיּוּבּ بير ايوب	מעין ובאר ממזרח ירושלם. נזכר בדברי בריחת דוד. (ירושלם)	שמואל ב, יז, יז.	
1368	עֵינוּש ?	כרבּת אל־עַוַנְש خربة العوانش	כפר נזכר בתלמוד בתחום סוסיתא. היום חרבה קרוב לסוסיתא.	ירושלמי דמאי ב.	
1369	עֵין שֶׁמֶש	עין חַוּץ׳ عين حوض	עיר ביהודה על גבול בנימין. מעין קדוש לנוצרים על דרך יריחו. (ירושלם)	יהושע טו, ז.	
1370		עַינָּתַא عيناتا	כפר ממזרח צור. (צור)		
1371	עֵין תְּאֵנָה או עין תְּינָא	עין אַתִּינה عين التينه	מקום נזכר בתלמוד. ישב בו ר׳ שמעון בן חלפתא. מעין אצל ים כנרת בחפו הצפוני. (טבריה)	ירושלמי תענית ד. קה״ר ג.	
1372	עֵין תַּפּוּחַ ?	יַעסוּף يعسوف	מקום בגבול מנשה. היום כפר גדול אצל שכם. (שכם)	יהושע יז, ז.	
1373		אל־עִיסָוִיה العيساويه	כפר קטן ממזרח ירושלם. (ירושלם)		
1374	עַיְתָה	עַיְתַא عيتا	נזכר בגבול הארץ הצפוני של עולי בבל. היום כפר מדרום תבנין בגליל. (צור)	תוספתא שביעי ד	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1375	עֵיתָלוּ	עֵיתַּרוּן	عيترون	כפר נזכר בתלמוד. יהודים ישבו בו אחר החורבן ומשמרת של כהנים היתה שם. כפר גדול היום מצפון צפת. (צור)	ירושלמי נדה א. יבמות נט.	
1376	עַכְבָּר (סלע)	עַכְּבַּרַא	عكبرا	ידוע בימי יוסיפוס אשר בצר אותו. בו היתה ישיבת ר׳ יוסי בן בון. חכמים אחדים הלכו לשם ללמוד. היום כפר קטן מדרום צפת. (צפת)	מלחמות ב 6,20, ב״מ פ״ד. ירושל׳ תרומות ז. ״ ערובין ח.	
1377	עַכּוֹ (עיר)	עַכָּא	عكا	עיר גדולה ובצורה לפנים. נודעת עוד מימי המצרים והכנענים. היונים ידעו אותה לפני בואם אל הארץ בשם עַכִּי. אלכסנדר הגדול חקק בה מטבעות. פטלמיוס השני קרא לה בשמו. נודעת לישראל במלחמת החשמונאים. טריפון הביא אליה בערמה את יונתן. ינאי חפץ ללכדה לטרום לקחה. טיגרנוס מלך ארמניה בא אליה. מלכי רומא שמו בה מצב. וקלודיוס יסד בה קולוניה רומית. הורדוס בנה בה גמנסיון. נהרגו יהודים רבים בה בעת מלחמת החורבן. היא נחשבה לגבול א״י. בימי התלמוד ישבו בה יהודים, ורבן גמליאל השלישי היה בא אליה. הצלבים נלחמו רבות עליה עד שנפלה בידי מלכי מצרים. אז ישבו בה יהודים. בונופרט צר עליה ובה נכנע לפני צְיֵי מלכות אנגליה. אברהים פחה לכדה. היום עיר לא גדולה. מושב פחה.	שופטים א, לא. פסחים נא; ק. מועד קטן יג. כתובות קיב. גיטין ב; ז. סנהדרין קי. ע״ז יא; מד. מלחמו׳ א,5, 3 ״ ״ 1,13 ״ ״ 11,21 ״ ב,1,81 קדמוניות יג,2, 1 ״ יז,9,10 ״ יח,3, 5 תוספתא פסחי׳ א. ״ שביעית ד. ״ כתובות ח. ירושל׳ שביעית ו. ״ פסחים ד.	נזכרה בלוחות תל אמרנה בשם עַכָּא. היונים קראו לה Ptolemais והצלבים Saint jean d'acre.
1378		אל־עָל	العال	כפר קטן עם חרבות עתיקות ממזרח כנרת. (קניטרה)		
1379		אל־עָלוּק	العلوق	כפר קרוב לגרש בעבר הירדן. (עמן)		
1380		עָלִיֶה	عاليه	עיר קטנה ונאות קיץ בלבנון. תחנת מסה״ב. (לבנון)		
1381		עַלְמַא	علما	כפר בחורן. (חורן)		
1382		עַלְמַא	علما	עיר בגליל. ר׳ בנימין מטולידו מצא בה יהודים רבים ובית כנסת. היום כפר גדול קרוב לעכו. (עכו)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1383		עַלְמִין	علمين	כפר קרוב לירדן אצל החולה.		
1384		עַלְעָל	علعال	כפר בגלעד. (ארבד)		
1385		עַלָּר	علار	כפר מדרומית-מער׳ ירושלם. (חברון)		
1386	עֻמָּה	כרבת עֻמַּה	خربة عمه	עיר באשר לפנים. היום חרבה ממזרח עכו. (עכו)	יהושע יט, ל.	
1387	עַמּוֹן			ארץ מצפונית-מזרחית מואב. היהודים נלחמו רבות בה. בשוב ישראל מבבל הפריעו העמונים את בנין הבית. הערבים והנבטים גברו אח״כ על העמונים וישבו בארצם.	יהושע יט, ל. דברים ג, טז. שופטים יא. יהושע יג. שמו״א מא. שמו״ב ח. 〃 י. מל״ב כד. ירמיהו מט. נחמיה ד, א. דהי״ב כו.	
1388	עַמְּוֹם	עַמְוָס	عمواس	עיר ידועה במלחמת החשמונאים ובמלחמת הרומים. היתה לעיר אפרכיה. קסטיוס הכניע יושביה לעבדים. וספסינוס לכדה. ידועה בתלמוד למקום בסים ובריא. ישבו בה איזה חכמים: ר׳ אליעזר בן ערך, ידועה בימי הנוצרים. בימי ראשית הערבים היתה שם מגפה גדולה. היום כפר קטן מדרום רמלה שם חרבות כנסיה עתיקה.	מכות יד. ערכין ס. חולין צא. כריתות טו. ירושל׳שביעית ט. קהלת רבה ז. חשמונאים א, ג. מלחמות א, 2,11 〃 ג, 5 1 〃 ז, 6,6	נקרא גם אמוס Ammaus. הנוצרים קראו לה Nicopolis.
1389		עַמוּרִיה	عموريه	כפר מדרום שכם. (שכם)		
1390	עַמְעָד	אֻם אל־עַמַד	ام العمد	עיר באשר לפנים. חרבה קרוב לעכו. (עכו)	יהושע יט, כו.	
1391	עֵמֶק אַיָּלוֹן	וָדִי אִבְּן עֻמֵיר	وادي ابن عمير	ידועה במלחמת יהושע. היום עמק ממזרח לד קרוב לרם-אללה. (ירושלם)	יהושע ו, יב.	
1392	עֵמֶק הָאֵלָה	ודי אַ־סַנט	وادي السنط	עמק ידוע במלחמת דוד וגלית. עמק מדרומית-מערבית ודי צרר (נחל שורק) ממנו בא ודי צקריר ונופל אל הים.	שמואל א, יז.	
1393	עמק בְּרָכָה	ודי אל־עַרוּב	» العروب	בימי יהושפט התאספו שמה בני ישראל וינצחו את אויביהם ויברכו את ד׳. שם מעינות רבים שמהם מובילים מים לירושלם. שם חרבה הנקראת בשם בְרֵיכַּאת בְּרֵיקֻּת. (ירושלם)	דהי״ב כ, כ.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1394	עמק יְהוֹשָׁפָט	ודי סִת מִרְיַם وادي ست مريم	עמק בירושלם ממזרח. נבאו עליו לעתיד לבא. קדוש גם לנוצרים.	יואל ג.	
1395	עמק יִזְרְעֶאל	מַרג׳ אִבּן עָמַר مرج بن عامر	עמק גדול בין הרי הגליל והרי שומרון. מלחמות רבות בו בימי המצרים הקדמונים, בימי ישראל, בימי הרומים, הערבים, הצלבים ובימי מלחמת בונופרט עם התוגרמים.	יהושע יז. שופטים ו, לג. מל״א כא, כג. מל״ב ט. הושע ב. מלחמות ד, 8, 2	בתלמוד נקרא גם כפר בקעת ידים. יוסיפוס קורא לו העמק הגדול. סופרי היונים קוראים לו Esdrelon
1396	עמק עַכּוֹ	סַהל עַכּא. سهل عكا	עמק עובר מחוף הים אשר אצל עכו עד עמק יזרעאל.		
1397	עמק עָכוֹר	ודי כַּלת وادي كلت	ידוע בדברי ימי עכן. נחל עמוק אצל יריחו ובו מנזר לבודדים. (ירושלם)	יהושע ז.	
1398	עמק רָמָה		עמק העובר על פני רמת נפתלי ומגביל בין גליל התחתון לגליל העליון.		
1399	עמק רְפָאִים	אל־בַּקְעַה البقعه	בקעה קרובה לירושלם. מושב לגרמנים. שם היתה מלחמת דוד בפלשתים.	שמו״ב ה, כב.	
1400	עֲמוּקָה	עַמוקה عموقه	כפר קטן אצל צפת. סופרי היהודים בימי הבינים מזכירים אותו. (צפת)		
1401		עַמְרַא عمرا	כפר בחורן. (חורן)		
1402		עַמְרַה عمره	כפר אצל מטולה בעמק החולא. (נ׳דידרא)		
1403		עַמְרַוַא عمروا	כפר בחורן קרוב לדרעא. (חורן)		
1404	עֲנָב	בֵּית עַנָּב بيت عناب	עיר ביהודה לפנים. היום כפר אצל חברון. (חברון)	יהושע יא, כא.	
1405		עַנָּבַּה عنابه	כפר אצל לוד. (יפו)		ראה עין עב.
1406		עַנְבַּר عنبر	כפר מדרומית מזרחית חיפא. (חיפא)		
1407		עַנְבְּתַא عنبتا	כפר ממערב שכם על דרך ירושלם־שכם. (שכם)		
1408		עַנְג׳וּרַה عنجوره	כפר בגלעד. (ארבד)		
1409		עַנַז عنز	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1410		עַנְזֶה عنزه	כפר מצפון שכם. (ג׳נין)		
1411	עֲנִים ?	בֵּית עֵינוּן بيت عينون	עיר ביהודה. כפר מצפונית חברון. (חברון)	יהושע טו, נ.	לדעת אחרים הכפר הזה הוא בית ענות (ראה זה).
1412	עֲנַנְיָה	בֵּית חֲנִינָה بيت حنينا	עיר בבנימין. כפר גדול קרוב לירושלם. (ירושלם)	נחמיה יא, לב.	
1413	עֲנָתוֹת	עֲנָתָא عناتا	ידועה לפנים. עיר בבנימין. מולדת ירמיהו. כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע כא, יח. מל״א ב, כו. ירמיה א. ״ יא. ״ לב.	
1414	עַסְיָה ?	דְלָיְקָה, עִיסָא دلايكةعيسي	מי חמים ידועים בתלמוד, אולי היום מקום דליקה קרוב לטבריה. (טבריה)	שבת קט.	
1415		אל־עַסְלִיָּה العسليه	כפר בחורן. (חורן)		
1416		עָסִם غاسم	כפר גדול ממערב בוצרא. (חורן)		
1417		עַסָּן غسان	כפר בחורן. (חורן)		
1418		עַפוּלָה عفوله	כפר בעמק יזרעאל נגד תחנת מסה״ב „פולה״. (נצרת)		
1419		אל־עַפִינֶה العفينه	כפר של דרוזים בהר חורן. (חורן)		
1420	עָפְרָה	א־טָיִבֶּה الطايبه	ידוע בימי גדעון. מלחמת שאול בפלשתים. כפר גדול מצפון ירושלם נוצרים רבים בו. (ירושלם)	יהושע יח, כג. שופטים ו. שמו״א יג, יז.	
1421	עֶפְרַיִם או עֶפְרַיִן		ידועה בתלמוד בתבנה הרב. („תבן אתה מכנים לעפרים?״)	דהי״ב יג, יט. מנחות פה.	אולי עפרה הנז׳ לפני זה?
1422		עַצִירַת אל־כטב عصيرة الخطب	כפר מצפון שכם. (שכם)		
1423	עצמון (הר)	אל־גַ׳רְמַק الجرمق	ההר הגבוה בגליל אצל צפת. נודע במלחמת היהודים עם הרומים. גלום נלחם ביהודים שברחו אליו והתבצרו בו.	מלחמו׳ ב, 11.18	יוסיפוי קורא לו Asamon.
1424		עַקוּר عقوز	כפר ממערב ירושלם. (ירושלם)		
1425	עקרבה (חבל)		נקרא בימי הבית השני כל חבל הארץ צפונית מזרחית שכם. היתה אפרכיה ביהודה.	מלחמות ב, 4.20	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1426	עקרבה (עיר)	עַקְרַבַּה	عقربا	עיר גדולה בימי הבית השני. וספסינוס לכדה. ידועה בתלמוד. כפר אצל שכם. (שכם)	מלחמות ד, 9, 9 מעשר שני ה.	יוסיפוי קורא לו Akrabatta
1427	עֶקְרוֹן	עָקֶר	عاقر	עיר גדולה בפלשתים. היה שם היכל בעל זבוב. היתה ליהודה, אח"כ לקחוה הפלשתים. דוד לקחה. החשמונאים לכדו אותה וגבולה. היום כפר ומושבה יהודית מדרום רמלה. (יפו)	יהושע טו. שופטים א. שמו"א ה,ו. מל"ב א. צפניה ב,ד. עמוס א,ח. קדמוניות יג, 4,4	עי' מוזכרת כתיב
1428	עֲרָב	עַרָבֶּה	عرابه	עיר ידועה בתלמוד. ישבו בה יהודים ומשמרת כהנים היתה להם שם. ישב בה ר' יוחנן בן זכאי ור' חנינא בן דוסא. כפר אצל עמק זבולון. (עכו)	שבת קא. ירושלמי ברכוי ד. " שבת טו. " תעניי ד. תוספתא גטין ב. תולדוי יוסיפוס נא.	
1429	עֲרָבָה	אל-עַוֹר	الغور	עמק הירדן מטבריה עד ים המלח. החלק שאצל יריחו נקרא ערבת יריחו.		
1430	עֲרָבָה	ערבה	عرابه	עיר לפנים. נזכרת בספור יהודית. ידועה בימי הערבים. כפר גדול כעת. קרוב לעין גנים. (ג'נין)	יהודית ו. בראשית רבה לג.	
1431		עַרְגָ'ן	عرجان	כפר בגלעד. (ארבד)		
1432		עָרוּרַה	عاروره	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1433	עֲרָד	תל עַרָד	تل عراد	עיר לפנים. מקום אצל חברון. (חברון)	יהושע יב, יד. שופטים א, טז.	
1434		עַרַה	عره	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
1435	עֲרוֹעֵר א)	עַרָעִיר	عراعير	עיר בראובן לפנים. היום חרבה מדרום ארנון. (כרך)	דברים ב, לו. מל"ב י, לג.	נזכר בלוחוי ת"א בשם עֲרָרו.
1436	עֲרוֹעֵר ב)	עַרְעַרַא	عرعرا	ידוע בדברי ימי דוד. חרבה ונחל דרומית מזרחית באר שבע. (באר שבע)	שמו"א ל, כח.	
1437	עֲרוֹעֵר ג)	עֵירַא	عيرا	שם הכה יפתח את עמון. כפר בגולן. (קניטרה)	שופטים יא, לג.	
1438	ערטוף (הר טוב)	עַרְטוּף	عرطوف	כפר קטן ומושבה יהודית על דרך ירושלם-יפו, נקנתה תרס"ט. (ירושלם)		אולי זה עין-רמון נחמיה יא, כט.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1439		עַרְמָן	عرمان	עיר לפנים בחורן מולדת המלך פיליפ הערבי אשר מלך ברומא במאה השלישית למספר הרגיל. וקראו לה לזה בשם **Philippopolis** (חורן)		
1440		עַרְעָרָה	عرعره	כפר בעמק יזרעאל. (ג׳נין)		
1441		עַרְעָרָה	عرعره	כפר בדרום שכם. (שכם)		
1442		עִרָק אל-מַנְשִׁיָּה	عراق المنشيه	כפר קרוב לעזה. (עזה)		
1443		עִרָק א־סוּדָן	عراق السودان	כפר קרוב לעזה. (עזה)		
1444		אל-עַרְקוּב	العرقوب	חבל הארץ אשר במערב חברון.		
1445		ערקוב	عرقوب	חרבה גדולה במקום שנחל רקד נופל אל הירמוך. (קניטרה)		
1446	עשרת הערים			הן עשרת הערים, שנעשו לחבל אחד ומיוחד ליונים עם רשות בפני עצמו בימי פומפיוס בעבר הירדן מזרחה (רק בית שאן היתה מעבר מזה) והן: בית שאן, סוסיה, פלה, גדרה, דיון ? (כפר דָהָם) קנת, אבילה, בית אַרְבֵּ (קפיטלים), גרש, דמשק.	מתיא ד. מלחמות ג, 9, 7	Decapolis יש מוסיפים רבת עמון (פילדלפיה) רפנה או רפון ?
1447		אל-עַשִׁישִׁי	العشيشي	כפר עם עתיקות בגולן אצל תל אלפרם. (קניטרה)		
1448	עַשְׁתָּרוֹת	תֵּל עַשְׁתְּרָא	تل عشترا	עיר גדולה בבשן. נקראה גם עשתרות קרנים או גם „קרנים" בדברי ימי החשמונאים. היום תל וחרבה קרוב לשיך-סעד. (קניטרה)	דברים א, ד. סוכה ב. חשמונאים א, ה.	נזכר בלוחות ת״א בשם עשְׁתַּרְתִּי. לדעת רבים היו שתי ערים האחת עשתרות קרנים היא תל עשתרא והשנית עשתרות במקום תל אלעשערי היום, או במקום מזיריב.
1449		עַתִּיל	عتيل	כפר ממערב שכם. (טול כרם)		
1450		עַתִּיל	عتيل	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1451		עַתְלִית	عتليت	מבצר ידוע בימי מסעי הצלב על חוף הים מצפון קסריה. היום מושבה יהודית. נקנתה תרנ"ב. (חיפא)		אולי זה קסטרא הנזכרת בתלמוד אויבתה של חיפא. נקרא אצל הנוצרים בשם Castellum Peregrinorum. ראה מגדיאל.
1452		עַתְמָן	عتمان	כפר בחורן על נהר רקד. (חורן)		
1453	עֵת קָצִין ?	קַצְקַץ	قصقص	עיר בזבולון. כפר קטן אצל נצרת. (נצרת)	יהושע יט, יג.	
				פ.		
1454		פולה	فوله	כפר בעמק יזרעאל אצל מסה"ב חיפא-דמשק. נודע בימי הנוצרים בשם פאבא, צלח אדין כבש אותו מהם והיה כפר גדול גם בימי הערבים. שם היתה מלחמת בונופרט. אחוזה ליהודים נקנתה תרע"א. (נצרת)		קראו לה הנוצרים Castrum Fabae.
1455		פוּעַרָה	فوعرة	כפר קטן בגלעד. (ארבד)		
1456	פַּצָאֵל	עֵין פַזָאִיל	عين فزائل	עיר לפניב. הורדוס בנה אותה מצפון יריחו בתוך ודי פזאיל (נחל כרית) על שם אחיו, נתנה לשלומית אחותו, והיא נתנה זאת לליויא אשת אוגוסטוס.	קדמוניות יז, 8, 1 מלחמות א, 9,21 " ב, 9, 1	Phasaëlis.
1457		אל-פַזָזֶה	الفزازه	כפר קטן בגולן. (קניטרה)		
1458	פֶּחֶל	כִּרְבַּת פַּחַל או טַבַּקַת פחל	خربة فحل او طبقات فحل	עיר גדולה בימי הבית השני, שנקראה אז בשם פֶּלָה. אנטיוכוס הגדול לכדה, ואז התישבו בה הרבה יונים ונחשבה להדקפולים. ינאי לכדה והרס אותה. פומפיוס לקחה מהיהודים. בימי המרד התנפלו היהודים על יושביה. אחר החרבן היתה לעיר נוצרית והיו בה מערות לנזיריהם. היתה עיר גדולה בימי הערבים. כעת חרבה גדולה עם עתיקות רבות מדרומית מזרחית ים טבריה. (קניטרה)	קדמוניות יג, 4,15 " יד, 3, 2 מלחמות א, 6, 5 " " 7, 6 " ב, 1,18 " ג, 3, 3 " " 3, 5 ירושלמי שביעי' ז	סופרי היונים קראו לו: Pella.
1459		פַחְמָא	فحما	כפר קטן מצפון שכם. (שכם)		
1460	פִּיגָה	עֵין פִיגֶ'ה	عين فيجه	מעין גדול צפונית מערבית דמשק. תחנת מסה"ב בירות-דמשק.	משנה פרה ח.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1461		פַּלָּמֶה فلامه	כפר קטן אצל הכפר קלקיליה קרוב לכפר סבא. (טול כרם)		
1462		פָּלוּג'ה فالوجه	כפר גדול בדרום באר טוביה. מודיריה. שם טחנה של יהודים. (עזה)		
1463	פְּלֶשֶׁת		חבל הארץ אשר בשפלה מיפו ועד נחל מצרים. היהודים נלחמו רבות בה. סופרי היונים קראו לכל א"י בשם פלשת, פלסטינה, ונזכרה בשם זה גם במדרש.	שמות טו, יד. ישעיה יד, כט. תהלים פג, ח, ב"ר צ. איכה א.	
1464		פַּם אל-מִיזָב فم الميزاب	השיא הגבוה בלבנון.		
1465	פֻּנְדָּק	פנדק فندق	כפר קרוב לסבסטיה נזכר בתלמוד. (שכם)	ירושלמי דמאי ב.	
1466		אל-פַּנְדַקוּמִיָּה الفندقوميه	כפר גדול מצפון שכם. (שכם)		נקרא אצל סופרי ימי הבינים Pentacomius.
1467	פְּנִיקְיָה		נקראה ארץ הכנענים או ארץ החוף מטרבלוס צפונה עד חיפא דרומה.	ב"ר צ.	Phoenicie.
1468	פִּסְגָּה	רָס אַ-צָיָּעָה راس الصياغه	הר בארץ מואב. משם ראה משה את הארץ.	דברים ג.	
1469	פְּקִיעִין או בְּקִיעִין	אל-בְּקִיעָה البقيعه	כפר אצל צפת. יושבים בו יהודים פלחים. (צפת)		זאת לא פקיעין הנזכרי בתלמוד, שהיתה אצל יבנה עיין תְּקוֹעַ.
1470		אל-פרג' الفرج	כפר קטן בגולן. (קניטרה)		
1471		פָּרָדִיָּה فراديا	כפר קרוב לצפת עם מעינות יפים. (צפת)		אולי זה הכפר פרת הנזכר במדר' בראשית ל ר' יוסי הפרתי.
1472		פָּרָדִיס فراديس	כפר אצל זכרון. (חיפא)		
1473		פַּרְדִיסְיַא فرديسيا	כפר ממערב שכם. (טול כרם)		
1474	פָּרָה	כרבת פָּרָה خربة فارا	עיר בבנימין. חרבה אצל ודי פרה. (ירושלם)	יהושע יח, כג.	
1475		פָּרָה فارة	חרבה בבשן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1476		פָּרָה فاره	כפר מצפון צפת. (צפת)		
1477		פָּרוּחְיָה فاروخيه	כפר על שפת הירקון על גבול פתח תקוה. (יפו)		
1478		פַּרְעוֹן فرعون	כפר קטן ממערב שכם. (טול כרם)		
1479		פַּרְעוֹן فرعون	כפר גדול בבקעת הלבנון. (אל בקע)		
1480		פַּרְעַם فرعم	כפר אצל ראש פנה. (צפת)		
1481		פַּסוּטָה فسوطه	כפר של נוצרים במזרח צור. (צור)		
1482	פִּרְעָתוֹן	פַּרְעָתָּא فرعاتا	עיר באפרים. ידועה לפנים. עיר עבדון. בכחידום בצר אותה. היום כפר קטן מצפון ירושלם. (שכם)	שופטים יב. חשמונאים א, ט. קדמוניות יג, 3,1	
1483	פַּרְפַּר	נַהר אַלאַעְוַג׳ نهر الاعوج	נהר יוצא מרגלי הר חרמון ועובר בנחל הנקרא ודי „ברבר" ונופל אל הברכות שבמזרח דמשק.	מל״ב ה, יב.	
1484	פַּרְפְּרִיוֹן		מקום מצפון צידון, שם נצח אנטיוכוס הגדול את פילפתור.		Parphyré-on.
1485	פְּרָת (נחל)?	עֵין פָּרָה عين فاره	מעין ונחל מצפונית מזרחית ירושלם. ירמיה מזכירו. ממנו מובילים מים לירושלם.	ירמיהו ג.	
1486	פֶּתַח־תִּקְוָה	מְלַבֵּס ملبس	מושבה יהודית גדולה על שפת הירקון. נוסדה תרל״ט ונעזבה. ונבנתה שנית בשנת תרמ״ב. (יפו)		

צ.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1487		צַ׳בְּעָה ضبعة	תחנת מסה״ב דמשק—מכה.		
1488		צַבָּעִין صباغين	כפר גדול אצל זכרון. (חיפא)		
1489		צַדִּיקִין صديقين	כפר ממזרח צור עם חרבות וכנראה חרבות בית-כנסת. (צור)		
1490	ה־צִדִּים			יהושע יט, לה.	ראה כפר חטיא.
1491		א־צָ׳הִרְיָה אַל־פּוֹקָא الظاهريه الفوقا	כפר צפונית-מזרחית עכו. (צפת)		
1492		א־צָ׳הִרְיָה א־תַּחְתָּא الظاهريه التحتا	כפר צפונית-מזרחית עכו. (צפת)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1493		צוּבָּא صوبا	כפר מצפונית-מערבית ירושלם. (ירושלם)		
1494		צַיְדָא صيدا	כפר קרוב לטול-כרם. (טול-כרם)		
1495	צידון	צַיְדָא صيدا	עיר עתיקה לכנענים. היתה עיר מלוכה. הומירום מזכיר את אנשיה. נבוכדנצר לכד אותה. הפרסים לחצו אותה. הצידונים הספיקו לבני ישראל עצים לבנין הבית השני. אשמנצר מלך בה וינדל וייפה אותה. אלכסנדר המקדוני לכדה ותהי אח"כ להסורים. בימי המרד נגד רומא הגינו הצידונים על היהודים. ישבו בה הרבה נוצרים אחר החורבן. גם יהודים ישבו בה וחכמים רבים מבנ"י היו שם. הערבים לכדוה והצלבים נלחמו עליה הרבה. אח"כ ירדה ונפלה מאד. פַּכְר־אַדִּין במאה השבע עשרה החיה אותה מחדש והגין הרבה על הצרפתים שבאו אליה לסחר בה, ותהי עיר מסחר גדולה עד שגברה בירות והמסחר עבר אליה. לפני חמשים שנה בערך התנפלו עליה הדרוזים ויהרגו בה נוצרים רבים. היום עיר קטנה על חוף הים מדרום בירות. קימקמיה.	בראשית מט, יג. יהושע יא, ח. מל"א טז, לא. ישעיה כג. ירמיה כז. יחזקאל כח. דהי"א כב, ד. עזרא ג, ו. קדמוניו' יא, 4, 1 " יד, 6,12 מלחמות ב, 5,18 ברכות לג. פסחים נ. ערובין מז. גיטין מה. יבמות קכב. נדה נב. ע"ז מח. ב"ר ה. משנה כלים ד. תוספתא דמאי א. " ערובין ו. " יבמות ד. " גיטין א. " ע"ז א. " " ג. " פרה ג. " נדה ו.	נזכרת בלוחות ת"א בשם צידונה
1496		צֵידוּן صيدون	כפר על גבול חולדה. (יפו)		
1497		צֵידוּן صيدون	כפר בבקעת הלבנון. (בקעת-הלבנון)		
1498		צִיר אַל עַרְבִּיַּה صير الغربيه	כפר ממזרח צידון. (צידון)		
1499	צִיעוֹר	צַעִיר صغير	עיר ביהודה. כפר מצפון חברון. (חברון)	יהושע טו, נד.	
1500		צִיר صير	כפר ממזרח צידון. (צידון)		
1501		א־צָלְחִיַּה الصالحيه	עיר צפונית-מערבית דמשק. (דמשק)		
1502	צַלְמוֹן ?		משערים שזה הר חורן הנזכר ביחד עם בשן והנקרא אח"כ בשם Asalmanus	תהלים סח, טו.	
1503	צַלְמוֹן		עיר בגליל. היתה שם משמרת של כהנים. נזכרת הרבה בתלמוד. היום חרבה מצפונית-מערבית אל-בטוף.	מלחמות ב, 6,20 משנה כלאים ה. ב"ב פב. יבמות סכב.	ראה צלמין.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1504		צָמְד صمد	כפר בגלעד. (ארבד)		
1505		צְמֵיד صميد	כפר דרוזים בחורן. (חורן)		
1506		צְמֵיר صمير	כפר גדול בצפון דמשק. (דמשק)		
1507	צְמָרַיִם ?	כִּרְבֵּת אַ סַמְרַא خربة السمرا	עיר לפנים בבנימין. חרבה אצל ירחו.	יהושע יח, כב.	
1508		א־צַנָמֵין الصنامين	כפר גדול בנשור בדרום דמשק. תחנת מסה״ב דמשק—מזירב. (חורן)		הרומים קראו לו Aere.
1509		צַעד صعد	כפר בהר חורן. (חורן)		
1510	צֹעַר	עֹור א־צָפְיַה غور الصافية	עיר לפנים בדרום ים המלח. גדלו שם הרבה תמרים. בימי התלמוד עיר וחבל ארץ מדרום ים המלח. וכן נקרא חבל ארץ זה בימי הערבים בשם זֻעַר زغر והתירים הערבים של ימי הבינים מזכירים הרבה אותו.	בראשית יז. דברים לד. ישעיה טו,ה. פסחים צג. יבמות קכב. תוספתא שביעי׳ ז	
1512	צָפוֹן		עיר בגד לפנים.	יהושע יג, כו.	בירושלמי שביעי׳ ט מתרגמים אותו בשם עמתו. עיין אמתוס.
1511	צִפּוֹרִי	צָפּוּרִיַה صافورية	עיר יפה ומהללה בימי הבית השני. בימי ינאי נלחם בה תלמי לטרוס. גבינום הושיב בה סנהדרין של הגליל. הורדוס לכדה. המית בה את יהודה בן חזקיה הגבור שקם נגדו. אחרי מותו מרדו יושביה ביהודים. וָרוּס לכדה והגלה יושביה. אצטוס שרף אותה. הירודוס אנטיפוס בנה אותה ויחזקה ויבצרה וַתֵּעָש לעיר הראשה בגליל. טבריה התחרה בה, כי היתה גם היא לעיר הראשה. בימי המרד נלחמו יושביה הרבה, ויוסיפוס התבצר בה. וספסינוס צר עליה וישם בה חיל רומי. היה שם מבצר גדול, קצטרא של צפורי. אחרי החורבן ישבו בה הרבה יהודים, והעיר התגדלה והתרחבה. היתה שם משמרת כהנים ושמשו שם כמו בבית המקדש. תחום העיר נגע עד תבור ועכו והיה דשן מלא פרי. היו בה שוקים גדולים ובתי כנסיות רבים. והרבה חכמים ישבו בה. גם ר׳ יהודה הנשיא ישב שם והושיב שם הסנהדרין מפני	קדמוניו יג, 5,12 ״ יד, 5, 4 ״ יז, 9,10 ״ יח, 2, 1 ועוד. תולדו׳ יוסיפו׳ סה. מלחמות א, 2,16 ״ ב, 5, 1 ״ ג, 2, 4 שבת קיח. מגלה ו. ערובין נד. ב״ב עה, צט, קה כתובות קיא. סנהדרין לב. משנה ערכין ט. תוספתא פאה ד. ״ כלאים א. ״ שבת יג. ״ ערובין ו. ״ יומא א. ״ מגלה ב. ״ סוטה יג. ״ חולין ב. כלים ב״ב, ב.	בימי הנוצרים נקראה בשם Diocäsarea בתלמוד נזכר כי לפנים נקראה בשם קטרון (שופטים א).

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
				אוירה הטוב. ר׳ חלפתא ישב בה ובנו ר׳ יוסי דרש הרבה בה. ר׳ יוחנן בן נורי, ר׳ מאיר ואחריהם הרבה מאמוראי א״י. ר׳ חנינא, ר׳ יוחנן וריש לקיש, דייני צפורי. אח״כ התרבו בה הנוצרים והיהודים עזבוה כליל. במאה הרביעית למספר הרגיל נהרס רבה. הצלבים נלחמו בה. היום כפר גדול אצל נצרת. (נצרת)	ירושל׳ כלאים ט. ״ מעשר שני ה. ״ שביעית ו. ״ כתובות יב ״ סנהדרין י. ״ תענית ב. ״ קה״ר יב. ב״ר צ. שמ״ר ז. במ״ר כג.	
1513	צוֹפִים ?	שַׁעֲפַת	شعفات	מקום או עיר מצפון ירושלם. ידוע לפנים ונזכר בתלמוד הרבה כמקום קרוב לירושלם. קסיוס חנה בה. היום כפר קטן אצל ירושלם.	שמו״א א. מלחמות ב, 4,19 ״ ה, 2, 3 פסחים מט.	Scopus ? עיין זה.
1514	צְפַת	צַפַד	صفد	נודעת במלחמת יוסיפוס. נקראת אז בשם צַף. נודעת בימי התלמוד. היו משיאין עליה משואות לקדוש החודש. היתה בה משמרת של כהנים. ידועה בימי הבינים. היה בה מבצר חזק והצלבים נלחמו רבות בה. קדושה ליהודים והם רבו בה במאה השש עשרה. ישבו בה הרבה חכמים ומקובלים. ר׳ יוסף קארו, ר׳ יצחק לוריא. הרי׳ בירב והמחלוקת ע״ד הסמיכה. פעמים נהרסה מרעש הארץ. יושבים בה גם עתה יהודים רבים. עיר גדולה כעת. קימקמיה. (צפת)	מלחמות ב, 6,20 ירושלמי ר״ה ב.	
1515	צפת ?	סְבֵּיטַה	سبيطه	עיר בשמעון מדרום הארץ. חרבה.	שופטים א.	נקרא׳ גם חרמה
1516	צוק	ג׳בל קַרַנְתַל	جبل قرنتل	הר גבוה אצל יריחו, שהשליכו ממנו את השעיר. קדוש לנוצרים.	משנה יומא ו.	
1517	צִקְלָג	זַחֲלֵיקַה	زحليقه	עיר נודעת בימי דוד. שבי הגולה ישבו בה. חרבה מדרומית-מזרחית עזה.	שמו״א כז, ל. נחמיה יא, כח.	
1518	צֹר	צוּר	صور	עיר גדולה של הכנענים. עיר רבת המסחר. היו לה מלכים מיוחדים. חירם מלך צור עזר לשלמה. נבוכדנצר צר עליה. הפרסים לכדוה ויתנו לה חופשה. אלכסנדר הגדול לכדה. יושביה היו אויבים ליהודים, ולכדו פעמים רבות חלק גדול מהגליל. בימי החורבן לחצו את היהודים שמה מאד. בימי התלמוד ישבו בה יהודים וחכמים אחרים היו שם. בימי הרומים ישבו	שמו״ב ה, יא. מל״א ט, יא. ישעיה כג. יחזקאל כו. זכריה ט. מלחמות ב, 5,18 נגד אפיון א, 17 ברכות לג. ערובין פ. כתובות קיב. סנהדרין ה. ע״ז יא, לד.	נזכרה בלוחות ת״א בשם צורי היונים קראו לה Tyrus.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			הרבה נוצרים בה. בימי כוזרו מלך פרס עזרו יושביה היהודים לפרסים נגד רומא. הערבים לכדוה ויושיבו בה פרסים רבים. הצלבים נלחמו רבות בה. היום עיר קימקמיה לא גדולה.	ירושלמי דמאי ב. " בכורים ג. " כלאים ט. " מעשר שני א " ע"ז א. תוספתא ערובין ו. ב"ר ע"ד. שה"ר ב.	
1519	צְרֵדָה	צַרַדַה صردة	עיר ירבעם בן נבט. היום כפר מצפון ירושלם קרוב לגופנא. (ירושלם)	מל"א יא, כו.	
1520	צרדה ?	צַרַדַה صردة	עיר יוסי בן יועזר. היום כפר אצל מטולה. (מרגי-עיון)	אבות א.	
1521	צריפין	צַרְפַנְד אל-עַמָּר صرفند العمار	כפר נזכר בתלמוד. היו מביאים ממנו שתי הלחם. כעת כפר על דרך יפו-רמלה, על גבול ראשון-לציון. (יפו)	מנחות משנה ו.	
1522	צָרְעָה	צַרְעַה صرعة	עיר ידועה בדברי ימי שמשון. כפר קטן על דרך מסה"ב יפו—ירושלם אצל ערטוף. (יפו)	שופטים יג. " יח. נחמיה יא, כט.	נזכר בלוחות ת"א בשם צַרעה.
1523		צרפנד صرفند	כפר אצל טנטורא בדרך זכרון—חיפא. (חיפא)		
1524		צרפנד אל-כראב صرفند الخراب	כפר ערבי אצל ודי-חנין. (יפו)		
1525	צָרְפַת	צרפנד صرفند	עיר עתיקה מצפון צור. נודעת עוד בימי המצרים. עיר האלמנה שכלכלה את אליהו. עיר גדולה בימי הנוצרים. היום כפר קטן. (צור)	מל"א יז, ט.	נזכר בלוחות ת"א בשם צַרביתו.
1526	צֶרֶת הַשַּׁחַר	כרבת צָרַא خربة صارا	עיר בראובן. חרבה ומעין בדרום זרקא מַעין אצל ים המלח. (כרכ)	יהושע יג, כ.	
1527	צָרְתָן	תֵּל צָרִם تل صارم	עיר לפנים. חרבה מדרום בית-שאן.	מל"א ז, טו.	

ק.

1528	קוב	אל-קִבָּב القباب	כפר על דרך יפו—ירושלם. כנסיה עתיקה לנוצרים. נזכר בתלמוד. (יפו)	סנהדרין צה.	
1529		קַבָּטְיַה قباطية	כפר גדול מצפון שכם. (שכם)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1530		אל־קֻבֵּיְבֵּה	القبيبه	כפר גדול על גביל ודי־חנין. (עזה)		לפי דעת אחרים זה הכפר פקיעין שביהודה מקום ר' יהושע. סנהדרין לב. חגיגה ג.
1531		אל־קֻבֵּיְבֵּה	القبيبه	כפר גדול מצפון ירושלם עם חרבות. לפי דעת אחרים מהנוצרים זה עַמּוּם. (ירושלם)		
1532		קֻבְּלָן	قبلان	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
1533		קַדִיתַּא	قديتا	כפר אצל צפת. (צפת)		
1534		אל־קַדַם	القدم	כפר באֶלְנִיָה. (חורן)		
1535	קֶדֶשׁ יִשָּׂשׂכָר	כַּדִישׁ	كديش	חרבה בדליקה על שפת ים כנרת. ליהודים. (טבריה)	דהי"א ו. נז. ירושלמי מגלה א.	
1536	קֶדֶשׁ נַפְתָּלִי	קָדֶשׁ	قادس	עיר עתיקה בימי המצרים. נתנה ללוים. נזכרת במלחמת דבורה. תנלת פלאסר לכדה. בסוף ימי הבית השני היתה לצורים. שלחצו שם את ישראל. טיטוס התבצר בה. ידועה בימי הערבים. כפר קטן היום מצפון צפת. (צור)	יהושע כ, ז. שופטים ד. מל"ב יא, כט. מלחמות ד, 2, 3 קדמוניות יג, 5, 5 חשמונאים א, ט.	ויוסיפוס קורא לו Kadasa. נזכר בלוחות ת"א כנס קדשי או קנזה.
1537		קוּלַה	قوله	כפר קרוב לפ"ת. (יפו)		
1538		אל־קְוֵיְקָת	القويقات	כפר מצפון עכו. (עכו)		
1539		קְזָזֶה	قزازه	כפר קרוב לעקרון. (יפו)		
1540	קְטוֹנִית	קְטְנַה	قطنه	כפר נזכר בתלמוד. ר' יוסי איש קטונית. כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	סוטה ט.	
1541		קְטְנַה	قطنه	עיר אצל דמשק. עיר הקימקמיה של חבל ודי אל-ענ'ם.		
1542		אל־קְטֵיְפַה	القطيفه	כפר גדול מצפון דמשק. (דמשק)		
1543		קַטְרָנַה	قطرانه	תחנת מסה"ב דמשק—מכה. קרוב לה מכרה זהורית (פוספט). (סלט)		
1544	קִיר מוֹאָב	כַּרַכּ	كرك	עיר גדולה במואב לפנים. הצלבים התבצרו בה ונלחמו בה רבות עם האויבים מלכי מצרים. היום עיר ומבצר, מושב הפחה.	ישעיה טו, א. " טז. מלכים ב. ג.	תרגום יונתן כרכא דמואב. נקראה גם קיר הרשת אשר נלחם בה יורם. מלכים ב, ג, כה.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1545		קְלֵילָה قليلة	כפר ממזרח צור. (צור)		
1546		אל־קְלֵיעָה القليعه	כפר אצל מטולה. (נ׳דידה)		
1547		קַלַנְסַוָה قلانسوه	כפר על דרך יפו-חיפא. נודע בימי הצלבים. (טול-כרם)		הצלבים קראו לו Castl of plan.
1548		קַלְעַת גַ׳דִין قلعة جدين	מבצר עתיק קרוב לעכו. הצלבים התבצרו בו. טַהר אל־עָמר בנה אותו מחדש.		הצלבים קראו לו Judin
1549		קלעת זִיזָא قلعة زيزا	תחנת מסה״ב דמשק—מכה. חרבות רבות.		
1550		קַלְעַת א־זַרְקָא قلعة الزرقا	תחנת מסה״ב דמשק—מכה.		נקראה לפנים יבקא. ראה זה.
1551		קלעת אל חַסִי قلعة الحسي	תחנת מסה״ב בדרום הארץ.		
1552		קלעת אל־מַפְרַק قلعة المفرق	תחנת מסה״ב דמשק—מכה.		
1553		קלעת עַנְזֶה قلعة عنزه	תחנת מסה״ב דמשק—מכה. בדרום הארץ.		
1554		קלעת א־צְבֵּיבָּה قلعة الصبيبه	מבצר חזק בהר חרמון.		לדעת אחרים זה מצפה חרמון יהושע יא.
1555		קלעת אל קֻרן قلعة القرن	מבצר עתיק על ודי אל-קרון נודע להצלבים בשם **Mons fortis**		אולי זה „קצרת דגליל" הנזכר בגבול א״י תוספתא שביעית ד ראה זה.
1556		קלעת א־רַבָּץ׳ قلعة الرباض	מבצר עתיק על נחל הבתרון (עג׳לון).		לדעת אחרים זה מצפה גלעד.
1557		קלעת מַרות قلعة مروت	מבצר חרב קרוב למטולה.		
1558		קלעת אַ־שַׁקִיף قلعة الشقيف	מבצר עתיק על הר גבוה בין מטולה וצידון. נודע בימי מסעי הצלב.		הצלבים קראו לו Belfort.
1559		קלעת שַׁמַע قلعة شمع	מבצר ממזרח רָס אַנְקורה.		
1560		קַלְקִילְיָה قلقيليه	כפר גדול על דרך יפו—חיפא וגבול פ״ת. (טול-כרם)		
1561	קָנָה א)	קָנָה قانا	עיר לפנים באשר. כפר גדול ממזרח צור. מודיריה. (צור)	יהושע יט, כח.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1562	קנה ב)	כרבת קָנַה	خربة قانا	כפר נודע בימי יוסיפוס. חרבה מצפון אל-בטוף. היתה שם אחר החורבן משמרת של כהנים.	תולדות יוסיפוס טז	
1563	קנה ג)	כּפר כָּנָה	كفر كانا	כפר גדול אצל נצרת. נודע בדברי ימי הנוצרי. קדוש לנוצרים.	יוחנן ב.	
1564		אל־קֻנַיה	القنيا	תחנת מסה״ב דמשק—מזירב.		
1565	־קְנָיָה	קונין	قونين	כפר נזכר בתלמוד. יושביו גזלו את ר׳ יוחנן. היום כפר מצפון צפת. (צור)	ירושלמי תרומו׳ ח	
1566		אל־קֻנֵיטְרַה	القنيطره	עיר בגולן. רוב יושביה צרקסים. קימקמיה. (קניטרה)		
1567		אל־קַנְטַרַה	القنطره	חרבה גדולה בדרום הגולן.		
1568	קְנָת	קַנַוַת	قنوات	ידועה לפנים. פומפיוס חזק אותה. אנשיה הערבים הכו את אנשי הורדוס. נחשבה להדקפולים. נזכרה בגבול א״י המזרחי. נודעת בימי הערבים. כפר בחורן. הרבה חרבות עתיקות. (חורן)	במדבר לב, מג. דהי״א ב, כג. מלחמות א, 2,19 ירושלמי שביעי׳ ו	Kanatha. נזכ׳ בלוחו׳ ת״ת בשם קיננת.
1569		קַסְוַה	قسوه	תחנת מסה״ב חיפא—דמשק. (דמשק)		
1570		אל־קַסְטִינַה	القسطينه	כפר אצל מושבת היהודים באר-טוביה. (עזה)		
1571		־קַסְטַל	قسطل	כפר מדרומית-מערבית ירושלם. (ירושלם)		
1572	קִסְרִיָה או קִסְרִי או קִסְרִין	קַיסַרִיַה	قيسريه	מבצר לפנים. נוסד על ידי הצידונים ונקרא בשם מגדל שטרטון או מגדל שַׁרְשָׁן. בימי ינאי ישב שם העריץ דילוס. ינאי לכדו. פומפיוס שחרר אותו. אגוסטוס נתנו להורדוס, והוא בנה וחזק אותו וקרא לו בשם קסריה. אגריפוס חקק בה מטבעות. בה ישבו נציבי רומא. היתה לעיר היותר גדולה בא״י. יושביה הצרו תמיד לישראל. בימי המרד נהרגו בה יהודים לאלפים. ידועה בימי התלמוד. היה לה אז חומה ולמין. ישבו בה הרבה חכמים. רבנן דקסרין. ר׳ אבוהו ישב ולמד בה. נודעת בימי הנוצרים. בה ישב איזבוס. היתה עיר גדולה גם בימי	קדמוניו׳ טו, 8, 5 ״ יג, 2,11 מלחמות א, 5,21 ״ ב, 7,13 ״ ג, 9, 1 ״ ז, 3, 1 מגלה ו, יבמות סה ירושלמי ברכות ג. ״ דמאי ב. ״ חלה א. ״ פסחים ג. ״ ע״ז ג. ״ ״ ה. ״ גטין א. ״ נזיר ז. תוספתא סוכה א. ״ חולין ב. ״ אהלו׳ יח	יוסיפוס: Caesarea Maritima. את החוף של קסריה קרא יוסיפוס: Sebastos מלחמו׳ א, 3,31

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1573	קסריון			הערבים. היום עיר קטנה וחרבה מדרום חיפא. מודיריה. (חיפא)	תוספת' מכשירי' ג ב"ר ג. איכה ב, ה. קה"ר א.	ראה בעל גד-בנים.
1574	קעילה	קילה	قيلا	עיר לפנים. נודעת בדברי ימי דוד. בימי התלמוד היה שם מין תאנים ידוע. היום חרבה צפונית-מערבית חברון. (חברון)	שמו"א כג. שבועות כג. ירושלמי בכורים ג	נזכר בלוחות ת"א כשם קילתי.
1575		אל-קציר	القصير	כפר קרוב למתולה. (צידון)		
1576		אל-קצר	القصر	תחנת מסה"ב דמשק—מכה. קרוב לעמן.		
1577		קצקץ	قصقص	כפר קרוב לעכו. (עכו)		
1578		קצרין	قصرين	כפר קטן ממזרח טבריה. (טבריה)		
1579	קצרא דגליל ? או קצטרא	כרבת ג'ליל	خربة جليل	מקום נזכר בגבול א"י של עולי בבל. חרבה אצל ודי אל-קרן.	ירושלמי שביעי' ו	
1580		קקון	قاقون	כפר גדול אצל חדרה על דרך יפו—חיפא. נודע במלחמת צלח-אדין עם הצלבים. (חיפא)		
1581	קרוחים	קרוה	قراوه	כפר נודע בימי הבית השני. נחשב לגבול יהודה. ופספינוס חנה בו. נודע בתלמוד ביינו הטוב. היום כפר מזרחית שכם. (שכם)	מלחמות א, 6, 5 " ד, 8, 1 משנה מנחות ט.	יוסיפוס קרא לה Koreae.
1582		קרחתא	قرحتا	כפר בגולן ממזרח החולא. (קניטרא)		
1583		אל-קריה	القريه	כפר בחורן. (חורן)		
1584	קריות	קראתיה	قراتيه	עיר ביהודה לפנים. היום כפר ממזרחית עזה. (עזה)	יהושע טו, כה.	
1585	קריתים	קריא	قريا	עיר בראובן, קרובה לדיבון. חרבה. (כרכ)	במדבר לב, לז. ירמיה מח, א.	
1586		קריות	قريوت	כפר במזרח שכם. (שכם)		
1587	קרית יערים	קרית אבו-עוש או קרית אל- ענב	قرية ابو غوش או قرية العنب	ידוע לפנים. העמידו שם ארון האלהים. כפר גדול כעת על דרך יפו—ירושלים. (ירושלם)	יהושע טו. שופטים יח, יב שמו"א ו, כא. נחמיה ז, כט.	נקרא גם קרית בעל.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1588	קרית ספר					ראה דביר.
1589		קְרְצָה	قراصه	כפר של דרוזים בחורן. (חורן)		
1590	קִשְׁיוֹן	קַשִׁין	قشين	עיר בישׁשכר. כפר קטן אצל אם אל-פחם. (ג׳נין)	יהושע יט. כ.	
	ר.					
1591	רָאנִי	רֵינֵה	رينه	נזכר בתלמוד שנטעו שם אשרה לע״ז. כפר גדול אצל נצרת עם כנסיות נוצריות רבות. (נצרת)	תוספתא ע״ז ז.	
1592	ראשון לציון	עיון קרא	عيون قارا	מושבה יהודית גדולה מדרום יפו נוסדה בשנת תרמ״ב. (יפו)		
1593	ה-ראש הַ-לָּבָן	רס אל-אַבְּיַץ׳	راس الابيض	כף אצל צור מצפון סלמת צור.		Promontorum Album. לדעת אחרים נקרא כבס לבנון תוס׳ אהלות יח
1594	ראש מַיָא ?	רס אל-עַין	راس العين	נזכר בגבול הארץ בצפון. מעין ממזרח צור.	תוספתא שביעי׳ ד	
1595	ראש פִּנָּה	אל-גָ׳עונה	الجاعونه	מושבה יהודית גדולה אצל צפת. נוסדה תרמ״ב. (צפת)		
1596	רַבִּית	רָבָּה	رابه	עיר בישׁשכר. כפר מדרום לעמק יזרעאל. (שכם)	יהושע יט, כ.	
1597	רַבַּת עַמּוֹן	עַמָּן	عمان	עיר הראשה של עמון. יואב צר עליה, והיתה ליהודה. אחרי מות דוד שבה לעמון והיתה עיר הממלכה שלהם. ידועה בימי הבית השני. תלמי פילדלפי לכד אותה והושיב בה יונים, הוא קרא אותה בשם פילדלפוס. אנטיוכוס הגדול נלחם בה. במאה השניה לפני המספר הרגיל היתה בידי העריץ רְטִילוּס ונחשבה אח״כ להדקפולים. היהודים הרסו אותה בראשית ממלכת הרומים. בימי הרומים היתה עיר גדולה ונכבדה. היתה עיר גדולה בימי הערבים. היום עיר של צרקסים עם חרבות רבות. מודיריה. תחנת מסה״ב דמשק—מכה. (סלט)	דברים ב, יא. שמו״ב יא, ירמיהו מט, ג. עמוס א, יד. יחזקאל כא, כה. דהי״א ב, א. קדמוניו׳ יג, 8, 1 " כ, 1, 1 מלחמות ב, 18, 1 " ג, 3, 3	Philadelphia.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1598	רַבַּת מוֹאָב	רָבַּה	رابه	עיר במואב לפנים. היום חרבות ממזרח ים המלח. (כרך)		לא נזכר בתנ"ך ותוספים כי זה על מואב או קריות.
1599	רֶגֶב	רַג'ב	رجب	כפר בגלעד. בו מת ינאי. נודע בתלמוד בשמנו הטוב. ידוע בימי הערבים. (ארבד)	קדמוניו' יג, 5,15 משנה מנחות ט. תוספתא מנחות ט	
1600		רוּג'יב	روجيب	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
1601		רוחה (חבל)	روحه	חבל הארץ בהר הכרמל מדרומית מזרחית חיפא.		
1602		א־רוּחֵינָה	الروحينه	כפר של צרקסים במזרח הגולן. (קניטרה)		
1603	רוּמָא	רומא	روما	נזכר בתלמוד. בכפר הזה היו שני אחים גבורים בימי מלחמת רומא. בימי התלמוד היו שם משפחות יהודים עשירים. היום כפר מצפון נצרת. (נצרת)	ערובין נא. מלחמות ג, 21,7	
1604		א־רַחַא	الرحا	כפר בחורן. (חורן)		
1605	רְחֹב	הונין	هونين	עיר בצורה לפנים, אֲשר לא יכל לכדה. ידועה בימי הערבים. מבצר חזק היה שם בימי הבינים. כפר קרוב למטולה. (צור)	יהושע יט, כח. שופטים יח, כח. שמו"ב י, ח.	
1606		א־רְחָבַּה	الرحبه	כפר בחורן. (חורן)		
1607	רְחֹבוֹת	א־רְחֵיבַּה	الرحيبه	עיר ידועה לפנים בדרום הארץ. קרוב לה יסדו כעת קימקמיה חדשה בשם חפיר.	בראשית כו, כב.	
1608	רְחֹבוֹת	דַּרָן	دران	מושבה יהודית מדרום ראשל"צ. נוסדה תרנ"א. (יפו)		ראה בערים.
1609		א־רָמַה	الرامه	כפר מצפונית-מזרחית שכם.		
1610		רָם-אַלְלַה	رام الله	כפר גדול של נוצרים מצפון ירושלם. מעונות קיץ. מודיריה. (ירושלם)		ראה רמתים צופים.
1611	רָמָה א)	א־רָם	الرام	עיר בבנימין לפנים אצל בית אל. בית שמואל ומקום קבורתו. בעשה בנה אותה. שם אסף נבוכדנצר את שבויי יהודה עם ירמיה. כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)	יהושע יח, כה. שופטים יט, יג. שמו"א כה, א. מל"א טו, יז. ירמיה מ, א.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1612	רמה ב) (אשר)	א־רָמַה	الرامه	עיר באשר. חרבה דרומית-מזרחית צור. (צור)	יהושע יט, כח.	
1613	רמה ג) (נפתלי)	רָמְיֶה	راميه	עיר בנפתלי. כפר גדול קרוב לצפת על דרך עכו. ידוע בזיתיו הרבים. (צפת)	יהושע יט, לו.	
1614	רִמּוֹן א) (סלע הרמון)	רַמּוּן	رمون	ידועה במלחמת בנימין. היום כפר קטן מצפון לירושלם. (ירושלם)	שופטים כא.	נזכר בלוחות ת"א בשם רמין.
1615	רמּוֹן ב)	אֻם א־רַמָמִין	ام الرمامين	עיר ביהודה. חרבה דרומית-מערבית חברון. (חברון)	יהושע טו, לב.	
1616	רִמּוֹן (הַמְתֹאָר)	רֻמָּנֶה	رمانه	עיר לפנים בזבולן; בימי התלמוד ישבו שם יהודים. היום כפר מצפון נצרת. (נצרת)	יהושע יט, יג. פסחים ט. ע"ז מב.	נקרא גם בשם רמונו דהי"א ו, סב.
1617	רָמוֹת (נגב) ?	א־רָם	الرام	חרבה דרומית-מערבית חברון.	שמו"א ל, כז.	
1618		א־רְמֵילָה	الرميله	כפר מצפון צידון. (צידון)		
1619		רָמִין	رامين	כפר מערבית שכם. (שכם)		נזכר בזוהר פ' שמיני ר"ז דכפר ראמין
1620		רֻמֵיש	رميش	כפר גדול קרוב לצור. (צור)		
1621		רַמְלֶה	رمله	עיר ידועה לערבים מעת כבוש הארץ על ידי המחמדים. הכליף סלימן הגדול בנה אותה. היתה עיר הראשה של פלשתינה אחרי לוד. היום עיר מודיריה על דרך יפו — ירושלם. שם מגדל גבוה עתיק מראשית ימי הערבים. (יפו)		
1622	רֶמֶת (יששכר) ?	א־רָמַה	الرامه	עיר ביששכר. כפר אצל ג'נין. (ג'נין)	יהושע יט, כא.	
1623	רָמֹת גִלְעָד	רֵימוּן	ريمون	עיר בגד. עיר המקלט. בה המלחמה עם חזאל מלך ארם. כפר בגלעד. (ארבד)	מל"א כב. מל"ב ח. " ט. דהי"ב יח.	לדעת אחרים זה סלט.
1624	רָמָתַיִם צוֹפִים					ראה צופים און; אולי זה רם אללה.
1625		רָמַת אל־כַלִיל	رامة الخليل	מקום היכל עתיק אצל חֶברון.		
1626	רָמַת הַמִּצְפֶּה?	רַמְתָּא	رمثا	עיר בגד. כפר גדול במזרח הגלעד. (ארבד)	יהושע יג, כ.	לדעת אחרים זה ג'בל אושע.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1627		רַנְתִּים رنتيس	כפר מדרום שכם. (שכם)		
1628		רָנְתִּיָּה رانتيه	כפר קרוב לפ״ת. (יפו)		
1629		א־רָם الراس	כפר דרומית-מערבי׳ ירושלם. (ירושלם)		
1630		א־רָם الراس	כפר מדרום שכם. (טול-כרם)		
1631		רָס אַבּוּ עַמָּר راس ابو عمار	כפר גדול אצל חברון. (חברון)		
1632		רַסּוּן رسون	כפר בגלעד. (ארבד)		
1633		רס כַּרְכַּר راس كركر	כפר מצפון ירושלם. (ירושלם)		
1634		א־רַפִיד الرفيد	חרבות רבות במזרח גולן.		
1635		א־רפיד الرفيد	כפר קטן ממזרחית-צפונית ים טבריה. (קניטרה)		
1636		רָפִידְיַא رافيديا	כפר של נוצרים מדרומית-מערבית שכם. (שכם)		
1637	רָפִיחַ	רַפָּה رفاح	עיר עתיקה. סרגון מלך אשור נצח בה את מצרים. צי אנטיוכוס השלך אליה בנסעו למלחמה על מצרים. שם מלחמה גדולה בינו ובין התלמים, ושם היתה מפלתו. אלכסנדר ינאי לכדה, פומפיוס לקחה וגביניוס בנה אותה מחדש. נזכרה בגבול א״י הדרומי. כעת עיר קטנה על גבול מצרים.	קדמוניו׳ יג, 3,13 ״ יד, 5, 3 מלחמות א, 8, 4 ״ ד, 5,11 תוספתא שביעי׳ ד	תרגום אלרים דברים ב. יוסיפוס מזכירה בשם : Rophia.
1638		רַפָּת رفات	כפר גדול על גבול צרעה. (יפו)		
1639	רֶקֶם או רֶקֶם דחגרא		עיר לפנים במזרח הארץ על גבול המדבר. הערבים בימי הבינים מזכירים מקום זה בשם رقيم רַקִים קרוב לעמין שהיו שם מערות חצובות בסלע.	גיטין ב. תוספתא שביעי׳ ד	
1640	רַקּוֹן		מקום אצל יפו. (יפו)	יהושע יט, מו.	אומרים כי זה ודי אבולג׳ה הנופל אל הירקון או תל קרוב לזה הנקרא בשם תל א־רקית
1641	רֶקַּת			יהושע יט; מגלה ה	ראה טבריה.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1642		רָשִׁיה راشيه	עיר קטנה בצפון חרמון. קימקמיה.		
1643		רָשִׁית אל פַּכָּר راشية الفخار	כפר ברגלי ההרמון. עושים שם צרצורים רבים לקרר המים. (חצביה)		
1644		רְשֵׁיף رشيف	כפר קטן צפונית צפת. (צור)		
			ש.		
1645	שַׁאַב	שְׁעֵיבּ شعيب	כפר ידוע בתלמוד. ר׳ מני ישב בו. היום כפר ממזרח עכו. (עכו)	ויק״ר כ. במ״ר מז.	כנראה זה הכפר סאב Saab הנזכר במלחמות ג, 7, 21 ממנו הצטין גבור אחד מהיהודים.
1646		שֶׁבְּעָא سبعا	כפר גדול אצל הר חרמון. (חצביה)		
1647		א־שַׁגַ׳רָה الشجره	תחנת מסה״ב חיפא—דמשק. כפר בגולן. (קניטרה)		
1648		א־שֻׁהְבָּא الشهبا	כפר וחרבות עתיקות בחורן אצל קנת. (חורן)		
1649		שׁוֹבַּכּ شوبك	עיר קטנה בדרום עבר הירדן. נודעת במלחמת הערבים בעת כבשם את הארץ. (טפילה)		
1650		שְׁוַיְכָּה شويكه	כפר גדול בהר אפרים קרוב לחדרה. (טול-כרם)		
1651		א־שְׁוַיְפָּת الشويفات	עיר בלבנון. קימקמיה. (לבנון)		
1652	שׁוּנֵם	סוּלָם سولم	מלחמת פלשתים בשאול. אבישג השונמית. ידוע בדברי ימי אלישע. כפר בעמק יזרעאל. (ג׳נין)	יהושע יט, יח. שמו״א כח, ד. מל״א א; מל״ב ד.	נז׳ בלוחות ת״א בשם שונמא.
1653		שׁוּפָא شوفا	כפר ממערב שכם. (טול-כרם)		
1654	שְׁזוֹר	שַׁגּ׳וּר شجور	כפר נזכר במשנה. ר׳ שמעון שזורי. כפר אצל עכו. (עכו)	משנה דמאי ב.	
1655	שְׁזֵרָה	שַׁגַ׳רה شجره	כפר גדול בימי הערבים. קברו בו את קדושיהם. כעת כפר ומושבה יהודית מדרומית-מזרחית נצרת. נוסדה תר״ס. (טבריה)		
1656		שַׁחְמַה شحمه	כפר אצל גדרה. (יפו)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1657		א־שְׁיוּךְ	الشيوخ	כפר מצפונית-מזרחית חברון. (חברון)		
1658	שִׁיחוֹר לִבְנָת	נהר א־נַעֲמָן	نهر النعمان	נהר אצל עכו. על שפתו היו מאספים תולעת הארגמן. ומהחול שעל חפיו עשו זכוכית לבנה.	יהושע יט, כו.	היונים קראו לו Belus.
1659		שִׁיחִין	شيحين	כפר מצפונית-מזרחית עכו. (צור)		
1660	שיחין או כפר שיחין			נזכר בתלמוד. עיר קרובה לצפורי וישבו בה יהודים ומשמרת של כהנים היתה שם.	שבת קכא. כתובות קיא. גיטין סח. ירושלמי תענית ד.	לדעת אחדים נקרא לפנים בשם אזונים, ראה זה.
1661		שִׁיחָן	شيحان	הר ממזרח ים המלח מדרום ארנון.		
1662		שֵׁיךְ אִבְרֵיק	شيخ ابريق	כפר בעמק יזרעאל. (חיפא)		אומרים כי זה גבע של יוסיפוס, שם היה להורדוס מעמד פרשים. מלחמות ג, 3, 1
1663		שיך דָאוּד	» داود	כפר מצפון עכו. (עכו)		
1664		שיך דָמוּן	» دامون	כפר מצפון עכו. (עכו)		
1665		שיך מֻוְנֵס	شيخ مونس	כפר בדרך יפו—פתח-תקוה. (יפו)		
1666		שיך מִסְכִּין	» مسكين	עיר בחורן. (חורן)		
1667		שיך סַעַד	» سعد	עיר בחורן, מושב הפחה של חורן. קרוב לה אבן איוב עם כתבות עתיקות, וגם עתיקות עבריות.		לדעת אחרים זאת העיר „קרנים" הנזכר בחשמונאים א, ה, 26, ובמדרש וי"ר יז, כי שם ישב איוב ובניו.
1668	שׂכה	שְׁוֵיכֵּה	شويكه	שם היתה מלחמת פלשתים ושאול. דוד וגלית. בימי אחז לקחו אותם פלשתים. כפר קטן דרומית-מערבית ירושלם. (עזה)	יהושע טו, לה. שמו"א יז. דהי"ב כח, נח.	
1669	שׂכה	שְׁוֵיכֵּה	شويكه	עיר ביהודה. כפר קטן דרומית מערבית חברון. (חברון)	יהושע טו, מח.	
1670	שְׁכֶם	נָבְּלֻס	نابلس	עיר גדולה ועתיקה. ידועה בימי יעקב. אליה התאספו כל ישראל פעמים רבות. ידועה בדברי ימי אבימלך. נאספו בה ישראל להמליך את רחבעם. עשרת השבטים נפרדו. ושכם היתה עיר ממלכתם. אשור לכדה והושיב	בראשית יב. " לג. " לז. שופטים ט. מלכים א, יב. ירושלמי ע"ז ה.	נזכר בלוחות ת"א בשם שַׁכְמִי היונים קראו לו Neapolis יוסיפוס קורא לה גם בשם Nabartha.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			בה כותים, והיתה לעיר הראשה של השומרונים. אחרי שיבת הגולה נשארו בה הכותים וסנבלט בראשם. אלכסנדר הגדול לקחה. הורקנוס לכד אותה, אחרי החורבן נבנתה מחדש ונקראה בשם Neapolis. בשם זה נזכרה גם בתלמוד: ניפולים. היתה עיר גדולה בימי הערבים. בה ישב החכם המקובל הערבי עבדאל-עַ'נִי. היום עיר גדולה. מושב פחה. בה יושבים שרידי השומרונים.		
1671	שִׁכְּרוֹן	כרבת צֻקְרֵיר خربة صقرير	חרבה מדרום יבנה.	יהושע טו.	לדעת אחרים שכרון היא זרנוקה אצל רחבות.
1672	שִׁלֹה	סֵילוּן سيلون	ידועה לפנים. עמד שם בית אלהים וארונו. אליה נתאספו בני ישראל פעמים רבות לבית ד׳ ולחניו. כפר מצפון ירושלם. (שכם)	יהושע יח. ״ כב. שופטים כא. שמו״א א. ״ ג. ירמיה ז. ״ כז.	נזכרה בלוחות ת״א בשם שילו.
1673	שִׁלֹחַ (כפר)	סִלְוָן سلوان	כפר ממזרח ירושלם ברגלי הר-הזתים.		
1674	שִׁלֹחַ (מעין)	עַין סִלְוָן عين سلوان	מעין קטן ממזרח ירושלם. היה למשל במימיו ההולכים לאט לאט. אצלו מצאו אבן השלח—כתבת עברית עתיקה.	ישעיה ח, ו.	
1675	שָׁלֵם	סָלִם سالم	מקום חנה בו יעקב. כפר קטן ממזרח שכם. (שכם)	בראשית לג, יח.	
1676	שָׁמִיר	אֻם שֻׁוַמְרה أم شومرة	עיר ביהודה. חרבה מדרום חברון. (באר-שבע)	יהושע טו, מח.	
1677	שָׁמִיר		עיר לפנים בהר אפרים מקום השופט תולע.	שופטים י.	לדעת אחרים זה המקום הנקרא היום סַנור. עיין זה.
1678	שֹׁמְרוֹן (ארץ)		חבל ארץ של ממלכת ישראל נקרא על שם העיר הראשה בשם שמרון או ארץ שמרון ובימי הבית השני היתה לארץ מיוחדה, מושב השומרונים, ומפסקת בין יהודה והגליל. גבול הצפון היה מגיע עד עמק יזרעאל וגבול הדרום היה משתנה והגיע לפעמים עד לוד לפעמים עד אנטיפטרוס, במזרח עד קרוחים וממערב עד השרון שנשאר ליהודה.	ישעיה לא. הושע ז. מלחמות ג, 3, 4	Samaria.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1679	שֹׁמְרוֹן (עיר)	סַבַּסְטִיָה سباسطيه	עיר ממלכת ישראל. עמרי בנה אותה. היתה מפוארה בימי אחאב. אשר בנה בה הרבה. נודעה בתענוגיה והטאותיה. נביאים רבים נבאו עליה. מלך אשור לכדה ויגל יושביה היהודים ויושיב בה כותים שהתערבו עם היהודיי הנשאריי ונקראו בשם שומרוני׳. אלכסנדר הגדול לכדה וישם בה קולניה של יונים. תלמי לנוס הרס אותה. הורקנוס לכדה. פומפיוס לקחה מהיהודים ונתן אותה לשומרונים. גבינוס בנה אותה מחדש. הורדוס בצר אותה ויבן בה בנינים מפוארים, ויקרא לה לכבוד אגוסטוס בשם סבסטא אח״כ נתנה לאגריפוס. בימי המרד התבצרו היהודים אליה וישרפוה באש. אחרי החורבן ירדה ונפלה מפני שכם. הנוצרים התחזקו בה. הערבים לכדוה. הצלבים בנו בה כנסיה. היום כפר קטן עם חרבות עתיקות יפות. חפירות של האמריקנים, שמצאו בה פסל אגוסטוס, אשר הקים הורדוס, בניני ישראל, האשורים, הרומים והיונים עם עמודים ומגדלים. ולוחות עם כתובות עבריות מימי אחאב.	מלכים א, טז. " " כ. " " כא. " " כב. מלכים ב, א. " " ו. " " י. " " יז. ישעיה י. ירמיה לא. יחזקאל טז. הושע ז. עמוס ג. נחמיה ג. קדמוניות יב, 5,5 קדמוניו׳ יג, 2,10 " יד, 4,11 " טו, 8, 5 " יט, 9, 1 מלחמות א, 2,21 " " 5, 4 " " 3,20 " ב, 6, 3 " ב, 1,18 תוספתא ערכין ב. במ״ר י.	הורדוס קרא לה Sebaste ונקראה גם בתלמוד סבסטי וכן נקראה נכרכתה.
1680	שִׁמְרוֹן	סָמוּנְיָה سامونيه	עיר גדולה לפנים. יוסיפוס התבצר בה. נודעת גם בימי התלמוד בשם סימוניא. אנשיה בקשו חכם להורות להם. היתה מושבת גרמנים לפני שלשים שנה. כעת כפר קטן מדרומית מערבית נצרת. (נצרת)	יהושע יב, ב. " יט, טו. תולדות יוסיפו׳ כב נדה כד. ירושלמי כלאי׳ א. " מגלה א. ב״ר פא.	נז׳ בלוחות ת״א בשם שַׁמְרִינָה.
1681	שְׂנִיר		שם להר חרמון או למול-הלבנון. וכן קראו הערבים למול הלבנון בשם סָנִיר. עליו גדלו ברושים רבים.	דברים ג. שה״ש ד, ה. יחזקאל כז, ה.	
1682	שַׁעַלְבִּין	סַלְבִּית سلبيت	עיר בדן. כפר ממזרח לוד. (יפו)	יהושע יט. מב. מל״א ד, ט.	נז׳ בלוחות ת״א בשם סַלְבִימִי.
1683		שַׁעֲרָה شعاره	כפר של קורדים בחורן. (חורן)		
1684		שַׁעֲרָה شعاره	מושב מערבים בין מסחה וימה. (טבריה)		
1685		אל-שַׁעֲרָוִיָה الشعرويه אל-עַרְבִּיה الغربيه	חבל ארץ מצפון שכם למערב.		אולי זה שְׂעִירָה אשר בהר אפרים שופטים ג, כו.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1686		א־שערויה الشعرويه א־שַׁרְקִיָּה الشرقيه	חבל ארץ מצפון שכם למזרח.		
1687	שַׁעֲרַיִם	דַּרָן دران	עיר נזכרה במלחמת גלית. בתלמוד נזכרת בשם תַּרְעִין ומזה השם דַּרָן. היום מושבת רחבות. (יפו)	שמו״ב יז. תוספתא אהלו׳ יח	
1688		שַׁפַּא אל־קִבְּלִי شفا القبلي	חבל ארץ מצפון שכם. (ג׳נין)		
1689		שַׁפַּא א־שְׁמָלִי شفا الشمالي	חבל ארץ מצפון שכם. (ג׳נין)		
1690	שְׁפָיָה	שְׁפַיַּא شفيا	מושבה יהודית אצל זכרון־יעקב. נוסדה תרנ״ב. (חיפא)		
1691	שָׁפִיר	סַוָפִיר سوافير	עיר גדולה לפנים. שני כפרים בשם זה אצל קסטינה. (עזה)	מיכה א, יא.	
1692	שְׁפֵלַת גִּנּוֹסַר	אל־עֻוֵיר الغوير	בקעה פוריה מאד. ידועה בימי יוסיפוס ובתלמוד. „פירות גנוסר״ היו מהללים. גם היום בקעה פוריה מצפונית מערבית לים כנרת. נקראה בתלמוד עמק הגליל.	מתיא ד. ברכות מד. פסחים ח. ערובין ל. מלחמות ג, 10, 8 תוספתא שביעי׳ ז בראשית רבה צח.	
1693	שְׁפַרְעָם	שְׁפַא עָמֶר شفا عامر	עיר שישבו בה סנהדרין אחרי החורבן. ר׳ יהודה בן בבא למד בה למרות פקודת הרומים, ויהרגו אותו. היום עיר מודיריה למזרח עכו. יש בה יהודים אחדים. (עכו)	ראש השנה כא. סנהדרין יד. עבודה זרה ח. תוספתא מקואו׳ ו	
1694		שַׁקָא شقا	כפר בהר חורן עם חרבות. (חורן)		סופרי היונים קראו לו: Soccaja.
1695		שְׁקְבַּא شقبا	כפר בחורן. (חורן)		
1696		שקבא شقبا	כפר מדרומית־מזרחית חיפא. (חיפא)		
1697		שקבא شقبا	כפר ממזרח רמלה. (יפו)		
1698		שַׁקִיף (חבל) شقيف	חבל הארץ ממזרח צידון עד ליטנים.		
1699	שִׁקְמוֹנָה	חֵיפַא אל־עַתִּיקָה حيفا العتيقه	עיר עתיקה של חיפא. נזכר בתלמוד — ר׳ שמעון השקמוני. תלמי במלחמתו נגד אלכסנדר העלה אל החוף הזה 30000 אנשי חיל. חרבות אצל חיפא.	משנה דמאי א. בבא בתרא קמט. ספרי בהעלותך. קדמוני׳ מג, 12, 3	Sicaminos
1700		שֻׁקְרָה شقرا	כפר בחורן. (חורן)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1701	ה־שָׁרוֹן			העמק אשר על חוף הים מהכרמל עד יפו היה מהולל בפריו במרעה ופרחים. רבים הביאו ממנו עגלים לקרבנות. עשו בו יין מיוחד. היום עמק פורה ומקום מרעה רב..	ישעיה לג. " לה. " סה. שה״ש ב. דהי״א כז. סוטה מד. מנחות פז. ב״ק קיח. שבת עז. משנה כלאים ב.	
1702	שָׁרוֹנָה	סָרוֹנה	سارونه	מושבה גרמנית אצל יפו. (יפו)		
1703		א־שַׁרַפִיָה	الشرفيه	כפר ממזרח צידון (צידון.)		
1704		שַׁרַפַּת	شرفات	כפר מדרומית מערבית ירושלם. (ירושלם)		

ת.

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1705		תִּבְנִי	تبني	כפר בחורן. (חורן)		
1706		תבני	تبني	כפר גדול בגלעד. (ארבד)		
1707	תֵּבֵץ	תּוּבַּץ	توباص	ידוע בדברי ימי אבימלך. כפר גדול צפונית שכם. (שכם)	שופטים ט. שמו״ב יא, כא.	
1708		א־תַחְתִּיַה	التحتيه	חבל ארץ מצפון דמשק בין נבּב ואל-עוטה.		אולי זה ארץ תחתים חדשי.
1709	תַּחְתִּים חָדְשִׁי			חבל ארץ נזכרת בימי דוד. כנראה זה עמק החולא סביב ים סומכי.	שמו״ב כד, ו.	ראה א-תחתיה.
1710		תַּיָסִיר	تياسير	כפר גדול ממזרח שכם (שכם)		יש מפרשים כי זה אשר הנזכר בגבול מנשה יהושע יז, ז.
1711	תִּירוֹס	עִרָק אל־אַמִיר	عراق الامير	מבצר בנהו הורקנוס בן יוסף מעבר לירדן עם מערות ומחלות. המבצר הזה נשאר גם בימי הערבים. היום כפר חרב ממזרח עמון.	קדמוניו׳ יב, 11,4	Tyrus.
1712		תַּכְּתִי	تكتي	כפר מצפון סלט. (ארבד)		
1713		א־תֶּל	التل	כפר מדרום שכם. (שכם)		נזכר בכתובות שעל הכדים שמצאו בחרבות שומרון.
1714		א־תל	التل	כפר גדול מצפון דמשק. (דמשק)		
1715		א־תל	التل	כפר קטן מצפון צור. (צור)		

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1716		תל אל אַשְׁעַרִי تل الاشعري	כפר וחרבות מצפון מזיריב. (חורן)		
1717		תל אבו הֻרֵירַה تل ابو هريره	מקום מסֻמן וקדוש לערבים מדרום עזה.		
1718		תל אבו א־נַּדַא تل ابوالندي	ולקן נכבה היותר גדול בגולן מדרום קניטרה.		
1719		תל אבו יוסף تل ابو يوسف	ולקן נכבה בגולן.		
1720		תל אבו חַנָזִיר تل ابوخنازير	ולקן נכבה בגולן.		
1721		תל־בַּזוּק تل بذوق	חרבה בגלעד. משערים כי זה מקום העיר בַּזָקָה אשר שם המית טריפון את יונתן.	קדמוניות יג, 6.5	
1722		א־תְּלוּל או דָיְרַת א־תלול التلول او دايره التلول	חבל הארץ ממזרח חורן. מדבר טרשים.		
1723		תל אל־ג׳ִינַה تل الجينه	השיא הגבוה בהרי חורן.		
1724		תל זַכַּרִיָּה تل زكريه	חרבות וחפירות עתיקות קרוב לבית גוברין. סוברים כי זה גת, או עזקה. (עזה)		
1725		תל א־לוּז تل اللوز	חורבה בחורן. (חורן)		
1726		תל אל־מַכָּרִם تل المكارم	תחנת מסה״ב חיפא-דמשק. במקום אשר ודי אחריר עובר אל הירמוך.		
1727		תל אל־עַכַּשַׁה تل العكاشه	ולקן נכבה בגולן מדרום בריכה.		
1728		תַּלְפִּית تلفيت	כפר ממזרח שכם. (שכם)		
1729		תל אל־פַּרַס تل الفرس	ולקן נכבה גבוה בהרי גולן.		
1730		תל א־שִׁהָב تل الشهاب	כפר גדול בגולן. תחנת מסה״ב חיפא—דמשק. (חורן)		
1731		תל א־שִׁיכַא تل الشيخا	ולקן נכבה מדרום החרמון.		
1732		תל־א־שַׁמָּם تل الشمام	כפר בעמק יזרעאל ממזרח חיפא. תחנת מסה״ב חיפא—דמשק. (חיפא)		
1733	תִּמְנָה	תִּבְּנָה تبنة	ידוע בדברי ימי שמשון. חרבה קרוב לבית-שמש בשפלה. (יפו)	יהושע יט, יג. שופטים יד. סוטה י.	

	השם העתיק והעברי	השם הערבי		ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1734	תִּמְנָה	תִּבְנִי	تبني	עיר לפנים. בכחירוס בצר אותה. היתה לאפרכיה. וספסינוס לכדה. כפר מדרומית-מערבית שכם. (שכם)	חשמונאים א, טו. מלחמות א, 2,11 〃 ג, 3, 5 〃 ד, 8, 1	
1735		תַּמְרָה	تمره	כפר גדול אצל עכו.		
1736		תַּנּוּר	تنور	כפר קטן עם פרדסי למונים אצל ירושלם. (ירושלם)		
1737		תַּנּוּרָה	تنوره	כפר אצל חרמון. (רשיה)		
1738		תְּסִיל	تسيل	כפר גדול בגולן מצפון העיר גולן. אוזבוס מזכירו כי הוא כפר של שומרונים.		Tharsyla
1739		תַּעֲלֶה	تعلّة	כפר בחורן. (חורן)		
1740	תַּעֲנָךְ	תַּעֲנָכּ	تعنك	עיר עתיקה של הכנענים. ידועה עוד למצרים אשר התבצרו בה. נזכר בדברי דבורה. חרבה בעמק יזרעאל. מצאו בה עתיקות רבות מתקופות רבות. (חיפא)	יהושע יב, כא. שופטים ה, ט. מל״א ד, יב.	נזי בלוחות ת״א כבס תענקה.
1741	תִּפְאֶרֶת בִּנְיָמִן	תֵּל עֲמִידוֹן	تل عميدون	אחזת הברון רוטשילד בחורן קרוב לנולן. נקנתה תרנ״ד. (חורן)		
1742	תֹּפֶל	טְפִילָה	طفيله	עיר ידועה לפנים. היום קימקימיה בעבר לירדן דרומה.	דברים א, א.	
1743	תְּפָנִים או תפנית	תִּבְנִין	تبنين	נזכר בגבול הארץ הצפוני. מבצר חזק בימי הערבים והצלבים. כפר גדול היום מצפון צפת. מודיריה. (צור)	ירושלמי שביעי׳ ד	הצלבים קראו לו Toron כנראה נקראה לפני גם כבס תמנת וממנה במעון התימני שהיה בגליל.
1744		תְּקַבֻּל	تقبل	כפר בגלעד. (ארבד)		
1745	תְּקוֹעַ			עיר נודעת בתלמוד בשמנה הרב והטוב. מקום ר׳ שמעון בן יוחאי. (צפת)	מנחות ו. שבת קמז. תוספתא שביעי׳ ז 〃 ערובין ח. 〃 מנחות ט	לא נודע היום מקומה ובודאי היא בקועה بقعه של היום אלא מרון הנקרא בפי היהודים בקיעין או פקיעי׳ (ראה זה) ותקוע נזכרת תמיד ביחד עם מרון. בקהלי רבה ו׳ נזכר שרשב״י

	השם העתיק והעברי	השם הערבי	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1746	תְּקוֹעַ ב)	תַקוּע تقوع	עיר עמוס. האשה התקועית. יושביה עזרו לבנין ירושלם. ידועה במלחמת הרומים. נודעת בימי הערבים בדבשה הרב. חרבה קרובה לבית-לחם. (ירושלם)	שמו"ב יד. עמוס א. נחמיה ג, כז. מלחמות ד, 9, 5	התאלה במערה ב„פקע" ולכן נתקבל אצל היהודים לקרא המקום פקיעין.
1747		תרביחא تربيحا	כפר מצפון צפת. (צפת)		
1748	תְּרְמְסָא	תל א־תְּרְמֻס تل الترمس	כפר (נזכר בתלמוד) אצל עזה. (עזה)	ירושלמי ברכות ב.	
1749		תְּרְמֻסעַיָא ترمس عيا	כפר מצפון ירושלם. (שכם)		
1750	תִּרְצָה	טלוזה طلوزا	עיר גדולה לפנים ועיר מלוכת מנחם בן גדי. כפר ממזרח שכם. (שכם)	יהושע יב, כד. מלכים א, טו. " ב, טו.	
1751		תַּרְקוּמיָא ترقوميا	כפר אצל בית גוברין. (חברון)		
1752		תַּרְשִׁיחַא ترشيحا	כפר גדול בין צפת ועכו. (צפת)		

נוספות

ב

רשימת השמות הנזכרים בספרותנו ושמקומם לא הוברר עדין או שלא נודע כלל.

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	ה ע ר ו ת
			א.		
1753	אֶבֶץ	خربة البيضا כִרְבֶּת אל-בֵּיצ'א	עיר בישׂשכר לפנים, היום חרבה בעמק יזרעאל	יהושע יט, כ.	אפשר שזה הכפר مرصص מרַצַץ בעמק יזרעאל והוא בא מהשם רַצַץ שהוא עופרת או אבץ
1754	אֶגְדַר	?	מקום של כותים קרוב לכפר פנשה	ירושלמי. ע״ז ה.	
1755	אֲדָמָה	خربة ادما כִרְבֶּת אַדְמַא	עיר בנפתלי חרבה במערב כנרת.	יהושע יט, לז.	
1756	אֶדְרֶעִי		עיר בנפתלי, הרבה במערב כנרת.	יהושע יט, לז	
1757	אֲדָר	القديرات אל-קְדֵירָת	עיר בגבול יהודה הדרומי חרבה בדרום באר שבע.	״ טו, ב.	
1758	אֲהַלְיָא	?	נזכר במשנה כנראה היה קרוב לירושלם.	משנה עדיות ז׳	
1759	אַזְנוֹת תָּבוֹר	?	עיר הגבול בנפתלי.	יהושע י״ט, ל״ד	
1760	אַכְשָׁף	كفر ياسيف כַּפְר יָסִיף	עיר באשר לפנים, כפר אצל עכו.	״ י״ב כ׳ ״ י״ט כ״ה	
1761	אֶלְתּוֹלָד	?	עיר בשמעון נקראה גם תולד.	״ ט״ו ל׳ דה״י א׳ ד׳ כ״ט	
1762	אֶלְתְּקוֹן	?	עיר ביהודה.	יהושע ט״ו נ״ט	
1763	אֲמָם	?	״ ״	״ ט״ו כ״ה	
1764	אַסִירִי		מקום נזכר בתלמוד.	תוספ׳ מקואות ד׳	שגורסים אסיה אולי سريس סריס חרבה מצפון שכם או צִיר صير ג״כ מצפון שכם.
1765	אֶפֶס דַּמִּים	خربة بيت فاسد כרבת בֵּית פָסֶד	מקום בין שׂכה ועזקה שם מלחמת ישראל בפלשתים, חרבה קרובה לנחל שורק.	ש״א י״ז א׳	
1766	אֲפֵקָה	?	עיר ביהודה.	יהושע ט״ו נ״ג	
1767	אֲרָב	خربة العربية כרבת אל-עַרַבִּיָּה	עיר ביהודה. חרבה בדרומית מזרחית חברון.	יהושע ט״ו נ״ג שמואל ב׳ כ״ג ל״ה	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקוֹם וקורותיו	מראה מקום	הערות
1768	אֲרֻבּוֹת	?	אחד הפלכים של שלמה.	מ״א ד׳ ז׳	
1769	אַשְׁנָה	دهنه דִהנַה	עיר ביהודה. חרבה קרובה לבית גוברין.	יהושע ט״ו ל״ג	
1770	אֶשְׁעָן		עיר ביהודה.	יהושע ט״ו נ״ב	
1771	אָשֵׁר		עיר במנשה.	״ ט״ו ז׳	אולי צִיר מצפון שכם ראה אסירי או תיסיר מצפון שכם שבה יש خربة اسير חרבת אַסִיר
	ב.				
1772	בולי		עיר נזכרת בתלמוד. ישב שם ר׳ יוחנן והיה שם בית כנסת ומקום ע״א.	ירושלמי שקלי׳ ג. ״ ע״ז ג.	אולי זה עין בול אשר בגליל.
1773	בּוֹרני		נזכר בתלמוד. ר׳ יוחנן בן זכאי ישב שם.	סנהדרין לב.	
1774	בַּחוּרִים	خربة علميت חִרְבַּת עַלְמִית	מקום קרוב לירושלם. משם יצא שבע בן בכרי. פלטיאל בן ליש לוה עד המקום הזה את מיכל. חרבה מצפון ירושלם.	שמו״ב ג, טז. ״ טז, ה.	תרגם יונתן עלמת לדעת אחרים זה חרבת סכורי על הר הזיתים.
1775	בֵּית בּוּקְיָא		מקום נזכר בתלמוד. שם היה מין תרנגל מיוחד	יבמות פד.	אולי הכפר בקָא باقه קרוב לקקון.
1776	״ בַּרְסְנָא	?	מקום קרוב לצנברא	ירושלי׳ שביעי׳ ט.	
1777	״ דְלִי	?	מקום נזכר בתלמוד. ר׳ נחמיה איש בית דלי	יבמות קטו.	אולי דָליה על הכרמל.
1778	״ הִינִי		מקום קרוב לירושלם. נאמר בתלמוד שחרב מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה.	פסחים נג. ב״מ צ.	
1779	״ חֲדוּד			משנה יומא ט.	ראה הכדיוס.
1780	״ טַבְרִינוּת	?		ב״ר כ.	
1781	״ יְשִׁימוֹת	السويمة א־סֻוֵימַה	חנו בו ישראל. חרבה מדרום ים המלח.	במדבר לג, יט. יהושע יג, ג.	
1782	״ כָּר		שם הכה ישראל את פלשתים.	שמואל ז, יב.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1783	בֵּית מַגְנְיָא		מקום אצל כפר עזיז.	משנה כלאים ו.	
1784	" מַעֲקָה		מקום אצל עכו.	ירוש' מעשר שני ד	
1785	" הַמַּרְכָּבוֹת		עיר בשמעון.	יהושע יט, ז.	
1786	" סוכת		נזכר בגבול א"י הצפוני.	תוספת' שביעית ד	
1787	" עֵקֶד	بيت قاد בית קָד	שם הכה יהוא את אחי אחאב. כפר בעמק יזרעאל.	מל"ב י.	
1788	" הָעֲרָבָה	تل مغيفر תל מֻעֵיפַר	עיר על גבול יהודה ובנימין. תל מצפון ירושלם.	יהושע טו, כא.	
1789	" פֶּלֶט	حوره חֻוָרָה	עיר ביהודה. מקום אצל באר שבע.	יהושע טו, כז. נחמיה יא, כו.	
1790	" פַּצֵּל		עיר בישׂשכר	יהושע יט, כא.	
1791	" צְבָאִים	?	מקום קרוב לבית מקושש מצפון ירושלם.	תוספתא יבמות א.	
1792	" שֶׁמֶשׁ	دير سوم דיר שום	עיר בנפתלי לפנים חורבה אצל קדש נפתלי.	יהושע יט, לח.	
1793	בֶּכִי		נזכר בתלמוד כי שם עמד פסלו של מיכה.	פסחים קיז.	
1794	בַּעַל שָׁלִשָׁה	كفر تلث כפר תְּלִת	משם בא האיש אל אלישע, היא היתה מבכרת פירותיה, כפר מדרומית-מזרחית שכם.	מ"ב ד, מב. סנהדרין יב.	
1795	בעל תָּמָר		שם היתה מלחמת בנימין עם ישראל.	שופטים כ, לג.	
1796	בְּעָלוֹת		עיר ביהודה.	יהושע טו, כד.	
1797	בַּעֲלַת בְּאֵר	ام بغله אם בַּעְלַה	עיר בשמעון. חורבה בדרום הארץ.	יהושע יט, ח.	
1798	בקעת בית חַוַּרְתָּן		מקום נזכר בתלמוד.	ערובין יא. מ"ק ג, ב. סוכה מד.	ואולי זה בקעת חורן.
1799	" בִּיטַרְפָא		מקום קרוב לצפורי.	ב"ר ו.	
1800	" בית כוזבא			תנחומא חקת.	אותו המקום נזכר במדרש בשם ביטרפא.

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1801	בקעת בית ערבה		מקום קרוב לבית לחם והאגדה אומרת שמשם יבוא המשיח.	סוף פתיחתא איכה	
1802	" " שְׁפּוֹרַיָא		כנראה הבקעה אצל צִפֳּרִיָה, קרוב ליפו.	ויקרא רבה כב.	
1803	" פני מנון		ר׳ שמעון בן יוחאי הוריד לשם את תלמידיו.	ש״ר נב.	כנראה צ״ל פני מרון וזאת הבקעה שלפני הכפר מרון אשר אצל צפת.
1804	הַ־בֵּרִים		שבע בן בכרי עבר שם.	ש״ב כ, יד.	
1805	ברתותא		מקום בגליל נקרא גם כפר ברתותא.	משנה ערלה א.	
1806	בְּתוּל		עיר בשמעון, ואולי זה בית-אל של דרום הארץ.	יהושע יט, ד.	
			ג.		
1807	גִּדְעֹם		מקום בבנימין.	שופטים כ, מה.	אולי גבעון.
1808	גְּדוֹר		מקום ביהודה נקרא גם בית גדור.	יהושע טו, נח.	
1809	גוֹזַרְיָא		נזכר בתלמוד ר׳ יודן ישב שם.	ירושלמי ר״ה ג.	
1810	גָּעַשׁ (הר)			שופטים ב, ט.	
1811	גָּרֵב		מקום נזכר בתלמוד עמד שם פסל מיכה.	סנהדרין קג.	אולי كوبر כּוּבַּר כפר בצפון ירושלם.
1812	גְּרוּפִינָא		הר מעבר לירדן. השיאו עליו משואות לקדוש החודש.	ר״ה כב.	
1813	גֹּשֶׁן		עיר ביהודה.	יהושע טו, נא.	
1814	גְּשׁוּר		מקום בפלשתים.	יהושע יג, ב.	אולי الجبير אלג׳יביר כפר קטן אצל עזה.
1815	גִּתָּיִם		עיר בבנימין.	נחמיה יא, לג.	
			ד.		
1816	דִּמוֹנָה		עיר ביהודה.	יהושע טו, כב.	
1817	דֻּנָּה	ادنا אַדנא	עיר ביהודה. כפר קטן אצל חברון.	יהושע טו, מט.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1818	דנה יַעַן	خربة دنيان כרבת דְנְיָן	עיר בצפון הארץ עברו בה לפקד העם. חורבה מזרחית-דרומית צור.	שמואל כד, ו.	לדעת אחרים זה כפר דונין קרוב לתבנין.
1819	דֶרֶיי		נזכר בתלמוד.	ירושלי שביעית ו	המקום הזה הוא אם אדרעי (דרעה) או דָרַיָה בצפון חורן.
			ה.		
1820	הר ישראל			יהושע יא, טז.	
1821	" העמק			יהושע יג, יט.	ראה מכור.
1822	" העמלקי		מקום במערב שכם על גבול יהודה ובנימין.	שופטים יג, טו.	
1823	" עפרון			יהושע טו, ט.	
1824	" פְּרָצִים			ישעיהו כח, כא.	
1825	" צְבִי קֹדֶשׁ			דניאל יא, מה.	
			ח.		
1826	חַבְתָּא		מקום נזכר בתלמוד משם היה פנחס הסתת.	תוספתא יומא א.	
1827	חולון		עיר מקלט ביהודה	יהושע טו, נא.	נקרא גם חִילֵן דהי"א ו, מג.
1828	חוטְרָא		מקום אצל צור.	סנהדרין ה. ירושי שבת סוף ה	נקרא גם חתר.
1829	חוצי		מקום אצל צפורי, יהודה איש חוצי.	" שביעית ח.	
1830	חיריי	خربة خريه כרבת כְּרְיֶה	מקום בגליל תרגום ידאלה. חורבה קרוב לנצרת.	" מגלה א.	
1831	חַלָמִיש		מקום אצל נוה שהיתה צרתה.	מדרש איכה א.	אולי זה الحصن אל-חצן אשר בגלעד ונקרא כן ע"ד עצמתו.
1832	חֵלֶף	بيت ليف בֵּית לִיף	עיר בנפתלי ונזכר בתלמוד. ר' ירמיה הורה שם. כפר מדרומית-מזרחית צור.	יהושע יט, לג. ירושלי ערובין ב.	
1833	חֶלְקַת		עיר באשר.	יהושע יט, כה.	לדעת אחרים זה יַרְקָא כפר ממזרח עכו.
1834	חֻמְטָה		עיר ביהודה.	" טו, לה.	
1835	חַנָּתוֹן	كفر عنان כפר עַנָן	עיר בזבולון. כפר בדרום-מערב צפת.	" יט, יד.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1836	חֲצַר גַּדָּה	الجديده אל-גְ'דֵידָה	עיר ביהודה. מעין אצל חברון.	יהושע טו, כז.	
1837	חָצוֹר		עיר או שתי ערים ביהודה.	" טו, כג.	אולי الحضيره אל-חַ'צִ'ירה חרבה בדרום הארץ.
1838	חֹרֹנַיִם		עיר במואב.	ישעיה טו, ה.	
1839	חוּשָׁה		עיר כנראה קרוב לבית לחם.	דהי"א ד, ד.	
1840	חֶשְׁמוֹן	المشاش אל-מַשָׁשׁ	עיר ביהודה, חרבה אצל באר שבע.	יהושע טו, כז.	
			ט.		
1841	טוֹבְנַיָא	الطايبه א-טַיִבֵּה	מקום בגליל כפר בעמק יזרעאל.	ערובין כד. תוספתי שביעית ז	
1842	טַבָּת		שם גם המחנה לפני גדעון.	שופטים ז, כב.	
1843	טֶלֶם		עיר ביהודה.	יהושע טו, כד.	אולי חלק בדרום הארץ ואפשר על פי זה נקראו הבדוים היושבי בה עַרַב טְ'לָם.
1844	טַלְמַיָא		מקום נזכר במדרש. ר' מנחם טלמיא.	קה"ר ה, ו.	
1845	טלימון (מערה)		מקום אצל קסריה.	ירושלמי דמאי ב.	
			י.		
1846	יַדְמָא		כפר נזכר בתלמוד. ר' קירוס דידמא.	ירושלמי שבת ה.	
1847	יַהַץ		עיר במואב.	במדבר כא, כג. ישעיה טו, ד.	
1848	יוֹקְרַת	اقريت אַקְרִית	נזכר בתלמוד. כפר ממזרח עכו.	תענית כג.	
1849	יַעְדוּט		עיר בגבול נוה מעבר לירדן.	ירושלמי דמאי ב.	אולי اليدودي אל-יַדוּדִי.
1850	יַעְבֵּץ	دير ابو كابوس דיר אַבּו כָּבּוּשׁ	מקום ביהודה. חרבה אצל צרעה.	דהי"א ב, נה.	
1851	יִפְתָּח		מקום ביהודה.	יהושע טו, מג.	
1852	יַפְלֵט		מקום באפרים.	" טז, ג.	
1853	יָקְדְעָם		מקום ביהודה.	" טו, נו.	
1854	יָקְמְעָם		מקום באפרים.	מ"א ד, יב.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1855	יְקַבְצְאֵל		עיר ביהודה.	נחמיה יא, כה.	
1856	יָקְתְאֵל		עיר ביהודה.	יהושע טו, לה.	אולי القيا אֶלְקִיָה חרבה בדרום הארץ.
1857	יְרוּאֵל			דהי״ב כ, טז.	
1858	יְשִׁימוֹן		מדבר במערב ים המלח. נודע בימי דוד.	שמו״א כב, יט.	
1859	יִתְנָן		מקום ביהודה.	יהושע טו, כג.	
	כ.				
1860	כַּבּוֹן		עיר ביהודה.	יהושע טו, מ.	אולי كوفين כופין מדרומי-מערבית חברון או حوبين חובין מדרומי-מערבי ירושלם.
1861	כּוֹר עָשָׁן	عسيله עֲסִילָה	עיר בשמעון. חרבה אצל באר-שבע.	שמ״א ל, ל.	
1862	כּוֹזֵבָה		עיר ביהודה.	דהי״א ד, כב.	אולי خربة الكويزيبه חרבת אלכויזיבה.
1863	כָּלֵב		ארץ.	ש״א ל, יד.	
1864	כְּסִיל		עיר ביהודה.	יהושע טו, לא.	
1865	כפר אַגִין		מושב חכמים אחדים	ירושלמי שבת ב. ב״ר ק.	
1866	כפר אַחִים		נזכר ביחד עם כרזים.	מנחות פה.	לדעת הד״ר קליין זה תל-חום על ים כנרת.
1867	כפר אימי		ר׳ יודן ישב שם.	ירושלמי שבת טז.	
1868	כפר ביש		נזכר בתלמוד שהיה כפר גדול.	גטין נז.	אולי كفر عبوس כפר עבוס קרוב לטול-כרם.
1869	〃 דָן		כפר נזכר בתלמוד. ר׳ יוסי דכפר דן.	ירושלמי דמאי ב.	
1870	כַּפְרָאדְבַרסַנְגְרָא		נזכר בגבול א״י הצפוני	תוספתא שביעי׳ ד	
1871	כפר טביא		כפר אצל לוד.	תוספתא אהלות ד	
1872	〃 לודים		כפר אצל לוד.	גטין ב.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1873	כפר לקיטיא			איכה רבה א.	לדעת הד״ר קליין זה בית מקושם אצל ירושלם.
1874	" עֲדִים		כפר נזכר בתלמוד ר״ג ישב שם.	תוספתא כלים יא.	
1875	" עכּוֹ		כפר קרוב לעכו.	תענית כא. ברכות סג. יבמות מה.	
1876	" עמיקוֹ		היו שם מדברות.	תוספתא ב״ק ח.	
1877	" פרשאי		מקום שישבו בו כותים אצל ברקתא.	ע״ז לא.	
1878	" קַרְנַיִם		ההגדה מספרת שבו ישבו בני איוב ולכן כנראה הוא בחורן, עשתרות קרנים או—א־צַנְמֵין.	וי״ר יז. ירושלמי דמאי ב.	בירושלמי מוזכיר שהיה אצל בית שאן.
1879	" שַׁחֲרָא		כפר נזכר בתלמוד.	תוס׳ יבמות בסוף	אולי בית סחור.
1880	" שלים		כפר נזכר בתלמוד.	ע״ז לא.	כנראה זה שלם שבתורה.
1881	כִּתְלִיש		עיר ביהודה.	יהושע טו, מ.	
			ל.		
1882	לֹא דְבָר		עיר בגלעד.	שמו״ב ט, ד.	אולי בית דבין במערב סלט.
1883	לַבְלְבִי		מקום אצל עכו.	תוספת׳ אהלות יח	אולי המקום שנקרא היום אל-בעג׳ה לאמר הגן לצפון עכו.
1884	לַחְמָם או לַחְמָס	خربة اللحم כרבת א־לַחַם	עיר ביהודה. חרבה אצל חברון.	יהושע טו, מ.	
			מ.		
1885	מִגְדַל גָּדֵר		מגדל קרוב לגדר שבעבר הירדן ממזרח כנרת.	תענית כ.	
1886	מִגְדַל עֵדֶר		מקום אצל בית לחם. יעקב חנה בו.	בראשית לה, כא. שקלים פז.	
1887	" מַלְחָא	خربة ملنحا כרבת מַלִיחַא	מקום אצל קסריה. חורבה אצל קסריה.	ירושלמי דמאי ב.	
1888	" צְבָעַיָא		מקום בעבר לירדן מזרחה.	ירושל׳ תענית ד.	לדעת אחרים זה מגדלא אשר אצל כנרת.
1899	מדון	خربة مدين כרבת מַדִין	עיר אחד המלכים שלכד יהושע. חרבה ממערב כנרת.	יהושע יב, יט.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1890	מדון		עיר בגליל.	קדושין כו.	אולי צ״ל מרון.
1891	מִדִּין	خربة مرد כרבת מַרד	עיר ביהודה.	יהושע טו, סא.	
1892	מַדְמֵן	ام دينه אם דִינָה	מקום במואב.	ירמיה מח, ב.	
1893	מַדְמַנָּה	الدوايمه א־דַוָימֶה	עיר ביהודה. כפר במערב חברון.	יהושע טו, לא.	
1894	מַדְמֵנָה		עיר בבנימין.	ישעיה י, לא.	
1895	מַזְגָא		עיר קטנה אצל טבריה.	ב״ר לד.	
1896	מָזִי	خربة مازي כרבת מָזִי	עיר בתחום צור.	ירושלמי דמאי ב.	
1897	מַכְבֵּנָא		עיר ביהודה.	דהי״א ב, יט.	אולי זה כבון.
1898	מְכֹנָה	مكنه מַכַּנֶה	עיר ביהודה. חורבה אצל בית גברין.	נחמיה יא, כח.	
1999	מִכְמְתָת		מקום באפרים.	יהושע טז, ו.	משערים כי זה سهل محنه סהל מחנה הוא עמק שכם.
1900	מְעָרָה (לצדונים)	المغيريه אל־מְעֵירִיֶה	עיר לפנים. כפר מצפון צדון.	" יג, ד.	
1901	מָקַץ	مكوس מַכּוּס	עיר לפנים בדן. חרבה מצפון ירושלם.	מ״א ד, ט.	
1902	מַרְעֲלָה		עיר בזבולון.	יהושע יט, יא.	
1903	מִשְׁאָל	معيسله מְעֵיסַלֶה	עיר באשר. חרבה אצל עכו.	" יט, כו.	
	נ.				
1904	נִבְשָׁן	ام باغق אם בָּעֵק	עיר ביהודה לפנים. חרבה בדרום הארץ.	יהושע טו, סב.	
1905	נַגְנִיגַר		עיר בגליל ישב שם ר׳ יוחנן בן נורי.	ירושלמי ערובין א כלאים ד.	אולי جنجار גִ׳נְגַ׳ר אצל כנרת.
1906	נֶחְלָם		עיר של שמעיהו.	ירמיה כט, כד.	אולי نحالين נַחְלִין כפר קטן בדרומית-מערבית ירושלם.

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1907	נְטָעִים		עיר בבנימין.	דבהי״א ד, כג.	
1908	נֵעָה		עיר בזבולון על הגבול.	יהושע יט, יג.	
1909	נְעִיאֵל	يعنين יַעְנִין	עיר באשר. כפר במזרח עכו.	〃 יט, כז.	
	ס.				
1910	סְכָכָה		עיר ביהודה.	יהושע טו, סא.	
1911	סָכָל		נזכר בגבול א״י.	תוספתא שביעי׳ ד	
1912	סַלִיכָא		נזכר במדרש.	וי״ר ה.	אולי סַלְכָה.
1913	סְנָאָה		עיר בבנימין.	עזרא ב, לה.	
	ע.				
1914	עֶבְרוֹן		עיר ביהודה.	יהושע יט, כה.	ראה עבדון.
1915	עֲדִיתַיִם		עיר ביהודה.	〃 טו, לו.	
1916	עַדְעָדָה	عدعده עַדְעַדָה	עיר ביהודה. חרבה בדרום ים המלח.	〃 טו, כב.	
1917	עֲזֵקָה	تل العاشق תל אל־עָשִׁק	עיר ביהודה. חנו בה פלשתים, רחבעם בנה אותה, נבוכדנאצר נלחם בה. עולי הגולה ישבו בה. תל וחרבה קרוב לתל-אצפי.	שמואל יז, א. ירמיה לד, ז. נחמיה יא, ג. דהי״ב יא, ט.	לדעת אחרים זה תל-זכריה אצל תל-אצפי
1918	עַטְרוֹת שׁוֹפָן		עיר בגד.	במדבר לב, לה.	
1919	עִיִּים		עיר ביהודה.	יהושע טו, כט.	
1920	עין כושית		עיר בשומרון.	ע״ז לא.	אולי הכפר פחמה אשר מצפון שכם ותרגום פחמה פחם או שחור.
1921	עֵינָם	علين עַלִין	עיר ביהודה. חורבה ממזרח יבנה.	יהושע טו, לד.	
1922	עֵינָן		מקום קרוב לבית שאן, נזכר בדברי ימי הנוצרי.	יוחנן ג.	
1923	עֵין רִמּוֹן		עיר ביהודה.	יהושע טו, לב.	ראה ערטוף.

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1924	עֵין תְּרַע		עיר נזכר בתלמוד.	ירושלמי דמאי ב.	אולי باب التوم בָּב אַתּוּם בדרום כנרת מקום שהירדן יוצא מים כנרת.
1925	עִיר נָחָשׁ			דהי"א ד, יב.	ראה דיר נחס.
1926	עלמון או עַלֶּמֶת	خربة علميت כרבת עַלְמִית	עיר בבנימין. חרבה בצפון ירושלם.	יהושע כא, ח. דהי"א ו, מה.	ראה בחורים.
1927	עֻלְשְׁתָּא	الخالصه אל־חָלְצָה	נזכר בגבול א"י הצפוני. כפר בעמק החולה.	תוספתא שביעי' ד	
1928	עֵמֶק קְצִיץ		מקום בבנימין.	יהושע יח, כא.	
1829	עֲסָסִיּוֹת		עיר נזכרת בתלמוד. וכנראה בגליל.	גטין ד.	
1930	עֶצֶם		עיר ביהודה.	יהושע טו, כט.	אולי المسيكة אל-מְסֵיכָה חרבה בדרום באר שבע תרגום מסך בערבית הוא התזיק, עלס.
1931	עַרְדַסְקָא		עיר אצל טבעין. ישב בה ר' מאיר.	ערובין כט.	
1932	עֲתָךְ		עיר ביהודה.	שמו"א ל, ל.	
1933	עֶתֶר	تل عتار תל עַתָּר	עיר ביהודה. חורבה קרובה לבית גוברין.	יהושע טו, יב.	
	פ.				
1934	פַּגּוֹטִים		נזכר בתלמוד. מקום אצל בית שאן.	ירושלמי דמאי ב.	
1935	פֶּטְרוֹס	بدرس בֻּדְרֻס	נזכר בתלמוד היה שם שוק גדול. כפר ממזרח לוד.	תוספתא דמאי א.	כן דעת הח' קליין.
1936	פְּלַטַּנוֹם		מקום אצל שכם. נזכר במדרש.	ב"ר לג.	לדעת הח' קליין זה הכפר بلاطه בַּלָּטָה אשר אצל שכם.
1937	פִּתְקָא		נזכר בתלמוד ישב שם ר' יונה.	ירושלמי בכורים ג	
	צ.				
1938	צְבֹעִים		עיר בבנימין.	נחמיה יא, לד.	ראה גיא הצבעים.
1939	צְבֹעִים (הר)		נזכר במשנה. ואולי זה במקום עיר צבועים.	משנה חלה ד.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
1940	צֵלָע		עיר בבנימין. שם נקבר קיש, שאול ויהונתן.	יהושע יג, כח. שמו"ב כא, יג.	אולי بيت سيلا בית סִילָה חרבה מצפון ירושלם.
1941	צֶלְצַח		מקום בבנימין. נזכר בדברי ימי שאול.	שמו"א י, ב.	אולי النبي صالح א-נבי צָלַח מצפון ירושלם.
1942	צָעִיר		מקום קרוב לארום. יורם עבר שם.	מ"ב ח, כא.	
1943	צֵר		עיר בנפתלי.	יהושע יט, לב.	
1944	צוֹר		עיר בתחום נוה.	ירושלמי דמאי ב.	
1945	צַיִר		עיר בתחום נוה.	" "	
			ק.		
1946	קַבְצְאֵל		עיר ביהודה.	יהושע טו, כא.	ראה יקבצאל.
1947	קִבְצַיִם		עיר באפרים.	" כא, כב.	
1948	קְדֵמוֹת		עיר בראובן.	" יז, יח.	
1949	קַטָּת		עיר בזבולון.	" יט, טו.	בתלמוד ירושלמי מגלה א׳ נזכר כי זה קטוני׳ והיא خربة قطينه כרבת קְטֵינֵה בעמק יזרעאל.
1950	קִינָה		עיר ביהודה.	" טו, כב.	
1951	קִינִי	عين قينه עֵין קִינָא	עיר נזכר בתלמוד. כפר מצפון ירושלם.	משנה אהלות יח.	
1952	קָמוֹן		עיר בגלעד. קבר השופט יאיר.	שופטים י, ה.	אולי הכפר قمم קְמֵים בגלעד.
1953	קַרְקַע		עיר ביהודה.	יהושע טו, ג.	אולי قرقس קְרְקֵס דרומית-מזרחית חברון.
1954	קַרְקֹר		עיר בעבר הירדן. זבח וצלמנע היו שם.	שופטים ח, י.	
1955	קַרְתָּן		עיר בנפתלי.	יהושע כא, לב.	
1956	קַרְתָּה		עיר בזבולון.	" כא, לד.	

	השם העברי	השם הנוכחי לפי השערה	ערך המקום וקורותיו	מראה מקום	הערות
			ר.		
1957	רַבָּה		עיר ביהודה.	יהושע, טו ס.	אולי ربه רַבָּה חרבה מצפון בית גוברין.
1958	רַבִּיתָא?		עיר על חוף הים נזכר בתלמוד ר׳ יהושע בן חנניה אמר לקיסר לעשות שם סעודה לאלקי ישראל.	חולין ס.	
1959	רֹגְלִים		מקום בגלעד. שם ישב ברזלי הגלעדי.	שמו״ב יז, כז.	
1960	רֶקֶם		עיר בבנימין.	יהושע יח, כז.	
			ש.		
1961	שִׂבְמָה	السامية אַסָּמִיָּה	עיר בראובן. חורבה ממזרח חשבון.	במדבר לב. ישעיה טז, ח.	
1962	שִׁכְּרוֹן				ראה זרנוקא.
1963	שִׁלְחִים		עיר ביהודה.	יהושע טו, לב.	
1964	שְׁמָע		עיר ביהודה.	״ טו, כו.	
1965	שָׁמִיר		עיר באפרים.	שופטים י.	
1966	שֶׁנֶץ		עיר בתחום צור נזכרת בתלמוד.	תוספתא שביעי׳ ד	
1967	שַׁעֲלִים		ארץ באפרים. עבר שם שאול בלכתו לבקש האתונות.	שמו״א ט, ד.	אולי شعلة שַׁעֲלָה במערב שכם.
			ת.		
1968	תַּאֲנַת שִׁלֹה		עיר באפרים	יהושע טז, ו.	אולי זאת שלה.
1969	תּוֹלָד		עיר בשמעון.	דהי״א ד, כט.	ראה אל-תולד.
1970	תַּרְאֲלָה		עיר בבנימין.	יהושע יח, כז.	
1971	תָּרְמָה		עיר באפרים. ישב שם אבימלך.	שופטים ט, לא.	
1972	תרנגולא דקסרין		עיר בגבול א״י הצפוני. וכנראה ברגלי הר חרמון.	ירושלמי דמאי ב.	

II

רשימת השמות הנזכרים אצל הסופרים היונים והרומים ושאינם דומים לא להשמות העברים ולא לשמות הנוכחים (עפ"י הספר Loca Sancta של הד"ר Peter Thomseon) *).

	שם המקום	השואתו וביאורו		שם המקום	השואתו וביאורו
	A				
1973	Abelany	אבל בית מעכה	1992	Alexandro-schene	אסכנדרונה
1974	Abelmea	עֵין צָלֵה, מעין אצל תיסיר	1993	Alula	חלחול
1975	Adia	מקום קרוב לעזה בלתי ידוע	1994	Alous	אילון, יָלו
1976	Adida	חדיד	1995	Amathus	חמתא דפחל
1977	Aditha	אַלחַדיד, מקום אצל קלעת אזרקה	1996	Ammathus	חמת טבריה
1978	Adora	אדורים	1997	Ammaous	עמוס
1979	Aere	א־צנמין	1998	Amyroth	מרות, נזכר בתולדות יוסיפוס ל"ז
1980	Aerita	עָהִרה	1999	Anablatha	מקום בין ירושלם ובית אל
1981	Agaba	מקום אצל ירושלם נז' בקדמוניות יג, 16, 5	2000	Anaia	מקום בדרום הארץ?
1982	Aggai	עי	2001	Apadanos	מקום אצל עמוס נזכר במלחמות ב, 19, 1
1983	Agla	עגלון	2002	Aphekou	מקום אצל אנטיפטרס?
1984	Agrippius	אנטדון	2003	Arath	כרבת הַרַיש, אצל קולניה (מוצה)
1985	Aigallem	אגלים	2004	Aramatha	רמה של שמואל
1986	Ailia	ירושלם	2005	Aramatha	רמות גלעד
1987	Ainan	מקום קרוב לתמנה בלתי ידוע**)	2006	Archelais	כרבת אַלבַּצִילִיָה מדרום בית שאן
1988	Aiphraim	עפרה	2007	Argarisim	הר גרזים
1989	Akarka	קרקע	2008	Areopolis	ער מואב, רבת מואב
1990	Aky	עכו	2009	Ariachon	א־רַחא, בחורן
1991	Akkaron	עקרון	2010	Ariathas	עָהִרה

*) מפני סבות טכניות נדפסו השמות האלה באותיות לטיניות ולא יוניות.
**) בתלמוד (סוטה י') נזכר שאצל תמנה היה מקום ושמו „עיניב" וב„פתח עינים" ישבה תמר.

	שם המקום	השואתו וביאורו		שם המקום	השואתו וביאורו
2011	Aristoboul-ias	כרבת אְסְטַבּוּל אצל חברון	2031	Belsephon	עיר באפרים, תל עַצּור ? קדמוי׳ ז׳ 8, 2,
2012	Arouma	ארומה, אלערמה	2032	Betenabaris	בית נמרה? מלחמי׳ ד׳ 7, 4 בעבר הירדן
2013	Arous	מקום קרוב לשומרון? נזכר בקדמוי׳ י״ז 10, 9	2033	Betoannaba	בית נובא או ענבא אצל לוד
2014	Asamon	עצמון	2034	Beth Daltha	מקום מדרום עזה
2015	Aser	מקום בין אשדוד ואשק־ון לא נודע	2035	Beth Tafsa	מקום אצל ירושלם אולי בית אכּסא
2016	Asor	חצרון, יָסור	2036	Beth beten	מקום אצל עכו?
2017	Astho	מקום בין אשדוד ואשקלון?	2037	Bethleptyn-phon	אפרכיה ביהודה אולי נטופה בית נטיף מלחמוי׳ ה, 8, 1
2018	Augousto-polis	תפל	2038	Bethphogor	בית פעור נגד ירחו היום
2019	Azotous	אשדוד	2039	Bethsachar	כרבת צִיעה בית סוחרה
	B		2040	Bethsour	מקום אצל בית גוברין אולי החרבה דַיר שַׁעור
			2041	Bostra	בוצרה
2020	Baithommy	אצל רמה וירושלם? נזכר קדמוי׳ י״ג 14, 2	5042	Bydoro	מקום אצל עין גדי?
2021	Baith sarisa	כרבת סִרִיסְיַה, קרוב ללוד	2043	Bygabar	בית גוברין
2022	Baka	בגבול הצפון של הגליל? מלחמוי׳ ג׳ 3, 1,	2044	Bynnama-reim	מי נמרים
2023	Baska	תל בזוק בגלעד	2045	Byra	כרבת אלבּירַה, אצל בית גוברין
2024	Batannea	בשן	2046	Byrthasatia	בִּיר אַ־סְוֵידִיַה אצל קעילה
2025	Bataneos-salton	א־סלט	2047	Byr soubai	מקום בגליל בין גליל העליון והתחתון אולי אבּו־א־שַׁבּעה אצל כפר ענן
2026	Beella	עין בָּלַה, מקום אצל חברון	2048	Bysando-uky	מקום אצל בית גוברין?
2027	Beelmaous	בעל מעון, כרבת מַעִין, אצל חשבון	2049	Bysara	מקום אצל עכו?
2028	Beleth	מבצר אצל בית חורון? קדי׳ ח, 1, 6	2050	Bythacha-ram	מקום אצל שכם אולי טול כּרם
2029	Belemoth	יבלעם			
2030	Belsedek	בדזל	2051	Bythagla	תל עג׳ול אצל עזה

	שם המקום	השואתו וביאורו
2052	Bythalaga	מקום במדבר יהודה?
2053	Bythaphou	מקום ברפאים אצל ירושלם
2054	Bytharif	החלקה אשר אצל חדיד ממזרח לוד אחֻזת הק״ק ויער הרצל, בערבית בית־עריף
2055	Bythasan	מקום אצל ירושלם?
2056	Bythesouba	מקום בעבר הירדן? מלח׳ ו, 3, 4
2057	Byth tha-mar	בעל תמר אצל גבע?
2058	Bytomarsea	מקום במזרח ים המלח?
2059	Byththe-rebis	דֵיר אַלבְּטם קרוב לבית גוברין
2060	Bosana	בּוֹסָן בחורן
2061	Boukolon	מקום אצל חיפא?
	CH	
2062	Chaboulon	כבול
2063	Chamoman	כרבת אַל כַּמִים אצל בית לחם
2064	Chaspho-maky או Chasphoma	כספין
	D	
2065	Dabaritha	ה־דברת
2066	Daidan	א־דַּיְדָן, חרבה בדרום הארץ
2067	Danaba	כרבת צַיָעֲה, בעבר הירדן
2068	Dannea	כרבת דַנְיַה, בעבר הירדן

	שם המקום	השואתו וביאורו
2069	Dekapolis	עשרת הערים
2070	Diathyma	מבצר בגלעד קדמו׳ י״ב 8, 1
2071	Diocäserea	צפורי
2072	Dion	כפר דהם, אצל פלה
2073	Dionusias	א־סוידה
2074	Diopolis	לד
2075	Doroa	א־דור, בחורן
2076	Dora	דאֹר
2077	Doumatha	דומא, בחורן
	E	
2078	Eggada	עין גדי
2079	Egla	אל־עַגְ׳לַת, חרבה בחורן
2081	Ekbatana	מקום בבשן?
2082	Ekdippa	אכזיב
2083	Eleuthero-polis	בית גוברין
2084	Elousa	שור, אלחלצה, בארום
2085	Emma	מקום אצל זיף?
2086	Emmatha	חמת גדר
2087	Emphron או Ephron	עיר גדולה לפנים בגולן, יהודה המכבי נלחם בה א־טָיִבֵּה? קדמו׳ י״ב 8, 5
2088	Epha	חיפא
2089	Enetabu	עֲנָבָּה, אצל לוד?

	שם המקום	השואתו וביאורו
2090	Enkyla	קעילה
2091	Epikairos	מכור
2092	Erga	רגב?
2093	Esbous או Essebon	חשבון
2094	Esdrayla	יזרעאל, עיר
2095	Esdrelon	יזרעאל, עמק
	G	
2096	Gábhithâ	תל אל־גָ'בִּיה, אצל הירמוך, שם היתה מלחמת הערבים ברומים בכבשם הארץ
2097	Golgoulis	גלגל, ג'לג'וליה, אצל כפר סבא
2098	Gallaia	גַלִים, גְ'לְיַה, אצל עקרון
2099	Gedrous	כרבת אלג'דרה, אצל בית גוברין
2100	Gelmon	גלה, קדמוני ז' 9, 8
2101	Gergesa	כרסי, ממזרח ים טבריה?
2102	Ginay או Ginaea	עין גנים
2103	Ginnabrin	סנברים
2104	Gischala	גוש חלב
2105	Gìtha	ג'ת, בשומרון
2106	Giththam	גִתַּים?

	שם המקום	השואתו וביאורו
	H	
2107	Heptapegon	טַבּעָה
2108	Hèeramy-ces	ירמוך
2109	Hyppus	סוסיה
	J	
2110	Jamneia	יבנה
2111	Jamneith	? נזכר במלחמות ב' 20, 6
2112	Jedna	אֲדְנַא, בדרום הארץ
2113	Ippos	יפו
2114	Jotapata	יודפת
2115	Itabyrium	תבור
2116	Ituraea	גשור
	K	
2117	Kallirroy	בערת, קלרהי
2118	Kammona	יקנעם
8119	Kaparkotnei	כפר עותני
2120	Kapitolias	בית־א־רם
2121	Kapparetaia	כפר רָעִי, באפרים
2122	Caphar Barucha	כפר בְּרֵיכָ, אצל חברון
2123	Caphar gamala	גַ'מלָא, אצל בית חורון
2124	Caphar taba	כפר טבי, מקום באדום?

	שם המקום	השואתו וביאורו
2125	Kariath maous	מקום אצל אשדוד
2126	Castrum fabae	פולה
2127	Castellum peregrino-rum	עתלית
2128	Castra Samaritano-rum	מבצר אצל חיפא? כְּפַר אַ־סַּמֵיר
2129	Keperaria	כַּפרוריה
2130	Kefar searta	כרבת שערתא, אצל עזה
2131	Krokodilon	נחל התנינים
	L	
2132	Lebaba	דַיר עַלִי, אצל דמשק
2133	Legeon	מגדו
2134	Lemba	מקום במואב? קדמוי י״ג, 15, 4
2135	Lykos	נהר הכלב, אצל בירות
	M	
2136	Mabartha	שכם
2137	Magdal-senna	חרבות אצל נערן אצל ירחו
2138	Magdiyl	ודי מקטל אצל עתלית או עתלית בעצמו
2139	Madiam	מִדין חרבה אצל כרפ
2140	Maiouma	מימס, חוף עזה ואשקלון
2141	Malatha	מולדה
2142	Mamortha	שכם
2143	Mandra	מקום אצל חברון, קדמוניות י, 5.9
2144	Maximia-noupolis	מגדו, הדד רמון
2145	Mardocha	מרדפ בחורן
2146	Machaerous	מכור
2147	Maschana	מקום אצל מידבא?
2148	Massyba	כרבת צָפְיַא, אצל בית גוברין
2149	Metopa	כרבת אֻם טובא, אצל בית-לחם
2150	Morathei	מורשת גת
	N	
2151	Naban	אצל השבון? נבו
2152	Nabartha	שכם
2153	Nabratha או Narbatha	מקום אצל קסריה מלחמי ב, 5.14
2154	Namara	נמרה, חורן
2155	Neapolis	שכם
2156	Neeila	כרבת א־נילה, בחורן, קרוב לנוה
2157	Neronias	בעל גד, פנים
2158	Nikopolis	עמוס
2159	Norerathy	נַג'רן, בחורן
2160	Nysa	בית־שאן

	שם המקום	השואתו וביאורי
	O	
2161	Omonoia	סהל אַחמא
2162	Oronaim	מקום במואב חורנים ?
2163	Ornithopo-lis	עדלון
2164	Oulatha	חולה
	P	
2165	Palaia	חַמָּמַה, אצל קסטינה
2166	Parasyma	אצל עכו?
2167	Pella	פחל
2168	Pentakomia	אלפנדקומיה
2169	Peraea	עבר הירדן
2170	Ptolemaïs	עכו
2171	Promonto-rumalbum	הראש הלבן
2272	Phaeno	קלעת פִּנָּן, אצל תופל
2173	Phatoura	מקום קרוב לבית גוברין ?
2174	Philadel-phia	רבת עמון
2175	Philippopo-lis	ערמן, בחורן
2176	Philotera	מקום אצל כנרת?
2177	Photis	כרבת פוֹטָס, מדרום עזה
	R	
2178	Raphana	עיר נחשבה להדקפולים א־רַפַא בהנוקרא
2179	Raphia	רפיה
2180	Roôb	מדרום בית שאן שיך־א־רְחָב
	S	
2181	Sàab	שאב
2182	Salaba	מקום אצל שומרון ?
2183	Salym	דַיְר סַלָמַה, ממזרח לוד
2184	Samega	אצל מידבא?
2185	Samoulis	מעבר לירדן?
2186	Sanim	שלם
2187	Sarapta	צרפת אשר לצידון
2188	Seana	כרבת־אַ־צָנַה, ממזרח הירדן
2189	Sebastos	חוף קסריה
2190	Septemfon-tes	א־טַבְּעַה
2191	Sepph	צפת
2192	Siagon	לחי, קדמוניות ה, 8 9 או ערטוף
2193	Sigoph	מקום בגליל? מלחמות ב, 20, 6
2194	Sior	כרבת א־צוּרה, אצל בית גוברין
2195	Skynai	צפון, תרעלה
2196	Skythopolis	בית־שאן
2197	Sokchôth	שׂכה, ביהודה

	שם המקום	השואתו וביאורו
2198	Sokkaja	שַקָא
2199	Stratonis purygos	מגדל שרשן
2200	Sykaminos	שקמונה
2201	Sosusa	אפולוניה, ארסוף
2202	Sychar	סוכר
	T	
2203	Tamyras	נחר, א־דמור
2204	Taricheae	בית ירח
2205	Terebinthos	בית אלנים, בוטנה
2206	Tharsyla	תסיל
2206	Tirathana	פרעתון ?
2207	Toron	תפנים
2208	Trachonitis	ארגב
2209	Trikomias	תרקומיה, למערב חברון
2210	Tyrus	צור
2211	Tyrus	תירוס
	Z	
2212	Zia	אצל רבת עמון ?
2213	Zoara	צוער
2214	Zoaraa	זרוא

III

רשימת השמות הערבים שיש להם שמות נרדפים עתיקים *).

השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק
א.		אמתא	55	ביר אִשְׁכּוּם	216
אבו א־שבעה	2047	אִסדוד	79	" זית	266
אבו שושא	356	אסכנדרון	62	" א־סֻוידה	2046
אבזיק	97	אקרית	1848	" א־סבע	87
אבּטן	109	ארבד	70	" סלם	88
אבל אל-קמח	12	אל-אֻרדן	1214	" עשית	1151
אבל א־סקי	16	אַרְטָס	1337	" תעביא	86
ארנא	1817, 2112	אריחא	885	בית אולא	131
		ארסוף	63, 2200	" אוניא	125
אזרע	737, 2214			" אכסא	2035
אינדור	1348	**ב.**		" אִלו	32
אכסל	926	בעינה	84	" אַמר	1131
אֻם בעֹלה	1797	בָּב א־תום	1924	" אר	292
" בָעֹק	1904	בדיא	93	" ג'ברין	139
" ג'וניא	936	בדרס	1935	" גָ'לא	376
" ג'יניא	1346	בוּסָן	2060	" דג'ן	144
" אל-ג'מָל	140	בחריה	106	" זכַריה	150
" אל-ג'מל	293	בחר לוט	869	" זרעא	877
" ג'רר	408	בחרת אל-חולה	870	" חנינא	1412
" דינה	1892	בחירת טבריה	922	" אל-כרם	15
" אל-עַמד	853	אל-בטם	110	" לחם	164
" "	1390	אל-בטוף	244, 248	" לחם	165
" "	תקוני צד 161	בטן א־צעֹיר	536	" ליף	1832
" ־קים	341	בטנה	113	" לקיא	169
" א־רממין	1615	ביסָן	196	" לקיא	39
" שומרה	1676	ביר איוב	1367	" נבָּלה	1175

*) השמות מסדרים ע"פ הא"ב העברי. אל י־א הידיעה אינם נחשבים בסדר הא"ב.

השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק
בית נובא	1167, 2033	אל בקע	252	ג׳בל א־טור	538
" נטיף	1216, 2037	אל־בקיעה	257, 1469	" פרכּ	1307
		אל־בקעה	1399	" מָר אליָס	524
" נציב	1232	בִריא	85	" נבו	530
" סחור	174	בָריא	117	" נַבלס	511
" סירא	27	ברכת ממלה	268	" עטָרוס	1327
" עינן	183, 1411	" א־סלטן	269	" עגלון	516
" עטָב	1336	" חמם אל בטרק	274	" עמילה	531
" עור פוקא	154	בֶרכּ	271	" פקעה	515
" עור תחתא	155	ברקין	283	" צפד	531
" ענָב	1404	בריר	284	" צהיון	532
" בית ערִיף	2054	ברתניא	285	" אל־קדס	522
" צידא	191	בתין	130	" קרנַתַל	1516
" צור	190	בתיר	203	" א־שַיך	802
" קָד	1787	בתליא	290	" א־שַרקי	1050
" רימא	194	אל בתניא	287	ג׳בע	320
" א־דָם	2120			"	321
" תעמיר	998	**ג׳**		גב׳עה	322
בלָטה	1936	ג׳ביה	328	"	325
אל־בלקא	792	אל־ג׳ביה	844	גבתא	332
בני נַעים	873	ג׳ביל	297	אל־ג׳דידה	1837
בנֶיָם	226	גַ׳בָל	298	ג׳דור	138
בני ברק	212	ג׳בל בטן אל הוא	529	אל־ג׳דירה	343
בעין	232	" א־דחי	327	ג׳ולן	384
בעל־בכ	225	" א־דרוז	520	אל־ג׳ורה	294
בצר אלחרירי	235	" זבוד	715	אל־ג׳יב	326
בצראאסכי שם	237	" חיש	514	אל־ג׳יש	411
אל־בנַה	239	" א־טור	517	אל־ג׳יש	354
אל בצירא	238	" "	519	ג׳לבון	515

השם הערבי	מספר השם העתיק
אל־ג'לג'ל	374
ג'לג'וליה	372
ג'לג'יליה	373, 2097
ג'ליא	378
ג'לעד	388
ג'מזו	390
גַ'מָלָא	2123
ג'נין	1344
ג'סר בנת יעקוב	1161
אל ג'עונה	1595
ג'פנה	402
אל ג'רמק	1423
ג'רש	409
ג'ת	414, 2105
ד.	
דָבּוריה	423
דבין	421
דפנה	1769
א־דֻוַימַה	1893
״	429
דומא	2077
א־דור	2075
דורא	21
דיבָן	433
דיר אבו כבוס	1850
דיר אַבָּן	17
״ אל בטם	2059
״ בלוט	231

השם הערבי	מספר השם העתיק
דיר בלך	207, 940
״ דבן	434
״ דיון	1332
״ חנא	947
״ סלמה	2183
״ עלי	2132
״ שום	1792
״ שעור	2040
א דיור	438
דליפה	483
דליפה עיסא	1411
דליפה	923
דַמַשק	490
דנה	489
א־דעוק	146
דפנה	498
דפנה	1769
דקרין	476
דרָן	1608, 1687
דרעא	22
ה.	
הונין	1605
ו.	
ודי אבו שושא	1072
״ אבן־אמיר	1391
״ אשכלא	1208
״ אל־ג'רם	780

השם הערבי	מספר השם העתיק
ודי זרקא	1213
״ חפיר	788
״ חצצה	794
״ יָבּס	848
״ כלת	1397
״ אל־מִלח	361
״ אל־מלכ	36
״ מוג'ב	76
״ מֶקטל	2138
״ נמרה	1078
״ א־נַר	247
״ סלימן	359
״ א־סנט	1392
״ סת מרים	1394
״ עבלין	360
״ עג'לון	1210
״ אל־ענַב	1211
״ אל־ערוב	1393
״ עספר	256
״ פזאיל	1215
״ צונית	1280
״ א־צפי	363
״ קרחי	1212
״ א־רבבא	358
״ א־שריעה	1209
״ א־תים	254
ז.	
זביד	875

השם הערבי	מספר השם העתיק
זחליקה	1517
א־זיב	33
זיזון	727
זמרין	733
זנוע	734
זעטוטה	861
זענוטה	735
זרעין	860
ח	
אל־חדיד	1977
חדיתא	748
חדתא	1351
אל חולה	1076
"	759, 2164
חורן	763
חורה	1789
חזמה	180
חטין	945
חיפא	764
" אל־עתיקה	1679
חלבון	766
חלוצה	768, 2084
חלחול	769, 1993
אל־חָלצה	1927
"	768, 2084
חמא	778
"	120

השם הערבי	מספר השם העתיק
אל־חמי	779
חמול	776
חממה	2165
חנָויה	781
חסבָן	812
חצביה	784
אל־חצ׳ירה	797
חצ׳ירה	749
חָרה	807
חרם עלי	800
חָרם	804
חרתיה	809
חשם אִסדום	525
חתא	754
ט	
טבעון	815
טבעה	2107, 2190
טבקת פחל	1458
טבַריה	816
טול כרם	2050
א־ט׳הריה	419
א־טַיבה	817
"	822
"	950
"	1841
"	1420
"	2087
טירה	839

השם הערבי	מספר השם העתיק
טלוזה	1750
טלעת א־דם	1115
" אל־חית	1117
" א־סמרא	534
טנטורה	416
טפילה	1742
י	
יבנה	844
אל־יהודיה	855
יַטה	863
יָטר	892
יָלו	30, 1994
ימה	842
ינוח	871
יסור	796, 2016
יענון	872
יענין	1909
יעסוף	1372
יפא	878
"	879
יקוק	799
ירון	882
ירמוכ	886
"	1194
יתמא	957
כ	
כַבול	894

השם הערבי	מספר השם העתיק
כָּברה	330
אל-כּברי	895
כּריש	1535
כּוכב אלהוא	901
כּסלא	924
כּפר אביל	10
״ אשוע	82, 870
״ בריכּ	2122
״ דָהם	2072
״ חרב	949
״ א-טור	188
״ יָסיף	1760
״ כּנה	1563
״ מגדה	965
״ מצר	1147
״ סבת	994
״ סבא	971
״ סמיע	972
״ עָנא	979
״ ענה	57
״ ענָן	948, 1835
״ עָקב	980
״ קוד	981
״ קָסם	989
״ רָעי	2121
״ תלת	1794
כּפרוריא	2129
כּפרין	13
״	789

השם הערבי	מספר השם העתיק
כּפרה	930
אל-כּפיר	931
כּרכּ	159, 884
״	1544
כּרמל	524, 1007
כּרנב	224
כּרסי	407, 2101
כ	
אל-כישום	1019
כָלדה	767
אל-כליל	743
כן-מניא	192, 1039
כספין	927
כרבה	1602
כרבת אבו פלח	1001
כרבת אדמא	1755
״ אם טובא	1149
״ אסטבול	2011
״ אל ביצ׳א	1753
״ אל-בירא	136, 2045
״ בלעמה	841, 210
״ אל-בציליה	2006
״ בית פָסד	1765
״ ביזה	96
״ ג׳ליל	1579
״ ג׳פת	858
״ אלג׳דרה	2079

השם הערבי	מספר השם העתיק
כרבת א-דמי	19
״ ״	20
״ דנין	1818
״ דניה	2068
״ א-דידן	2066
״ הושא	25
״ זנותא	151
״ חורה	1830
״ חָיָן	1332
״ חצי׳רה	1352
״ חָרש	2003
״ כּפר טב	951
״ אל-כּורא	1089
״ כָּר	1116
״ אל-כּויזיבה	34
״ אל-כּמים	2063
״ א-לַחם	1884
״ מדין	1889
״ מזי	1896
״ מזא	1134
״ מעין	2027
״ מכּרון	1046
״ אל-מלח	1949
״ מליחא	1887
״ ממליא	1093
״ מַסכּנא	1160
״ מרד	1891
״ נברתָן	967
״ נָב	1165

השם הערבי	מספר השם העתיק
כרבת א-נילא	2156
" סכות	1258
" סלוקיא	1263
" סלמה	1268
" א-סמרא	1507
" סריסיה	2021
" אל עונ֗ש	1368
" עזיז	977
" עבדה	1296
" עמה	1386
" עלמית	1774, 1966
" אלערביה	1767
" פוטס	2177
" פחל	1458
" פרה	1474
" א-צורא	2194
" א-צנא	2188
" א-ציעה	2038, 2067
" א-צפיא	2148
" צקריר	1671
" צרא	1526
" קנה	1562
" קציון	תקונ׳ צד 163
" שערתא	2130
" תל מעצוב	1133
כרם	808
ל.	
א-לבן	161, 1012
לבנן	1014
א-לג׳א	71
א-לג׳ון	1072
לד	1015
לפתא	38, 1228
מ.	
מארבא	1069
מג׳דל	1031
מג׳דל	1033
אל-מג׳דל	1035
מג׳דל סלם	1036
מדיא	1048
מדין	2139
מחנה	1065
מטלה	1068
מים	1079
מימס	2140
מירון	1148
מכור	1901
מכמס	1084
מכנה	1098
מלבס	1486
מלחא	1088
מלחא	1095
מלחמיה	1086
מנ׳גה	1097
מעין	230, 1111
מעיסלה	1903
אל-מעיריה	1900
אל-מער	1139
מעלול	1179
מעליא	770
אל-מרג׳	756
מרג׳ אבן עמר	1395
מרג׳ חצ׳יר	791
" עיון	1333
" אל-ערוק	1142
מרדפ	2145
מרש	1143
אל-משירפא	1137
משריף	1288
אל-משהד	415
אל-משש	1840
נ.	
נאין	1223
נבי סמאיל	1135
נפלם	1670
נג׳רן	2159
נוא	1207
נורים	1222
נהר אל-אעוג׳	1483
" אברהים	1206
" ברדא	45
" ג׳עתון	401
" א-דמור	2202
" א-לטני	1197

השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק
נהר אל-עוג'א	1070	סָלם	1675	אל-עוג'ה	1227
" א-נעמן	1658	סלמה	1267	עולם	23
נחָלין	1906	סמא	1272	אל-עֻויר	1692
נמרה	2154	סמוניא	1680	אל-עֹור	1429
נמרין	1220	א-סמוע	83	עֹור א-צָפיה	1510
א-נָעורה	58	סֻמסם	1283	עֹזה	1323
נעָני	1225	א-סמיה	1961	אל-עזריה	184
נפיְעת	786	סִנברא	1277	אל-עזיה	782
א-נצרה	1233	סניר	1681	עטושה	1331
נַקב א-צַפַּת	1118	סעסע	970	עילבון	31 1338
		סֻפסָף	1286	עין אבל	1341
ס.		סרונה	1027	" בלה	2026
א-ספה	1104	"	1702	" ג'לוד	1353
סביטה	801 1515	סרין	201 1257	" ג'די	1342
סבסטיה	1679			" זיתון	1350
סהל אחמא	2161	**ע.**		" חג'לא	153
סהל מחנה	1051	עבדם	751	" חוצ'	1369
סהל עבא	1396	עבלין	11 717	" כלוא	14
א-סוַידה	2073	עֲבָרה	137	" כָּרם	160
א-סוָימא	1781	עג'ור	850	" משרפה	1164
סולם	1652	עג'לן	1309	" סִלְוָן	1674
סוסיא	1246	עג'לון	387	" סניה	889
סַוָפּיר	1691	אל-עגָ'לת	2079	" סָרה	1256
סוק ודי ברדא	9	עַד-אַלְמִיַא	1312	" עטָן	1360
סילון	1672	עדלון	2163	" עריכ	74
סכנין	1261	עדעדה	1916	" פיג'ה	1460
סלבית	1682	עדָסה	752	" פזאיל	1456
א-סלט	2025	עדשה	1316	" פרה	1485
סלוָן	1673	עהרה	1980 2010	" עטרה	1328

השם הערבי	מספר השם העתיק
עין עטרה	1329
" "	1330
" פשקה	18
" צָלה	1974
" קטב	1136
" קינא	1951
" שַמש	198
" א-תינא	1371
עיון	1333
עיון קרא	1592
עירא	2437
עיתא	1374
עיתרון	1375
עכא	1377
עכְבַרא	1376
אל-עָל	37
עלין	1921
עלמן	24
עמוקה	1400
עמוס	1388
עמן	1597
עמקה	182
ענבא	1355, 2032, 2089
ענג'ר	912
ענתא	1413
"	186
עפילה	1861
עספר	1359

השם הערבי	מספר השם העתיק
עַסקלָן	80
אל-עצור	228
עָקר	1427
עקרבה	1426
ערבה	1428
ערטוף	1438, 2192
ערבה	1430
אל-ערמה	72, 2012
עָרעיר	1433
ערערה	1436
ערק אל-אמיר	1711
עתיר	891
עתלית	2127
ערמן	2175
פ.	
פג'ה	982, 1345
פולה	2126
פחל	2167
פיק	65
פנדק	1465
אל-פנדַקו מיא	2168
פקעה	64
פרעתא	1482
צ.	
צוף	1138
צור	1518
צַידה	1495

השם הערבי	מספר השם העתיק
צַיְדַה	1234
ציר	81
צלכד	1266
צמך	984
א-צנמין	1979
צעיר	1499
צפד	1514
צִפוריה	1511
צַפְרִיה	974
צַרדה	1519
"	1520
צרעה	1522
צרפנד	1525
" אל-עמר	1521
ק.	
אל-קַבַב	1528
אל-קבו	333
קבעה	1064
אל-קדירָת	1757
אל-קֻדם	883
קָדִש	1536
קולוניא	1134
קונין	1565
קֻטנה	1540
קטרה	342, 345
קילא	1574
קיסריה	1572
קלעת בית מעין	168

השם הערבי	מספר השם העתיק
קלעת א-זרקא	845
" אל-חצן	393
" פִּנָּן	2172
קָנה	1561
קנוָּת	1568
קצר אל-בשיר	236
קֻצקץ	1453
קרָוה	1581
קְריה	1585
קרית אבוּעוֹש	1587
" אל-ענב	1587
קרן סרטבא	1290
קרון חטין	945
קרתיה	1584
קשין	1590
ר	
רָבּה	1596
"	1598
רַג'ב	1599
רומא	1603
א-רחא	2009
א-רחיבה	1607
רימון	1623
רינא	1591
א-רָם	1611, 1617
א-רָמה	193
" "	1622
" "	1612
רמון	1614
רָמיא	1613
רָמנה	1616
"	504
רַמתא	1626
רס אלאביצ'	1593
" אל-עין	60
" "	1594
" א-נקורה	1269
" א-צִיָעה	1468
א-רַכַא	2178
רפח	1637
רפָּת	887
רקים	1639
ש	
שג'ור	1654
שג'רה	1655
שויכה	1668
"	1669
שחם ג'ולן	385
שטא	197
שיך א-רָחָב	2180
שלתא	893
א-שָם	490
שמשין	199
שעיב	1645
שעפָת	1513
שפא עמר	1693
שפיה	1690
שקא	2198
שק א-צבע	362
א-שריעה	1214
שריעת אלמנדהיר	1194
א-שרָת	537
ת	
תבנה	1733
תבני	1734
תבנין	1743
תובץ	1707
א-תינא	484
תל בדויה	26
" בזוק	2023
" אל-ג'ביה	2096
" ג'לג'ול	371
" דותָן	501
" זיף	728
" זערה	527
תל-חום	1000
תל אל-חסי	1023
" חצ'יר	790
" פימון	881
" מכעור	1082
" מעיפר	1788
" אל מתסלם	1028
" נמרין	172
" סנדכנה	1143

השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק	השם הערבי	מספר השם העתיק
תל סלימן אל-פָּרסי	533	„ אל-פול	324	א־תעלי	798
„ אל-עג'ול	59 2051	„ פרידים	518	תענכּ	1740
„ עמידון	1741	„ צָרם	1527	תפוח	202
„ עצור	2031	„ א-צָפי	413	תַּקוע	1746
„ ערד	1433	„ אל-קצ'י	491	תַּרעָן	200
„ עשתרא	1448	„ א-תרמס	1748	תרקומיא	2209
„ אל-עָשק	1917	תּמרה	999		
„ עתּר	1933	תַּסיל	2205		

תקונים.

צד 1 מספר 1 בערך המקום צ"ל אַרְבַּד תחת ארביד וכן בכל מקום שנזכר שם זה.

„ 1 „ 1 „ „ כּרכּ „ כרך „ „ „ „ „ „

„ 2 „ 20 להוסיף בהערה, כי המקום הזה נקרא בתלמוד (ירושלמי מגלה א') דמין.

„ 2 „ 22 „ בימי התלמוד ישבו בה יהודים ר' תנחום אדרעיי (ירושלמי תענית א).

„ 3 „ 34 „ במראה מקום תוספתא תרומות ב' ששם נזכר אודות בית הכנסת של אכזיב.

„ 4 „ „ אחרי המספר 47 „אֻם אַלְעַמַד" חורבה ממערבית צפונית טבריה שם חורבות בית כנסת עתיק.

„ 5 „ 69 אַרְבַּד תחת ארביד.

„ 6 „ 70 אַרבֶּאל תחת אַרְבֶּאֶל

„ 6 „ 71 בהערה Trachonitis תחת Trachonitus

„ 8 „ 88 השם הערבי ביר סָלֶם תחת ביר סלים.

„ 8 „ 133 בית אַלֹּנִים תחת בית אלנים; במראה מקום להוסיף ספרי דברים האזינו.

„ 8 „ 134 להוסיף במראה מקום בראשית רבה ס; סז.

„ 8 „ 144 להוסיף בערך המקום כי בימי הערבים היה בכפר זה מסגד גדול וישבו אז בו שומרונים.

„ 12 „ 155 השם הערבי צ"ל בית עור ולא בית אור.

„ 12 „ 159 „ „ „ כַּרַכּ תחת כרך.

„ 14 „ 176 בערך המקום „ במערב תחת במערך.

„ 14 „ 189 השם העברי בית פר צריך להשמיט.

צד 15 מספר 193 להוסיף במראה מקום, ירושלמי שביעית ט.

″ 18 ″ 232 ″ בהערה, לדעת רבים בעין מקוצר מבעל מעון ואינו בעין הערבי הרחק ממנו.

″ 18 ″ 235 ″ במראה מקום, שביעית 2.

″ 18 ″ 237 בערך המקום צ״ל טרינוס הרחיב תחת דרחיב.

″ 19 ″ 239 ″ ″ ″ נפלה שגיאה גדולה וצ״ל נזכר בין ערי התחום של צור ובמראה מקום צ״ל תוס׳ שביעית ד, ירושלמי דמאי ב.

″ 19 ″ 243 ″ במראה מקום, כתובות קי״א.

″ 19 ″ 248 ″ בהערה, קרוב לבקעה זו יש חרבה הנקראת עד היום כרבת נטיף.

″ 21 המספר 284 תחת 184.

″ 24 ″ 322 השם הערבי ג׳בעה תחת ג׳בעת.

″ 25 ″ 330 בערך המקום, צ״ל כפר חרב מצפונית מערבית צפת.

″ 25 ″ 335 להוסיף במראה מקום, מלחמות ד 7 3; בהערה, אצל סלט יש מעין הנקרא עד היום عين جدور עין ג׳דור.

″ 27 מספר 357 תחת 457.

″ 27 ″ 358 ″ 353.

″ 27 ″ 359 ″ 350.

″ 27 ″ 362 השם העברי צ״ל גיא הצבֹעים תחת הצבָעים.

″ 28 ″ 373 ″ הערבי גִ׳לג׳יליה תחת גִ׳לגיליה.

″ 29 ″ 385 להוסיף במראה מקום, תוספתא מעשר שני ד׳, נזכר שם טריסית גולָנית.

″ 29 מספר 386 תחת 389.

″ 31 ″ 409 ″ 419.

″ 33 ″ 429 השם העברי דומה תחת דומה.

″ 35 ″ 474 בערך המקום צריך להיות מצפונית מערבית שכם (שכם).

″ 36 ″ 487 ההערה נכתבה בטעות וצריך למחקה.

″ 38 ″ 502 הבב נזכר בטעות וצ״ל חבב ראה חבב.

″ 40 ″ 538 להוסיף בערך המקום, עליו היו משיאין משואות לקדוש החודש ובמראה מקום תוס׳ ר״ה ב׳.

″ 51 ″ 728 בערך המקום צ״ל היה בא משם דבש.

″ 51 ″ 732 ″ ″ ″ אצל בטיחא תחת בליחא.

″ 61 ″ 856 בהערה טעות היא ויערוט היתה בתחום סוסיתא.

″ 65 ″ 893 השם העברי יִתְלה תחת יתְלה.

″ 70 ″ 957 במראה מקום למחק פסיקתא רבתי ט״ז.

″ 73 ″ 1004 בהערה צ״ל Chorasein.

″ 73 ″ 1011 השם הערבי א–לְבָן תחת אל-בן.

″ 76 ″ 1047 במראה מקום צ״ל מקומות רבים תחת רבות.

″ 77 ″ 1055 השם העברי צ״ל מזכרת בִּתְיה.

″ 77 ″ 1069 בערך המקום, צ״ל (מהמאה החמישית) תחת השניה.

″ 78 ″ 1072 השם העברי מי מְגדו תחת מֻגדו.

″ 78 ″ 1073 בערך מקום צ״ל Majuma תחת Majama.

″ 81 ″ 1119 השם הערבי מַעלולה תחת מעלולה.

″ 81 ″ 1133 ″ ″ כרבת תל מעצוב תחת מעצור.

צד 93 מספר 1292 השם הערבי سريس תחת ساريس

״ 94 ״ 1315 ״ ״ المدسيه תחת المدسنه

״ 97 ״ 1346 ״ ״ צ״ל ام جينا אֻם גִ׳ינָא. להוסיף בהערה: כנראה זאת היא שנקראה גינאה בלוחות תל אמרנה כי נזכרת היא במכתבים שנשלחו מדרום הארץ.

״ 97 ״ 1356 חשם הערבי עין יברוד عين يبرود.

״ 102 ״ 1425 בערך המקום, צ״ל חבל הארץ דרומית מזרחית שכם תחת צפונית.

״ 107 ״ 1484 השם העתיק צ״ל פַּרְפְּרְיוֹן תחת פְּרְפְּרְיוֹן.

״ 113 ״ 1547 בהערה, צ״ל Castle תחת Castl.

״ 115 ״ 1572 להוסיף בערך המקום: בימי הערבים ישבו בה גם יהודים וגאון אחד ממצרים תמך בהם.

״ 115 ״ 1574 ״ „קַצְיוֹן״, כִּרְבַּת קַצְיוֹן خربة قصيون כפר נודע בימי התלמוד, ר׳ יוחנן דקציון. היום חורבה מצפון צפת עם שרידי בית כנסת, ירושלמי ביצה ה׳.

״ 118 ״ 1621 ״ בערך המקום, כי בימי הערבים ישבו בה שומרונים ופרסים.

״ 119 ״ 1637 בהערה, צ״ל Raphia תחת Rophia.

״ 119 ״ 1639 בערך המקום, צ״ל רקים קרוב לרבת עמון.

״ 125 ״ 1702 השם העברי שרונה למחוק.

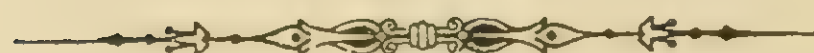
״ 127 ״ 1740 ״ ״ צ״ל תענך.

״ 127 ״ 1742 ״ ״ „תֹּפֶל, השם הערבי טַפִּילָה תחת טְפִּילָה.

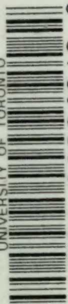
״ 127 ״ 1743 ״ ״ „תפנים, השם הערבי תִּבְנִין.

״ 127 ״ 1744 ״ הערבי תִקְבַל.

״ 135 ״ 1830 ״ ״ צ״ל خربة حواره כרבת חֻוָרָה.

$8—

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00264618 0